നമോ തസ്സ ഭഗവതോ അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

അങ്ഗുത്തരനികായോ

ചതുക്കനിപാതപാളി

൧. പഠമപണ്ണാസകം

൧. ഭണ്ഡഗാമവഗ്ഗോ

൧. അനുബുദ്ധസുത്തം

൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ വജ്ജീസു വിഹരതി ഭണ്ഡഗാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''ചതുന്നം, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാനം അനനുബോധാ അപ്പടിവേധാ ഏവമിദം ദീഘമദ്ധാനം സന്ധാവിതം സംസരിതം മമഞ്ചേവ തുമ്ഹാകഞ്ച. കതമേസം ചതുന്നം? അരിയസ്സ, ഭിക്ഖവേ, സീലസ്സ അനനുബോധാ അപ്പടിവേധാ ഏവമിദം ദീഘമദ്ധാനം സന്ധാവിതം സംസരിതം മമഞ്ചേവ തുമ്ഹാകഞ്ച. അരിയസ്സ, ഭിക്ഖവേ, സമാധിസ്സ അനനുബോധാ അപ്പടിവേധാ ഏവമിദം ദീഘമദ്ധാനം സന്ധാവിതം സംസരിതം മമഞ്ചേവ തുമ്ഹാകഞ്ച. അരിയായ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഞായ അനനുബോധാ അപ്പടിവേധാ ഏവമിദം ദീഘമദ്ധാനം സന്ധാവിതം സംസരിതം മമഞ്ചേവ തുമ്ഹാകഞ്ച . അരിയായ, ഭിക്ഖവേ, വിമുത്തിയാ അനനുബോധാ അപ്പടിവേധാ ഏവമിദം ദീഘമദ്ധാനം സന്ധാവിതം സംസരിതം മമഞ്ചേവ തുമ്ഹാകഞ്ച. തയിദം, ഭിക്ഖവേ, അരിയം സീലം അനുബുദ്ധം പടിവിദ്ധം, അരിയോ സമാധി അനുബുദ്ധോ പടിവിദ്ധോ, അരിയാ പഞ്ഞാ അനുബുദ്ധാ പടിവിദ്ധാ, അരിയാ വിമുത്തി അനുബുദ്ധാ പടിവിദ്ധാ, ഉച്ഛിന്നാ ഭവതണ്ഹാ, ഖീണാ ഭവനേത്തി, നത്ഥി ദാനി പുനബ്ഭവോ''തി.

ഇദമവോച ഭഗവാ. ഇദം വത്വാന സുഗതോ അഥാപരം ഏതദവോച സത്ഥാ -

''സീലം സമാധി പഞ്ഞാ ച, വിമുത്തി ച അനുത്തരാ;
അനുബുദ്ധാ ഇമേ ധമ്മാ, ഗോതമേന യസസ്സിനാ.

''ഇതി ബുദ്ധോ അഭിഞ്ഞായ, ധമ്മമക്ഖാസി ഭിക്ഖുനം;
ദുക്ഖസ്സന്തകരോ സത്ഥാ, ചക്ഖുമാ പരിനിബ്ബുതോ''തി. പഠമം;

൨. പപതിതസുത്തം

൨. ''ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി അസമന്നാഗതോ 'ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ പപതിതോ'തി വുച്ചതി. കതമേഹി ചതൂഹി? അരിയേന, ഭിക്ഖവേ, സീലേന അസമന്നാഗതോ 'ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ പപതിതോ'തി വുച്ചതി. അരിയേന, ഭിക്ഖവേ, സമാധിനാ അസമന്നാഗതോ 'ഇമസ്മാ

ധമ്മവിനയാ പപതിതോ’തി വുച്ചതി. അരിയായ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഞായ അസമന്നാഗതോ ‘ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ പപതിതോ’തി വുച്ചതി. അരിയായ, ഭിക്ഖവേ, വിമുത്തിയാ അസമന്നാഗതോ ‘ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ പപതിതോ’തി വുച്ചതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി അസമന്നാഗതോ ‘ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ പപതിതോ’തി വുച്ചതി.

“ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ‘ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ അപപതിതോ’തി [അപ്പപതിതോതി (കം॰)] വുച്ചതി. കതമേഹി ചതൂഹി? അരിയേന, ഭിക്ഖവേ, സീലേന സമന്നാഗതോ ‘ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ അപപതിതോ’തി വുച്ചതി. അരിയേന, ഭിക്ഖവേ, സമാധിനാ സമന്നാഗതോ ‘ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ അപപതിതോ’തി വുച്ചതി. അരിയായ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഞായ സമന്നാഗതോ ‘ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ അപപതിതോ’തി വുച്ചതി. അരിയായ, ഭിക്ഖവേ, വിമുത്തിയാ സമന്നാഗതോ ‘ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ അപപതിതോ’തി വുച്ചതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ‘ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ അപപതിതോ’തി വുച്ചതീ”തി.

“ചുതാ പതന്തി പതിതാ, ഗിദ്ധാ ച പുനരാഗതാ;
കതം കിച്ചം രതം രമ്മം, സുഖേനാന്വാഗതം സുഖ”ന്ത്തി. ദുതിയം;

൩. പഠമഖതസുത്തം

൩. “ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ അബ്യത്തോ [അവ്യത്തോ (സീ॰ പീ॰)] അസപ്പുരിസോ ഖതം ഉപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, സാവജ്ജോ ച ഹോതി സാനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി. കതമേഹി ചതൂഹി? അനനുവിച്ച അപരിയോഗാഹേത്വാ അവണ്ണാരഹസ്സ വണ്ണം ഭാസതി, അനനുവിച്ച അപരിയോഗാഹേത്വാ വണ്ണാരഹസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി, അനനുവിച്ച അപരിയോഗാഹേത്വാ അപ്പസാദനീയേ ഠാനേ പസാദം ഉപദംസേതി, അനനുവിച്ച അപരിയോഗാഹേത്വാ പസാദനീയേ ഠാനേ അപ്പസാദം ഉപദംസേതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ അബ്യത്തോ അസപ്പുരിസോ ഖതം ഉപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, സാവജ്ജോ ച ഹോതി സാനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി.

“ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ [വ്യത്തോ (സീ॰ പീ॰), ബ്യത്തോ (സ്യാ॰ കം॰)] സപ്പുരിസോ അക്ഖതം അനുപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, അനവജ്ജോ ച ഹോതി അനനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച പുഞ്ഞം പസവതി. കതമേഹി ചതൂഹി? അനുവിച്ച പരിയോഗാഹേത്വാ അവണ്ണാരഹസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി , അനുവിച്ച പരിയോഗാഹേത്വാ വണ്ണാരഹസ്സ വണ്ണം ഭാസതി, അനുവിച്ച പരിയോഗാഹേത്വാ അപ്പസാദനീയേ ഠാനേ അപ്പസാദം ഉപദംസേതി, അനുവിച്ച പരിയോഗാഹേത്വാ പസാദനീയേ ഠാനേ പസാദം ഉപദംസേതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ സപ്പുരിസോ അക്ഖതം അനുപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, അനവജ്ജോ ച ഹോതി അനനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച പുഞ്ഞം പസവതീ”തി.

[സു॰ നി॰ ൬൬൩; സം॰ നി॰ ൧.൧൮൦] “യോ നിന്ദിയം പസംസതി,

തം വാ നിന്ദതി യോ പസംസിയോ;
വിചിനാതി മുഖേന സോ കലിം,
കലിനാ തേന സുഖം ന വിന്ദതി.

[സ്യാ॰ നി॰ ൧൩൬; സം॰ നി॰ ൧.൧൮൦] “അപ്പമത്തോ അയം കലി,
യോ അക്ഖേസു ധനപരാജയോ;
സബ്ബസ്സാപി സഹാപി അത്തനാ,
അയമേവ മഹന്തതരോ കലി;
യോ സുഗതേസു മനം പദോസയേ.

“സതം സഹസ്സാനം നിരബ്ബുദാനം,
ഛത്തിംസതീ പഞ്ച ച അബ്ബുദാനി;
യമരിയഗരഹീ [യമരിയം ഗരഹീയ (സ്യാ॰ കം॰)] നിരയം ഉപേതി,
വാചം മനഞ്ച പണിധായ പാപക”ന്തി. തതിയം;

൪. ദുതിയഖതസുത്തം

൪. “ചതൂസു, ഭിക്ഖവേ, മിച്ഛാ പടിപജ്ജമാനോ ബാലോ അബ്യത്തോ അസപ്പുരിസോ ഖതം ഉപഹതം അത്താനം പരിഹരതി സാവജ്ജോ ച ഹോതി സാനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി. കതമേസു ചതൂസു? മാതരി, ഭിക്ഖവേ, മിച്ഛാ പടിപജ്ജമാനോ ബാലോ അബ്യത്തോ അസപ്പുരിസോ ഖതം ഉപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, സാവജ്ജോ ച ഹോതി സാനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി. പിതരി, ഭിക്ഖവേ, മിച്ഛാ പടിപജ്ജമാനോ…പേ॰… തഥാഗതേ , ഭിക്ഖവേ, മിച്ഛാ പടിപജ്ജമാനോ…പേ॰… തഥാഗതസാവകേ, ഭിക്ഖവേ, മിച്ഛാ പടിപജ്ജമാനോ ബാലോ അബ്യത്തോ അസപ്പുരിസോ ഖതം ഉപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, സാവജ്ജോ ച ഹോതി സാനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി. ഇമേസു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂസു മിച്ഛാ പടിപജ്ജമാനോ ബാലോ അബ്യത്തോ അസപ്പുരിസോ ഖതം ഉപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, സാവജ്ജോ ച ഹോതി സാനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി.

“ചതൂസു, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ പടിപജ്ജമാനോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ സപ്പുരിസോ അക്ഖതം അനുപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, അനവജ്ജോ ച ഹോതി അനനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച പുഞ്ഞം പസവതി. കതമേസു ചതൂസു? മാതരി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ പടിപജ്ജമാനോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ സപ്പുരിസോ അക്ഖതം അനുപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, അനവജ്ജോ ച ഹോതി അനനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച പുഞ്ഞം പസവതി. പിതരി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ പടിപജ്ജമാനോ…പേ॰… തഥാഗതേ, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ പടിപജ്ജമാനോ…പേ॰… തഥാഗതസാവകേ, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ പടിപജ്ജമാനോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ സപ്പുരിസോ അക്ഖതം അനുപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, അനവജ്ജോ ച ഹോതി അനനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച പുഞ്ഞം പസവതി. ഇമേസു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂസു സമ്മാ പടിപജ്ജമാനോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ സപ്പുരിസോ അക്ഖതം അനുപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, അനവജ്ജോ ച ഹോതി അനനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച പുഞ്ഞം പസവതീ”തി.

‘‘മാതരി പിതരി ചാപി, യോ മിച്ഛാ പടിപജ്ജതി;
തഥാഗതേ വാ സമ്ബുദ്ധേ, അഥ വാ തസ്സ സാവകേ;
ബഹുഞ്ച സോ പസവതി, അപുഞ്ഞം താദിസോ നരോ.

‘‘തായ നം അധമ്മചരിയായ [തായ അധമ്മചരിയായ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], മാതാപിതൂസു പണ്ഡിതാ;
ഇധേവ നം ഗരഹന്തി, പേച്ചാപായഞ്ച ഗച്ഛതി.

‘‘മാതരി പിതരി ചാപി, യോ സമ്മാ പടിപജ്ജതി;
തഥാഗതേ വാ സമ്ബുദ്ധേ, അഥ വാ തസ്സ സാവകേ;
ബഹുഞ്ച സോ പസവതി, പുഞ്ഞം ഏതാദിസോ [പുഞ്ഞമ്പി താദിസോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] നരോ.

‘‘തായ നം ധമ്മചരിയായ, മാതാപിതൂസു പണ്ഡിതാ;
ഇധേവ [ഇധ ചേവ (സീ॰)] നം പസംസന്തി, പേച്ച സഗ്ഗേ പമോദതീ’’തി [സഗ്ഗേ ച മോദതീതി (സീ॰)]. ചതുത്ഥം;

൫. അനുസോതസുത്തം

൫. ‘‘ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? അനുസോതഗാമീ പുഗ്ഗലോ, പടിസോതഗാമീ പുഗ്ഗലോ, ഠിതത്തോ പുഗ്ഗലോ, തിണ്ണോ പാരങ്ഗതോ [പാരഗതോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] ഥലേ തിട്ഠതി ബ്രാഹ്മണോ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അനുസോതഗാമീ പുഗ്ഗലോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ കാമേ ച പടിസേവതി, പാപഞ്ച കമ്മം കരോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അനുസോതഗാമീ പുഗ്ഗലോ.

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പടിസോതഗാമീ പുഗ്ഗലോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ കാമേ ച നപ്പടിസേവതി, പാപഞ്ച കമ്മം ന കരോതി, സഹാപി ദുക്ഖേന സഹാപി ദോമനസ്സേന അസ്സുമുഖോപി രുദമാനോ പരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം ചരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പടിസോതഗാമീ പുഗ്ഗലോ.

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ഠിതത്തോ പുഗ്ഗലോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ ഹോതി, തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ, അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഠിതത്തോ പുഗ്ഗലോ.

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ തിണ്ണോ പാരങ്ഗതോ ഥലേ തിട്ഠതി ബ്രാഹ്മണോ? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ തിണ്ണോ പാരങ്ഗതോ ഥലേ തിട്ഠതി ബ്രാഹ്മണോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി’’ന്തി.

‘‘യേ കേചി കാമേസു അസഞ്ഞതാ ജനാ,

അവീതരാഗാ ഇധ കാമഭോഗിനോ;
പുനപ്പുനം ജാതിജരൂപഗാമി തേ [ജാതിജരൂപഗാഹിനോ (സീ॰), ജാതിജരൂപഗാ ഹി തേ (സ്യാ॰ കം॰)],
തണ്ഹാധിപന്നാ അനുസോതഗാമിനോ.

‘‘തസ്മാ ഹി ധീരോ ഇധുപട്ഠിതസ്സതീ,
കാമേ ച പാപേ ച അസേവമാനോ;
സഹാപി ദുക്ഖേന ജഹേയ്യ കാമേ,
പടിസോതഗാമീതി തമാഹു പുഗ്ഗലം.

‘‘യോ വേ കിലേസാനി പഹായ പഞ്ച,
പരിപുണ്ണസേഖോ അപരിഹാനധമ്മോ;
ചേതോവസിപ്പത്തോ സമാഹിതിന്ദ്രിയോ,
സ വേ ഠിതത്തോതി നരോ പവുച്ചതി.

‘‘പരോപരാ യസ്സ സമേച്ച ധമ്മാ,
വിധൂപിതാ അത്ഥഗതാ ന സന്തി;
സ വേ മുനി [സ വേദഗൂ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വുസിതബ്രഹ്മചരിയോ,
ലോകന്തഗൂ പാരഗതോതി വുച്ചതീ’’തി. പഞ്ചമം;

൬. അപ്പസ്സുതസുത്തം

൬. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? അപ്പസ്സുതോ സുതേന അനുപപന്നോ, അപ്പസ്സുതോ സുതേന ഉപപന്നോ, ബഹുസ്സുതോ സുതേന അനുപപന്നോ, ബഹുസ്സുതോ സുതേന ഉപപന്നോ. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അപ്പസ്സുതോ ഹോതി സുതേന അനുപപന്നോ ? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ അപ്പകം സുതം ഹോതി - സുത്തം ഗേയ്യം വേയ്യാകരണം ഗാഥാ ഉദാനം ഇതിവുത്തകം ജാതകം അബ്ഭുതധമ്മം വേദല്ലം. സോ തസ്സ അപ്പകസ്സ സുതസ്സ ന അത്ഥമഞ്ഞായ ധമ്മമഞ്ഞായ [ന ധമ്മമഞ്ഞായ (പീ॰ ക॰)] ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നോ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അപ്പസ്സുതോ ഹോതി സുതേന അനുപപന്നോ.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അപ്പസ്സുതോ ഹോതി സുതേന ഉപപന്നോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ അപ്പകം സുതം ഹോതി - സുത്തം ഗേയ്യം വേയ്യാകരണം ഗാഥാ ഉദാനം ഇതിവുത്തകം ജാതകം അബ്ഭുതധമ്മം വേദല്ലം. സോ തസ്സ അപ്പകസ്സ സുതസ്സ അത്ഥമഞ്ഞായ ധമ്മമഞ്ഞായ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നോ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അപ്പസ്സുതോ ഹോതി സുതേന ഉപപന്നോ.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ബഹുസ്സുതോ ഹോതി സുതേന അനുപപന്നോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ബഹുകം സുതം ഹോതി - സുത്തം ഗേയ്യം വേയ്യാകരണം ഗാഥാ ഉദാനം ഇതിവുത്തകം ജാതകം അബ്ഭുതധമ്മം വേദല്ലം. സോ തസ്സ ബഹുകസ്സ സുതസ്സ ന അത്ഥമഞ്ഞായ ധമ്മമഞ്ഞായ [ന ധമ്മമഞ്ഞായ (പീ॰)] ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നോ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ബഹുസ്സുതോ ഹോതി സുതേന അനുപപന്നോ.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ബഹുസ്സുതോ ഹോതി സുതേന ഉപപന്നോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ബഹുകം സുതം ഹോതി - സുത്തം ഗേയ്യം വേയ്യാകരണം ഗാഥാ ഉദാനം ഇതിവുത്തകം ജാതകം അബ്ഭുതധമ്മം വേദല്ലം. സോ തസ്സ ബഹുകസ്സ സുതസ്സ അത്ഥമഞ്ഞായ ധമ്മമഞ്ഞായ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നോ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ബഹുസ്സുതോ ഹോതി സുതേന ഉപപന്നോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി.

''അപ്പസ്സുതോപി ചേ ഹോതി, സീലേസു അസമാഹിതോ;
ഉഭയേന നം ഗരഹന്തി, സീലതോ ച സുതേന ച.

''അപ്പസ്സുതോപി ചേ ഹോതി, സീലേസു സുസമാഹിതോ;
സീലതോ നം പസംസന്തി, തസ്സ സമ്പജ്ജതേ സുതം.

''ബഹുസ്സുതോപി ചേ ഹോതി, സീലേസു അസമാഹിതോ;
സീലതോ നം ഗരഹന്തി, നാസ്സ സമ്പജ്ജതേ സുതം.

''ബഹുസ്സുതോപി ചേ ഹോതി, സീലേസു സുസമാഹിതോ;
ഉഭയേന നം പസംസന്തി, സീലതോ ച സുതേന ച.

''ബഹുസ്സുതം ധമ്മധരം, സപ്പഞ്ഞം ബുദ്ധസാവകം;
നേക്ഖം ജമ്ബോനദസ്സേവ, കോ തം നിന്ദിതുമരഹതി;
ദേവാപി നം പസംസന്തി, ബ്രഹ്മുനാപി പസംസിതോ''തി. ഛട്ഠം;

൭. സോഭനസുത്തം

൭. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സങ്ഘം സോഭേന്തി. കതമേ ചത്താരോ? ഭിക്ഖു, ഭിക്ഖവേ, വിയത്തോ വിനീതോ വിസാരദോ ബഹുസ്സുതോ ധമ്മധരോ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നോ സങ്ഘം സോഭേതി. ഭിക്ഖുനീ, ഭിക്ഖവേ, വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സങ്ഘം സോഭേതി. ഉപാസകോ, ഭിക്ഖവേ, വിയത്തോ വിനീതോ വിസാരദോ ബഹുസ്സുതോ ധമ്മധരോ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നോ സങ്ഘം സോഭേതി. ഉപാസികാ, ഭിക്ഖവേ, വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സങ്ഘം സോഭേതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ വിയത്താ വിനീതാ വിസാരദാ ബഹുസ്സുതാ ധമ്മധരാ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നാ സങ്ഘം സോഭേന്തീ''തി.

''യോ ഹോതി വിയത്തോ [വ്യത്തോ (സീ॰ പീ॰), ബ്യത്തോ (സ്യാ॰ കം॰)] ച വിസാരദോ ച,
ബഹുസ്സുതോ ധമ്മധരോ ച ഹോതി;
ധമ്മസ്സ ഹോതി അനുധമ്മചാരീ,
സ താദിസോ വുച്ചതി സങ്ഘസോഭനോ [സംഘസോഭണോ (ക॰)].

''ഭിക്ഖു ച സീലസമ്പന്നോ, ഭിക്ഖുനീ ച ബഹുസ്സുതാ;
ഉപാസകോ ച യോ സദ്ധോ, യാ ച സദ്ധാ ഉപാസികാ;

ഏതേ ഖോ സങ്ഘം സോഭേന്തി, ഏതേ ഹി സങ്ഘസോഭനാ’’തി. സത്തമം;

൮. വേസാരജ്ജസുത്തം

൮. ‘‘ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസ്സ വേസാരജ്ജാനി, യേഹി വേസാരജ്ജേഹി സമന്നാഗതോ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി , പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതി. കതമാനി ചത്താരി? ‘സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ തേ പടിജാനതോ ഇമേ ധമ്മാ അനഭിസമ്ബുദ്ധാ’തി തത്ര വത മം സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ദേവോ വാ മാരോ വാ ബ്രഹ്മാ വാ കോചി വാ ലോകസ്മിം സഹധമ്മേന പടിചോദേസ്സതീതി നിമിത്തമേതം, ഭിക്ഖവേ, ന സമനുപസ്സാമി . ഏതമഹം [ഏതമ്പഹം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], ഭിക്ഖവേ, നിമിത്തം അസമനുപസ്സന്തോ ഖേമപ്പത്തോ അഭയപ്പത്തോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ വിഹരാമി.

‘‘‘ഖീണാസവസ്സ തേ പടിജാനതോ ഇമേ ആസവാ അപരിക്ഖീണാ’തി തത്ര വത മം സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ദേവോ വാ മാരോ വാ ബ്രഹ്മാ വാ കോചി വാ ലോകസ്മിം സഹധമ്മേന പടിചോദേസ്സതീതി നിമിത്തമേതം, ഭിക്ഖവേ, ന സമനുപസ്സാമി. ഏതമഹം, ഭിക്ഖവേ, നിമിത്തം അസമനുപസ്സന്തോ ഖേമപ്പത്തോ അഭയപ്പത്തോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ വിഹരാമി.

‘‘‘യേ ഖോ പന തേ അന്തരായികാ ധമ്മാ വുത്താ തേ പടിസേവതോ നാലം അന്തരായായാ’തി തത്ര വത മം സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ദേവോ വാ മാരോ വാ ബ്രഹ്മാ വാ കോചി വാ ലോകസ്മിം സഹധമ്മേന പടിചോദേസ്സതീതി നിമിത്തമേതം, ഭിക്ഖവേ, ന സമനുപസ്സാമി. ഏതമഹം, ഭിക്ഖവേ, നിമിത്തം അസമനുപസ്സന്തോ ഖേമപ്പത്തോ അഭയപ്പത്തോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ വിഹരാമി.

‘‘‘യസ്സ ഖോ പന തേ അത്ഥായ ധമ്മോ ദേസിതോ സോ ന നിയ്യാതി തക്കരസ്സ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായാ’തി തത്ര വത മം സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ദേവോ വാ മാരോ വാ ബ്രഹ്മാ വാ കോചി വാ ലോകസ്മിം സഹധമ്മേന പടിചോദേസ്സതീതി നിമിത്തമേതം, ഭിക്ഖവേ, ന സമനുപസ്സാമി. ഏതമഹം, ഭിക്ഖവേ, നിമിത്തം അസമനുപസ്സന്തോ ഖേമപ്പത്തോ അഭയപ്പത്തോ വേസാരജ്ജപ്പത്തോ വിഹരാമി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി തഥാഗതസ്സ വേസാരജ്ജാനി, യേഹി വേസാരജ്ജേഹി സമന്നാഗതോ തഥാഗതോ ആസഭം ഠാനം പടിജാനാതി, പരിസാസു സീഹനാദം നദതി, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തേതീ’’തി.

‘‘യേ കേചിമേ വാദപഥാ പുഥുസ്സിതാ,
യം നിസ്സിതാ സമണബ്രാഹ്മണാ ച;
തഥാഗതം പത്വാ ന തേ ഭവന്തി,
വിസാരദം വാദപഥാതിവത്തം [വാദപഥാഭിവത്തിനം (സീ॰), വാദപഥാതി വുത്തം (പീ॰ ക॰)].

‘‘യോ ധമ്മചക്കം അഭിഭുയ്യ കേവലീ [കേവലം (സ്യാ॰), കേവലോ (ക॰)],
പവത്തയീ സബ്ബഭൂതാനുകമ്പീ;
തം താദിസം ദേവമനുസ്സസേട്ഠം,

സത്താ നമസ്സന്തി ഭവസ്സ പാരഗു''ന്തി. അട്ഠമം;

൯. തണ്ഹുപ്പാദസുത്തം

൯. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, തണ്ഹുപ്പാദാ യത്ഥ ഭിക്ഖുനോ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി. കതമേ ചത്താരോ? ചീവരഹേതു വാ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി; പിണ്ഡപാതഹേതു വാ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി; സേനാസനഹേതു വാ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി; ഇതിഭവാഭവഹേതു വാ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ തണ്ഹുപ്പാദാ യത്ഥ ഭിക്ഖുനോ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതീ''തി.

''തണ്ഹാ ദുതിയോ പുരിസോ, ദീഘമദ്ധാന സംസരം;
ഇത്ഥഭാവഞ്ഞഥാഭാവം, സംസാരം നാതിവത്തതി.

''ഏവമാദീനവം ഞത്വാ, തണ്ഹം ദുക്ഖസ്സ സമ്ഭവം;
വീതതണ്ഹോ അനാദാനോ, സതോ ഭിക്ഖു പരിബ്ബജേ''തി [ഇതിവു॰ ൧൫, ൧൦൫]. നവമം;

൧൦. യോഗസുത്തം

൧൦. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, യോഗാ. കതമേ ചത്താരോ? കാമയോഗോ, ഭവയോഗോ, ദിട്ഠിയോഗോ, അവിജ്ജായോഗോ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, കാമയോഗോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ കാമാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച [അത്ഥഗമഞ്ച (സീ॰ പീ॰)] അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. തസ്സ കാമാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം അപ്പജാനതോ [നപ്പജാനതോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] യോ കാമേസു കാമരാഗോ കാമനന്ദീ [കാമനന്ദി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] കാമസ്നേഹോ കാമമുച്ഛാ കാമപിപാസാ കാമപരിളാഹോ കാമജ്ഝോസാനം കാമതണ്ഹാ സാനുസേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കാമയോഗോ. ഇതി കാമയോഗോ.

''ഭവയോഗോ ച കഥം ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഭവാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. തസ്സ ഭവാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം അപ്പജാനതോ യോ ഭവേസു ഭവരാഗോ ഭവനന്ദീ ഭവസ്നേഹോ ഭവമുച്ഛാ ഭവപിപാസാ ഭവപരിളാഹോ ഭവജ്ഝോസാനം ഭവതണ്ഹാ സാനുസേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭവയോഗോ. ഇതി കാമയോഗോ ഭവയോഗോ.

''ദിട്ഠിയോഗോ ച കഥം ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ദിട്ഠീനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. തസ്സ ദിട്ഠീനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം അപ്പജാനതോ യോ ദിട്ഠീസു ദിട്ഠിരാഗോ ദിട്ഠിനന്ദീ ദിട്ഠിസ്നേഹോ ദിട്ഠിമുച്ഛാ ദിട്ഠിപിപാസാ ദിട്ഠിപരിളാഹോ ദിട്ഠിജ്ഝോസാനം [ദിട്ഠിഅജ്ഝോസാനം (സീ॰ പീ॰)] ദിട്ഠിതണ്ഹാ

സാനുസേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിയോഗോ. ഇതി കാമയോഗോ ഭവയോഗോ ദിട്ഠിയോഗോ.

“അവിജ്ജായോഗോ ച കഥം ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഛന്നം ഫസ്സായതനാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. തസ്സ ഛന്നം ഫസ്സായതനാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം അപ്പജാനതോ യാ ഛസു ഫസ്സായതനേസു അവിജ്ജാ അഞ്ഞാണം സാനുസേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അവിജ്ജായോഗോ. ഇതി കാമയോഗോ ഭവയോഗോ ദിട്ഠിയോഗോ അവിജ്ജായോഗോ, സംയുത്തോ പാപകേഹി അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സംകിലേസികേഹി പോനോഭവികേഹി [പോനോ ബ്ഭവികേഹി (സ്യാ॰ ക॰)] സദരേഹി ദുക്ഖവിപാകേഹി ആയതിം ജാതിജരാമരണികേഹി. തസ്മാ അയോഗക്ഖേമീതി വുച്ചതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ യോഗാ.

“ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, വിസംയോഗാ. കതമേ ചത്താരോ? കാമയോഗവിസംയോഗോ, ഭവയോഗവിസംയോഗോ, ദിട്ഠിയോഗവിസംയോഗോ, അവിജ്ജായോഗവിസംയോഗോ. കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, കാമയോഗവിസംയോഗോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ കാമാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ കാമാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനതോ യോ കാമേസു കാമരാഗോ കാമനന്ദീ കാമസ്നേഹോ കാമമുച്ഛാ കാമപിപാസാ കാമപരിളാഹോ കാമജ്ഝോസാനം കാമതണ്ഹാ സാ നാനുസേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കാമയോഗവിസംയോഗോ. ഇതി കാമയോഗവിസംയോഗോ.

“ഭവയോഗവിസംയോഗോ ച കഥം ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഭവാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ ഭവാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനതോ യോ ഭവേസു ഭവരാഗോ ഭവനന്ദീ ഭവസ്നേഹോ ഭവമുച്ഛാ ഭവപിപാസാ ഭവപരിളാഹോ ഭവജ്ഝോസാനം ഭവതണ്ഹാ സാ നാനുസേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭവയോഗവിസംയോഗോ. ഇതി കാമയോഗവിസംയോഗോ ഭവയോഗവിസംയോഗോ.

“ദിട്ഠിയോഗവിസംയോഗോ ച കഥം ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ദിട്ഠീനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ ദിട്ഠീനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനതോ യോ ദിട്ഠീസു ദിട്ഠിരാഗോ ദിട്ഠിനന്ദീ ദിട്ഠിസ്നേഹോ ദിട്ഠിമുച്ഛാ ദിട്ഠിപിപാസാ ദിട്ഠിപരിളാഹോ ദിട്ഠിജ്ഝോസാനം ദിട്ഠിതണ്ഹാ സാ നാനുസേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദിട്ഠിയോഗവിസംയോഗോ. ഇതി കാമയോഗവിസംയോഗോ ഭവയോഗവിസംയോഗോ ദിട്ഠിയോഗവിസംയോഗോ.

“അവിജ്ജായോഗവിസംയോഗോ ച കഥം ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഛന്നം ഫസ്സായതനാനം സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനാതി. തസ്സ ഛന്നം ഫസ്സായതനാനം

സമുദയഞ്ച അത്ഥങ്ഗമഞ്ച അസ്സാദഞ്ച ആദീനവഞ്ച നിസ്സരണഞ്ച യഥാഭൂതം പജാനതോ യാ ഛസു ഫസ്സായതനേസു അവിജ്ജാ അഞ്ഞാണം സാ നാനുസേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അവിജ്ജായോഗവിസംയോഗോ . ഇതി കാമയോഗവിസംയോഗോ ഭവയോഗവിസംയോഗോ ദിട്ഠിയോഗവിസംയോഗോ അവിജ്ജായോഗവിസംയോഗോ, വിസംയുത്തോ പാപകേഹി അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സംകിലേസികേഹി പോനോഭവികേഹി സദരേഹി ദുക്ഖവിപാകേഹി ആയതിം ജാതിജരാമരണികേഹി. തസ്മാ യോഗക്ഖേമീതി വുച്ചതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ വിസംയോഗാ''തി.

''കാമയോഗേന സംയുത്താ, ഭവയോഗേന ചൂഭയം;
ദിട്ഠിയോഗേന സംയുത്താ, അവിജ്ജായ പുരക്ഖതാ.

''സത്താ ഗച്ഛന്തി സംസാരം, ജാതിമരണഗാമിനോ;
യേ ച കാമേ പരിഞ്ഞായ, ഭവയോഗഞ്ച സബ്ബസോ.

''ദിട്ഠിയോഗം സമൂഹച്ച, അവിജ്ജഞ്ച വിരാജയം;
സബ്ബയോഗവിസംയുത്താ, തേ വേ യോഗാതിഗാ മുനീ''തി. ദസമം;

ഭണ്ഡഗാമവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

അനുബുദ്ധം പപതിതം ദ്വേ, ഖതാ അനുസോതപഞ്ചമം;
അപ്പസ്സുതോ ച സോഭനം, വേസാരജ്ജം തണ്ഹായോഗേന തേ ദസാതി.

൨. ചരവഗ്ഗോ

൧. ചരസുത്തം

൧൧. [ഇതിവു॰ ൧൧൦] ''ചരതോ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഉപ്പജ്ജതി കാമവിതക്കോ വാ ബ്യാപാദവിതക്കോ വാ വിഹിംസാവിതക്കോ വാ. തം ചേ ഭിക്ഖു അധിവാസേതി, നപ്പജഹതി ന വിനോദേതി ന ബ്യന്തീകരോതി [ബ്യന്തികരോതി (പീ॰), ബ്യന്തിം കരോതി (ക॰)] ന അനഭാവം ഗമേതി, ചരമ്പി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവംഭൂതോ 'അനാതാപീ അനോത്താപീ സതതം സമിതം കുസീതോ ഹീനവീരിയോ'തി വുച്ചതി.

''ഠിതസ്സ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഉപ്പജ്ജതി കാമവിതക്കോ വാ ബ്യാപാദവിതക്കോ വാ വിഹിംസാവിതക്കോ വാ. തം ചേ ഭിക്ഖു അധിവാസേതി, നപ്പജഹതി ന വിനോദേതി ന ബ്യന്തീകരോതി ന അനഭാവം ഗമേതി, ഠിതോപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവംഭൂതോ 'അനാതാപീ അനോത്താപീ സതതം സമിതം കുസീതോ ഹീനവീരിയോ'തി വുച്ചതി.

''നിസിന്നസ്സ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഉപ്പജ്ജതി കാമവിതക്കോ വാ ബ്യാപാദവിതക്കോ വാ വിഹിംസാവിതക്കോ വാ. തം ചേ ഭിക്ഖു അധിവാസേതി, നപ്പജഹതി ന വിനോദേതി ന ബ്യന്തീകരോതി ന അനഭാവം ഗമേതി, നിസിന്നോപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവംഭൂതോ 'അനാതാപീ അനോത്താപീ സതതം സമിതം കുസീതോ ഹീനവീരിയോ'തി വുച്ചതി.

''സയാനസ്സ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ജാഗരസ്സ ഉപ്പജ്ജതി കാമവിതക്കോ വാ ബ്യാപാദവിതക്കോ വാ വിഹിംസാവിതക്കോ വാ. തം ചേ ഭിക്ഖു അധിവാസേതി, നപ്പജഹതി ന വിനോദേതി ന ബ്യന്തീകരോതി ന അനഭാവം ഗമേതി, സയാനോപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ജാഗരോ ഏവംഭൂതോ 'അനാതാപീ അനോത്താപീ സതതം സമിതം കുസീതോ ഹീനവീരിയോ'തി വുച്ചതി.

''ചരതോ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഉപ്പജ്ജതി കാമവിതക്കോ വാ ബ്യാപാദവിതക്കോ വാ വിഹിംസാവിതക്കോ വാ. തം ചേ ഭിക്ഖു നാധിവാസേതി, പജഹതി വിനോദേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി, ചരമ്പി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവംഭൂതോ 'ആതാപീ ഓത്താപീ സതതം സമിതം ആരദ്ധവീരിയോ പഹിതത്തോ'തി വുച്ചതി.

''ഠിതസ്സ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഉപ്പജ്ജതി കാമവിതക്കോ വാ ബ്യാപാദവിതക്കോ വാ വിഹിംസാവിതക്കോ വാ. തം ചേ ഭിക്ഖു നാധിവാസേതി, പജഹതി വിനോദേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി, ഠിതോപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവംഭൂതോ 'ആതാപീ ഓത്താപീ സതതം സമിതം ആരദ്ധവീരിയോ പഹിതത്തോ'തി വുച്ചതി.

''നിസിന്നസ്സ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഉപ്പജ്ജതി കാമവിതക്കോ വാ ബ്യാപാദവിതക്കോ വാ വിഹിംസാവിതക്കോ വാ. തം ചേ ഭിക്ഖു നാധിവാസേതി, പജഹതി വിനോദേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി,

നിസിന്നോപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവംഭൂതോ 'ആതാപീ ഓത്താപീ സതതം സമിതം ആരദ്ധവീരിയോ പഹിതത്തോ'തി വുച്ചതി.

"സയാനസ്സ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ജാഗരസ്സ ഉപ്പജ്ജതി കാമവിതക്കോ വാ ബ്യാപാദവിതക്കോ വാ വിഹിംസാവിതക്കോ വാ. തം ചേ ഭിക്ഖു നാധിവാസേതി, പജഹതി വിനോദേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി, സയാനോപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ജാഗരോ ഏവംഭൂതോ 'ആതാപീ ഓത്താപീ സതതം സമിതം ആരദ്ധവീരിയോ പഹിതത്തോ'തി വുച്ചതീ"തി.

"ചരം വാ യദി വാ തിട്ഠം, നിസിന്നോ ഉദ വാ സയം;
യോ വിതക്കം വിതക്കേതി, പാപകം ഗേഹനിസ്സിതം.

"കുമ്മഗ്ഗപ്പടിപന്നോ സോ, മോഹനേയ്യേസു മുച്ഛിതോ;
അഭബ്ബോ താദിസോ ഭിക്ഖു, ഫുട്ഠും സമ്ബോധിമുത്തമം.

"യോ ച ചരം വാ തിട്ഠം വാ, നിസിന്നോ ഉദ വാ സയം;
വിതക്കം സമയിത്വാന, വിതക്കൂപസമേ രതോ;
ഭബ്ബോ സോ താദിസോ ഭിക്ഖു, ഫുട്ഠും സമ്ബോധിമുത്തമ"ന്തി. പഠമം;

൨. സീലസുത്തം

൧൨. "സമ്പന്നസീലാ, ഭിക്ഖവേ, വിഹരഥ സമ്പന്നപാതിമോക്ഖാ, പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതാ വിഹരഥ ആചാരഗോചരസമ്പന്നാ അണുമത്തേസു വജ്ജേസു ഭയദസ്സാവിനോ. സമാദായ സിക്ഖഥ സിക്ഖാപദേസു. സമ്പന്നസീലാനം വോ, ഭിക്ഖവേ, വിഹരതം സമ്പന്നപാതിമോക്ഖാനം പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതാനം വിഹരതം ആചാരഗോചരസമ്പന്നാനം അണുമത്തേസു വജ്ജേസു ഭയദസ്സാവീനം സമാദായ സിക്ഖതം സിക്ഖാപദേസു കിമസ്സ ഉത്തരി കരണീയം?

"ചരതോ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അഭിജ്ഝാബ്യാപാദോ വിഗതോ ഹോതി, ഥിനമിദ്ധം... ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം... വിചികിച്ഛാ പഹീനാ ഹോതി, ആരദ്ധം ഹോതി വീരിയം അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, പസ്സദ്ധോ കായോ അസാരദ്ധോ, സമാഹിതം ചിത്തം ഏകഗ്ഗം, ചരമ്പി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവംഭൂതോ 'ആതാപീ ഓത്താപീ സതതം സമിതം ആരദ്ധവീരിയോ പഹിതത്തോ'തി വുച്ചതി.

"ഠിതസ്സ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അഭിജ്ഝാബ്യാപാദോ വിഗതോ ഹോതി, ഥിനമിദ്ധം... ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം... വിചികിച്ഛാ പഹീനാ ഹോതി, ആരദ്ധം ഹോതി വീരിയം അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, പസ്സദ്ധോ കായോ അസാരദ്ധോ, സമാഹിതം ചിത്തം ഏകഗ്ഗം, ഠിതോപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവംഭൂതോ 'ആതാപീ ഓത്താപീ സതതം സമിതം ആരദ്ധവീരിയോ പഹിതത്തോ'തി വുച്ചതി.

"നിസിന്നസ്സ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അഭിജ്ഝാബ്യാപാദോ വിഗതോ ഹോതി, ഥിനമിദ്ധം... ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം... വിചികിച്ഛാ പഹീനാ ഹോതി, ആരദ്ധം ഹോതി വീരിയം അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, പസ്സദ്ധോ കായോ അസാരദ്ധോ, സമാഹിതം ചിത്തം ഏകഗ്ഗം, നിസിന്നോപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു

ഏവംഭൂതോ ‘ആതാപീ ഓത്താപീ സതതം സമിതം ആരദ്ധവീരിയോ പഹിതത്തോ’തി വുച്ചതി.

“സയാനസ്സ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ജാഗരസ്സ അഭിജ്ഝാബ്യാപാദോ വിഗതോ ഹോതി, ഥിനമിദ്ധം… ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം… വിചികിച്ഛാ പഹീനാ ഹോതി, ആരദ്ധം ഹോതി വീരിയം അസല്ലീനം, ഉപട്ഠിതാ സതി അസമ്മുട്ഠാ, പസ്സദ്ധോ കായോ അസാരദ്ധോ, സമാഹിതം ചിത്തം ഏകഗ്ഗം, സയാനോപി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ജാഗരോ ഏവംഭൂതോ ‘ആതാപീ ഓത്താപീ സതതം സമിതം ആരദ്ധവീരിയോ പഹിതത്തോ’തി വുച്ചതീ”തി.

“യതം [യഥാ (ക॰) ഇതിവു॰ ൧൧൧] ചരേ യതം [യഥാ (ക॰) ഇതിവു॰ ൧൧൧] തിട്ഠേ, യതം [യഥാ (ക॰) ഇതിവു॰ ൧൧൧] അച്ഛേ യതം [യഥാ (ക॰) ഇതിവു॰ ൧൧൧] സയേ;
യതം [യഥാ (ക॰) ഇതിവു॰ ൧൧൧] സമിഞ്ജയേ [സമ്മിഞ്ജയേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഭിക്ഖു, യതമേനം [യതമേവ നം (സീ॰), യതമേതം (സ്യാ॰ കം॰), യതമേവ (?)] പസാരയേ.

“ഉദ്ധം തിരിയം അപാചീനം, യാവതാ ജഗതോ ഗതി;
സമവേക്ഖിതാ ച ധമ്മാനം, ഖന്ധാനം ഉദയബ്ബയം.

“ചേതോസമഥസാമീചിം, സിക്ഖമാനം സദാ സതം;
സതതം പഹിതത്തോതി, ആഹു ഭിക്ഖും തഥാവിധ”ന്തി. ദുതിയം;

൩. പധാനസുത്തം

൧൩. “ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, സമ്മപ്പധാനാനി. കതമാനി ചത്താരി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; ഉപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; അനുപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി സമ്മപ്പധാനാനീ”തി.

“സമ്മപ്പധാനാ മാരധേയ്യാഭിഭൂതാ,
തേ അസിതാ ജാതിമരണഭയസ്സ പാരഗൂ;
തേ തുസിതാ ജേത്വാ മാരം സവാഹിനിം [സവാഹനം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] തേ അനേജാ,
സബ്ബം നമുചിബലം ഉപാതിവത്താ തേ സുഖിതാ”തി. തതിയം;

൪. സംവരസുത്തം

൧൪. “ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, പധാനാനി. കതമാനി ചത്താരി? സംവരപ്പധാനം, പഹാനപ്പധാനം, ഭാവനാപ്പധാനം, അനുരക്ഖണാപ്പധാനം.

കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സംവരപ്പധാനം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം ചക്ഖുന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും , തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി ചക്ഖുന്ദ്രിയം, ചക്ഖുന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ... ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ... കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ... മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ, യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും, തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി, രക്ഖതി മനിന്ദ്രിയം, മനിന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സംവരപ്പധാനം.

''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പഹാനപ്പധാനം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉപ്പന്നം കാമവിതക്കം നാധിവാസേതി പജഹതി വിനോദേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി; ഉപ്പന്നം ബ്യാപാദവിതക്കം...പേ॰... ഉപ്പന്നം വിഹിംസാവിതക്കം...പേ॰... ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ നാധിവാസേതി പജഹതി വിനോദേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പഹാനപ്പധാനം.

''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭാവനാപ്പധാനം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം, ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി... വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി... പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി... പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി... സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി... ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗം ഭാവേതി വിവേകനിസ്സിതം വിരാഗനിസ്സിതം നിരോധനിസ്സിതം വോസ്സഗ്ഗപരിണാമിം. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭാവനാപ്പധാനം.

''കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, അനുരക്ഖണാപ്പധാനം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉപ്പന്നം ഭദ്ദകം സമാധിനിമിത്തം അനുരക്ഖതി അട്ഠികസഞ്ഞം പുളവകസഞ്ഞം വിനീലകസഞ്ഞം വിച്ഛിദ്ദകസഞ്ഞം ഉദ്ധുമാതകസഞ്ഞം. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അനുരക്ഖണാപ്പധാനം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി പധാനാനീ''തി.

> ''സംവരോ ച പഹാനഞ്ച, ഭാവനാ അനുരക്ഖണാ;
> ഏതേ പധാനാ ചത്താരോ, ദേസിതാദിച്ചബന്ധുനാ;
> യേഹി ഭിക്ഖു ഇധാതാപീ, ഖയം ദുക്ഖസ്സ പാപുണേ''തി. ചതുത്ഥം;

൫. പഞ്ഞത്തിസുത്തം

൧൫. ''ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, അഗ്ഗപഞ്ഞത്തിയോ. കതമാ ചതസ്സോ? ഏതദഗ്ഗം, ഭിക്ഖവേ, അത്തഭാവീനം യദിദം - രാഹു അസുരിന്ദോ. ഏതദഗ്ഗം, ഭിക്ഖവേ, കാമഭോഗീനം യദിദം - രാജാ മന്ധാതാ. ഏതദഗ്ഗം, ഭിക്ഖവേ, ആധിപതേയ്യാനം യദിദം - മാരോ പാപിമാ. സദേവകേ, ഭിക്ഖവേ, ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ തഥാഗതോ അഗ്ഗമക്ഖായതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ അഗ്ഗപഞ്ഞത്തിയോ''തി.

“രാഹുഗ്ഗം അത്തഭാവീനം, മന്ധാതാ കാമഭോഗിനം;
മാരോ ആധിപതേയ്യാനം, ഇദ്ധിയാ യസസാ ജലം.

“ഉദ്ധം തിരിയം അപാചീനം, യാവതാ ജഗതോ ഗതി;
സദേവകസ്സ ലോകസ്സ, ബുദ്ധോ അഗ്ഗോ പവുച്ചതീ”തി. പഞ്ചമം;

൬. സോഖുമ്മസുത്തം

൧൬. “ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, സോഖുമ്മാനി. കതമാനി ചത്താരി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു രൂപസോഖുമ്മേന സമന്നാഗതോ ഹോതി പരമേന; തേന ച രൂപസോഖുമ്മേന അഞ്ഞം രൂപസോഖുമ്മം ഉത്തരിതരം വാ പണീതതരം വാ ന സമനുപസ്സതി; തേന ച രൂപസോഖുമ്മേന അഞ്ഞം രൂപസോഖുമ്മം ഉത്തരിതരം വാ പണീതതരം വാ ന പത്ഥേതി. വേദനാസോഖുമ്മേന സമന്നാഗതോ ഹോതി പരമേന; തേന ച വേദനാസോഖുമ്മേന അഞ്ഞം വേദനാസോഖുമ്മം ഉത്തരിതരം വാ പണീതതരം വാ ന സമനുപസ്സതി; തേന ച വേദനാസോഖുമ്മേന അഞ്ഞം വേദനാസോഖുമ്മം ഉത്തരിതരം വാ പണീതതരം വാ ന പത്ഥേതി. സഞ്ഞാസോഖുമ്മേന സമന്നാഗതോ ഹോതി പരമേന; തേന ച സഞ്ഞാസോഖുമ്മേന അഞ്ഞം സഞ്ഞാസോഖുമ്മം ഉത്തരിതരം വാ പണീതതരം വാ ന സമനുപസ്സതി; തേന ച സഞ്ഞാസോഖുമ്മേന അഞ്ഞം സഞ്ഞാസോഖുമ്മം ഉത്തരിതരം വാ പണീതതരം വാ ന പത്ഥേതി. സങ്ഖാരസോഖുമ്മേന സമന്നാഗതോ ഹോതി പരമേന; തേന ച സങ്ഖാരസോഖുമ്മേന അഞ്ഞം സങ്ഖാരസോഖുമ്മം ഉത്തരിതരം വാ പണീതതരം വാ ന സമനുപസ്സതി; തേന ച സങ്ഖാരസോഖുമ്മേന അഞ്ഞം സങ്ഖാരസോഖുമ്മം ഉത്തരിതരം വാ പണീതതരം വാ ന പത്ഥേതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി സോഖുമ്മാനീ”തി.

“രൂപസോഖുമ്മതം ഞത്വാ, വേദനാനഞ്ച സമ്ഭവം;
സഞ്ഞാ യതോ സമുദേതി, അത്ഥം ഗച്ഛതി യത്ഥ ച;
സങ്ഖാരേ പരതോ ഞത്വാ, ദുക്ഖതോ നോ ച അത്തതോ.

“സ വേ സമ്മദ്ദസോ ഭിക്ഖു, സന്തോ സന്തിപദേ രതോ;
ധാരേതി അന്തിമം ദേഹം, ജേത്വാ മാരം സവാഹിനി”ന്തി. ഛട്ഠം;

൭. പഠമഅഗതിസുത്തം

൧൭. “ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, അഗതിഗമനാനി. കതമാനി ചത്താരി? ഛന്ദാഗതിം ഗച്ഛതി, ദോസാഗതിം ഗച്ഛതി, മോഹാഗതിം ഗച്ഛതി, ഭയാഗതിം ഗച്ഛതി - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി അഗതിഗമനാനീ”തി.

“ഛന്ദാ ദോസാ ഭയാ മോഹാ, യോ ധമ്മം അതിവത്തതി;
നിഹീയതി തസ്സ യസോ, കാളപക്ഖേവ ചന്ദിമാ”തി. സത്തമം;

൮. ദുതിയഅഗതിസുത്തം

൧൮. “ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, നാഗതിഗമനാനി. കതമാനി ചത്താരി? ന ഛന്ദാഗതിം ഗച്ഛതി, ന ദോസാഗതിം ഗച്ഛതി, ന മോഹാഗതിം ഗച്ഛതി, ന ഭയാഗതിം ഗച്ഛതി - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി നാഗതിഗമനാനീ”തി.

"ഛന്ദാ ദോസാ ഭയാ മോഹാ, യോ ധമ്മം നാതിവത്തതി;
ആപൂരതി തസ്സ യസോ, സുക്കപക്ഖേവ ചന്ദിമാ"തി. അട്ഠമം;

൯. തതിയഅഗതിസുത്തം

൧൯. "ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, അഗതിഗമനാനി. കതമാനി ചത്താരി? ഛന്ദാഗതിം ഗച്ഛതി , ദോസാഗതിം ഗച്ഛതി, മോഹാഗതിം ഗച്ഛതി, ഭയാഗതിം ഗച്ഛതി - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി അഗതിഗമനാനി.

"ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, നാഗതിഗമനാനി. കതമാനി ചത്താരി? ന ഛന്ദാഗതിം ഗച്ഛതി, ന ദോസാഗതിം ഗച്ഛതി, ന മോഹാഗതിം ഗച്ഛതി, ന ഭയാഗതിം ഗച്ഛതി - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി നാഗതിഗമനാനീ"തി.

"ഛന്ദാ ദോസാ ഭയാ മോഹാ, യോ ധമ്മം അതിവത്തതി;
നിഹീയതി തസ്സ യസോ, കാളപക്ഖേവ ചന്ദിമാ.

"ഛന്ദാ ദോസാ ഭയാ മോഹാ, യോ ധമ്മം നാതിവത്തതി;
ആപൂരതി തസ്സ യസോ, സുക്കപക്ഖേവ ചന്ദിമാ"തി. നവമം;

൧൦. ഭത്തുദ്ദേസകസുത്തം

൨൦. "ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭത്തുദ്ദേസകോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി ചതൂഹി? ഛന്ദാഗതിം ഗച്ഛതി, ദോസാഗതിം ഗച്ഛതി, മോഹാഗതിം ഗച്ഛതി, ഭയാഗതിം ഗച്ഛതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭത്തുദ്ദേസകോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

"ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭത്തുദ്ദേസകോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. കതമേഹി ചതൂഹി? ന ഛന്ദാഗതിം ഗച്ഛതി, ന ദോസാഗതിം ഗച്ഛതി, ന മോഹാഗതിം ഗച്ഛതി, ന ഭയാഗതിം ഗച്ഛതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭത്തുദ്ദേസകോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ"തി.

"യേ കേചി കാമേസു അസഞ്ഞതാ ജനാ,
അധമ്മികാ ഹോന്തി അധമ്മഗാരവാ;
ഛന്ദാ ദോസാ മോഹാ ച ഭയാ ഗാമിനോ [ഛന്ദാ ച ദോസാ ച ഭയാ ച ഗാമിനോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ)],
പരിസാകസടോ [പരിസക്കസാവോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ച പനേസ വുച്ചതി.

"ഏവഞ്ഹി വുത്തം സമണേന ജാനതാ,
തസ്മാ ഹി തേ സപ്പുരിസാ പസംസിയാ;
ധമ്മേ ഠിതാ യേ ന കരോന്തി പാപകം,
ന ഛന്ദാ ന ദോസാ ന മോഹാ ന ഭയാ ച ഗാമിനോ [ന ഛന്ദദോസാ ന ഭയാ ച ഗാമിനോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)];
"പരിസായ മണ്ഡോ ച പനേസ വുച്ചതി,
ഏവഞ്ഹി വുത്തം സമണേന ജാനതാ"തി. ദസമം;

ചരവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ചരം സീലം പധാനാനി, സംവരം പഞ്ഞത്തി പഞ്ചമം;
സോഖുമ്മം തയോ അഗതീ, ഭത്തുദ്ദേസേന തേ ദസാതി.

൩. ഉരുവേലവഗ്ഗോ

൧. പഠമഉരുവേലസുത്തം

൨൧. ഏവം മേ സുതം [സം॰ നി॰ ൧.൧൭൩ ആഗതം] - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''ഏകമിദാഹം , ഭിക്ഖവേ, സമയം ഉരുവേലായം വിഹരാമി നജ്ജാ നേരഞ്ജരായ തീരേ അജപാലനിഗ്രോധേ പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ. തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, രഹോഗതസ്സ പടിസല്ലീനസ്സ ഏവം ചേതസോ പരിവിതക്കോ ഉദപാദി - 'ദുക്ഖം ഖോ അഗാരവോ വിഹരതി അപ്പതിസ്സോ. കിം നു ഖോ അഹം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ [ഗരുകത്വാ (സീ॰ പീ॰)] ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യ'''ന്തി?

''തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - അപരിപൂരസ്സ ഖോ അഹം സീലക്ഖന്ധസ്സ പാരിപൂരിയാ അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യം. ന ഖോ പനാഹം പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ അത്തനാ സീലസമ്പന്നതരം, യമഹം സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യം.

''അപരിപൂരസ്സ ഖോ അഹം സമാധിക്ഖന്ധസ്സ പാരിപൂരിയാ അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യം. ന ഖോ പനാഹം പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ അത്തനാ സമാധിസമ്പന്നതരം, യമഹം സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യം.

''അപരിപൂരസ്സ ഖോ അഹം പഞ്ഞാക്ഖന്ധസ്സ പാരിപൂരിയാ അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യം. ന ഖോ പനാഹം പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ അത്തനാ പഞ്ഞാസമ്പന്നതരം, യമഹം സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യം.

''അപരിപൂരസ്സ ഖോ അഹം വിമുത്തിക്ഖന്ധസ്സ പാരിപൂരിയാ അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യം. ന ഖോ പനാഹം പസ്സാമി സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ അഞ്ഞം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ അത്തനാ വിമുത്തിസമ്പന്നതരം, യമഹം സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യ''ന്തി.

‘‘തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - ‘യംനൂനാഹം യ്വായം [യോപായം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ധമ്മോ മയാ അഭിസമ്ബുദ്ധോ തമേവ ധമ്മം സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരേയ്യ’’’ന്തി.

‘‘അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി മമ ചേതസാ ചേതോപരിവിതക്കമഞ്ഞായ - സേയ്യഥാപി നാമ ബലവാ പുരിസോ സമിഞ്ജിതം [സമ്മിഞ്ജിതം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വാ ബാഹം പസാരേയ്യ, പസാരിതം വാ ബാഹം സമിഞ്ജേയ്യ, ഏവമേവം - ബ്രഹ്മലോകേ അന്തരഹിതോ മമ പുരതോ പാതുരഹോസി. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ ദക്ഖിണം ജാണുമണ്ഡലം പഥവിയം നിഹന്ത്വാ യേനാഹം തേനഞ്ജലിം പണാമേത്വാ മം ഏതദവോച - ‘ഏവമേതം ഭഗവാ, ഏവമേതം സുഗത! യേപി തേ, ഭന്തേ, അഹേസും അതീതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ തേപി ഭഗവന്തോ ധമ്മംയേവ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരിംസു; യേപി തേ, ഭന്തേ, ഭവിസ്സന്തി അനാഗതമദ്ധാനം അരഹന്തോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധാ തേപി ഭഗവന്തോ ധമ്മംയേവ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരിസ്സന്തി; ഭഗവാപി, ഭന്തേ, ഏതരഹി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ധമ്മംയേവ സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹരതൂ’’’തി. ഇദമവോച ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി. ഇദം വത്വാ അഥാപരം ഏതദവോച -

‘‘യേ ച അതീതാ [യേ ചബ്ഭതീതാ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] സമ്ബുദ്ധാ, യേ ച ബുദ്ധാ അനാഗതാ;
യോ ചേതരഹി സമ്ബുദ്ധോ, ബഹൂനം [ബഹുന്നം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) സം॰ നി॰ ൧.൧൭൩] സോകനാസനോ.

‘‘സബ്ബേ സദ്ധമ്മഗരുനോ, വിഹംസു [വിഹരിംസു (സ്യാ॰ കം॰)] വിഹരന്തി ച;
അഥോപി വിഹരിസ്സന്തി, ഏസാ ബുദ്ധാന ധമ്മതാ.

‘‘തസ്മാ ഹി അത്തകാമേന [അത്ഥകാമേന (സീ॰ ക॰)],
മഹത്തമഭികങ്ഖതാ;
സദ്ധമ്മോ ഗരുകാതബ്ബോ, സരം ബുദ്ധാന സാസന’’ന്തി.

‘‘ഇദമവോച, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മാ സഹമ്പതി. ഇദം വത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ തത്ഥേവന്തരധായി. അഥ ഖ്വാഹം, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മുനോ ച അജ്ഝേസനം വിദിത്വാ അത്തനോ ച പതിരൂപം യ്വായം [യോപായം (സബ്ബത്ഥ)] ധമ്മോ മയാ അഭിസമ്ബുദ്ധോ തമേവ ധമ്മം സക്കത്വാ ഗരും കത്വാ ഉപനിസ്സായ വിഹാസിം. യതോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സങ്ഘോപി മഹത്തേന സമന്നാഗതോ, അഥ മേ സങ്ഘേപി ഗാരവോ’’തി. പഠമം.

൨. ദുതിയഉരുവേലസുത്തം

൨൨. ‘‘ഏകമിദാഹം , ഭിക്ഖവേ, സമയം ഉരുവേലായം വിഹരാമി നജ്ജാ നേരഞ്ജരായ തീരേ അജപാലനിഗ്രോധേ പഠമാഭിസമ്ബുദ്ധോ. അഥ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സമ്ബഹുലാ ബ്രാഹ്മണാ ജിണ്ണാ വുദ്ധാ മഹല്ലകാ അദ്ധഗതാ

വയോഅനുപ്പത്താ യേനാഹം തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ മയാ സദ്ധിം സമ്മോദിംസു. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തേ ബ്രാഹ്മണാ മം ഏതദവോചും - 'സുതം നേതം [മേതം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], ഭോ ഗോതമ - ന സമണോ ഗോതമോ ബ്രാഹ്മണേ ജിണ്ണേ വുദ്ധേ മഹല്ലകേ അദ്ധഗതേ വയോഅനുപ്പത്തേ അഭിവാദേതി വാ പച്ചുട്ഠേതി വാ ആസനേന വാ നിമന്തേതീതി. തയിദം, ഭോ ഗോതമ, തഥേവ. ന ഹി ഭവം ഗോതമോ ബ്രാഹ്മണേ ജിണ്ണേ വുദ്ധേ മഹല്ലകേ അദ്ധഗതേ വയോഅനുപ്പത്തേ അഭിവാദേതി വാ പച്ചുട്ഠേതി വാ ആസനേന വാ നിമന്തേതി. തയിദം, ഭോ ഗോതമ, ന സമ്പന്നമേവാ'''തി.

"തസ്സ മയ്ഹം, ഭിക്ഖവേ, ഏതദഹോസി - 'നയിമേ [ന വത മേ (സീ॰ പീ॰), ന ചയിമേ (സ്യാ॰ കം॰), ന വതിമേ (?)] ആയസ്മന്തോ ജാനന്തി ഥേരം വാ ഥേരകരണേ വാ ധമ്മേ'തി. വുദ്ധോ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി ആസീതികോ വാ നാവുതികോ വാ വസ്സസതികോ വാ ജാതിയാ. സോ ച ഹോതി അകാലവാദീ അഭൂതവാദീ അനത്ഥവാദീ അധമ്മവാദീ അവിനയവാദീ, അനിധാനവതിം വാചം ഭാസിതാ അകാലേന അനപദേസം അപരിയന്തവതിം അനത്ഥസംഹിതം. അഥ ഖോ സോ 'ബാലോ ഥേരോ'ത്വേവ [തേവ (സീ॰ പീ॰)] സങ്ഖം ഗച്ഛതി.

"ദഹരോ ചേപി, ഭിക്ഖവേ, ഹോതി യുവാ സുസുകാളകേസോ ഭദ്രേന യോബ്ബനേന സമന്നാഗതോ പഠമേന വയസാ . സോ ച ഹോതി കാലവാദീ ഭൂതവാദീ അത്ഥവാദീ ധമ്മവാദീ വിനയവാദീ നിധാനവതിം വാചം ഭാസിതാ കാലേന സാപദേസം പരിയന്തവതിം അത്ഥസംഹിതം. അഥ ഖോ സോ 'പണ്ഡിതോ ഥേരോ'ത്വേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി.

"ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, ഥേരകരണാ ധമ്മാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി, പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതോ വിഹരതി ആചാരഗോചരസമ്പന്നോ അണുമത്തേസു വജ്ജേസു ഭയദസ്സാവീ, സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു, ബഹുസ്സുതോ ഹോതി സുതധരോ സുതസന്നിചയോ, യേ തേ ധമ്മാ ആദികല്യാണാ മജ്ഝേകല്യാണാ പരിയോസാനകല്യാണാ സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം [സാത്ഥാ സബ്യഞ്ജനാ (സീ॰ പീ॰)] കേവലപരിപുണ്ണം [കേവലപരിപുണ്ണാ (സീ॰)] പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം അഭിവദന്തി, തഥാരൂപാസ്സ ധമ്മാ ബഹുസ്സുതാ ഹോന്തി ധാതാ [ധതാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വചസാ പരിചിതാ മനസാനുപേക്ഖിതാ, ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാ, ചതുന്നം ഝാനാനം ആഭിചേതസികാനം ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരാനം നികാമലാഭീ ഹോതി അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ, ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഥേരകരണാ ധമ്മാ''തി.

> "യോ ഉദ്ധതേന ചിത്തേന, സമ്ഫഞ്ച ബഹു ഭാസതി;
> അസമാഹിതസങ്കപ്പോ, അസദ്ധമ്മരതോ മഗോ;
> ആരാ സോ ഥാവരേയ്യമ്ഹാ, പാപദിട്ഠി അനാദരോ.
>
> "യോ ച സീലേന സമ്പന്നോ, സുതവാ പടിഭാനവാ;

സഞ്ഞതോ ധീരോ ധമ്മേസു [സഞ്ഞതോ ധീരധമ്മേസു (സീ॰), സംയുത്തോ ഥിരധമ്മേസു (സ്യാ॰ കം॰)], പഞ്ഞായത്ഥം വിപസ്സതി.

“പാരഗൂ സബ്ബധമ്മാനം, അഖിലോ പടിഭാനവാ;
പഹീനജാതിമരണോ, ബ്രഹ്മചരിയസ്സ കേവലീ.

“തമഹം വദാമി ഥേരോതി, യസ്സ നോ സന്തി ആസവാ;
ആസവാനം ഖയാ ഭിക്ഖു, സോ ഥേരോതി പവുച്ചതീ”തി. ദുതിയം;

൩. ലോകസുത്തം

൨൩. “ലോകോ , ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതേന അഭിസമ്ബുദ്ധോ. ലോകസ്മാ തഥാഗതോ വിസംയുത്തോ. ലോകസമുദയോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതേന അഭിസമ്ബുദ്ധോ. ലോകസമുദയോ തഥാഗതസ്സ പഹീനോ. ലോകനിരോധോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതേന അഭിസമ്ബുദ്ധോ. ലോകനിരോധോ തഥാഗതസ്സ സച്ഛികതോ. ലോകനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതേന അഭിസമ്ബുദ്ധാ. ലോകനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ തഥാഗതസ്സ ഭാവിതാ.

“യം, ഭിക്ഖവേ, സദേവകസ്സ ലോകസ്സ സമാരകസ്സ സബ്രഹ്മകസ്സ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ ദിട്ഠം സുതം മുതം വിഞ്ഞാതം പത്തം പരിയേസിതം അനുവിചരിതം മനസാ, സബ്ബം തം തഥാഗതേന അഭിസമ്ബുദ്ധം. തസ്മാ ‘തഥാഗതോ’തി വുച്ചതി.

“യഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, രത്തിം തഥാഗതോ അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുജ്ഝതി യഞ്ച രത്തിം അനുപാദിസേസായ നിബ്ബാനധാതുയാ പരിനിബ്ബായതി, യം ഏതസ്മിം അന്തരേ ഭാസതി ലപതി നിദ്ദിസതി സബ്ബം തം തഥേവ ഹോതി, നോ അഞ്ഞഥാ. തസ്മാ ‘തഥാഗതോ’തി വുച്ചതി.

“യഥാവാദീ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ തഥാകാരീ, യഥാകാരീ തഥാവാദീ. ഇതി യഥാവാദീ തഥാകാരീ, യഥാകാരീ തഥാവാദീ. തസ്മാ ‘തഥാഗതോ’തി വുച്ചതി.

“സദേവകേ, ഭിക്ഖവേ, ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ തഥാഗതോ അഭിഭൂ അനഭിഭൂതോ അഞ്ഞദത്ഥു ദസോ വസവത്തീ. തസ്മാ ‘തഥാഗതോ’തി വുച്ചതി”.

“സബ്ബം ലോകം അഭിഞ്ഞായ, സബ്ബം ലോകേ യഥാതഥം;
സബ്ബം ലോകം [സബ്ബലോക (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വിസംയുത്തോ, സബ്ബലോകേ അനൂപയോ.

“സ വേ സബ്ബാഭിഭൂ ധീരോ, സബ്ബഗന്ഥപ്പമോചനോ;
ഫുട്ഠ’സ്സ പരമാ സന്തി, നിബ്ബാനം അകുതോഭയം.

“ഏസ ഖീണാസവോ ബുദ്ധോ, അനീഘോ ഛിന്നസംസയോ;
സബ്ബകമ്മക്ഖയം പത്തോ, വിമുത്തോ ഉപധിസങ്ഖയേ.

“ഏസ സോ ഭഗവാ ബുദ്ധോ, ഏസ സീഹോ അനുത്തരോ;
സദേവകസ്സ ലോകസ്സ, ബ്രഹ്മചക്കം പവത്തയീ.

“ഇതി ദേവാ മനുസ്സാ ച, യേ ബുദ്ധം സരണം ഗതാ;
സങ്ഗമ്മ തം നമസ്സന്തി, മഹന്തം വീതസാരദം.

“ദന്തോ ദമയതം സേട്ഠോ, സന്തോ സമയതം ഇസി;
മുത്തോ മോചയതം അഗ്ഗോ, തിണ്ണോ താരയതം വരോ.

“ഇതി ഹേതം നമസ്സന്തി, മഹന്തം വീതസാരദം;
സദേവകസ്മിം ലോകസ്മിം, നത്ഥി തേ [നത്ഥി തേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പടിപുഗ്ഗലോ”തി. തതിയം;

৪. കാളകാരാമസുത്തം

২৪. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാകേതേ വിഹരതി കാളകാരാമേ [കോളികാരാമേ (ക॰)]. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഭിക്ഖവോ”തി. “ഭദന്തേ”തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“യം , ഭിക്ഖവേ, സദേവകസ്സ ലോകസ്സ സമാരകസ്സ സബ്രഹ്മകസ്സ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ ദിട്ഠം സുതം മുതം വിഞ്ഞാതം പത്തം പരിയേസിതം അനുവിചരിതം മനസാ, തമഹം ജാനാമി.

“യം, ഭിക്ഖവേ, സദേവകസ്സ ലോകസ്സ സമാരകസ്സ സബ്രഹ്മകസ്സ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ ദിട്ഠം സുതം മുതം വിഞ്ഞാതം പത്തം പരിയേസിതം അനുവിചരിതം മനസാ, തമഹം അബ്ഭഞ്ഞാസിം. തം തഥാഗതസ്സ വിദിതം, തം തഥാഗതോ ന ഉപട്ഠാസി.

“യം , ഭിക്ഖവേ, സദേവകസ്സ ലോകസ്സ സമാരകസ്സ സബ്രഹ്മകസ്സ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ ദിട്ഠം സുതം മുതം വിഞ്ഞാതം പത്തം പരിയേസിതം അനുവിചരിതം മനസാ, തമഹം ന ജാനാമീതി വദേയ്യം, തം മമസ്സ മുസാ.

“യം, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… തമഹം ജാനാമി ച ന ച ജാനാമീതി വദേയ്യം, തംപസ്സ [തം പിസ്സ (സ്യാ॰ കം॰), തം മമസ്സ (ക॰)] താദിസമേവ.

“യം, ഭിക്ഖവേ…പേ॰… തമഹം നേവ ജാനാമി ന ന ജാനാമീതി വദേയ്യം, തം മമസ്സ കലി.

“ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ദട്ഠാ ദട്ഠബ്ബം, ദിട്ഠം ന മഞ്ഞതി, അദിട്ഠം ന മഞ്ഞതി, ദട്ഠബ്ബം ന മഞ്ഞതി, ദട്ഠാരം ന മഞ്ഞതി; സുത്വാ സോതബ്ബം, സുതം ന മഞ്ഞതി, അസുതം ന മഞ്ഞതി, സോതബ്ബം ന മഞ്ഞതി, സോതാരം ന മഞ്ഞതി; മുത്വാ മോതബ്ബം, മുതം ന മഞ്ഞതി, അമുതം ന മഞ്ഞതി, മോതബ്ബം ന മഞ്ഞതി, മോതാരം ന മഞ്ഞതി; വിഞ്ഞത്വാ വിഞ്ഞാതബ്ബം, വിഞ്ഞാതം ന മഞ്ഞതി, അവിഞ്ഞാതം ന മഞ്ഞതി, വിഞ്ഞാതബ്ബം ന മഞ്ഞതി, വിഞ്ഞാതാരം ന മഞ്ഞതി. ഇതി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ദിട്ഠസുതമുതവിഞ്ഞാതബ്ബേസു ധമ്മേസു താദീയേവ താദീ [താദിസോവ താദീ (സ്യാ॰ കം॰), താദിസേ യേവ താദീ (പീ॰), താദീയേവ

താദീയേവേകാ (ക॰)]. തമ്ഹാ ച പന താദിമ്ഹാ [താദിതമ്ഹാ (സീ॰ പീ॰)] അഞ്ഞോ താദീ ഉത്തരിതരോ വാ പണീതതരോ വാ നത്ഥീതി വദാമീ''തി.

''യം കിഞ്ചി ദിട്ഠംവ സുതം മുതം വാ,
അജ്ഝോസിതം സച്ചമുതം പരേസം;
ന തേസു താദീ സയസംവുതേസു,
സച്ചം മുസാ വാപി പരം ദഹേയ്യ.

''ഏതഞ്ച സല്ലം പടികച്ച [പടിഗച്ച (സീ॰ പീ॰)] ദിസ്വാ,
അജ്ഝോസിതാ യത്ഥ പജാ വിസത്താ;
ജാനാമി പസ്സാമി തഥേവ ഏതം,
അജ്ഝോസിതം നത്ഥി തഥാഗതാന''ന്ത്തി. ചതുത്ഥം;

൫. ബ്രഹ്മചരിയസുത്തം

൨൫. ''നയിദം , ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതി ജനകുഹനത്ഥം, ന ജനലപനത്ഥം, ന ലാഭസക്കാരസിലോകാനിസംസത്ഥം, ന ഇതിവാദപ്പമോക്ഖാനിസംസത്ഥം, ന 'ഇതി മം ജനോ ജാനാതൂ'തി. അഥ ഖോ ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതി സംവരത്ഥം പഹാനത്ഥം വിരാഗത്ഥം നിരോധത്ഥ''ന്തി.

''സംവരത്ഥം പഹാനത്ഥം, ബ്രഹ്മചരിയം അനീതിഹം;
അദേസയി സോ ഭഗവാ, നിബ്ബാനോഗധഗാമിനം;
ഏസ മഗ്ഗോ മഹന്തേഹി [മഹത്തേഭി (ക॰) ഇതിവു॰ ൩൫], അനുയാതോ മഹേസിഭി.

''യേ ച തം പടിപജ്ജന്തി, യഥാ ബുദ്ധേന ദേസിതം;
ദുക്ഖസ്സന്തം കരിസ്സന്തി, സത്ഥുസാസനകാരിനോ''തി. പഞ്ചമം;

൬. കുഹസുത്തം

൨൬. [ഇതിവു॰ ൧൦൮ ഇതിവുത്തകേപി] ''യേ തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ കുഹാ ഥദ്ധാ ലപാ സിങ്ഗീ ഉന്നളാ അസമാഹിതാ, ന മേ തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ മാമകാ. അപഗതാ ച തേ, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ, ന ച തേ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ വുദ്ധിം വിരുള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജന്തി. യേ ച ഖോ തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ നിക്കുഹാ നില്ലപാ ധീരാ അത്ഥദ്ധാ സുസമാഹിതാ, തേ ഖോ മേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ മാമകാ. അനപഗതാ ച തേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മാ ധമ്മവിനയാ. തേ ച ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ വുദ്ധിം വിരുള്ഹിം വേപുല്ലം ആപജ്ജന്തീ''തി.

[ഇതിവു॰ ൧൦൮ ഇതിവുത്തകേപി] ''കുഹാ ഥദ്ധാ ലപാ സിങ്ഗീ, ഉന്നളാ അസമാഹിതാ;
ന തേ ധമ്മേ വിരൂഹന്തി, സമ്മാസമ്ബുദ്ധദേസിതേ.

''നിക്കുഹാ നില്ലപാ ധീരാ, അത്ഥദ്ധാ സുസമാഹിതാ;
തേ വേ ധമ്മേ വിരൂഹന്തി, സമ്മാസമ്ബുദ്ധദേസിതേ''തി. ഛട്ഠം;

൭. സന്തുട്ഠിസുത്തം

൨൭. ‘‘ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, അപ്പാനി ച [ചേവ (ക॰)] സുലഭാനി ച, താനി ച അനവജ്ജാനി. കതമാനി ചത്താരി? പംസുകൂലം, ഭിക്ഖവേ, ചീവരാനം അപ്പഞ്ച സുലഭഞ്ച , തഞ്ച അനവജ്ജം. പിണ്ഡിയാലോപോ, ഭിക്ഖവേ, ഭോജനാനം അപ്പഞ്ച സുലഭഞ്ച, തഞ്ച അനവജ്ജം. രുക്ഖമൂലം, ഭിക്ഖവേ, സേനാസനാനം അപ്പഞ്ച സുലഭഞ്ച, തഞ്ച അനവജ്ജം. പൂതിമുത്തം, ഭിക്ഖവേ, ഭേസജ്ജാനം അപ്പഞ്ച സുലഭഞ്ച, തഞ്ച അനവജ്ജം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി അപ്പാനി ച സുലഭാനി ച, താനി ച അനവജ്ജാനി. യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അപ്പേന ച തുട്ഠോ ഹോതി സുലഭേന ച, ഇദമസ്സാഹം അഞ്ഞതരം സാമഞ്ഞങ്ഗന്തി [സാമഞ്ഞന്തി (ക॰)] വദാമീ’’തി.

‘‘അനവജ്ജേന തുട്ഠസ്സ, അപ്പേന സുലഭേന ച;
ന സേനാസനമാരബ്ഭ, ചീവരം പാനഭോജനം;
വിഘാതോ ഹോതി ചിത്തസ്സ, ദിസാ നപ്പടിഹഞ്ഞതി.

‘‘യേ ചസ്സ ധമ്മാ അക്ഖാതാ, സാമഞ്ഞസ്സാനുലോമികാ;
അധിഗ്ഗഹിതാ തുട്ഠസ്സ, അപ്പമത്തസ്സ സിക്ഖതോ’’തി. സത്തമം;

൮. അരിയവംസസുത്തം

൨൮. ‘‘ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, അരിയവംസാ അഗ്ഗഞ്ഞാ രത്തഞ്ഞാ വംസഞ്ഞാ പോരാണാ അസംകിണ്ണാ അസംകിണ്ണപുബ്ബാ, ന സംകീയന്തി ന സംകീയിസ്സന്തി, അപ്പടികുട്ഠാ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹി. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സന്തുട്ഠോ ഹോതി ഇതരീതരേന ചീവരേന, ഇതരീതരചീവരസന്തുട്ഠിയാ ച വണ്ണവാദീ, ന ച ചീവരഹേതു അനേസനം അപ്പതിരൂപം ആപജ്ജതി, അലദ്ധാ ച ചീവരം ന പരിതസ്സതി, ലദ്ധാ ച ചീവരം അഗധിതോ [അഗഥിതോ (സീ॰ പീ॰)] അമുച്ഛിതോ അനജ്ഝോസന്നോ ആദീനവദസ്സാവീ നിസ്സരണപഞ്ഞോ പരിഭുഞ്ജതി; തായ ച പന ഇതരീതരചീവരസന്തുട്ഠിയാ നേവത്താനുക്കംസേതി, നോ [ന (ദീ॰ നി॰ ൩.൩൦൯)] പരം വമ്ഭേതി. യോ ഹി തത്ഥ ദക്ഖോ അനലസോ സമ്പജാനോ പതിസ്സതോ, അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പോരാണേ അഗ്ഗഞ്ഞേ അരിയവംസേ ഠിതോ.

‘‘പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സന്തുട്ഠോ ഹോതി ഇതരീതരേന പിണ്ഡപാതേന, ഇതരീതരപിണ്ഡപാതസന്തുട്ഠിയാ ച വണ്ണവാദീ, ന ച പിണ്ഡപാതഹേതു അനേസനം അപ്പതിരൂപം ആപജ്ജതി, അലദ്ധാ ച പിണ്ഡപാതം ന പരിതസ്സതി, ലദ്ധാ ച പിണ്ഡപാതം അഗധിതോ അമുച്ഛിതോ അനജ്ഝോസന്നോ ആദീനവദസ്സാവീ നിസ്സരണപഞ്ഞോ പരിഭുഞ്ജതി; തായ ച പന ഇതരീതരപിണ്ഡപാതസന്തുട്ഠിയാ നേവത്താനുക്കംസേതി , നോ പരം വമ്ഭേതി. യോ ഹി തത്ഥ ദക്ഖോ അനലസോ സമ്പജാനോ പതിസ്സതോ, അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പോരാണേ അഗ്ഗഞ്ഞേ അരിയവംസേ ഠിതോ.

‘‘പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സന്തുട്ഠോ ഹോതി ഇതരീതരേന സേനാസനേന, ഇതരീതരസേനാസനസന്തുട്ഠിയാ ച വണ്ണവാദീ, ന ച സേനാസനഹേതു അനേസനം അപ്പതിരൂപം ആപജ്ജതി, അലദ്ധാ ച സേനാസനം

ന പരിതസ്സതി, ലദ്ധാ ച സേനാസനം അഗധിതോ അമുച്ഛിതോ അനജ്ഝോസന്നോ ആദീനവദസ്സാവീ നിസ്സരണപഞ്ഞോ പരിഭുഞ്ജതി; തായ ച പന ഇതരീതരസേനാസനസന്തുട്ഠിയാ നേവത്താനുക്കംസേതി, നോ പരം വമ്ഭേതി. യോ ഹി തത്ഥ ദക്ഖോ അനലസോ സമ്പജാനോ പതിസ്സതോ, അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പോരാണേ അഗ്ഗഞ്ഞേ അരിയവംസേ ഠിതോ.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഭാവനാരാമോ ഹോതി ഭാവനാരതോ, പഹാനാരാമോ ഹോതി പഹാനരതോ; തായ ച പന ഭാവനാരാമതായ ഭാവനാരതിയാ പഹാനാരാമതായ പഹാനരതിയാ നേവത്താനുക്കംസേതി, നോ പരം വമ്ഭേതി. യോ ഹി തത്ഥ ദക്ഖോ അനലസോ സമ്പജാനോ പതിസ്സതോ, അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പോരാണേ അഗ്ഗഞ്ഞേ അരിയവംസേ ഠിതോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ അരിയവംസാ അഗ്ഗഞ്ഞാ രത്തഞ്ഞാ വംസഞ്ഞാ പോരാണാ അസംകിണ്ണാ അസംകിണ്ണപുബ്ബാ, ന സംകീയന്തി ന സംകീയിസ്സന്തി, അപ്പടികുട്ഠാ സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹി.

''ഇമേഹി ച പന, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി അരിയവംസേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു പുരത്ഥിമായ ചേപി ദിസായ വിഹരതി സ്വേവ അരതിം സഹതി, ന തം അരതി സഹതി; പച്ഛിമായ ചേപി ദിസായ വിഹരതി സ്വേവ അരതിം സഹതി, ന തം അരതി സഹതി; ഉത്തരായ ചേപി ദിസായ വിഹരതി സ്വേവ അരതിം സഹതി, ന തം അരതി സഹതി; ദക്ഖിണായ ചേപി ദിസായ വിഹരതി സ്വേവ അരതിം സഹതി, ന തം അരതി സഹതി. തം കിസ്സ ഹേതു? അരതിരതിസഹോ ഹി, ഭിക്ഖവേ, ധീരോ''തി.

> ''നാരതി സഹതി ധീരം [വീരം (സീ॰)], നാരതി ധീരം സഹതി;
> ധീരോവ അരതിം സഹതി, ധീരോ ഹി അരതിസ്സഹോ.
>
> ''സബ്ബകമ്മവിഹായീനം , പനുണ്ണം [പണുന്നം (?)] കോ നിവാരയേ;
> നേക്ഖം ജമ്ബോനദസ്സേവ, കോ തം നിന്ദിതുമരഹതി;
> ദേവാപി നം പസംസന്തി, ബ്രഹ്മുനാപി പസംസിതോ''തി. അട്ഠമം;

൯. ധമ്മപദസുത്തം

൨൯. ''ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മപദാനി അഗ്ഗഞ്ഞാനി രത്തഞ്ഞാനി വംസഞ്ഞാനി പോരാണാനി അസംകിണ്ണാനി അസംകിണ്ണപുബ്ബാനി, ന സംകീയന്തി ന സംകീയിസ്സന്തി, അപ്പടികുട്ഠാനി സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹി. കതമാനി ചത്താരി? അനഭിജ്ഝാ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മപദം അഗ്ഗഞ്ഞം രത്തഞ്ഞം വംസഞ്ഞം പോരാണം അസംകിണ്ണം അസംകിണ്ണപുബ്ബം, ന സംകീയതി ന സംകീയിസ്സതി, അപ്പടികുട്ഠം സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹി.

''അബ്യാപാദോ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മപദം അഗ്ഗഞ്ഞം രത്തഞ്ഞം വംസഞ്ഞം പോരാണം അസംകിണ്ണം അസംകിണ്ണപുബ്ബം, ന സംകീയതി ന സംകീയിസ്സതി, അപ്പടികുട്ഠം സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹി.

''സമ്മാസതി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മപദം അഗ്ഗഞ്ഞം രത്തഞ്ഞം വംസഞ്ഞം പോരാണം അസംകിണ്ണം അസംകിണ്ണപുബ്ബം, ന സംകീയതി ന സംകീയിസ്സതി,

അപ്പടികുട്ഠം സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹി.

“സമ്മാസമാധി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മപദം അഗ്ഗഞ്ഞം രത്തഞ്ഞം വംസഞ്ഞം പോരാണം അസംകിണ്ണം അസംകിണ്ണപുബ്ബം, ന സംകീയതി ന സംകീയിസ്സതി, അപ്പടികുട്ഠം സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ധമ്മപദാനി അഗ്ഗഞ്ഞാനി രത്തഞ്ഞാനി വംസഞ്ഞാനി പോരാണാനി അസംകിണ്ണാനി അസംകിണ്ണപുബ്ബാനി, ന സംകീയന്തി ന സംകീയിസ്സന്തി, അപ്പടികുട്ഠാനി സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹീ”തി.

“അനഭിജ്ഝാലു വിഹരേയ്യ, അബ്യാപന്നേന ചേതസാ;
സതോ ഏകഗ്ഗചിത്തസ്സ [ഏകഗ്ഗചിത്തായം (ക॰)], അജ്ഝത്തം
സുസമാഹിതോ”തി. നവമം;

൧൦. പരിബ്ബാജകസുത്തം

൩൦. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ അഭിഞ്ഞാതാ അഭിഞ്ഞാതാ പരിബ്ബാജകാ സിപ്പിനികാതീരേ [സപ്പിനിയാ തീരേ (സീ॰ പീ॰), സിപ്പിനിയാ തീരേ (സ്യാ॰ കം॰), സിപ്പിനിയാ നദിയാ തീരേ (ക॰)] പരിബ്ബാജകാരാമേ പടിവസന്തി, സേയ്യഥിദം അന്നഭാരോ വരധരോ സകുലുദായീ ച പരിബ്ബാജകോ അഞ്ഞേ ച അഭിഞ്ഞാതാ അഭിഞ്ഞാതാ പരിബ്ബാജകാ. അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന സിപ്പിനികാതീരം പരിബ്ബാജകാരാമോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ തേ പരിബ്ബാജകേ ഏതദവോച -

“ചത്താരിമാനി, പരിബ്ബാജകാ, ധമ്മപദാനി അഗ്ഗഞ്ഞാനി രത്തഞ്ഞാനി വംസഞ്ഞാനി പോരാണാനി അസംകിണ്ണാനി അസംകിണ്ണപുബ്ബാനി, ന സംകീയന്തി ന സംകീയിസ്സന്തി, അപ്പടികുട്ഠാനി സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹി. കതമാനി ചത്താരി? അനഭിജ്ഝാ, പരിബ്ബാജകാ, ധമ്മപദം അഗ്ഗഞ്ഞം രത്തഞ്ഞം വംസഞ്ഞം പോരാണം അസംകിണ്ണം അസംകിണ്ണപുബ്ബം, ന സംകീയതി ന സംകീയിസ്സതി, അപ്പടികുട്ഠം സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹി. അബ്യാപാദോ, പരിബ്ബാജകാ, ധമ്മപദം...പേ॰... സമ്മാസതി, പരിബ്ബാജകാ, ധമ്മപദം...പേ॰... സമ്മാസമാധി, പരിബ്ബാജകാ, ധമ്മപദം അഗ്ഗഞ്ഞം രത്തഞ്ഞം വംസഞ്ഞം പോരാണം അസംകിണ്ണം അസംകിണ്ണപുബ്ബം, ന സംകീയതി ന സംകീയിസ്സതി, അപ്പടികുട്ഠം സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹി. ഇമാനി ഖോ , പരിബ്ബാജകാ, ചത്താരി ധമ്മപദാനി അഗ്ഗഞ്ഞാനി രത്തഞ്ഞാനി വംസഞ്ഞാനി പോരാണാനി അസംകിണ്ണാനി അസംകിണ്ണപുബ്ബാനി, ന സംകീയന്തി ന സംകീയിസ്സന്തി, അപ്പടികുട്ഠാനി സമണേഹി ബ്രാഹ്മണേഹി വിഞ്ഞൂഹി.

“യോ ഖോ, പരിബ്ബാജകാ, ഏവം വദേയ്യ - ‘അഹമേതം അനഭിജ്ഝം ധമ്മപദം പച്ചക്ഖായ അഭിജ്ഝാലും കാമേസു തിബ്ബസാരാഗം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ പഞ്ഞാപേസ്സാമീ’തി, തമഹം തത്ഥ ഏവം വദേയ്യം - ‘ഏതു വദതു ബ്യാഹരതു പസ്സാമിസ്സാനുഭാവ’ന്തി. സോ വത, പരിബ്ബാജകാ, അനഭിജ്ഝം ധമ്മപദം പച്ചക്ഖായ അഭിജ്ഝാലും കാമേസു തിബ്ബസാരാഗം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ പഞ്ഞാപേസ്സതീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

“യോ ഖോ, പരിബ്ബാജകാ, ഏവം വദേയ്യ - ‘അഹമേതം അബ്യാപാദം ധമ്മപദം പച്ചക്ഖായ ബ്യാപന്നചിത്തം പദുട്ഠമനസങ്കപ്പം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ പഞ്ഞാപേസ്സാമീ’തി, തമഹം തത്ഥ ഏവം വദേയ്യം - ‘ഏതു വദതു ബ്യാഹരതു പസ്സാമിസ്സാനുഭാവ’ന്തി. സോ വത, പരിബ്ബാജകാ, അബ്യാപാദം ധമ്മപദം പച്ചക്ഖായ ബ്യാപന്നചിത്തം പദുട്ഠമനസങ്കപ്പം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ പഞ്ഞാപേസ്സതീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

“യോ ഖോ, പരിബ്ബാജകാ, ഏവം വദേയ്യ - ‘അഹമേതം സമ്മാസതിം ധമ്മപദം പച്ചക്ഖായ മുട്ഠസ്സതിം അസമ്പജാനം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ പഞ്ഞാപേസ്സാമീ’തി, തമഹം തത്ഥ ഏവം വദേയ്യം - ‘ഏതു വദതു ബ്യാഹരതു പസ്സാമിസ്സാനുഭാവ’ന്തി. സോ വത, പരിബ്ബാജകാ, സമ്മാസതിം ധമ്മപദം പച്ചക്ഖായ മുട്ഠസ്സതിം അസമ്പജാനം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ പഞ്ഞാപേസ്സതീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

“യോ ഖോ, പരിബ്ബാജകാ, ഏവം വദേയ്യ - ‘അഹമേതം സമ്മാസമാധിം ധമ്മപദം പച്ചക്ഖായ അസമാഹിതം വിബ്ഭന്തചിത്തം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ പഞ്ഞാപേസ്സാമീ’തി, തമഹം തത്ഥ ഏവം വദേയ്യം - ‘ഏതു വദതു ബ്യാഹരതു പസ്സാമിസ്സാനുഭാവ’ന്തി. സോ വത, പരിബ്ബാജകാ, സമ്മാസമാധിം ധമ്മപദം പച്ചക്ഖായ അസമാഹിതം വിബ്ഭന്തചിത്തം സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ പഞ്ഞാപേസ്സതീതി നേതം ഠാനം വിജ്ജതി.

“യോ ഖോ, പരിബ്ബാജകാ, ഇമാനി ചത്താരി ധമ്മപദാനി ഗരഹിതബ്ബം പടിക്കോസിതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യ, തസ്സ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ചത്താരോ സഹധമ്മികാ വാദാനുപാതാ ഗാരയ്ഹാ ഠാനാ [വാദാനുവാദാ ഗാരയ്ഹം ഠാനം (മ॰ നി॰ ന.വ്വ)] ആഗച്ഛന്തി. കതമേ ചത്താരോ? അനഭിജ്ഝം ചേ ഭവം ധമ്മപദം ഗരഹതി പടിക്കോസതി, യേ ച ഹി [യേ ച (മ॰ നി॰ ന.ഫർവ-ഫർന)] അഭിജ്ഝാലൂ കാമേസു തിബ്ബസാരാഗാ സമണബ്രാഹ്മണാ തേ ഭോതോ പുജ്ജാ തേ ഭോതോ പാസംസാ. അബ്യാപാദം ചേ ഭവം ധമ്മപദം ഗരഹതി പടിക്കോസതി, യേ ച ഹി ബ്യാപന്നചിത്താ പദുട്ഠമനസങ്കപ്പാ സമണബ്രാഹ്മണാ തേ ഭോതോ പുജ്ജാ തേ ഭോതോ പാസംസാ. സമ്മാസതിം ചേ ഭവം ധമ്മപദം ഗരഹതി പടിക്കോസതി, യേ ച ഹി മുട്ഠസ്സതീ അസമ്പജാനാ സമണബ്രാഹ്മണാ തേ ഭോതോ പുജ്ജാ തേ ഭോതോ പാസംസാ. സമ്മാസമാധിം ചേ ഭവം ധമ്മപദം ഗരഹതി പടിക്കോസതി, യേ ച ഹി അസമാഹിതാ വിബ്ഭന്തചിത്താ സമണബ്രാഹ്മണാ തേ ഭോതോ പുജ്ജാ തേ ഭോതോ പാസംസാ.

“യോ ഖോ, പരിബ്ബാജകാ, ഇമാനി ചത്താരി ധമ്മപദാനി ഗരഹിതബ്ബം പടിക്കോസിതബ്ബം മഞ്ഞേയ്യ, തസ്സ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ഇമേ ചത്താരോ സഹധമ്മികാ വാദാനുപാതാ ഗാരയ്ഹാ ഠാനാ ആഗച്ഛന്തി . യേപി തേ പരിബ്ബാജകാ അഹേസും ഉക്കലാ വസ്സഭഞ്ഞാ [വസ്സഭിഞ്ഞാ (ക॰) സം॰ നി॰ ന.ന്നവ പസ്സിതബ്ബം] അഹേതുകവാദാ അകിരിയവാദാ നത്ഥികവാദാ, തേപി ഇമാനി ചത്താരി ധമ്മപദാനി ന ഗരഹിതബ്ബം ന പടിക്കോസിതബ്ബം അമഞ്ഞിംസു. തം കിസ്സ ഹേതു? നിന്ദാബ്യാരോസനഉപാരമ്ഭഭയാ”തി [ഉപവാദഭയാതി (ക॰) മ॰ നി॰ ന.ഫ൭൦; സം॰ നി॰ ന.ന്നവ പസ്സിതബ്ബം].

“അബ്യാപന്നോ സദാ സതോ, അജ്ഝത്തം സുസമാഹിതോ;

അഭിജ്ഝാവിനയേ സിക്ഖം, അപ്പമത്തോതി വുച്ചതീ''തി. ദസമം;

ഉരുവേലവഗ്ഗോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ദ്വേ ഉരുവേലാ ലോകോ കാളകോ [കോളികോ (ക॰)], ബ്രഹ്മചരിയേന പഞ്ചമം;
കുഹം സന്തുട്ഠി വംസോ ച, ധമ്മപദം പരിബ്ബാജകേന ചാതി.

４. ചക്കവഗ്ഗോ

൧. ചക്കസുത്തം

൩൧. "ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ചക്കാനി, യേഹി സമന്നാഗതാനം ദേവമനുസ്സാനം ചതുചക്കം വത്തതി, യേഹി സമന്നാഗതാ ദേവമനുസ്സാ നചിരസ്സേവ മഹന്തത്തം വേപുല്ലത്തം പാപുണന്തി ഭോഗേസു. കതമാനി ചത്താരി? പതിരൂപദേസവാസോ, സപ്പുരിസാവസ്സയോ [സപ്പുരിസൂപസ്സയോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], അത്തസമ്മാപണിധി, പുബ്ബേ ച കതപുഞ്ഞതാ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ചക്കാനി, യേഹി സമന്നാഗതാനം ദേവമനുസ്സാനം ചതുചക്കം വത്തതി, യേഹി സമന്നാഗതാ ദേവമനുസ്സാ നചിരസ്സേവ മഹന്തത്തം വേപുല്ലത്തം പാപുണന്തി ഭോഗേസൂ"തി.

"പതിരൂപേ വസേ ദേസേ, അരിയമിത്തകരോ സിയാ;
സമ്മാപണിധിസമ്പന്നോ, പുബ്ബേ പുഞ്ഞകതോ നരോ;
ധഞ്ഞം ധനം യസോ കിത്തി, സുഖഞ്ചേതംധിവത്തതീ"തി. പഠമം;

൨. സങ്ഗഹസുത്തം

൩൨. "ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, സങ്ഗഹവത്ഥൂനി. കതമാനി ചത്താരി? ദാനം, പേയ്യവജ്ജം, അത്ഥചരിയാ, സമാനത്തതാ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി സങ്ഗഹവത്ഥൂനീ"തി.

"ദാനഞ്ച പേയ്യവജ്ജഞ്ച [സങ്ഗഹേ (അട്ഠകഥായം പാഠന്തരം) ദീ॰ നി॰ ൩.൨൭൩ പസ്സിതബ്ബം], അത്ഥചരിയാ ച യാ ഇധ;
സമാനത്തതാ ച ധമ്മേസു, തത്ഥ തത്ഥ യഥാരഹം;
ഏതേ ഖോ സങ്ഗഹാ ലോകേ, രഥസ്സാണീവ യായതോ.

"ഏതേ ച സങ്ഗഹാ നാസ്സു, ന മാതാ പുത്തകാരണാ;
ലഭേഥ മാനം പൂജം വാ, പിതാ വാ പുത്തകാരണാ.

"യസ്മാ ച സങ്ഗഹാ [സങ്ഗഹേ (അട്ഠകഥായം പാഠന്തരം) ദീ॰ നി॰ ൩.൨൭൩ പസ്സിതബ്ബം] ഏതേ, സമവേക്ഖന്തി പണ്ഡിതാ;
തസ്മാ മഹത്തം പപ്പോന്തി, പാസംസാ ച ഭവന്തി തേ"തി. ദുതിയം;

൩. സീഹസുത്തം

൩൩. "സീഹോ , ഭിക്ഖവേ, മിഗരാജാ സായന്ഹസമയം ആസയാ നിക്ഖമതി. ആസയാ നിക്ഖമിത്വാ വിജമ്ഭതി. വിജമ്ഭിത്വാ സമന്താ ചതുദ്ദിസാ അനുവിലോകേതി. സമന്താ ചതുദ്ദിസാ അനുവിലോകേത്വാ തിക്ഖത്തും സീഹനാദം നദതി. തിക്ഖത്തും സീഹനാദം നദിത്വാ ഗോചരായ പക്കമതി. യേ ഖോ പന തേ, ഭിക്ഖവേ, തിരച്ഛാനഗതാ പാണാ സീഹസ്സ മിഗരഞ്ഞോ നദതോ സദ്ദം സുണന്തി, തേ യേഭുയ്യേന ഭയം സംവേഗം സന്താസം ആപജ്ജന്തി. ബിലം ബിലാസയാ പവിസന്തി, ദകം ദകാസയാ [ഉദകം ഉദകാസയാ (ക॰) സം॰ നി॰ ൩.൭൮; പടി॰ മ॰ അട്ഠ॰ ൧.൧.൩൭ പസ്സിതബ്ബം] പവിസന്തി, വനം വനാസയാ പവിസന്തി, ആകാസം പക്ഖിനോ ഭജന്തി .

യേപി തേ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ നാഗാ ഗാമനിഗമരാജധാനീസു ദള്ഹേഹി വരത്തേഹി ബന്ധനേഹി ബദ്ധാ, തേപി താനി ബന്ധനാനി സഞ്ഛിന്ദിത്വാ സമ്പദാലേത്വാ ഭീതാ മുത്തകരീസം ചജമാനാ യേന വാ തേന വാ പലായന്തി. ഏവം മഹിദ്ധികോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സീഹോ മിഗരാജാ തിരച്ഛാനഗതാനം പാണാനം, ഏവം മഹേസക്ഖോ ഏവം മഹാനുഭാവോ.

‘‘ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യദാ തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ, സോ ധമ്മം ദേസേതി - ‘ഇതി സക്കായോ, ഇതി സക്കായസമുദയോ, ഇതി സക്കായനിരോധോ [സക്കായസ്സ അത്ഥങ്ഗമോ (അട്ഠ॰, സം॰ നി॰ ൩.൭൮) ‘‘സക്കായനിരോധഗാമിനീ’’തി പച്ഛിമപദം പന പസ്സിതബ്ബം], ഇതി സക്കായനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി. യേപി തേ, ഭിക്ഖവേ, ദേവാ ദീഘായുകാ വണ്ണവന്തോ സുഖബഹുലാ ഉച്ചേസു വിമാനേസു ചിരട്ഠിതികാ, തേപി തഥാഗതസ്സ ധമ്മദേസനം സുത്വാ യേഭുയ്യേന ഭയം സംവേഗം സന്താസം ആപജ്ജന്തി - ‘അനിച്ചാ വത കിര, ഭോ, മയം സമാനാ നിച്ചമ്ഹാതി അമഞ്ഞിമ്ഹ; അദ്ധുവാ വത കിര, ഭോ, മയം സമാനാ ധുവമ്ഹാതി അമഞ്ഞിമ്ഹ; അസസ്സതാ വത കിര, ഭോ, മയം സമാനാ സസ്സതമ്ഹാതി അമഞ്ഞിമ്ഹ. മയം കിര, ഭോ, അനിച്ചാ അദ്ധുവാ അസസ്സതാ സക്കായപരിയാപന്നാ’തി. ഏവം മഹിദ്ധികോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ സദേവകസ്സ ലോകസ്സ, ഏവം മഹേസക്ഖോ ഏവം മഹാനുഭാവോ’’തി.

‘‘യദാ ബുദ്ധോ അഭിഞ്ഞായ, ധമ്മചക്കം പവത്തയി;
സദേവകസ്സ ലോകസ്സ, സത്ഥാ അപ്പടിപുഗ്ഗലോ.

‘‘സക്കായഞ്ച നിരോധഞ്ച, സക്കായസ്സ ച സമ്ഭവം;
അരിയഞ്ചട്ഠങ്ഗികം മഗ്ഗം, ദുക്ഖൂപസമഗാമിനം.

‘‘യേപി ദീഘായുകാ ദേവാ, വണ്ണവന്തോ യസസ്സിനോ;
ഭീതാ സന്താസമാപാദും, സീഹസ്സേവി’തരേമിഗാ.

‘‘അവീതിവത്താ സക്കായം, അനിച്ചാ കിര ഭോ മയം;
സുത്വാ അരഹതോ വാക്യം, വിപ്പമുത്തസ്സ താദിനോ’’തി [സം॰ നി॰ ൩.൭൮]. തതിയം;

൪. അഗ്ഗപ്പസാദസുത്തം

൩൪. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, അഗ്ഗപ്പസാദാ. കതമേ ചത്താരോ? യാവതാ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ അപദാ വാ ദ്വിപദാ [ദിപദാ (സീ॰ പീ॰) അം॰ നി॰ ൫.൩൨; ഇതിവു॰ ൯൦] വാ ചതുപ്പദാ വാ ബഹുപ്പദാ വാ രൂപിനോ വാ അരൂപിനോ വാ സഞ്ഞിനോ വാ അസഞ്ഞിനോ വാ നേവസഞ്ഞിനാസഞ്ഞിനോ വാ, തഥാഗതോ തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ. യേ, ഭിക്ഖവേ, ബുദ്ധേ പസന്നാ, അഗ്ഗേ തേ പസന്നാ. അഗ്ഗേ ഖോ പന പസന്നാനം അഗ്ഗോ വിപാകോ ഹോതി.

“യാവതാ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ സങ്ഖതാ, അരിയോ അട്ഠങ്ഗികോ മഗ്ഗോ തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി. യേ, ഭിക്ഖവേ, അരിയേ അട്ഠങ്ഗികേ മഗ്ഗേ പസന്നാ, അഗ്ഗേ തേ പസന്നാ. അഗ്ഗേ ഖോ പന പസന്നാനം അഗ്ഗോ വിപാകോ ഹോതി.

“യാവതാ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ സങ്ഖതാ വാ അസങ്ഖതാ വാ, വിരാഗോ തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം മദനിമ്മദനോ പിപാസവിനയോ ആലയസമുഗ്ഘാതോ വട്ടുപച്ഛേദോ തണ്ഹാക്ഖയോ വിരാഗോ നിരോധോ നിബ്ബാനം. യേ, ഭിക്ഖവേ, വിരാഗേ ധമ്മേ പസന്നാ, അഗ്ഗേ തേ പസന്നാ. അഗ്ഗേ ഖോ പന പസന്നാനം അഗ്ഗോ വിപാകോ ഹോതി.

“യാവതാ , ഭിക്ഖവേ, സങ്ഘാ വാ ഗണാ വാ, തഥാഗതസാവകസങ്ഘോ തേസം അഗ്ഗമക്ഖായതി, യദിദം ചത്താരി പുരിസയുഗാനി അട്ഠ പുരിസപുഗ്ഗലാ എസ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ ആഹുനേയ്യോ പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. യേ , ഭിക്ഖവേ, സങ്ഘേ പസന്നാ , അഗ്ഗേ തേ പസന്നാ. അഗ്ഗേ ഖോ പന പസന്നാനം അഗ്ഗോ വിപാകോ ഹോതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ അഗ്ഗപ്പസാദാ”തി.

“അഗ്ഗതോ വേ പസന്നാനം, അഗ്ഗം ധമ്മം വിജാനതം;
അഗ്ഗേ ബുദ്ധേ പസന്നാനം, ദക്ഖിണേയ്യേ അനുത്തരേ.

“അഗ്ഗേ ധമ്മേ പസന്നാനം, വിരാഗൂപസമേ സുഖേ;
അഗ്ഗേ സങ്ഘേ പസന്നാനം, പുഞ്ഞക്ഖേത്തേ അനുത്തരേ.

“അഗ്ഗസ്മിം ദാനം ദദതം, അഗ്ഗം പുഞ്ഞം പവഡ്ഢതി;
അഗ്ഗം ആയു ച വണ്ണോ ച, യസോ കിത്തി സുഖം ബലം.

“അഗ്ഗസ്സ ദാതാ മേധാവീ, അഗ്ഗധമ്മസമാഹിതോ;
ദേവഭൂതോ മനുസ്സോ വാ, അഗ്ഗപ്പത്തോ പമോദതീ”തി [ഇതിവു॰ ൯൦].
ചതുത്ഥം;

൫. വസ്സകാരസുത്തം

൩൫. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. അഥ ഖോ വസ്സകാരോ ബ്രാഹ്മണോ മഗധമഹാമത്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ വസ്സകാരോ ബ്രാഹ്മണോ മഗധമഹാമത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

“ചതൂഹി ഖോ മയം, ഭോ ഗോതമ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം മഹാപഞ്ഞം മഹാപുരിസം പഞ്ഞാപേമ . കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭോ ഗോതമ, ബഹുസ്സുതോ ഹോതി തസ്സ തസ്സേവ സുതജാതസ്സ തസ്സ തസ്സേവ ഖോ പന ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ജാനാതി - ‘അയം ഇമസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ, അയം ഇമസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ’തി. സതിമാ ഖോ പന ഹോതി ചിരകതമ്പി ചിരഭാസിതമ്പി സരിതാ അനുസ്സരിതാ യാനി ഖോ പന താനി ഗഹട്ഠകാനി കിംകരണീയാനി, തത്ഥ ദക്ഖോ ഹോതി അനലസോ, തത്രുപായായ വീമംസായ സമന്നാഗതോ

അലം കാതും അലം സംവിധാതും. ഇമേഹി ഖോ മയം, ഭോ ഗോതമ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം മഹാപഞ്ഞം മഹാപുരിസം പഞ്ഞാപേമ. സചേ മേ [സചേ പന മേ (സീ॰ ക॰), സചേ മേ പന (പീ॰)], ഭോ ഗോതമ, അനുമോദിതബ്ബം അനുമോദതു മേ ഭവം ഗോതമോ; സചേ പന മേ, ഭോ ഗോതമ, പടിക്കോസിതബ്ബം പടിക്കോസതു മേ ഭവം ഗോതമോ''തി.

''നേവ ഖോ ത്യാഹം, ബ്രാഹ്മണ, അനുമോദാമി ന പടിക്കോസാമി . ചതൂഹി ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം മഹാപഞ്ഞം മഹാപുരിസം പഞ്ഞാപേമി. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, ബഹുജനഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി ബഹുജനസുഖായ; ബഹുസ്സ ജനതാ അരിയേ ഞായേ പതിട്ഠാപിതാ, യദിദം കല്യാണധമ്മതാ കുസലധമ്മതാ. സോ യം വിതക്കം ആകങ്ഖതി വിതക്കേതും തം വിതക്കം വിതക്കേതി, യം വിതക്കം നാകങ്ഖതി വിതക്കേതും ന തം വിതക്കം വിതക്കേതി; യം സങ്കപ്പം ആകങ്ഖതി സങ്കപ്പേതും തം സങ്കപ്പം സങ്കപ്പേതി, യം സങ്കപ്പം നാകങ്ഖതി സങ്കപ്പേതും ന തം സങ്കപ്പം സങ്കപ്പേതി. ഇതി ചേതോവസിപ്പത്തോ ഹോതി വിതക്കപഥേ. ചതുന്നം ഝാനാനം ആഭിചേതസികാനം ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരാനം നികാമലാഭീ ഹോതി അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ. ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. നേവ ഖോ ത്യാഹം, ബ്രാഹ്മണ, അനുമോദാമി ന പന പടിക്കോസാമി. ഇമേഹി ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം മഹാപഞ്ഞം മഹാപുരിസം പഞ്ഞാപേമീ''തി.

''അച്ഛരിയം, ഭോ ഗോതമ, അബ്ഭുതം, ഭോ ഗോതമ! യാവ സുഭാസിതം ചിദം ഭോതാ ഗോതമേന. ഇമേഹി ച മയം, ഭോ ഗോതമ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതം ഭവന്തം ഗോതമം ധാരേമ; ഭവഞ്ഹി ഗോതമോ ബഹുജനഹിതായ പടിപന്നോ ബഹുജനസുഖായ; ബഹു തേ [ബഹുസ്സ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ജനതാ അരിയേ ഞായേ പതിട്ഠാപിതാ, യദിദം കല്യാണധമ്മതാ കുസലധമ്മതാ. ഭവഞ്ഹി ഗോതമോ യം വിതക്കം ആകങ്ഖതി വിതക്കേതും തം വിതക്കം വിതക്കേതി, യം വിതക്കം നാകങ്ഖതി വിതക്കേതും ന തം വിതക്കം വിതക്കേതി, യം സങ്കപ്പം ആകങ്ഖതി സങ്കപ്പേതും തം സങ്കപ്പം സങ്കപ്പേതി, യം സങ്കപ്പം നാകങ്ഖതി സങ്കപ്പേതും ന തം സങ്കപ്പം സങ്കപ്പേതി. ഭവഞ്ഹി ഗോതമോ ചേതോവസിപ്പത്തോ വിതക്കപഥേ. ഭവഞ്ഹി ഗോതമോ ചതുന്നം ഝാനാനം ആഭിചേതസികാനം ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരാനം നികാമലാഭീ അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ . ഭവഞ്ഹി ഗോതമോ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ''തി.

''അദ്ധാ ഖോ ത്യാഹം, ബ്രാഹ്മണ, ആസജ്ജ ഉപനീയ വാചാ ഭാസിതാ. അപി ച, ത്യാഹം ബ്യാകരിസ്സാമി - 'അഹഞ്ഹി, ബ്രാഹ്മണ, ബഹുജനഹിതായ പടിപന്നോ ബഹുജനസുഖായ; ബഹു മേ [ബഹുസ്സ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ജനതാ അരിയേ ഞായേ പതിട്ഠാപിതാ, യദിദം കല്യാണധമ്മതാ കുസലധമ്മതാ. അഹഞ്ഹി, ബ്രാഹ്മണ, യം വിതക്കം ആകങ്ഖാമി വിതക്കേതും തം വിതക്കം വിതക്കേമി, യം വിതക്കം നാകങ്ഖാമി വിതക്കേതും ന തം വിതക്കം വിതക്കേമി , യം സങ്കപ്പം ആകങ്ഖാമി

സങ്കപ്പേതും തം സങ്കപ്പം സങ്കപ്പേമി, യം സങ്കപ്പം നാകങ്ഖാമി സങ്കപ്പേതും ന തം സങ്കപ്പം സങ്കപ്പേമി. അഹഞ്ഹി, ബ്രാഹ്മണ, ചേതോവസിപ്പത്തോ വിതക്കപഥേ. അഹഞ്ഹി, ബ്രാഹ്മണ, ചതുന്നം ഝാനാനം ആഭിചേതസികാനം ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരാനം നികാമലാഭീ അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ. അഹഞ്ഹി, ബ്രാഹ്മണ, ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമീ'''തി.

''യോ വേദി സബ്ബസത്താനം, മച്ചുപാസപ്പമോചനം;
ഹിതം ദേവമനുസ്സാനം, ഞായം ധമ്മം പകാസയി;
യം വേ ദിസ്വാ ച സുത്വാ ച, പസീദന്തി ബഹൂ ജനാ [പസീദതി ബഹുജ്ജനോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)].

''മഗ്ഗാമഗ്ഗസ്സ കുസലോ, കതകിച്ചോ അനാസവോ;
ബുദ്ധോ അന്തിമസാരീരോ [അന്തിമധാരിതോ (ക॰)], ''(മഹാപഞ്ഞോ) [( ) സ്യാ॰ പോത്ഥകേ നത്ഥി] മഹാപുരിസോതി വുച്ചതീ''തി. പഞ്ചമം;

൬. ദോണസുത്തം

൩൬. ഏകം സമയം ഭഗവാ അന്തരാ ച ഉക്കട്ഠം അന്തരാ ച സേതബ്യം അദ്ധാനമഗ്ഗപ്പടിപന്നോ ഹോതി. ദോണോപി സുദം ബ്രാഹ്മണോ അന്തരാ ച ഉക്കട്ഠം അന്തരാ ച സേതബ്യം അദ്ധാനമഗ്ഗപ്പടിപന്നോ ഹോതി. അദ്ദസാ ഖോ ദോണോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ പാദേസു ചക്കാനി സഹസ്സാരാനി സനേമികാനി സനാഭികാനി സബ്ബാകാരപരിപൂരാനി; ദിസ്വാനസ്സ ഏതദഹോസി - ''അച്ഛരിയം വത, ഭോ, അബ്ഭുതം വത, ഭോ! ന വതിമാനി മനുസ്സഭൂതസ്സ പദാനി ഭവിസ്സന്തീ''തി!! അഥ ഖോ ഭഗവാ മഗ്ഗാ ഓക്കമ്മ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ നിസീദി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. അഥ ഖോ ദോണോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവതോ പദാനി അനുഗച്ഛന്തോ അദ്ദസ ഭഗവന്തം അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ നിസിന്നം പാസാദികം പസാദനീയം സന്തിന്ദ്രിയം സന്തമാനസം ഉത്തമദമഥസമഥമനുപ്പത്തം ദന്തം ഗുത്തം സംയതിന്ദ്രിയം [യതിന്ദ്രിയം (മഹാവ॰ ൨൭൭)] നാഗം. ദിസ്വാന യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''ദേവോ നോ ഭവം ഭവിസ്സതീ''തി? ''ന ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ദേവോ ഭവിസ്സാമീ''തി. ''ഗന്ധബ്ബോ നോ ഭവം ഭവിസ്സതീ''തി? ''ന ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഗന്ധബ്ബോ ഭവിസ്സാമീ''തി. ''യക്ഖോ നോ ഭവം ഭവിസ്സതീ''തി? ''ന ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, യക്ഖോ ഭവിസ്സാമീ''തി. ''മനുസ്സോ നോ ഭവം ഭവിസ്സതീ''തി? ''ന ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, മനുസ്സോ ഭവിസ്സാമീ''തി.

'''ദേവോ നോ ഭവം ഭവിസ്സതീ'തി, ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ - 'ന ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ദേവോ ഭവിസ്സാമീ'തി വദേസി. 'ഗന്ധബ്ബോ നോ ഭവം ഭവിസ്സതീ'തി, ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ - 'ന ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ഗന്ധബ്ബോ ഭവിസ്സാമീ'തി വദേസി. 'യക്ഖോ നോ ഭവം ഭവിസ്സതീ'തി, ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ - 'ന ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, യക്ഖോ ഭവിസ്സാമീ'തി വദേസി. 'മനുസ്സോ നോ ഭവം ഭവിസ്സതീ'തി, ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ - 'ന ഖോ അഹം,

ബ്രാഹ്മണ, മനുസ്സോ ഭവിസ്സാമീ’തി വദേസി. അഥ കോ ചരഹി ഭവം ഭവിസ്സതീ”തി?

“യേസം ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ആസവാനം അപ്പഹീനത്താ ദേവോ ഭവേയ്യം, തേ മേ ആസവാ പഹീനാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ. യേസം ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ആസവാനം അപ്പഹീനത്താ ഗന്ധബ്ബോ ഭവേയ്യം... യക്ഖോ ഭവേയ്യം... മനുസ്സോ ഭവേയ്യം, തേ മേ ആസവാ പഹീനാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ. സേയ്യഥാപി, ബ്രാഹ്മണ, ഉപ്പലം വാ പദുമം വാ പുണ്ഡരീകം വാ ഉദകേ ജാതം ഉദകേ സംവഡ്ഢം ഉദകാ അച്ചുഗ്ഗമ്മ തിട്ഠതി അനുപലിത്തം ഉദകേന; ഏവമേവം ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, ലോകേ ജാതോ ലോകേ സംവഡ്ഢോ ലോകം അഭിഭുയ്യ വിഹരാമി അനുപലിത്തോ ലോകേന. ബുദ്ധോതി മം, ബ്രാഹ്മണ, ധാരേഹീ”തി.

“യേന ദേവൂപപത്യസ്സ, ഗന്ധബ്ബോ വാ വിഹങ്ഗമോ;
യക്ഖത്തം യേന ഗച്ഛേയ്യം, മനുസ്സത്തഞ്ച അബ്ബജേ;
തേ മയ്ഹം, ആസവാ ഖീണാ, വിദ്ധസ്താ വിനളീകതാ.

“പുണ്ഡരീകം യഥാ വഗ്ഗു, തോയേന നുപലിപ്പതി [നുപലിമ്പതി (ക॰)];
നുപലിപ്പാമി [നുപലിമ്പാമി (ക॰)] ലോകേന, തസ്മാ ബുദ്ധോസ്മി
ബ്രാഹ്മണാ”തി. ഛട്ഠം;

൭. അപരിഹാനിയസുത്തം

൩൭. “ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അഭബ്ബോ പരിഹാനായ നിബ്ബാനസ്സേവ സന്തികേ. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ ഹോതി, ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ ഹോതി, ഭോജനേ മത്തഞ്ഞൂ ഹോതി, ജാഗരിയം അനുയുത്തോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി പാതിമോക്ഖസംവരസംവുതോ വിഹരതി ആചാരഗോചരസമ്പന്നോ അണുമത്തേസു വജ്ജേസു ഭയദസ്സാവീ, സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലസമ്പന്നോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ ഹോതി ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം ചക്ഖുന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും, തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി; രക്ഖതി ചക്ഖുന്ദ്രിയം; ചക്ഖുന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ... ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ... കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ... മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും, തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി; രക്ഖതി മനിന്ദ്രിയം;

മനിന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇന്ദ്രിയേസു ഗുത്തദ്വാരോ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഭോജനേ മത്തഞ്ഞൂ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ആഹാരം ആഹാരേതി - ‘നേവ ദവായ ന മദായ ന മണ്ഡനായ ന വിഭൂസനായ; യാവദേവ ഇമസ്സ കായസ്സ ഠിതിയാ യാപനായ വിഹിംസൂപരതിയാ ബ്രഹ്മചരിയാനുഗ്ഗഹായ. ഇതി പുരാണഞ്ച വേദനം പടിഹങ്ഖാമി, നവഞ്ച വേദനം ന ഉപ്പാദേസ്സാമി, യാത്രാ ച മേ ഭവിസ്സതി, അനവജ്ജതാ ച ഫാസുവിഹാരോ ചാ’തി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഭോജനേ മത്തഞ്ഞൂ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ജാഗരിയം അനുയുത്തോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ദിവസം ചങ്കമേന നിസജ്ജായ ആവരണീയേഹി ധമ്മേഹി ചിത്തം പരിസോധേതി; രത്തിയാ പഠമം യാമം ചങ്കമേന നിസജ്ജായ ആവരണീയേഹി ധമ്മേഹി ചിത്തം പരിസോധേതി; രത്തിയാ മജ്ഝിമം യാമം ദക്ഖിണേന പസ്സേന സീഹസേയ്യം കപ്പേതി , പാദേ പാദം അച്ചാധായ, സതോ സമ്പജാനോ ഉട്ഠാനസഞ്ഞം മനസി കരിത്വാ; രത്തിയാ പച്ഛിമം യാമം പച്ചുട്ഠായ ചങ്കമേന നിസജ്ജായ ആവരണീയേഹി ധമ്മേഹി ചിത്തം പരിസോധേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ജാഗരിയം അനുയുത്തോ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അഭബ്ബോ പരിഹാനായ, നിബ്ബാനസ്സേവ സന്തികേതി.

‘‘സീലേ പതിട്ഠിതോ ഭിക്ഖു, ഇന്ദ്രിയേസു ച സംവുതോ;
ഭോജനമ്ഹി ച മത്തഞ്ഞൂ, ജാഗരിയം അനുയുഞ്ജതി.

‘‘ഏവം വിഹാരീ ആതാപീ, അഹോരത്തമതന്ദിതോ;
ഭാവയം കുസലം ധമ്മം, യോഗക്ഖേമസ്സ പത്തിയാ.

‘‘അപ്പമാദരതോ ഭിക്ഖു, പമാദേ ഭയദസ്സി വാ [ഭയദസ്സാവീ (ക॰) ധ॰ പ॰ ൩൨ ധമ്മപദേപി];
അഭബ്ബോ പരിഹാനായ, നിബ്ബാനസ്സേവ സന്തികേ’’തി. സത്തമം;

൮. പതിലീനസുത്തം

൩൮. ‘‘പനുണ്ണപച്ചേകസച്ചോ [പണുന്നപച്ചേകസച്ചോ (?)], ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ‘സമവയസട്ഠേസനോ പസ്സദ്ധകായസങ്ഖാരോ പതിലീനോ’തി വുച്ചതി. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പനുണ്ണപച്ചേകസച്ചോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ യാനി താനി പുഥുസമണബ്രാഹ്മണാനം പുഥുപച്ചേകസച്ചാനി, സേയ്യഥിദം - സസ്സതോ ലോകോതി വാ, അസസ്സതോ ലോകോതി വാ, അന്തവാ ലോകോതി വാ, അനന്തവാ ലോകോതി വാ, തം ജീവം തം സരീരന്തി വാ, അഞ്ഞം ജീവം അഞ്ഞം സരീരന്തി വാ, ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാതി വാ, ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാതി വാ, ഹോതി ച ന ച ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാതി വാ, നേവ ഹോതി ന ന ഹോതി തഥാഗതോ പരം മരണാതി വാ; സബ്ബാനി താനി നുണ്ണാനി ഹോന്തി പനുണ്ണാനി ചത്താനി വന്താനി മുത്താനി പഹീനാനി പടിനിസ്സട്ഠാനി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പനുണ്ണപച്ചേകസച്ചോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമവയസട്ഠേസനോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ കാമേസനാ പഹീനാ ഹോതി, ഭവേസനാ പഹീനാ ഹോതി, ബ്രഹ്മചരിയേസനാ പടിപ്പസ്സദ്ധാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമവയസട്ഠേസനോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പസ്സദ്ധകായസങ്ഖാരോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പസ്സദ്ധകായസങ്ഖാരോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പതിലീനോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അസ്മിമാനോ പഹീനോ ഹോതി ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവംകതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പതിലീനോ ഹോതി. പനുണ്ണപച്ചേകസച്ചോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ‘സമവയസട്ഠേസനോ പസ്സദ്ധകായസങ്ഖാരോ പതിലീനോ’തി വുച്ചതീ”തി.

[ഇതിവു॰ ൭൫ ഇതിവുത്തകേപി] “കാമേസനാ ഭവേസനാ,
ബ്രഹ്മചരിയേസനാ സഹ;
ഇതി സച്ചപരാമാസോ, ദിട്ഠിട്ഠാനാ സമുസ്സയാ.

[ഇതിവു॰ ൭൫ ഇതിവുത്തകേപി] “സബ്ബരാഗവിരത്തസ്സ,
തണ്ഹക്ഖയവിമുത്തിനോ;
ഏസനാ പടിനിസ്സട്ഠാ, ദിട്ഠിട്ഠാനാ സമൂഹതാ.

“സ വേ സന്തോ സതോ ഭിക്ഖു, പസ്സദ്ധോ അപരാജിതോ;
മാനാഭിസമയാ ബുദ്ധോ, പതിലീനോതി വുച്ചതീ”തി. അട്ഠമം;

൯. ഉജ്ജയസുത്തം

൩൯. അഥ ഖോ ഉജ്ജയോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ഉജ്ജയോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “ഭവമ്പി നോ ഗോതമോ യഞ്ഞം വണ്ണേതീ”തി ? “ന ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, സബ്ബം യഞ്ഞം വണ്ണേമി; ന പനാഹം, ബ്രാഹ്മണ, സബ്ബം യഞ്ഞം ന വണ്ണേമി. യഥാരൂപേ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യഞ്ഞേ ഗാവോ ഹഞ്ഞന്തി, അജേളകാ ഹഞ്ഞന്തി, കുക്കുടസൂകരാ ഹഞ്ഞന്തി, വിവിധാ പാണാ സങ്ഘാതം ആപജ്ജന്തി; ഏവരൂപം ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, സാരമ്ഭം യഞ്ഞം ന വണ്ണേമി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവരൂപഞ്ഹി, ബ്രാഹ്മണ, സാരമ്ഭം യഞ്ഞം ന ഉപസങ്കമന്തി അരഹന്തോ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം വാ സമാപന്നാ.

“യഥാരൂപേ ച ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യഞ്ഞേ നേവ ഗാവോ ഹഞ്ഞന്തി, ന അജേളകാ ഹഞ്ഞന്തി, ന കുക്കുടസൂകരാ ഹഞ്ഞന്തി, ന വിവിധാ പാണാ സങ്ഘാതം ആപജ്ജന്തി; ഏവരൂപം ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, നിരാരമ്ഭം യഞ്ഞം വണ്ണേമി, യദിദം നിച്ചദാനം അനുകുലയഞ്ഞം. തം കിസ്സ ഹേതു?

ഏവരൂപഞ്ഹി, ബ്രാഹ്മണ, നിരാരമ്ഭം യഞ്ഞം ഉപസങ്കമന്തി അരഹന്തോ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം വാ സമാപന്നാ''തി.

''അസ്സമേധം പുരിസമേധം, സമ്മാപാസം വാജപേയ്യം നിരഗ്ഗളം ;
മഹായഞ്ഞാ മഹാരമ്ഭാ [സമ്മാപാസം വാജപേയ്യം; നിരഗ്ഗളം മഹാരമ്ഭാ (പീ॰) സം॰ നി॰ ൧.൧൨൦], ന തേ ഹോന്തി മഹപ്ഫലാ.

''അജേളകാ ച ഗാവോ ച, വിവിധാ യത്ഥ ഹഞ്ഞരേ;
ന തം സമ്മഗ്ഗതാ യഞ്ഞം, ഉപയന്തി മഹേസിനോ.

''യേ ച യഞ്ഞാ നിരാരമ്ഭാ, യജന്തി അനുകുലം സദാ;
അജേളകാ ച ഗാവോ ച, വിവിധാ നേത്ഥ ഹഞ്ഞരേ [നാജേളകാ ച ഗാവോ ച, വിവിധാ യത്ഥ ഹഞ്ഞരേ (സ്യാ॰ കം॰)];
തഞ്ച സമ്മഗ്ഗതാ യഞ്ഞം, ഉപയന്തി മഹേസിനോ.

''ഏതം [ഏവം (സ്യാ॰ കം॰)] യജേഥ മേധാവീ, ഏസോ യഞ്ഞോ മഹപ്ഫലോ;
ഏതം [ഏവം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ഹി യജമാനസ്സ, സേയ്യോ ഹോതി ന പാപിയോ;
യഞ്ഞോ ച വിപുലോ ഹോതി, പസീദന്തി ച ദേവതാ''തി. നവമം;

൧൦. ഉദായീസുത്തം

൪൦. അഥ ഖോ ഉദായീ [ഉദായി (സബ്ബത്ഥ)] ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ ...പേ॰... ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ഉദായീ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഭവമ്പി നോ ഗോതമോ യഞ്ഞം വണ്ണേതീ''തി? ''ന ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, സബ്ബം യഞ്ഞം വണ്ണേമി; ന പനാഹം, ബ്രാഹ്മണ, സബ്ബം യഞ്ഞം ന വണ്ണേമി. യഥാരൂപേ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യഞ്ഞേ ഗാവോ ഹഞ്ഞന്തി, അജേളകാ ഹഞ്ഞന്തി, കുക്കുടസൂകരാ ഹഞ്ഞന്തി, വിവിധാ പാണാ സങ്ഘാതം ആപജ്ജന്തി; ഏവരൂപം ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, സാരമ്ഭം യഞ്ഞം ന വണ്ണേമി. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവരൂപഞ്ഹി, ബ്രാഹ്മണ, സാരമ്ഭം യഞ്ഞം ന ഉപസങ്കമന്തി അരഹന്തോ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം വാ സമാപന്നാ.

''യഥാരൂപേ ച ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, യഞ്ഞേ നേവ ഗാവോ ഹഞ്ഞന്തി, ന അജേളകാ ഹഞ്ഞന്തി, ന കുക്കുടസൂകരാ ഹഞ്ഞന്തി, ന വിവിധാ പാണാ സങ്ഘാതം ആപജ്ജന്തി; ഏവരൂപം ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, നിരാരമ്ഭം യഞ്ഞം വണ്ണേമി , യദിദം നിച്ചദാനം അനുകുലയഞ്ഞം. തം കിസ്സ ഹേതു? ഏവരൂപഞ്ഹി, ബ്രാഹ്മണ, നിരാരമ്ഭം യഞ്ഞം ഉപസങ്കമന്തി അരഹന്തോ വാ അരഹത്തമഗ്ഗം വാ സമാപന്നാ''തി.

''അഭിസങ്ഖതം നിരാരമ്ഭം, യഞ്ഞം കാലേന കപ്പിയം;
താദിസം ഉപസംയന്തി, സഞ്ഞതാ ബ്രഹ്മചാരയോ.

''വിവടച്ഛദാ [വിവത്തച്ഛദാ (സീ॰ പീ॰), വിവട്ടച്ഛദാ (ക॰)] യേ ലോകേ, വീതിവത്താ കുലം ഗതിം;

യഞ്ഞമേതം പസംസന്തി, ബുദ്ധാ യഞ്ഞസ്സ [പുഞ്ഞസ്സ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] കോവിദാ.

“യഞ്ഞേ വാ യദി വാ സദ്ധേ, ഹബ്യം [ഹവ്യം (സീ॰ പീ॰), ഹുഞ്ഞം (സ്യാ॰ കം॰)] കത്വാ യഥാരഹം;
പസന്നചിത്തോ യജതി [പസന്നചിത്താ യജന്തി (ക॰)], സുഖേത്തേ ബ്രഹ്മചാരിസു.

“സുഹുതം സുയിട്ഠം സുപ്പത്തം [സമ്പത്തം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], ദക്ഖിണേയ്യേസു യം കതം;
യഞ്ഞോ ച വിപുലോ ഹോതി, പസീദന്തി ച ദേവതാ.

“ഏവം [ഏതം (ക॰) അ॰ നി॰ ൬.൩൭] യജിത്വാ മേധാവീ, സദ്ധോ മുത്തേന ചേതസാ;
അബ്യാബജ്ഝം സുഖം ലോകം, പണ്ഡിതോ ഉപപജ്ജതീ”തി. ദസമം;

ചക്കവഗ്ഗോ ചതുത്ഥോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ചക്കോ സങ്ഗഹോ സീഹോ, പസാദോ വസ്സകാരേന പഞ്ചമം;
ദോണോ അപരിഹാനിയോ പതിലീനോ, ഉജ്ജയോ ഉദായിനാ തേ ദസാതി.

൫. രോഹിതസ്സവഗ്ഗോ

൧. സമാധിഭാവനാസുത്തം

൪൧. ‘‘ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, സമാധിഭാവനാ. കതമാ ചതസ്സോ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, സമാധിഭാവനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരായ സംവത്തതി; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, സമാധിഭാവനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ഞാണദസ്സനപ്പടിലാഭായ സംവത്തതി; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, സമാധിഭാവനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സതിസമ്പജഞ്ഞായ സംവത്തതി; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, സമാധിഭാവനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ആസവാനം ഖയായ സംവത്തതി.

‘‘കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമാധിഭാവനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരായ സംവത്തതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, സമാധിഭാവനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരായ സംവത്തതി.

‘‘കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമാധിഭാവനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ഞാണദസ്സനപ്പടിലാഭായ സംവത്തതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആലോകസഞ്ഞം മനസി കരോതി, ദിവാസഞ്ഞം അധിട്ഠാതി - യഥാ ദിവാ തഥാ രത്തിം, യഥാ രത്തിം തഥാ ദിവാ. ഇതി വിവടേന ചേതസാ അപരിയോനദ്ധേന സപ്പഭാസം ചിത്തം ഭാവേതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, സമാധിഭാവനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ഞാണദസ്സനപ്പടിലാഭായ സംവത്തതി.

‘‘കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമാധിഭാവനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സതിസമ്പജഞ്ഞായ സംവത്തതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ വിദിതാ വേദനാ ഉപ്പജ്ജന്തി, വിദിതാ ഉപട്ഠഹന്തി, വിദിതാ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി; വിദിതാ സഞ്ഞാ...പേ॰... വിദിതാ വിതക്കാ ഉപ്പജ്ജന്തി, വിദിതാ ഉപട്ഠഹന്തി, വിദിതാ അബ്ഭത്ഥം ഗച്ഛന്തി. അയം, ഭിക്ഖവേ, സമാധിഭാവനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ സതിസമ്പജഞ്ഞായ സംവത്തതി.

‘‘കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമാധിഭാവനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ആസവാനം ഖയായ സംവത്തതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ചസു ഉപാദാനക്ഖന്ധേസു ഉദയബ്ബയാനുപസ്സീ വിഹരതി - ‘ഇതി രൂപം, ഇതി രൂപസ്സ സമുദയോ, ഇതി രൂപസ്സ അത്ഥങ്ഗമോ [അത്ഥഗമോ (സീ॰ പീ॰)]; ഇതി വേദനാ, ഇതി വേദനായ സമുദയോ, ഇതി വേദനായ അത്ഥങ്ഗമോ; ഇതി സഞ്ഞാ, ഇതി സഞ്ഞായ സമുദയോ, ഇതി സഞ്ഞായ അത്ഥങ്ഗമോ; ഇതി സങ്ഖാരാ, ഇതി സങ്ഖാരാനം സമുദയോ, ഇതി സങ്ഖാരാനം അത്ഥങ്ഗമോ; ഇതി വിഞ്ഞാണം, ഇതി വിഞ്ഞാണസ്സ സമുദയോ, ഇതി വിഞ്ഞാണസ്സ അത്ഥങ്ഗമോ’തി. അയം, ഭിക്ഖവേ, സമാധിഭാവനാ ഭാവിതാ ബഹുലീകതാ ആസവാനം ഖയായ സംവത്തതി. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ സമാധിഭാവനാ. ഇദഞ്ച പന മേതം, ഭിക്ഖവേ, സന്ധായ ഭാസിതം പാരായനേ പുണ്ണകപഞ്ഹേ -

‘‘സങ്ഖായ ലോകസ്മിം പരോപരാനി,
യസ്സിഞ്ജിതം നത്ഥി കുഹിഞ്ചി ലോകേ;
സന്തോ വിധൂമോ അനീഘോ നിരാസോ,

അതാരി സോ ജാതിജരന്തി ബ്രൂമീ"തി [സു॰ നി॰ ൧൦൫൮; ചൂളനി॰ പുണ്ണകമാണവപുച്ഛാ ൧൩]. പഠമം;

൨. പഞ്ഹബ്യാകരണസുത്തം

൪൨. "ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഹബ്യാകരണാനി [പഞ്ഹാബ്യാകരണാനി (ക॰)]. കതമാനി ചത്താരി? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഹോ ഏകംസബ്യാകരണീയോ; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഹോ വിഭജ്ജബ്യാകരണീയോ; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഹോ പടിപുച്ഛാബ്യാകരണീയോ; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഹോ ഠപനീയോ. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി പഞ്ഹബ്യാകരണാനീ"തി.

"ഏകംസവചനം ഏകം, വിഭജ്ജവചനാപരം;
തതിയം പടിപുച്ഛേയ്യ, ചതുത്ഥം പന ഠാപയേ.

"യോ ച തേസം [നേസം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] തത്ഥ തത്ഥ, ജാനാതി അനുധമ്മതം;
ചതുപഞ്ഹസ്സ കുസലോ, ആഹു ഭിക്ഖും തഥാവിധം.

"ദുരാസദോ ദുപ്പസഹോ, ഗമ്ഭീരോ ദുപ്പധംസിയോ;
അഥോ അത്ഥേ അനത്ഥേ ച, ഉഭയസ്സ ഹോതി കോവിദോ [ഉഭയത്ഥസ്സ കോവിദോ (സ്യാ॰ കം॰)].

"അനത്ഥം പരിവജ്ജേതി, അത്ഥം ഗണ്ഹാതി പണ്ഡിതോ;
അത്ഥാഭിസമയാ ധീരോ, പണ്ഡിതോതി പവുച്ചതീ"തി. ദുതിയം;

൩. പഠമകോധഗരുസുത്തം

൪൩. "ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? കോധഗരു ന സദ്ധമ്മഗരു, മക്ഖഗരു ന സദ്ധമ്മഗരു, ലാഭഗരു ന സദ്ധമ്മഗരു, സക്കാരഗരു ന സദ്ധമ്മഗരു. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം.

"ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? സദ്ധമ്മഗരു ന കോധഗരു, സദ്ധമ്മഗരു ന മക്ഖഗരു, സദ്ധമ്മഗരു ന ലാഭഗരു , സദ്ധമ്മഗരു ന സക്കാരഗരു. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി"ന്തി.

"കോധമക്ഖഗരൂ ഭിക്ഖൂ, ലാഭസക്കാരഗാരവാ;
ന തേ ധമ്മേ വിരൂഹന്തി, സമ്മാസമ്ബുദ്ധദേസിതേ.

"യേ ച സദ്ധമ്മഗരുനോ, വിഹംസു വിഹരന്തി ച;
തേ വേ ധമ്മേ വിരൂഹന്തി, സമ്മാസമ്ബുദ്ധദേസിതേ"തി. തതിയം;

൪. ദുതിയകോധഗരുസുത്തം

൪൪. ‘‘ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, അസദ്ധമ്മാ. കതമേ ചത്താരോ? കോധഗരുതാ ന സദ്ധമ്മഗരുതാ, മക്ഖഗരുതാ ന സദ്ധമ്മഗരുതാ, ലാഭഗരുതാ ന സദ്ധമ്മഗരുതാ, സക്കാരഗരുതാ ന സദ്ധമ്മഗരുതാ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ അസദ്ധമ്മാ.

‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, സദ്ധമ്മാ. കതമേ ചത്താരോ? സദ്ധമ്മഗരുതാ ന കോധഗരുതാ, സദ്ധമ്മഗരുതാ ന മക്ഖഗരുതാ, സദ്ധമ്മഗരുതാ ന ലാഭഗരുതാ, സദ്ധമ്മഗരുതാ ന സക്കാരഗരുതാ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സദ്ധമ്മാ’’തി.

‘‘കോധമക്ഖഗരു ഭിക്ഖു, ലാഭസക്കാരഗാരവോ;
സുഖേത്തേ പൂതിബീജംവ, സദ്ധമ്മേ ന വിരൂഹതി.

‘‘യേ ച സദ്ധമ്മഗരുനോ, വിഹംസു വിഹരന്തി ച;
തേ വേ ധമ്മേ വിരൂഹന്തി, സ്നേഹാന്വയമിവോസധാ’’തി
[സ്നേഹമന്വായമിവോസധാതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. ചതുത്ഥം;

൫. രോഹിതസ്സസുത്തം

൪൫. ഏകം സമയം ഭഗവാ [സം॰ നി॰ ൧.൧൦൭] സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ രോഹിതസ്സോ ദേവപുത്തോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ രോഹിതസ്സോ ദേവപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

‘‘യത്ഥ നു ഖോ, ഭന്തേ, ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി, സക്കാ നു ഖോ സോ, ഭന്തേ, ഗമനേന ലോകസ്സ അന്തോ ഞാതും വാ ദട്ഠും വാ പാപുണിതും വാ’’തി? ‘‘യത്ഥ ഖോ, ആവുസോ, ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി, നാഹം തം ഗമനേന ലോകസ്സ അന്തം ഞാതേയ്യം ദട്ഠേയ്യം പത്തേയ്യന്തി വദാമീ’’തി.

‘‘അച്ഛരിയം , ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവ സുഭാസിതമിദം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ - ‘യത്ഥ ഖോ, ആവുസോ, ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി, നാഹം തം ഗമനേന ലോകസ്സ അന്തം ഞാതേയ്യം ദട്ഠേയ്യം പത്തേയ്യന്തി വദാമീ’’’തി.

‘‘ഭൂതപുബ്ബാഹം, ഭന്തേ, രോഹിതസ്സോ നാമ ഇസി അഹോസിം ഭോജപുത്തോ ഇദ്ധിമാ വേഹാസങ്ഗമോ. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവരൂപോ ജവോ അഹോസി, സേയ്യഥാപി നാമ ദള്ഹധമ്മാ [ദള്ഹധമ്മോ, അ॰ നി॰ ൯.൩൮; മ॰ നി॰ ൧.൧൬൧ (സബ്ബത്ഥ) ടീകാ ച മോഗ്ഗല്ലാനബ്യാകരണം ച ഓലോകേതബ്ബം] ധനുഗ്ഗഹോ സിക്ഖിതോ കതഹത്ഥോ കതൂപാസനോ ലഹുകേന അസനേന അപ്പകസിരേന തിരിയം താലച്ഛായം അതിപാതേയ്യ. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവരൂപോ പദവീതിഹാരോ അഹോസി, സേയ്യഥാപി നാമ പുരത്ഥിമാ സമുദ്ദാ പച്ഛിമോ സമുദ്ദോ. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവരൂപേന ജവേന സമന്നാഗതസ്സ ഏവരൂപേന ച പദവീതിഹാരേന ഏവരൂപം ഇച്ഛാഗതം

ഉപ്പജ്ജി - ‘അഹം ഗമനേന ലോകസ്സ അന്തം പാപുണിസ്സാമീ’തി. സോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, അഞ്ഞത്രേവ അസിതപീതഖായിതസായിതാ അഞ്ഞത്ര ഉച്ചാരപസ്സാവകമ്മാ അഞ്ഞത്ര നിദ്ദാകിലമഥപടിവിനോദനാ വസ്സസതായുകോ വസ്സസതജീവീ വസ്സസതം ഗന്ത്വാ അപ്പത്വാവ ലോകസ്സ അന്തം അന്തരായേവ കാലങ്കതോ.

“അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവ സുഭാസിതമിദം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ - ‘യത്ഥ ഖോ, ആവുസോ, ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി, നാഹം തം ഗമനേന ലോകസ്സ അന്തം ഞാതേയ്യം ദട്ഠേയ്യം പത്തേയ്യന്തി വദാമീ’”തി.

“‘യത്ഥ ഖോ, ആവുസോ, ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി, നാഹം തം ഗമനേന ലോകസ്സ അന്തം ഞാതേയ്യം ദട്ഠേയ്യം പത്തേയ്യ’ന്തി വദാമി. ന ചാഹം, ആവുസോ, അപ്പത്വാവ ലോകസ്സ അന്തം ദുക്ഖസ്സ അന്തകിരിയം വദാമി. അപി ചാഹം, ആവുസോ, ഇമസ്മിംയേവ ബ്യാമമത്തേ കളേവരേ [കളേബരേ (സീ॰ പീ॰)] സസഞ്ഞിമ്ഹി സമനകേ ലോകഞ്ച പഞ്ഞാപേമി ലോകസമുദയഞ്ച ലോകനിരോധഞ്ച ലോകനിരോധഗാമിനിഞ്ച പടിപദ’ന്തി.

“ഗമനേന ന പത്തബ്ബോ, ലോകസ്സന്തോ കുദാചനം;
ന ച അപ്പത്വാ ലോകന്തം, ദുക്ഖാ അത്ഥി പമോചനം.

“തസ്മാ ഹവേ ലോകവിദൂ സുമേധോ,
ലോകന്തഗൂ വുസിതബ്രഹ്മചരിയോ;
ലോകസ്സ അന്തം സമിതാവി ഞത്വാ,
നാസീസതീ [നാസിംസതീ (സീ॰)] ലോകമിമം പരഞ്ചാ”തി. പഞ്ചമം;

൬. ദുതിയരോഹിതസ്സസുത്തം

൪൬. അഥ ഖോ ഭഗവാ തസ്സാ രത്തിയാ അച്ചയേന ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഇമം, ഭിക്ഖവേ, രത്തിം രോഹിതസ്സോ ദേവപുത്തോ അഭിക്കന്തായ രത്തിയാ അഭിക്കന്തവണ്ണോ കേവലകപ്പം ജേതവനം ഓഭാസേത്വാ യേനാഹം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം അട്ഠാസി. ഏകമന്തം ഠിതോ ഖോ , ഭിക്ഖവേ, രോഹിതസ്സോ ദേവപുത്തോ മം ഏതദവോച - ‘യത്ഥ നു ഖോ, ഭന്തേ [സം॰ നി॰ ൧.൧൦൭], ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി, സക്കാ നു ഖോ സോ, ഭന്തേ, ഗമനേന ലോകസ്സ അന്തോ ഞാതും വാ ദട്ഠും വാ പാപുണിതും വാ’തി? ഏവം വുത്തേ അഹം, ഭിക്ഖവേ, രോഹിതസ്സം ദേവപുത്തം ഏതദവോചം - ‘യത്ഥ ഖോ, ആവുസോ, ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി, നാഹം തം ഗമനേന ലോകസ്സ അന്തം ഞാതേയ്യം ദട്ഠേയ്യം പത്തേയ്യന്തി വദാമീ’തി. ഏവം വുത്തേ, ഭിക്ഖവേ, രോഹിതസ്സോ ദേവപുത്തോ മം ഏതദവോച - ‘അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവ സുഭാസിതമിദം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ - യത്ഥ ഖോ, ആവുസോ, ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി, നാഹം തം ഗമനേന ലോകസ്സ അന്തം ഞാതേയ്യം ദട്ഠേയ്യം പത്തേയ്യന്തി വദാമി’”.

“ഭൂതപുബ്ബാഹം, ഭന്തേ, രോഹിതസ്സോ നാമ ഇസി അഹോസിം ഭോജപുത്തോ ഇദ്ധിമാ വേഹാസങ്ഗമോ. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവരൂപോ ജവോ അഹോസി, സേയ്യഥാപി നാമ ദള്ഹധമ്മാ ധനുഗ്ഗഹോ സിക്ഖിതോ കതഹത്ഥോ കതൂപാസനോ ലഹുകേന അസനേന അപ്പകസിരേന തിരിയം താലച്ഛായം അതിപാതേയ്യ . തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവരൂപോ പദവീതിഹാരോ അഹോസി, സേയ്യഥാപി നാമ പുരത്ഥിമാ സമുദ്ദാ പച്ഛിമോ സമുദ്ദോ. തസ്സ മയ്ഹം, ഭന്തേ, ഏവരൂപേന ജവേന സമന്നാഗതസ്സ ഏവരൂപേന ച പദവീതിഹാരേന ഏവരൂപം ഇച്ഛാഗതം ഉപ്പജ്ജി - അഹം ഗമനേന ലോകസ്സ അന്തം പാപുണിസ്സാമീ”തി. സോ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, അഞ്ഞത്രേവ അസിതപീതഖായിതസായിതാ അഞ്ഞത്ര ഉച്ചാരപസ്സാവകമ്മാ അഞ്ഞത്ര നിദ്ദാകിലമഥപടിവിനോദനാ വസ്സസതായുകോ വസ്സസതജീവീ വസ്സസതം ഗന്ത്വാ അപ്പത്വാവ ലോകസ്സ അന്തം അന്തരായേവ കാലങ്കതോ.

“അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! യാവ സുഭാസിതമിദം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ - ‘യത്ഥ ഖോ, ആവുസോ, ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി, നാഹം തം ഗമനേന ലോകസ്സ അന്തം ഞാതേയ്യം ദട്ഠേയ്യം പത്തേയ്യന്തി വദാമീ’”തി. ഏവം വുത്തേ അഹം, ഭിക്ഖവേ, രോഹിതസ്സം ദേവപുത്തം ഏതദവോചം -

“‘യത്ഥ ഖോ, ആവുസോ, ന ജായതി ന ജീയതി ന മീയതി ന ചവതി ന ഉപപജ്ജതി, നാഹം, തം ഗമനേന ലോകസ്സ അന്തം ഞാതേയ്യം ദട്ഠേയ്യം പത്തേയ്യന്തി വദാമീ’തി. ന ചാഹം, ആവുസോ, അപ്പത്വാവ ലോകസ്സ അന്തം ദുക്ഖസ്സന്തകിരിയം വദാമി. അപി ചാഹം, ആവുസോ, ഇമസ്മിംയേവ ബ്യാമമത്തേ കളേവരേ സസഞ്ഞിമ്ഹി സമനകേ ലോകഞ്ച പഞ്ഞാപേമി ലോകസമുദയഞ്ച ലോകനിരോധഞ്ച ലോകനിരോധഗാമിനിഞ്ച പടിപദ”ന്തി.

“ഗമനേന ന പത്തബ്ബോ, ലോകസ്സന്തോ കുദാചനം;
ന ച അപ്പത്വാ ലോകന്തം, ദുക്ഖാ അത്ഥി പമോചനം.

“തസ്മാ ഹവേ ലോകവിദൂ സുമേധോ,
ലോകന്തഗൂ വുസിതബ്രഹ്മചരിയോ;
ലോകസ്സ അന്തം സമിതാവി ഞത്വാ,
നാസീസതീ ലോകമിമം പരഞ്ചാ”തി. ഛട്ഠം;

൭. സുവിദൂരസുത്തം

൪൭. “ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, സുവിദൂരവിദൂരാനി. കതമാനി ചത്താരി? നഭഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പഥവീ ച; ഇദം പഠമം സുവിദൂരവിദൂരേ. ഓരിമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, തീരം സമുദ്ദസ്സ പാരിമഞ്ച; ഇദം ദുതിയം സുവിദൂരവിദൂരേ. യതോ ച, ഭിക്ഖവേ, വേരോചനോ അബ്ഭുദേതി യത്ഥ ച അത്ഥമേതി [അത്ഥങ്ഗമേതി (സ്യാ॰), വേതി (ക॰)]; ഇദം തതിയം സുവിദൂരവിദൂരേ. സതഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മോ അസതഞ്ച ധമ്മോ; ഇദം ചതുത്ഥം സുവിദൂരവിദൂരേ. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി സുവിദൂരവിദൂരാനീ”തി.

[ജാ॰ ൨.൨൧.൪൧൪, ൪൭൮] “നഭഞ്ച ദൂരേ പഥവീ ച ദൂരേ,
പാരം സമുദ്ദസ്സ തദാഹു ദൂരേ;

യതോ ച വേരോചനോ അബ്ഭുദേതി,
പഭങ്കരോ യത്ഥ ച അത്ഥമേതി;
തതോ ഹവേ ദൂരതരം വദന്തി,
സതഞ്ച ധമ്മം അസതഞ്ച ധമ്മം.

''അബ്യായികോ ഹോതി സതം സമാഗമോ,
യാവാപി [യാവമ്പി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] തിട്ഠേയ്യ തഥേവ ഹോതി;
ഖിപ്പഞ്ഹി വേതി അസതം സമാഗമോ,
തസ്മാ സതം ധമ്മോ അസബ്ഭി ആരകാ''തി. സത്തമം;

൭. വിസാഖസുത്തം

൪൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന ആയസ്മാ വിസാഖോ പഞ്ചാലപുത്തോ [പഞ്ചാലിപുത്തോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഉപട്ഠാനസാലായം ഭിക്ഖൂ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി, പോരിയാ വാചായ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗലായ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ പരിയാപന്നായ അനിസ്സിതായ. അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന ഉപട്ഠാനസാലാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി -

''കോ നു ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഉപട്ഠാനസാലായം ഭിക്ഖൂ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി പോരിയാ വാചായ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗലായ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ പരിയാപന്നായ അനിസ്സിതായാ''തി ? ''ആയസ്മാ, ഭന്തേ, വിസാഖോ പഞ്ചാലപുത്തോ ഉപട്ഠാനസാലായം ഭിക്ഖൂ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേതി സമാദപേതി സമുത്തേജേതി സമ്പഹംസേതി പോരിയാ വാചായ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗലായ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ പരിയാപന്നായ അനിസ്സിതായാ''തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം വിസാഖം പഞ്ചാലപുത്തം ഏതദവോച - ''സാധു സാധു, വിസാഖ! സാധു ഖോ ത്വം, വിസാഖ, ഭിക്ഖൂ ധമ്മിയാ കഥായ സന്ദസ്സേസി സമാദപേസി സമുത്തേജേസി സമ്പഹംസേസി പോരിയാ വാചായ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗലായ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ പരിയാപന്നായ അനിസ്സിതായാതി.

''നാഭാസമാനം ജാനന്തി, മിസ്സം ബാലേഹി പണ്ഡിതം;
ഭാസമാനഞ്ച ജാനന്തി, ദേസേന്തം അമതം പദം.

''ഭാസയേ ജോതയേ ധമ്മം, പഗ്ഗണ്ഹേ ഇസിനം ധജം;
സുഭാസിതധജാ ഇസയോ, ധമ്മോ ഹി ഇസിനം ധജോ''തി. അട്ഠമം;

൯. വിപല്ലാസസുത്തം

൪൯. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, സഞ്ഞാവിപല്ലാസാ ചിത്തവിപല്ലാസാ ദിട്ഠിവിപല്ലാസാ . കതമേ ചത്താരോ? അനിച്ചേ, ഭിക്ഖവേ, നിച്ചന്തി

സഞ്ഞാവിപല്ലാസോ ചിത്തവിപല്ലാസോ ദിട്ഠിവിപല്ലാസോ; ദുക്ഖേ, ഭിക്ഖവേ, സുഖന്തി സഞ്ഞാവിപല്ലാസോ ചിത്തവിപല്ലാസോ ദിട്ഠിവിപല്ലാസോ; അനത്തനി, ഭിക്ഖവേ, അത്താതി സഞ്ഞാവിപല്ലാസോ ചിത്തവിപല്ലാസോ ദിട്ഠിവിപല്ലാസോ; അസുഭേ, ഭിക്ഖവേ, സുഭന്തി സഞ്ഞാവിപല്ലാസോ ചിത്തവിപല്ലാസോ ദിട്ഠിവിപല്ലാസോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സഞ്ഞാവിപല്ലാസാ ചിത്തവിപല്ലാസാ ദിട്ഠിവിപല്ലാസാ.

''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, നസഞ്ഞാവിപല്ലാസാ നചിത്തവിപല്ലാസാ നദിട്ഠിവിപല്ലാസാ. കതമേ ചത്താരോ? അനിച്ചേ, ഭിക്ഖവേ, അനിച്ചന്തി നസഞ്ഞാവിപല്ലാസോ നചിത്തവിപല്ലാസോ നദിട്ഠിവിപല്ലാസോ; ദുക്ഖേ, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖന്തി നസഞ്ഞാവിപല്ലാസോ നചിത്തവിപല്ലാസോ നദിട്ഠിവിപല്ലാസോ; അനത്തനി, ഭിക്ഖവേ, അനത്താതി നസഞ്ഞാവിപല്ലാസോ നചിത്തവിപല്ലാസോ നദിട്ഠിവിപല്ലാസോ; അസുഭേ, ഭിക്ഖവേ, അസുഭന്തി നസഞ്ഞാവിപല്ലാസോ നചിത്തവിപല്ലാസോ നദിട്ഠിവിപല്ലാസോ . ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ നസഞ്ഞാവിപല്ലാസാ നചിത്തവിപല്ലാസാ നദിട്ഠിവിപല്ലാസാ''തി.

''അനിച്ചേ നിച്ചസഞ്ഞിനോ, ദുക്ഖേ ച സുഖസഞ്ഞിനോ;
അനത്തനി ച അത്താതി, അസുഭേ സുഭസഞ്ഞിനോ;
മിച്ഛാദിട്ഠിഹതാ സത്താ, ഖിത്തചിത്താ വിസഞ്ഞിനോ.

''തേ യോഗയുത്താ മാരസ്സ, അയോഗക്ഖേമിനോ ജനാ;
സത്താ ഗച്ഛന്തി സംസാരം, ജാതിമരണഗാമിനോ.

''യദാ ച ബുദ്ധാ ലോകസ്മിം, ഉപ്പജ്ജന്തി പഭങ്കരാ;
തേ ഇമം ധമ്മം [തേമം ധമ്മം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] പകാസേന്തി,
ദുക്ഖൂപസമഗാമിനം.

''തേസം സുത്വാന സപ്പഞ്ഞാ, സചിത്തം പച്ചലദ്ധാ തേ;
അനിച്ചം അനിച്ചതോ ദക്ഖും, ദുക്ഖമദ്ദക്ഖു ദുക്ഖതോ.

''അനത്തനി അനത്താതി, അസുഭം അസുഭതദ്ദസും;
സമ്മാദിട്ഠിസമാദാനാ, സബ്ബം ദുക്ഖം ഉപച്ചഗു''ന്തി [പടി॰ മ॰ ൧.൨൩൬].
നവമം;

൧൦. ഉപക്കിലേസസുത്തം

൫൦. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ [ചൂളവ॰ ൪൪൭], ചന്ദിമസൂരിയാനം ഉപക്കിലേസാ, യേഹി ഉപക്കിലേസേഹി ഉപക്കിലിട്ഠാ ചന്ദിമസൂരിയാ ന തപന്തി ന ഭാസന്തി ന വിരോചന്തി. കതമേ ചത്താരോ? അബ്ഭാ, ഭിക്ഖവേ, ചന്ദിമസൂരിയാനം ഉപക്കിലേസാ, യേന ഉപക്കിലേസേന ഉപക്കിലിട്ഠാ ചന്ദിമസൂരിയാ ന തപന്തി ന ഭാസന്തി ന വിരോചന്തി.

''മഹികാ, ഭിക്ഖവേ, ചന്ദിമസൂരിയാനം ഉപക്കിലേസാ, യേന ഉപക്കിലേസേന ഉപക്കിലിട്ഠാ ചന്ദിമസൂരിയാ ന തപന്തി ന ഭാസന്തി ന വിരോചന്തി.

“ധൂമോ രജോ, ഭിക്ഖവേ, ചന്ദിമസൂരിയാനം ഉപക്കിലേസോ, യേന ഉപക്കിലേസേന ഉപക്കിലിട്ഠാ ചന്ദിമസൂരിയാ ന തപന്തി ന ഭാസന്തി ന വിരോചന്തി.

“രാഹു , ഭിക്ഖവേ, അസുരിന്ദോ ചന്ദിമസൂരിയാനം ഉപക്കിലേസോ, യേന ഉപക്കിലേസേന ഉപക്കിലിട്ഠാ ചന്ദിമസൂരിയാ ന തപന്തി ന ഭാസന്തി ന വിരോചന്തി. ഇമേ ഖോ , ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ചന്ദിമസൂരിയാനം ഉപക്കിലേസാ, യേഹി ഉപക്കിലേസേഹി ഉപക്കിലിട്ഠാ ചന്ദിമസൂരിയാ ന തപന്തി ന ഭാസന്തി ന വിരോചന്തി.

“ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോമേ സമണബ്രാഹ്മണാനം ഉപക്കിലേസാ, യേഹി ഉപക്കിലേസേഹി ഉപക്കിലിട്ഠാ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ന തപന്തി ന ഭാസന്തി ന വിരോചന്തി. കതമേ ചത്താരോ? സന്തി, ഭിക്ഖവേ , ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ സുരം പിവന്തി മേരയം, സുരാമേരയപാനാ അപ്പടിവിരതാ. അയം, ഭിക്ഖവേ, പഠമോ സമണബ്രാഹ്മണാനം ഉപക്കിലേസോ, യേന ഉപക്കിലേസേന ഉപക്കിലിട്ഠാ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ന തപന്തി ന ഭാസന്തി ന വിരോചന്തി.

“സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ മേഥുനം ധമ്മം പടിസേവന്തി, മേഥുനസ്മാ ധമ്മാ അപ്പടിവിരതാ. അയം, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയോ സമണബ്രാഹ്മണാനം ഉപക്കിലേസോ, യേന ഉപക്കിലേസേന ഉപക്കിലിട്ഠാ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ന തപന്തി ന ഭാസന്തി ന വിരോചന്തി.

“സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ജാതരൂപരജതം സാദിയന്തി, ജാതരൂപരജതപടിഗ്ഗഹണാ അപ്പടിവിരതാ. അയം, ഭിക്ഖവേ, തതിയോ സമണബ്രാഹ്മണാനം ഉപക്കിലേസോ, യേന ഉപക്കിലേസേന ഉപക്കിലിട്ഠാ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ന തപന്തി ന ഭാസന്തി ന വിരോചന്തി.

“സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ മിച്ഛാജീവേന ജീവന്തി, മിച്ഛാജീവാ അപ്പടിവിരതാ. അയം, ഭിക്ഖവേ, ചതുത്ഥോ സമണബ്രാഹ്മണാനം ഉപക്കിലേസോ, യേന ഉപക്കിലേസേന ഉപക്കിലിട്ഠാ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ന തപന്തി ന ഭാസന്തി ന വിരോചന്തി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സമണബ്രാഹ്മണാനം ഉപക്കിലേസാ , യേഹി ഉപക്കിലേസേഹി ഉപക്കിലിട്ഠാ ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ന തപന്തി ന ഭാസന്തി ന വിരോചന്തീ”തി.

“രാഗദോസപരിക്കിട്ഠാ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ;
അവിജ്ജാനിവുതാ പോസാ, പിയരൂപാഭിനന്ദിനോ.

“സുരം പിവന്തി മേരയം, പടിസേവന്തി മേഥുനം;
രജതം ജാതരൂപഞ്ച, സാദിയന്തി അവിദ്ദസൂ;
മിച്ഛാജീവേന ജീവന്തി, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ.

“ഏതേ ഉപക്കിലേസാ വുത്താ, ബുദ്ധേനാദിച്ചബന്ധുനാ;
യേഹി ഉപക്കിലേസേഹി [ഉപക്കിലിട്ഠാ (സീ॰ പീ॰)], ഏകേ
സമണബ്രാഹ്മണാ;
ന തപന്തി ന ഭാസന്തി, അസുദ്ധാ സരജാ മഗാ.

“അന്ധകാരേന ഓനദ്ധാ, തണ്ഹാദാസാ സനേത്തികാ;
വഡ്ഢേന്തി കടസിം ഘോരം, ആദിയന്തി പുനബ്ഭവ”ന്തി. ദസമം;

രോഹിതസ്സവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സമാധിപഞ്ഹാ ദ്വേ കോധാ, രോഹിതസ്സാപരേ ദുവേ;
സുവിദൂരവിസാഖവിപല്ലാസാ, ഉപക്കിലേസേന തേ ദസാതി.

പഠമപണ്ണാസകം സമത്തം.

൨. ദുതിയപണ്ണാസകം

(൬) ൧. പുഞ്ഞാഭിസന്ദവഗ്ഗോ

൧. പഠമപുഞ്ഞാഭിസന്ദസുത്തം

൫൧. സാവത്ഥിനിദാനം . ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഞ്ഞാഭിസന്ദാ കുസലാഭിസന്ദാ സുഖസ്സാഹാരാ സോവഗ്ഗികാ സുഖവിപാകാ സഗ്ഗസംവത്തനികാ ഇട്ഠായ കന്തായ മനാപായ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തി. കതമേ ചത്താരോ? യസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചീവരം പരിഭുഞ്ജമാനോ അപ്പമാണം ചേതോസമാധിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അപ്പമാണോ തസ്സ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ സോവഗ്ഗികോ സുഖവിപാകോ സഗ്ഗസംവത്തനികോ ഇട്ഠായ കന്തായ മനാപായ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തതി.

''യസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പിണ്ഡപാതം പരിഭുഞ്ജമാനോ അപ്പമാണം ചേതോസമാധിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അപ്പമാണോ തസ്സ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ സോവഗ്ഗികോ സുഖവിപാകോ സഗ്ഗസംവത്തനികോ ഇട്ഠായ കന്തായ മനാപായ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തതി.

''യസ്സ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സേനാസനം പരിഭുഞ്ജമാനോ അപ്പമാണം ചേതോസമാധിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അപ്പമാണോ തസ്സ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ സോവഗ്ഗികോ സുഖവിപാകോ സഗ്ഗസംവത്തനികോ ഇട്ഠായ കന്തായ മനാപായ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തതി.

''യസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരം പരിഭുഞ്ജമാനോ അപ്പമാണം ചേതോസമാധിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അപ്പമാണോ തസ്സ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ സോവഗ്ഗികോ സുഖവിപാകോ സഗ്ഗസംവത്തനികോ ഇട്ഠായ കന്തായ മനാപായ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദാ കുസലാഭിസന്ദാ സുഖസ്സാഹാരാ സോവഗ്ഗികാ സുഖവിപാകാ സഗ്ഗസംവത്തനികാ ഇട്ഠായ കന്തായ മനാപായ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തി.

''ഇമേഹി ച പന, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി പുഞ്ഞാഭിസന്ദേഹി കുസലാഭിസന്ദേഹി സമന്നാഗതസ്സ അരിയസാവകസ്സ ന സുകരം പുഞ്ഞസ്സ പമാണം ഗഹേതും [ഗണേതും (ക॰)] - 'എത്തകോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ സോവഗ്ഗികോ സുഖവിപാകോ സഗ്ഗസംവത്തനികോ ഇട്ഠായ കന്തായ മനാപായ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തതീ'തി. അഥ ഖോ അസങ്ഖ്യേയ്യോ [അസങ്ഖേയ്യോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അപ്പമേയ്യോ മഹാപുഞ്ഞക്ഖന്ധോത്വേവ സങ്ഖ്യം [സങ്ഖം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഗച്ഛതി.

''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, മഹാസമുദ്ദേ ന സുകരം ഉദകസ്സ പമാണം ഗഹേതും - 'എത്തകാനി ഉദകാള്ഹകാനീതി വാ, എത്തകാനി

ഉദകാള്ഹകസതാനീതി വാ, ഏത്തകാനി ഉദകാള്ഹകസഹസ്സാനീതി വാ, ഏത്തകാനി ഉദകാള്ഹകസതസഹസ്സാനീതി വാ', അഥ ഖോ അസങ്ഖ്യേയ്യോ അപ്പമേയ്യോ മഹാഉദകക്ഖന്ധോത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇമേഹി ചതൂഹി പുഞ്ഞാഭിസന്ദേഹി കുസലാഭിസന്ദേഹി സമന്നാഗതസ്സ അരിയസാവകസ്സ ന സുകരം പുഞ്ഞസ്സ പമാണം ഗഹേതും - 'ഏത്തകോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ സോവഗ്ഗികോ സുഖവിപാകോ സഗ്ഗസംവത്തനികോ ഇട്ഠായ കന്തായ മനാപായ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തതീ'തി. അഥ ഖോ അസങ്ഖ്യേയ്യോ അപ്പമേയ്യോ മഹാപുഞ്ഞക്ഖന്ധോത്വേവ സങ്ഖ്യം ഗച്ഛതീ''തി.

''മഹോദധിം അപരിമിതം മഹാസരം,
ബഹുഭേരവം രതനവരാനമാലയം [രതനഗണാനമാലയം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)];
നജ്ജോ യഥാ നരഗണസങ്ഘസേവിതാ [മച്ഛഗണസംഘസേവിതാ (സ്യാ॰ കം॰)],
പുഥൂ സവന്തി ഉപയന്തി സാഗരം.

''ഏവം നരം അന്നദപാനവത്ഥദം [അന്നപാനവത്ഥം (ക॰)],
സേയ്യാനിസജ്ജത്ഥരണസ്സ ദായകം;
പുഞ്ഞസ്സ ധാരാ ഉപയന്തി പണ്ഡിതം,
നജ്ജോ യഥാ വാരിവഹാവ സാഗര''ന്തി. പഠമം;

൨. ദുതിയപുഞ്ഞാഭിസന്ദസുത്തം

൫൨. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഞ്ഞാഭിസന്ദാ കുസലാഭിസന്ദാ സുഖസ്സാഹാരാ സോവഗ്ഗികാ സുഖവിപാകാ സഗ്ഗസംവത്തനികാ ഇട്ഠായ കന്തായ മനാപായ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തി. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ബുദ്ധേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - 'ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ'തി. അയം, ഭിക്ഖവേ, പഠമോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ സോവഗ്ഗികോ സുഖവിപാകോ സഗ്ഗസംവത്തനികോ ഇട്ഠായ കന്തായ മനാപായ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തതി.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ ധമ്മേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - 'സ്വാക്ഖാതോ ഭഗവതാ ധമ്മോ സന്ദിട്ഠികോ അകാലികോ ഏഹിപസ്സികോ ഓപനേയ്യികോ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബോ വിഞ്ഞൂഹീ'തി. അയം, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ സോവഗ്ഗികോ സുഖവിപാകോ സഗ്ഗസംവത്തനികോ ഇട്ഠായ കന്തായ മനാപായ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തതി.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ സങ്ഘേ അവേച്ചപ്പസാദേന സമന്നാഗതോ ഹോതി - 'സുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, ഉജുപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, ഞായപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, സാമീചിപ്പടിപന്നോ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ, യദിദം

ചത്താരി പുരിസയുഗാനി അട്ഠ പുരിസപുഗ്ഗലാ, ഏസ ഭഗവതോ സാവകസങ്ഘോ ആഹുനേയ്യോ പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ'തി. അയം, ഭിക്ഖവേ, തതിയോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ സോവഗ്ഗികോ സുഖവിപാകോ സഗ്ഗസംവത്തനികോ ഇട്ഠായ കന്തായ മനാപായ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തതി.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അരിയസാവകോ അരിയകന്തേഹി സീലേഹി സമന്നാഗതോ ഹോതി അഖണ്ഡേഹി അച്ഛിദ്ദേഹി അസബലേഹി അകമ്മാസേഹി ഭുജിസ്സേഹി വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥേഹി അപരാമട്ഠേഹി സമാധിസംവത്തനികേഹി. അയം, ഭിക്ഖവേ, ചതുത്ഥോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദോ കുസലാഭിസന്ദോ സുഖസ്സാഹാരോ സോവഗ്ഗികോ സുഖവിപാകോ സഗ്ഗസംവത്തനികോ ഇട്ഠായ കന്തായ മനാപായ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തതി . ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഞ്ഞാഭിസന്ദാ കുസലാഭിസന്ദാ സുഖസ്സാഹാരാ സോവഗ്ഗികാ സുഖവിപാകാ സഗ്ഗസംവത്തനികാ ഇട്ഠായ കന്തായ മനാപായ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തീ"തി.

[അം॰ നി॰ ൫.൪൭] "യസ്സ സദ്ധാ തഥാഗതേ, അചലാ സുപ്പതിട്ഠിതാ;
സീലഞ്ച യസ്സ കല്യാണം, അരിയകന്തം പസംസിതം.

"സങ്ഘേ പസാദോ യസ്സത്ഥി, ഉജുഭൂതഞ്ച ദസ്സനം;
അദലിദ്ദോതി തം ആഹു, അമോഘം തസ്സ ജീവിതം.

"തസ്മാ സദ്ധഞ്ച സീലഞ്ച, പസാദം ധമ്മദസ്സനം;
അനുയുഞ്ജേഥ മേധാവീ, സരം ബുദ്ധാന സാസന"ന്തി. ദുതിയം;

൩. പഠമസംവാസസുത്തം

൫൩. ഏകം സമയം ഭഗവാ അന്തരാ ച മധുരം അന്തരാ ച വേരഞ്ജം അദ്ധാനമഗ്ഗപ്പടിപന്നോ ഹോതി. സമ്ബഹുലാപി ഖോ ഗഹപതീ ച ഗഹപതാനിയോ ച അന്തരാ ച മധുരം അന്തരാ ച വേരഞ്ജം അദ്ധാനമഗ്ഗപ്പടിപന്നാ ഹോന്തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ മഗ്ഗാ ഓക്കമ്മ അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ ( ) [(പഞ്ഞത്തേ ആസനേ) (പീ॰ ക॰)] നിസീദി. അദ്ദസംസു ഖോ ഗഹപതീ ച ഗഹപതാനിയോ ച ഭഗവന്തം അഞ്ഞതരസ്മിം രുക്ഖമൂലേ നിസിന്നം. ദിസ്വാ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ തേ ഗഹപതീ ച ഗഹപതാനിയോ ച ഭഗവാ ഏതദവോച -

"ചത്താരോമേ, ഗഹപതയോ, സംവാസാ. കതമേ ചത്താരോ? ഛവോ ഛവായ സദ്ധിം സംവസതി, ഛവോ ദേവിയാ സദ്ധിം സംവസതി, ദേവോ ഛവായ സദ്ധിം സംവസതി, ദേവോ ദേവിയാ സദ്ധിം സംവസതി.

"കഥഞ്ച, ഗഹപതയോ, ഛവോ ഛവായ സദ്ധിം സംവസതി? ഇധ , ഗഹപതയോ, സാമികോ ഹോതി പാണാതിപാതീ അദിന്നാദായീ കാമേസുമിച്ഛാചാരീ മുസാവാദീ സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠായീ ദുസ്സീലോ

പാപധമ്മോ മച്ഛേരമലപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി അക്കോസകപരിഭാസകോ സമണബ്രാഹ്മണാനം ; ഭരിയാപിസ്സ ഹോതി പാണാതിപാതിനീ അദിന്നാദായിനീ കാമേസുമിച്ഛാചാരിനീ മുസാവാദിനീ സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠായിനീ ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ മച്ഛേരമലപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി അക്കോസികപരിഭാസികാ സമണബ്രാഹ്മണാനം. ഏവം ഖോ, ഗഹപതയോ, ഛവോ ഛവായ സദ്ധിം സംവസതി.

''കഥഞ്ച , ഗഹപതയോ, ഛവോ ദേവിയാ സദ്ധിം സംവസതി? ഇധ, ഗഹപതയോ, സാമികോ ഹോതി പാണാതിപാതീ അദിന്നാദായീ കാമേസുമിച്ഛാചാരീ മുസാവാദീ സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠായീ ദുസ്സീലോ പാപധമ്മോ മച്ഛേരമലപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി അക്കോസകപരിഭാസകോ സമണബ്രാഹ്മണാനം; ഭരിയാ ഖ്വസ്സ ഹോതി പാണാതിപാതാ പടിവിരതാ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതാ കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതാ മുസാവാദാ പടിവിരതാ സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ പടിവിരതാ സീലവതീ കല്യാണധമ്മാ വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി അനക്കോസികപരിഭാസികാ സമണബ്രാഹ്മണാനം. ഏവം ഖോ, ഗഹപതയോ, ഛവോ ദേവിയാ സദ്ധിം സംവസതി.

''കഥഞ്ച, ഗഹപതയോ, ദേവോ ഛവായ സദ്ധിം സംവസതി? ഇധ, ഗഹപതയോ, സാമികോ ഹോതി പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ മുസാവാദാ പടിവിരതോ സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ പടിവിരതോ സീലവാ കല്യാണധമ്മോ വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി അനക്കോസകപരിഭാസകോ സമണബ്രാഹ്മണാനം; ഭരിയാ ഖ്വസ്സ ഹോതി പാണാതിപാതിനീ...പേ॰... സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠായിനീ ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ മച്ഛേരമലപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി അക്കോസികപരിഭാസികാ സമണബ്രാഹ്മണാനം. ഏവം ഖോ, ഗഹപതയോ, ദേവോ ഛവായ സദ്ധിം സംവസതി.

''കഥഞ്ച, ഗഹപതയോ, ദേവോ ദേവിയാ സദ്ധിം സംവസതി? ഇധ, ഗഹപതയോ, സാമികോ ഹോതി പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ...പേ॰... സീലവാ കല്യാണധമ്മോ വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി അനക്കോസകപരിഭാസകോ സമണബ്രാഹ്മണാനം; ഭരിയാപിസ്സ ഹോതി പാണാതിപാതാ പടിവിരതാ...പേ॰... സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ പടിവിരതാ സീലവതീ കല്യാണധമ്മാ വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി അനക്കോസികപരിഭാസികാ സമണബ്രാഹ്മണാനം. ഏവം ഖോ, ഗഹപതയോ, ദേവോ ദേവിയാ സദ്ധിം സംവസതി. ഇമേ ഖോ, ഗഹപതയോ, ചത്താരോ സംവാസാ''തി.

''ഉഭോ ച ഹോന്തി ദുസ്സീലാ, കദരിയാ പരിഭാസകാ;
തേ ഹോന്തി ജാനിപതയോ, ഛവാ സംവാസമാഗതാ.

''സാമികോ ഹോതി ദുസ്സീലോ, കദരിയോ പരിഭാസകോ;
ഭരിയാ സീലവതീ ഹോതി, വദഞ്ഞൂ വീതമച്ഛരാ;
സാപി ദേവീ സംവസതി, ഛവേന പതിനാ സഹ.

‘‘സാമികോ സീലവാ ഹോതി, വദഞ്ഞൂ വീതമച്ഛരോ;
ഭരിയാ ഹോതി ദുസ്സീലാ, കദരിയാ പരിഭാസികാ;
സാപി ഛവാ സംവസതി, ദേവേന പതിനാ സഹ.

‘‘ഉഭോ സദ്ധാ വദഞ്ഞൂ ച, സഞ്ഞതാ ധമ്മജീവിനോ;
തേ ഹോന്തി ജാനിപതയോ, അഞ്ഞമഞ്ഞം പിയംവദാ.

‘‘അത്ഥാസം പചുരാ ഹോന്തി, ഫാസുകം [ഫാസത്തം (സീ॰), വാസത്ഥം (പീ॰)] ഉപജായതി;
അമിത്താ ദുമ്മനാ ഹോന്തി, ഉഭിന്നം സമസീലിനം.

‘‘ഇധ ധമ്മം ചരിത്വാന, സമസീലബ്ബതാ ഉഭോ;
നന്ദിനോ ദേവലോകസ്മിം, മോദന്തി കാമകാമിനോ’’തി. തതിയം;

൪. ദുതിയസംവാസസുത്തം

൫൪. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, സംവാസാ. കതമേ ചത്താരോ? ഛവോ ഛവായ സദ്ധിം സംവസതി, ഛവോ ദേവിയാ സദ്ധിം സംവസതി, ദേവോ ഛവായ സദ്ധിം സംവസതി, ദേവോ ദേവിയാ സദ്ധിം സംവസതി.

‘‘കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഛവോ ഛവായ സദ്ധിം സംവസതി. ഇധ, ഭിക്ഖവേ, സാമികോ ഹോതി പാണാതിപാതീ അദിന്നാദായീ കാമേസുമിച്ഛാചാരീ മുസാവാദീ പിസുണവാചോ ഫരുസവാചോ സമ്ഫപ്പലാപീ അഭിജ്ഝാലു ബ്യാപന്നചിത്തോ മിച്ഛാദിട്ഠികോ ദുസ്സീലോ പാപധമ്മോ മച്ഛേരമലപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി അക്കോസകപരിഭാസകോ സമണബ്രാഹ്മണാനം; ഭരിയാപിസ്സ ഹോതി പാണാതിപാതിനീ അദിന്നാദായിനീ കാമേസുമിച്ഛാചാരിനീ മുസാവാദിനീ പിസുണവാചാ ഫരുസവാചാ സമ്ഫപ്പലാപിനീ അഭിജ്ഝാലുനീ ബ്യാപന്നചിത്താ മിച്ഛാദിട്ഠികാ ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ മച്ഛേരമലപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി അക്കോസികപരിഭാസികാ സമണബ്രാഹ്മണാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛവോ ഛവായ സദ്ധിം സംവസതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഛവോ ദേവിയാ സദ്ധിം സംവസതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, സാമികോ ഹോതി പാണാതിപാതീ…പേ॰… മിച്ഛാദിട്ഠികോ ദുസ്സീലോ പാപധമ്മോ മച്ഛേരമലപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി അക്കോസകപരിഭാസകോ സമണബ്രാഹ്മണാനം; ഭരിയാ ഖ്വസ്സ ഹോതി പാണാതിപാതാ പടിവിരതാ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതാ കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതാ മുസാവാദാ പടിവിരതാ പിസുണായ വാചായ പടിവിരതാ ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതാ സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതാ അനഭിജ്ഝാലുനീ അബ്യാപന്നചിത്താ സമ്മാദിട്ഠികാ സീലവതീ കല്യാണധമ്മാ വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി അനക്കോസികപരിഭാസികാ സമണബ്രാഹ്മണാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഛവോ ദേവിയാ സദ്ധിം സംവസതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദേവോ ഛവായ സദ്ധിം സംവസതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, സാമികോ ഹോതി പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ മുസാവാദാ പടിവിരതോ പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ അനഭിജ്ഝാലു അബ്യാപന്നചിത്തോ സമ്മാദിട്ഠികോ സീലവാ കല്യാണധമ്മോ വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി അനക്കോസകപരിഭാസകോ സമണബ്രാഹ്മണാനം; ഭരിയാ ഖ്വസ്സ ഹോതി പാണാതിപാതിനീ...പേ॰... മിച്ഛാദിട്ഠികാ ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ മച്ഛേരമലപരിയുട്ഠിതേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി അക്കോസികപരിഭാസികാ സമണബ്രാഹ്മണാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദേവോ ഛവായ സദ്ധിം സംവസതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദേവോ ദേവിയാ സദ്ധിം സംവസതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, സാമികോ ഹോതി പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ...പേ॰... സമ്മാദിട്ഠികോ സീലവാ കല്യാണധമ്മോ വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി അനക്കോസകപരിഭാസകോ സമണബ്രാഹ്മണാനം; ഭരിയാപിസ്സ ഹോതി പാണാതിപാതാ പടിവിരതാ...പേ॰... സമ്മാദിട്ഠികാ സീലവതീ കല്യാണധമ്മാ വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി അനക്കോസികപരിഭാസികാ സമണബ്രാഹ്മണാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദേവോ ദേവിയാ സദ്ധിം സംവസതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സംവാസാ’’തി.

‘‘ഉഭോ ച ഹോന്തി ദുസ്സീലാ, കദരിയാ പരിഭാസകാ;
തേ ഹോന്തി ജാനിപതയോ, ഛവാ സംവാസമാഗതാ.

‘‘സാമികോ ഹോതി ദുസ്സീലോ, കദരിയോ പരിഭാസകോ;
ഭരിയാ സീലവതീ ഹോതി, വദഞ്ഞൂ വീതമച്ഛരാ;
സാപി ദേവീ സംവസതി, ഛവേന പതിനാ സഹ.

‘‘സാമികോ സീലവാ ഹോതി, വദഞ്ഞൂ വീതമച്ഛരോ;
ഭരിയാ ഹോതി ദുസ്സീലാ, കദരിയാ പരിഭാസികാ;
സാപി ഛവാ സംവസതി, ദേവേന പതിനാ സഹ.

‘‘ഉഭോ സദ്ധാ വദഞ്ഞൂ ച, സഞ്ഞതാ ധമ്മജീവിനോ;
തേ ഹോന്തി ജാനിപതയോ, അഞ്ഞമഞ്ഞം പിയംവദാ.

‘‘അത്ഥാസം പചുരാ ഹോന്തി, ഫാസുകം ഉപജായതി;
അമിത്താ ദുമ്മനാ ഹോന്തി, ഉഭിന്നം സമസീലിനം.

‘‘ഇധ ധമ്മം ചരിത്വാന, സമസീലബ്ബതാ ഉഭോ;
നന്ദിനോ ദേവലോകസ്മിം, മോദന്തി കാമകാമിനോ’’തി. ചതുത്ഥം;

൫. പഠമസമജീവീസുത്തം

൫൫. ഏവം മേ സുതം – ഏകം സമയം ഭഗവാ ഭഗ്ഗേസു വിഹരതി സുസുമാരഗിരേ [സുംസുമാരഗിരേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഭേസകളാവനേ

[ഭേസകലാവനേ (സീ॰ പീ॰ ക॰)] മിഗദായേ. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന നകുലപിതുനോ ഗഹപതിസ്സ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. അഥ ഖോ നകുലപിതാ ച ഗഹപതി നകുലമാതാ ച ഗഹപതാനീ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ നകുലപിതാ ഗഹപതി ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

“യതോ മേ, ഭന്തേ, നകുലമാതാ ഗഹപതാനീ ദഹരസ്സേവ ദഹരാ ആനീതാ, നാഭിജാനാമി നകുലമാതരം ഗഹപതാനിം മനസാപി അതിചരിതാ, കുതോ പന കായേന! ഇച്ഛേയ്യാമ മയം, ഭന്തേ, ദിട്ഠേ ചേവ ധമ്മേ അഞ്ഞമഞ്ഞം പസ്സിതും അഭിസമ്പരായഞ്ച അഞ്ഞമഞ്ഞം പസ്സിതു”ന്തി. നകുലമാതാപി ഖോ ഗഹപതാനീ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “യതോഹം, ഭന്തേ, നകുലപിതുനോ ഗഹപതിസ്സ ദഹരസ്സേവ ദഹരാ ആനീതാ, നാഭിജാനാമി നകുലപിതരം ഗഹപതിം മനസാപി അതിചരിതാ, കുതോ പന കായേന! ഇച്ഛേയ്യാമ മയം, ഭന്തേ , ദിട്ഠേ ചേവ ധമ്മേ അഞ്ഞമഞ്ഞം പസ്സിതും അഭിസമ്പരായഞ്ച അഞ്ഞമഞ്ഞം പസ്സിതു”ന്തി.

“ആകങ്ഖേയ്യും ചേ, ഗഹപതയോ, ഉഭോ ജാനിപതയോ ദിട്ഠേ ചേവ ധമ്മേ അഞ്ഞമഞ്ഞം പസ്സിതും അഭിസമ്പരായഞ്ച അഞ്ഞമഞ്ഞം പസ്സിതും ഉഭോവ [ഉഭോ ച (സീ॰ പീ॰)] അസ്സു സമസദ്ധാ സമസീലാ സമചാഗാ സമപഞ്ഞാ, തേ ദിട്ഠേ ചേവ ധമ്മേ അഞ്ഞമഞ്ഞം പസ്സന്തി അഭിസമ്പരായഞ്ച അഞ്ഞമഞ്ഞം പസ്സന്തീ”തി [പസ്സിസ്സന്തീതി (ക॰)].

“ഉഭോ സദ്ധാ വദഞ്ഞൂ ച, സഞ്ഞതാ ധമ്മജീവിനോ;
തേ ഹോന്തി ജാനിപതയോ, അഞ്ഞമഞ്ഞം പിയംവദാ.

“അത്ഥാസം പചുരാ ഹോന്തി, ഫാസുകം ഉപജായതി;
അമിത്താ ദുമ്മനാ ഹോന്തി, ഉഭിന്നം സമസീലിനം.

“ഇധ ധമ്മം ചരിത്വാന, സമസീലബ്ബതാ ഉഭോ;
നന്ദിനോ ദേവലോകസ്മിം, മോദന്തി കാമകാമിനോ”തി. പഞ്ചമം;

൬. ദുതിയസമജീവീസുത്തം

൫൬. “ആകങ്ഖേയ്യും ചേ, ഭിക്ഖവേ, ഉഭോ ജാനിപതയോ ദിട്ഠേ ചേവ ധമ്മേ അഞ്ഞമഞ്ഞം പസ്സിതും അഭിസമ്പരായഞ്ച അഞ്ഞമഞ്ഞം പസ്സിതും ഉഭോവ അസ്സു സമസദ്ധാ സമസീലാ സമചാഗാ സമപഞ്ഞാ, തേ ദിട്ഠേ ചേവ ധമ്മേ അഞ്ഞമഞ്ഞം പസ്സന്തി അഭിസമ്പരായഞ്ച അഞ്ഞമഞ്ഞം പസ്സന്തീ”തി.

“ഉഭോ സദ്ധാ വദഞ്ഞൂ ച, സഞ്ഞതാ ധമ്മജീവിനോ;
തേ ഹോന്തി ജാനിപതയോ, അഞ്ഞമഞ്ഞം പിയംവദാ.

“അത്ഥാസം പചുരാ ഹോന്തി, ഫാസുകം ഉപജായതി;
അമിത്താ ദുമ്മനാ ഹോന്തി, ഉഭിന്നം സമസീലിനം.

“ഇധ ധമ്മം ചരിത്വാന, സമസീലബ്ബതാ ഉഭോ;
നന്ദിനോ ദേവലോകസ്മിം, മോദന്തി കാമകാമിനോ”തി. ഛട്ഠം;

൭. സുപ്പവാസാസുത്തം

൫൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ കോലിയേസു വിഹരതി പജ്ജനികം [സജ്ജനേലം (സീ॰ പീ॰), പജ്ജനേലം (സ്യാ॰ കം॰)] നാമ കോലിയാനം നിഗമോ. അഥ ഖോ ഭഗവാ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന സുപ്പവാസായ കോലിയധീതുയാ നിവേസനം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. അഥ ഖോ സുപ്പവാസാ കോലിയധീതാ ഭഗവന്തം പണീതേന ഖാദനീയേന ഭോജനീയേന സഹത്ഥാ സന്തപ്പേസി സമ്പവാരേസി. അഥ ഖോ സുപ്പവാസാ കോലിയധീതാ ഭഗവന്തം ഭുത്താവിം ഓനീതപത്തപാണിം ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ സുപ്പവാസം കോലിയധീതരം ഭഗവാ ഏതദവോച -

''ഭോജനം , സുപ്പവാസേ, ദേന്തീ അരിയസാവികാ പടിഗ്ഗാഹകാനം ചത്താരി ഠാനാനി ദേതി. കതമാനി ചത്താരി? ആയും ദേതി, വണ്ണം ദേതി, സുഖം ദേതി, ബലം ദേതി. ആയും ഖോ പന ദത്വാ ആയുസ്സ ഭാഗിനീ ഹോതി ദിബ്ബസ്സ വാ മാനുസസ്സ വാ. വണ്ണം ദത്വാ വണ്ണസ്സ ഭാഗിനീ ഹോതി ദിബ്ബസ്സ വാ മാനുസസ്സ വാ. സുഖം ദത്വാ സുഖസ്സ ഭാഗിനീ ഹോതി ദിബ്ബസ്സ വാ മാനുസസ്സ വാ. ബലം ദത്വാ ബലസ്സ ഭാഗിനീ ഹോതി ദിബ്ബസ്സ വാ മാനുസസ്സ വാ. ഭോജനം, സുപ്പവാസേ, ദേന്തീ അരിയസാവികാ പടിഗ്ഗാഹകാനം ഇമാനി ചത്താരി ഠാനാനി ദേതീ''തി.

''സുസങ്ഖതം ഭോജനം യാ ദദാതി,
സുചിം പണീതം [സുപണീതം (ക॰)] രസസാ ഉപേതം;
സാ ദക്ഖിണാ ഉജ്ജുഗതേസു ദിന്നാ,
ചരണൂപപന്നേസു മഹഗ്ഗതേസു;
പുഞ്ഞേന പുഞ്ഞം സംസന്ദമാനാ,
മഹപ്ഫലാ ലോകവിദൂന വണ്ണിതാ.

''ഏതാദിസം യഞ്ഞമനുസ്സരന്താ,
യേ വേദജാതാ വിചരന്തി ലോകേ;
വിനേയ്യ മച്ഛേരമലം സമൂലം,
അനിന്ദിതാ സഗ്ഗമുപേന്തി ഠാന''ന്തി. സത്തമം;

൮. സുദത്തസുത്തം

൫൮. അഥ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ അനാഥപിണ്ഡികം ഗഹപതിം ഭഗവാ ഏതദവോച -

''ഭോജനം , ഗഹപതി, ദദമാനോ അരിയസാവകോ പടിഗ്ഗാഹകാനം ചത്താരി ഠാനാനി ദേതി. കതമാനി ചത്താരി? ആയും ദേതി, വണ്ണം ദേതി, സുഖം ദേതി, ബലം ദേതി. ആയും ഖോ പന ദത്വാ ആയുസ്സ ഭാഗീ ഹോതി ദിബ്ബസ്സ വാ മാനുസസ്സ വാ. വണ്ണം ദത്വാ... സുഖം ദത്വാ... ബലം ദത്വാ ബലസ്സ ഭാഗീ ഹോതി ദിബ്ബസ്സ വാ മാനുസസ്സ വാ. ഭോജനം, ഗഹപതി, ദദമാനോ അരിയസാവകോ പടിഗ്ഗാഹകാനം ഇമാനി ചത്താരി ഠാനാനി ദേതീ''തി.

[മഹാവ॰ വ്വവ] “യോ സഞ്ഞതാനം പരദത്തഭോജിനം,
കാലേന സക്കച്ച ദദാതി ഭോജനം;
ചത്താരി ഠാനാനി അനുപ്പവേച്ഛതി,
ആയുഞ്ച വണ്ണഞ്ച സുഖം ബലഞ്ച.

“സോ ആയുദായീ വണ്ണദായീ [സോ ആയുദായീ ബലദായീ (സീ॰ പീ॰), ആയുദായീ ബലദായീ (സ്യാ॰ കം॰)], സുഖം ബലം ദദോ [സുഖം വണ്ണം ദദോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), സുഖബലദദോ (ക॰)] നരോ;
ദീഘായു യസവാ ഹോതി, യത്ഥ യത്ഥൂപപജ്ജതീ”തി. അട്ഠമം;

൯. ഭോജനസുത്തം

൫൯. “ഭോജനം , ഭിക്ഖവേ, ദദമാനോ ദായകോ പടിഗ്ഗാഹകാനം ചത്താരി ഠാനാനി ദേതി. കതമാനി ചത്താരി? ആയും ദേതി, വണ്ണം ദേതി, സുഖം ദേതി, ബലം ദേതി. ആയും ഖോ പന ദത്വാ ആയുസ്സ ഭാഗീ ഹോതി ദിബ്ബസ്സ വാ മാനുസസ്സ വാ. വണ്ണം ദത്വാ... സുഖം ദത്വാ... ബലം ദത്വാ ബലസ്സ ഭാഗീ ഹോതി ദിബ്ബസ്സ വാ മാനുസസ്സ വാ. ഭോജനം, ഭിക്ഖവേ, ദദമാനോ ദായകോ പടിഗ്ഗാഹകാനം ഇമാനി ചത്താരി ഠാനാനി ദേതീ”തി.

[മഹാവ॰ വ്വവ] “യോ സഞ്ഞതാനം പരദത്തഭോജിനം,
കാലേന സക്കച്ച ദദാതി ഭോജനം;
ചത്താരി ഠാനാനി അനുപ്പവേച്ഛതി,
ആയുഞ്ച വണ്ണഞ്ച സുഖം ബലഞ്ച.

“സോ ആയുദായീ വണ്ണദായീ, സുഖം ബലം ദദോ നരോ;
ദീഘായു യസവാ ഹോതി, യത്ഥ യത്ഥൂപപജ്ജതീ”തി. നവമം;

൧൦. ഗിഹിസാമീചിസുത്തം

൬൦. അഥ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ അനാഥപിണ്ഡികം ഗഹപതിം ഭഗവാ ഏതദവോച -

“ചതൂഹി ഖോ, ഗഹപതി, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ ഗിഹിസാമീചിപടിപദം പടിപന്നോ ഹോതി യസോപടിലാഭിനിം സഗ്ഗസംവത്തനികം. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഭിക്ഖുസങ്ഘം പച്ചുപട്ഠിതോ ഹോതി ചീവരേന, ഭിക്ഖുസങ്ഘം പച്ചുപട്ഠിതോ ഹോതി പിണ്ഡപാതേന, ഭിക്ഖുസങ്ഘം പച്ചുപട്ഠിതോ ഹോതി സേനാസനേന , ഭിക്ഖുസങ്ഘം പച്ചുപട്ഠിതോ ഹോതി ഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരേന. ഇമേഹി ഖോ, ഗഹപതി, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അരിയസാവകോ ഗിഹിസാമീചിപടിപദം പടിപന്നോ ഹോതി യസോപടിലാഭിനിം സഗ്ഗസംവത്തനിക”ന്തി.

“ഗിഹിസാമീചിപടിപദം, പടിപജ്ജന്തി പണ്ഡിതാ;
സമ്മഗ്ഗതേ സീലവന്തേ, ചീവരേന ഉപട്ഠിതാ.

പിണ്ഡപാതസയനേന, ഗിലാനപ്പച്ചയേന ച;

തേസം ദിവാ ച രത്തോ ച, സദാ പുഞ്ഞം പവഡ്ഢതി;
സഗ്ഗഞ്ച കമതിട്ഠാനം [സഗ്ഗഞ്ച സപ്പതിട്ഠാനം (ക॰)], കമ്മം കത്വാന ഭദ്ദക''ന്തി. ദസമം;

പുഞ്ഞാഭിസന്ദവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ദ്വേ പുഞ്ഞാഭിസന്ദാ ദ്വേ ച, സംവാസാ സമജീവിനോ;
സുപ്പവാസാ സുദത്തോ ച, ഭോജനം ഗിഹിസാമിചീതി.

(൭) ൨. പത്തകമ്മവഗ്ഗോ

൧. പത്തകമ്മസുത്തം

൬൧. അഥ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ അനാഥപിണ്ഡികം ഗഹപതിം ഭഗവാ ഏതദവോച -

‘‘ചത്താരോമേ , ഗഹപതി, ധമ്മാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ ദുല്ലഭാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഭോഗാ മേ ഉപ്പജ്ജന്തു സഹധമ്മേനാതി, അയം പഠമോ ധമ്മോ ഇട്ഠോ കന്തോ മനാപോ ദുല്ലഭോ ലോകസ്മിം.

‘‘ഭോഗേ ലദ്ധാ സഹധമ്മേന യസോ മേ ആഗച്ഛതു സഹ ഞാതീഹി സഹ ഉപജ്ഝായേഹീതി, അയം ദുതിയോ ധമ്മോ ഇട്ഠോ കന്തോ മനാപോ ദുല്ലഭോ ലോകസ്മിം.

‘‘ഭോഗേ ലദ്ധാ സഹധമ്മേന യസം ലദ്ധാ സഹ ഞാതീഹി സഹ ഉപജ്ഝായേഹി ചിരം ജീവാമി ദീഘമായും പാലേമീതി, അയം തതിയോ ധമ്മോ ഇട്ഠോ കന്തോ മനാപോ ദുല്ലഭോ ലോകസ്മിം.

‘‘ഭോഗേ ലദ്ധാ സഹധമ്മേന യസം ലദ്ധാ സഹ ഞാതീഹി സഹ ഉപജ്ഝായേഹി ചിരം ജീവിത്വാ ദീഘമായും പാലേത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജാമീതി, അയം ചതുത്ഥോ ധമ്മോ ഇട്ഠോ കന്തോ മനാപോ ദുല്ലഭോ ലോകസ്മിം. ഇമേ ഖോ, ഗഹപതി, ചത്താരോ ധമ്മാ ഇട്ഠാ കന്താ മനാപാ ദുല്ലഭാ ലോകസ്മിം.

‘‘ഇമേസം ഖോ, ഗഹപതി, ചതുന്നം ധമ്മാനം ഇട്ഠാനം കന്താനം മനാപാനം ദുല്ലഭാനം ലോകസ്മിം ചത്താരോ ധമ്മാ പടിലാഭായ സംവത്തന്തി. കതമേ ചത്താരോ? സദ്ധാസമ്പദാ, സീലസമ്പദാ, ചാഗസമ്പദാ, പഞ്ഞാസമ്പദാ.

‘‘കതമാ ച, ഗഹപതി, സദ്ധാസമ്പദാ? ഇധ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ സദ്ധോ ഹോതി, സദ്ദഹതി തഥാഗതസ്സ ബോധിം - ‘ഇതിപി സോ ഭഗവാ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി, സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ’തി. അയം വുച്ചതി, ഗഹപതി, സദ്ധാസമ്പദാ.

‘‘കതമാ ച, ഗഹപതി, സീലസമ്പദാ? ഇധ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി…പേ… സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ പടിവിരതോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഗഹപതി, സീലസമ്പദാ.

‘‘കതമാ ച, ഗഹപതി, ചാഗസമ്പദാ? ഇധ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ വിഗതമലമച്ഛേരേന ചേതസാ അഗാരം അജ്ഝാവസതി മുത്തചാഗോ പയതപാണി വോസഗ്ഗരതോ യാചയോഗോ ദാനസംവിഭാഗരതോ. അയം വുച്ചതി, ഗഹപതി, ചാഗസമ്പദാ.

“കതമാ ച, ഗഹപതി, പഞ്ഞാസമ്പദാ? അഭിജ്ഝാവിസമലോഭാഭിഭൂതേന , ഗഹപതി, ചേതസാ വിഹരന്തോ അകിച്ചം കരോതി, കിച്ചം അപരാധേതി. അകിച്ചം കരോന്തോ കിച്ചം അപരാധേന്തോ യസാ ച സുഖാ ച ധംസതി. ബ്യാപാദാഭിഭൂതേന, ഗഹപതി, ചേതസാ വിഹരന്തോ അകിച്ചം കരോതി, കിച്ചം അപരാധേതി. അകിച്ചം കരോന്തോ കിച്ചം അപരാധേന്തോ യസാ ച സുഖാ ച ധംസതി. ഥിനമിദ്ധാഭിഭൂതേന, ഗഹപതി, ചേതസാ വിഹരന്തോ അകിച്ചം കരോതി കിച്ചം അപരാധേതി. അകിച്ചം കരോന്തോ കിച്ചം അപരാധേന്തോ യസാ ച സുഖാ ച ധംസതി. ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചാഭിഭൂതേന, ഗഹപതി, ചേതസാ വിഹരന്തോ അകിച്ചം കരോതി, കിച്ചം അപരാധേതി. അകിച്ചം കരോന്തോ കിച്ചം അപരാധേന്തോ യസാ ച സുഖാ ച ധംസതി. വിചികിച്ഛാഭിഭൂതേന, ഗഹപതി, ചേതസാ വിഹരന്തോ അകിച്ചം കരോതി, കിച്ചം അപരാധേതി. അകിച്ചം കരോന്തോ കിച്ചം അപരാധേന്തോ യസാ ച സുഖാ ച ധംസതി.

“സ ഖോ സോ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ അഭിജ്ഝാവിസമലോഭോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോതി, ഇതി വിദിത്വാ അഭിജ്ഝാവിസമലോഭം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി. ബ്യാപാദോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോതി, ഇതി വിദിത്വാ ബ്യാപാദം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി. ഥിനമിദ്ധം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോതി, ഇതി വിദിത്വാ ഥിനമിദ്ധം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി. ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോതി, ഇതി വിദിത്വാ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി. വിചികിച്ഛാ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോതി, ഇതി വിദിത്വാ വിചികിച്ഛം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസം പജഹതി.

“യതോ ച ഖോ, ഗഹപതി, അരിയസാവകസ്സ അഭിജ്ഝാവിസമലോഭോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോതി, ഇതി വിദിത്വാ അഭിജ്ഝാവിസമലോഭോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി. ബ്യാപാദോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോതി, ഇതി വിദിത്വാ ബ്യാപാദോ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി. ഥിനമിദ്ധം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോതി, ഇതി വിദിത്വാ ഥിനമിദ്ധം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി. ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോതി, ഇതി വിദിത്വാ ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി. വിചികിച്ഛാ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോതി, ഇതി വിദിത്വാ വിചികിച്ഛാ ചിത്തസ്സ ഉപക്കിലേസോ പഹീനോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ മഹാപഞ്ഞോ പുഥുപഞ്ഞോ ആപാതദസോ [ആപാഥദസോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പഞ്ഞാസമ്പന്നോ [ഹാസപഞ്ഞോ (ക॰)]. അയം വുച്ചതി, ഗഹപതി , പഞ്ഞാസമ്പദാ. ഇമേസം ഖോ, ഗഹപതി, ചതുന്നം ധമ്മാനം ഇട്ഠാനം കന്താനം മനാപാനം ദുല്ലഭാനം ലോകസ്മിം ഇമേ ചത്താരോ ധമ്മാ പടിലാഭായ സംവത്തന്തി.

“സ ഖോ സോ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഉട്ഠാനവീരിയാധിഗതേഹി ഭോഗേഹി ബാഹാബലപരിചിതേഹി സേദാവക്ഖിത്തേഹി ധമ്മികേഹി ധമ്മലദ്ധേഹി ചത്താരി പത്തകമ്മാനി കത്താ ഹോതി. കതമാനി ചത്താരി? ഇധ ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഉട്ഠാനവീരിയാധിഗതേഹി ഭോഗേഹി ബാഹാബലപരിചിതേഹി സേദാവക്ഖിത്തേഹി ധമ്മികേഹി ധമ്മലദ്ധേഹി അത്താനം സുഖേതി പീണേതി സമ്മാ സുഖം പരിഹരതി. മാതാപിതരോ സുഖേതി പീണേതി സമ്മാ സുഖം പരിഹരതി.

പുത്തദാരദാസകമ്മകരപോരിസേ സുഖേതി പീണേതി സമ്മാ സുഖം പരിഹരതി. മിത്താമച്ചേ സുഖേതി പീണേതി സമ്മാ സുഖം പരിഹരതി. ഇദമസ്സ പഠമം ഠാനഗതം ഹോതി പത്തഗതം ആയതനസോ പരിഭുത്തം.

‘‘പുന ചപരം, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഉട്ഠാനവീരിയാധിഗതേഹി ഭോഗേഹി ബാഹാബലപരിചിതേഹി സേദാവക്ഖിത്തേഹി ധമ്മികേഹി ധമ്മലദ്ധേഹി യാ താ ഹോന്തി ആപദാ അഗ്ഗിതോ വാ ഉദകതോ വാ രാജതോ വാ ചോരതോ വാ അപ്പിയതോ വാ ദായാദതോ [അം॰ നി॰ ൫.൪൧], തഥാരൂപാസു ആപദാസു പരിയോധായ സംവത്തതി. സോത്ഥിം അത്താനം കരോതി. ഇദമസ്സ ദുതിയം ഠാനഗതം ഹോതി പത്തഗതം ആയതനസോ പരിഭുത്തം.

‘‘പുന ചപരം, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഉട്ഠാനവീരിയാധിഗതേഹി ഭോഗേഹി ബാഹാബലപരിചിതേഹി സേദാവക്ഖിത്തേഹി ധമ്മികേഹി ധമ്മലദ്ധേഹി പഞ്ചബലിം കത്താ ഹോതി - ഞാതിബലിം, അതിഥിബലിം, പുബ്ബപേതബലിം, രാജബലിം, ദേവതാബലിം. ഇദമസ്സ തതിയം ഠാനഗതം ഹോതി പത്തഗതം ആയതനസോ പരിഭുത്തം.

‘‘പുന ചപരം, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഉട്ഠാനവീരിയാധിഗതേഹി ഭോഗേഹി ബാഹാബലപരിചിതേഹി സേദാവക്ഖിത്തേഹി ധമ്മികേഹി ധമ്മലദ്ധേഹി യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ മദപ്പമാദാ പടിവിരതാ ഖന്തിസോരച്ചേ നിവിട്ഠാ ഏകമത്താനം ദമേന്തി, ഏകമത്താനം സമേന്തി, ഏകമത്താനം പരിനിബ്ബാപേന്തി, തഥാരൂപേസു സമണബ്രാഹ്മണേസു ഉദ്ധഗ്ഗികം ദക്ഖിണം പതിട്ഠാപേതി സോവഗ്ഗികം സുഖവിപാകം സഗ്ഗസംവത്തനികം . ഇദമസ്സ ചതുത്ഥം ഠാനഗതം ഹോതി പത്തഗതം ആയതനസോ പരിഭുത്തം.

‘‘സ ഖോ സോ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ ഉട്ഠാനവീരിയാധിഗതേഹി ഭോഗേഹി ബാഹാബലപരിചിതേഹി സേദാവക്ഖിത്തേഹി ധമ്മികേഹി ധമ്മലദ്ധേഹി ഇമാനി ചത്താരി പത്തകമ്മാനി കത്താ ഹോതി. യസ്സ കസ്സചി, ഗഹപതി, അഞ്ഞത്ര ഇമേഹി ചതൂഹി പത്തകമ്മേഹി ഭോഗാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, ഇമേ വുച്ചന്തി, ഗഹപതി, ഭോഗാ അട്ഠാനഗതാ അപത്തഗതാ അനായതനസോ പരിഭുത്താ. യസ്സ കസ്സചി, ഗഹപതി, ഇമേഹി ചതൂഹി പത്തകമ്മേഹി ഭോഗാ പരിക്ഖയം ഗച്ഛന്തി, ഇമേ വുച്ചന്തി, ഗഹപതി, ഭോഗാ ഠാനഗതാ പത്തഗതാ ആയതനസോ പരിഭുത്താ’’തി.

‘‘ഭുത്താ ഭോഗാ ഭതാ ഭച്ചാ [ഗതാ ഭൂതാ (ക॰) ഭടാ ഭച്ചാ (സ്യാ॰ ക॰)],
വിതിണ്ണാ ആപദാസു മേ;
ഉദ്ധഗ്ഗാ ദക്ഖിണാ ദിന്നാ, അഥോ പഞ്ചബലീ കതാ;
ഉപട്ഠിതാ സീലവന്തോ, സഞ്ഞതാ ബ്രഹ്മചാരയോ.

‘‘യദത്ഥം ഭോഗം ഇച്ഛേയ്യ, പണ്ഡിതോ ഘരമാവസം;
സോ മേ അത്ഥോ അനുപ്പത്തോ, കതം അനനുതാപിയം.

‘‘ഏതം [ഏവം (ക॰)] അനുസ്സരം മച്ചോ, അരിയധമ്മേ ഠിതോ നരോ;
ഇധേവ നം പസംസന്തി, പേച്ച സഗ്ഗേ പമോദതീ’’തി. പഠമം;

൨. ആനണ്യസുത്തം

൬൨. അഥ ഖോ അനാഥപിണ്ഡികോ ഗഹപതി യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ അനാഥപിണ്ഡികം ഗഹപതിം ഭഗവാ ഏതദവോച -

''ചത്താരിമാനി, ഗഹപതി, സുഖാനി അധിഗമനീയാനി ഗിഹിനാ കാമഭോഗിനാ കാലേന കാലം സമയേന സമയം ഉപാദായ. കതമാനി ചത്താരി? അത്ഥിസുഖം, ഭോഗസുഖം, ആനണ്യസുഖം [അണണസുഖം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], അനവജ്ജസുഖം.

''കതമഞ്ച, ഗഹപതി, അത്ഥിസുഖം? ഇധ, ഗഹപതി, കുലപുത്തസ്സ ഭോഗാ ഹോന്തി ഉട്ഠാനവീരിയാധിഗതാ ബാഹാബലപരിചിതാ സേദാവക്ഖിത്താ ധമ്മികാ ധമ്മലദ്ധാ . സോ 'ഭോഗാ മേ അത്ഥി ഉട്ഠാനവീരിയാധിഗതാ ബാഹാബലപരിചിതാ സേദാവക്ഖിത്താ ധമ്മികാ ധമ്മലദ്ധാ'തി അധിഗച്ഛതി സുഖം, അധിഗച്ഛതി സോമനസ്സം. ഇദം വുച്ചതി, ഗഹപതി, അത്ഥിസുഖം.

''കതമഞ്ച, ഗഹപതി, ഭോഗസുഖം? ഇധ, ഗഹപതി, കുലപുത്തോ ഉട്ഠാനവീരിയാധിഗതേഹി ഭോഗേഹി ബാഹാബലപരിചിതേഹി സേദാവക്ഖിത്തേഹി ധമ്മികേഹി ധമ്മലദ്ധേഹി പരിഭുഞ്ജതി പുഞ്ഞാനി ച കരോതി. സോ 'ഉട്ഠാനവീരിയാധിഗതേഹി ഭോഗേഹി ബാഹാബലപരിചിതേഹി സേദാവക്ഖിത്തേഹി ധമ്മികേഹി ധമ്മലദ്ധേഹി പരിഭുഞ്ജാമി പുഞ്ഞാനി ച കരോമീ'തി അധിഗച്ഛതി സുഖം, അധിഗച്ഛതി സോമനസ്സം. ഇദം വുച്ചതി, ഗഹപതി, ഭോഗസുഖം .

''കതമഞ്ച, ഗഹപതി, ആനണ്യസുഖം? ഇധ, ഗഹപതി, കുലപുത്തോ ന കസ്സചി കിഞ്ചി ധാരേതി അപ്പം വാ ബഹും വാ. സോ 'ന കസ്സചി കിഞ്ചി ധാരേമി [കിഞ്ചി വാ ദേതി (ക॰)] അപ്പം വാ ബഹും വാ'തി അധിഗച്ഛതി സുഖം, അധിഗച്ഛതി സോമനസ്സം. ഇദം വുച്ചതി, ഗഹപതി, ആനണ്യസുഖം.

''കതമഞ്ച, ഗഹപതി, അനവജ്ജസുഖം? ഇധ, ഗഹപതി, അരിയസാവകോ അനവജ്ജേന കായകമ്മേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അനവജ്ജേന വചീകമ്മേന സമന്നാഗതോ ഹോതി, അനവജ്ജേന മനോകമ്മേന സമന്നാഗതോ ഹോതി. സോ 'അനവജ്ജേനമ്ഹി കായകമ്മേന സമന്നാഗതോ, അനവജ്ജേന വചീകമ്മേന സമന്നാഗതോ, അനവജ്ജേന മനോകമ്മേന സമന്നാഗതോ'തി അധിഗച്ഛതി സുഖം, അധിഗച്ഛതി സോമനസ്സം. ഇദം വുച്ചതി, ഗഹപതി, അനവജ്ജസുഖം. ഇമാനി ഖോ, ഗഹപതി, ചത്താരി സുഖാനി അധിഗമനീയാനി ഗിഹിനാ കാമഭോഗിനാ കാലേന കാലം സമയേന സമയം ഉപാദായാ''തി.

''ആനണ്യസുഖം ഞത്വാന, അഥോ അത്ഥിസുഖം പരം;
ഭുഞ്ജം ഭോഗസുഖം മച്ചോ, തതോ പഞ്ഞാ വിപസ്സതി.

''വിപസ്സമാനോ ജാനാതി, ഉഭോ ഭോഗേ സുമേധസോ;
അനവജ്ജസുഖസ്സേതം, കലം നാഗ്ഘതി സോളസി''ന്തി. ദുതിയം;

൩. ബ്രഹ്മസുത്തം

൩൩. ‘‘സബ്രഹ്മകാനി, ഭിക്ഖവേ [ഇതിവു॰ ൱൦൬], താനി കുലാനി യേസം പുത്താനം മാതാപിതരോ അജ്ഝാഗാരേ പൂജിതാ ഹോന്തി. സപുബ്ബാചരിയകാനി, ഭിക്ഖവേ, താനി കുലാനി , യേസം പുത്താനം മാതാപിതരോ അജ്ഝാഗാരേ പൂജിതാ ഹോന്തി. സപുബ്ബദേവതാനി [സപുബ്ബദേവാനി (സ്യാ॰ കം॰)], ഭിക്ഖവേ, താനി കുലാനി യേസം പുത്താനം മാതാപിതരോ അജ്ഝാഗാരേ പൂജിതാ ഹോന്തി. സാഹുനേയ്യകാനി, ഭിക്ഖവേ, താനി കുലാനി യേസം പുത്താനം മാതാപിതരോ അജ്ഝാഗാരേ പൂജിതാ ഹോന്തി.

‘‘ബ്രഹ്മാതി, ഭിക്ഖവേ, മാതാപിതൂനം [മാതാപിതുന്നം (സീ॰ പീ॰)] ഏതം അധിവചനം. പുബ്ബാചരിയാതി, ഭിക്ഖവേ, മാതാപിതൂനം ഏതം അധിവചനം. പുബ്ബദേവതാതി [പുബ്ബദേവാതി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)], ഭിക്ഖവേ, മാതാപിതൂനം ഏതം അധിവചനം. ആഹുനേയ്യാതി, ഭിക്ഖവേ, മാതാപിതൂനം ഏതം അധിവചനം. തം കിസ്സ ഹേതു? ബഹുകാരാ, ഭിക്ഖവേ, മാതാപിതരോ, പുത്താനം ആപാദകാ പോസകാ ഇമസ്സ ലോകസ്സ ദസ്സേതാരോ’’തി.

‘‘ബ്രഹ്മാതി മാതാപിതരോ, പുബ്ബാചരിയാതി വുച്ചരേ;
ആഹുനേയ്യാ ച പുത്താനം, പജായ അനുകമ്പകാ.

‘‘തസ്മാ ഹി നേ നമസ്സേയ്യ, സക്കരേയ്യ ച പണ്ഡിതോ;
അന്നേന അഥ പാനേന, വത്ഥേന സയനേന ച;
ഉച്ഛാദനേന ന്ഹാപനേന, പാദാനം ധോവനേന ച.

‘‘തായ നം പാരിചരിയായ, മാതാപിതൂസു പണ്ഡിതാ;
ഇധേവ നം പസംസന്തി, പേച്ച സഗ്ഗേ പമോദതീ’’തി. തതിയം;

൪. നിരയസുത്തം

൩൪. ‘‘ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി ചതൂഹി? പാണാതിപാതീ ഹോതി, അദിന്നാദായീ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഹോതി, മുസാവാദീ ഹോതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ’’തി.

‘‘പാണാതിപാതോ അദിന്നാദാനം, മുസാവാദോ ച വുച്ചതി;
പരദാരഗമനഞ്ചാപി, നപ്പസംസന്തി പണ്ഡിതാ’’തി. ചതുത്ഥം;

൫. രൂപസുത്തം

൩൫. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? രൂപപ്പമാണോ രൂപപ്പസന്നോ, ഘോസപ്പമാണോ ഘോസപ്പസന്നോ , ലൂഖപ്പമാണോ ലൂഖപ്പസന്നോ, ധമ്മപ്പമാണോ ധമ്മപ്പസന്നോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി’’ന്തി.

‘‘യേ ച രൂപേ പമാണിംസു [യേ ച രൂപേന പാമിംസു (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], യേ ച ഘോസേന അന്വഗൂ;

ഛന്ദരാഗവസൂപേതാ, നാഭിജാനന്തി തേ ജനാ [ന തേ ജാനന്തി തം ജനാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)].

“അജ്ഝത്തഞ്ച ന ജാനാതി, ബഹിദ്ധാ ച ന പസ്സതി;
സമന്താവരണോ ബാലോ, സ വേ ഘോസേന വുയ്ഹതി.

“അജ്ഝത്തഞ്ച ന ജാനാതി, ബഹിദ്ധാ ച വിപസ്സതി;
ബഹിദ്ധാ ഫലദസ്സാവീ, സോപി ഘോസേന വുയ്ഹതി.

“അജ്ഝത്തഞ്ച പജാനാതി, ബഹിദ്ധാ ച വിപസ്സതി;
വിനീവരണദസ്സാവീ, ന സോ ഘോസേന വുയ്ഹതീ”തി. പഞ്ചമം;

൬. സരാഗസുത്തം

൬൬. “ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? സരാഗോ, സദോസോ, സമോഹോ, സമാനോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി”ന്തി.

“സാരത്താ രജനീയേസു, പിയരൂപാഭിനന്ദിനോ;
മോഹേന ആവുതാ [അധമാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സത്താ, ബദ്ധാ [ബന്ധാ (ക॰)] വഡ്ഢേന്തി ബന്ധനം.

“രാഗജം ദോസജഞ്ചാപി, മോഹജം ചാപവിദ്ദസൂ;
കരോന്താകുസലം കമ്മം [ധമ്മം (ക॰)], സവിഘാതം ദുഖുദ്രയം.

“അവിജ്ജാനിവുതാ പോസാ, അന്ധഭൂതാ അചക്ഖുകാ;
യഥാ ധമ്മാ തഥാ സന്താ, ന തസ്സേവന്തി [നസ്സേവന്തി (സീ॰)] മഞ്ഞരേ”തി. ഛട്ഠം;

൭. അഹിരാജസുത്തം

൬൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തേന ഖോ പന സമയേന സാവത്ഥിയം അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു അഹിനാ ദട്ഠോ കാലങ്കതോ ഹോതി. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ ഭിക്ഖൂ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവന്തം ഏതദവോചും - “ഇധ , ഭന്തേ, സാവത്ഥിയം അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു അഹിനാ ദട്ഠോ കാലങ്കതോ”തി.

“ന ഹി നൂന [ന ഹ നൂന (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചത്താരി അഹിരാജകുലാനി മേത്തേന ചിത്തേന ഫരി. സചേ ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചത്താരി അഹിരാജകുലാനി മേത്തേന ചിത്തേന ഫരേയ്യ, ന ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഹിനാ ദട്ഠോ കാലങ്കരേയ്യ.

“കതമാനി ചത്താരി? വിരൂപക്ഖം അഹിരാജകുലം, ഏരാപഥം അഹിരാജകുലം, ഛബ്യാപുത്തം അഹിരാജകുലം, കണ്ഹാഗോതമകം

അഹിരാജകുലം. ന ഹി നൂന സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇമാനി ചത്താരി അഹിരാജകുലാനി മേത്തേന ചിത്തേന ഫരി. സചേ ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഇമാനി ചത്താരി അഹിരാജകുലാനി മേത്തേന ചിത്തേന ഫരേയ്യ, ന ഹി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഹിനാ ദട്ഠോ കാലങ്കരേയ്യ.

"അനുജാനാമി, ഭിക്ഖവേ, ഇമാനി ചത്താരി അഹിരാജകുലാനി മേത്തേന ചിത്തേന ഫരിതും അത്തഗുത്തിയാ അത്തരക്ഖായ അത്തപരിത്തായാ"തി.

[ചൂളവ॰ ൨൫൧; ജാ॰ ൧.൨.൧൦൫ പസ്സിതബ്ബം] "വിരൂപക്ഖേഹി മേ മേത്തം, മേത്തം ഏരാപഥേഹി മേ;
ഛബ്യാപുത്തേഹി മേ മേത്തം, മേത്തം കണ്ഹാഗോതമകേഹി ച.

"അപാദകേഹി മേ മേത്തം, മേത്തം ദ്വിപാദകേഹി [ദിപാദകേഹി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] മേ;
ചതുപ്പദേഹി മേ മേത്തം, മേത്തം ബഹുപ്പദേഹി മേ.

"മാ മം അപാദകോ ഹിംസി, മാ മം ഹിംസി ദ്വിപാദകോ [ദിപാദകോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)];
മാ മം ചതുപ്പദോ ഹിംസി, മാ മം ഹിംസി ബഹുപ്പദോ.

"സബ്ബേ സത്താ സബ്ബേ പാണാ, സബ്ബേ ഭൂതാ ച കേവലാ;
സബ്ബേ ഭദ്രാനി പസ്സന്തു, മാ കഞ്ചി [കിഞ്ചി (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] പാപമാഗമാ.

"അപ്പമാണോ ബുദ്ധോ, അപ്പമാണോ ധമ്മോ;
അപ്പമാണോ സങ്ഘോ, പമാണവന്താനി സരീസപാനി [സിരിംസപാനി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)].

"അഹിവിച്ഛികാ സതപദീ, ഉണ്ണനാഭീ സരബൂ മൂസികാ;
കതാ മേ രക്ഖാ കതാ മേ പരിത്താ [കതം മേ പരിത്തം (?)], പടിക്കമന്തു ഭൂതാനി;
സോഹം നമോ ഭഗവതോ, നമോ സത്തന്നം സമ്മാസമ്ബുദ്ധാന"ന്തി. സത്തമം;

൮. ദേവദത്തസുത്തം

൬൮. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ അചിരപക്കന്തേ ദേവദത്തേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ദേവദത്തം ആരബ്ഭ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "അത്തവധായ, ഭിക്ഖവേ [ചൂളവ॰ ൩൩൫; സം॰ നി॰ ൨.൧൮൪], ദേവദത്തസ്സ ലാഭസക്കാരസിലോകോ ഉദപാദി. പരാഭവായ, ഭിക്ഖവേ, ദേവദത്തസ്സ ലാഭസക്കാരസിലോകോ ഉദപാദി.

"സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, കദലീ അത്തവധായ ഫലം ദേതി, പരാഭവായ ഫലം ദേതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അത്തവധായ ദേവദത്തസ്സ ലാഭസക്കാരസിലോകോ ഉദപാദി, പരാഭവായ ദേവദത്തസ്സ ലാഭസക്കാരസിലോകോ ഉദപാദി.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, വേളു അത്തവധായ ഫലം ദേതി, പരാഭവായ ഫലം ദേതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അത്തവധായ ദേവദത്തസ്സ ലാഭസക്കാരസിലോകോ ഉദപാദി, പരാഭവായ ദേവദത്തസ്സ ലാഭസക്കാരസിലോകോ ഉദപാദി.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, നളോ അത്തവധായ ഫലം ദേതി, പരാഭവായ ഫലം ദേതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അത്തവധായ ദേവദത്തസ്സ ലാഭസക്കാരസിലോകോ ഉദപാദി, പരാഭവായ ദേവദത്തസ്സ ലാഭസക്കാരസിലോകോ ഉദപാദി.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, അസ്സതരീ അത്തവധായ ഗബ്ഭം ഗണ്ഹാതി, പരാഭവായ ഗബ്ഭം ഗണ്ഹാതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, അത്തവധായ ദേവദത്തസ്സ ലാഭസക്കാരസിലോകോ ഉദപാദി, പരാഭവായ ദേവദത്തസ്സ ലാഭസക്കാരസിലോകോ ഉദപാദീ’’തി.

‘‘ഫലം വേ കദലിം ഹന്തി, ഫലം വേളും ഫലം നളം;
സക്കാരോ കാപുരിസം ഹന്തി, ഗബ്ഭോ അസ്സതരിം യഥാ’’തി [ചൂളവ॰ ൩൩൫; സം॰ നി॰ ൧.൧൮൩; ൨.൧൮൪; നേത്തി॰ ൯൦]. അട്ഠമം;

൯. പധാനസുത്തം

൧൩൯. ‘‘ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, പധാനാനി. കതമാനി ചത്താരി? സംവരപ്പധാനം, പഹാനപ്പധാനം, ഭാവനാപ്പധാനം, അനുരക്ഖണാപ്പധാനം. കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സംവരപ്പധാനം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സംവരപ്പധാനം.

‘‘കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പഹാനപ്പധാനം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പഹാനപ്പധാനം.

‘‘കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭാവനാപ്പധാനം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭാവനാപ്പധാനം.

‘‘കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, അനുരക്ഖണാപ്പധാനം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അനുരക്ഖണാപ്പധാനം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി പധാനാനീ’’തി.

‘‘സംവരോ ച പഹാനഞ്ച, ഭാവനാ അനുരക്ഖണാ;
ഏതേ പധാനാ ചത്താരോ, ദേസിതാദിച്ചബന്ധുനാ;

യോ ഹി [യേഹി (?)] ഭിക്ഖു ഇധാതാപീ, ഖയം ദുക്ഖസ്സ പാപുണേ''തി. നവമം;

൧൦. അധമ്മികസുത്തം

൭൦. ''യസ്മിം , ഭിക്ഖവേ, സമയേ രാജാനോ അധമ്മികാ ഹോന്തി, രാജായുത്താപി തസ്മിം സമയേ അധമ്മികാ ഹോന്തി. രാജായുത്തേസു അധമ്മികേസു ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാപി തസ്മിം സമയേ അധമ്മികാ ഹോന്തി. ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേസു അധമ്മികേസു നേഗമജാനപദാപി തസ്മിം സമയേ അധമ്മികാ ഹോന്തി. നേഗമജാനപദേസു അധമ്മികേസു വിസമം ചന്ദിമസൂരിയാ പരിവത്തന്തി . വിസമം ചന്ദിമസൂരിയേസു പരിവത്തന്തേസു വിസമം നക്ഖത്താനി താരകരൂപാനി പരിവത്തന്തി. വിസമം നക്ഖത്തേസു താരകരൂപേസു പരിവത്തന്തേസു വിസമം രത്തിന്ദിവാ [രത്തിദിവാ (ക॰)] പരിവത്തന്തി. വിസമം രത്തിന്ദിവേസു പരിവത്തന്തേസു വിസമം മാസദ്ധമാസാ പരിവത്തന്തി. വിസമം മാസദ്ധമാസേസു പരിവത്തന്തേസു വിസമം ഉതുസംവച്ഛരാ പരിവത്തന്തി. വിസമം ഉതുസംവച്ഛരേസു പരിവത്തന്തേസു വിസമം വാതാ വായന്തി വിസമാ അപഞ്ജസാ . വിസമം വാതേസു വായന്തേസു വിസമേസു അപഞ്ജസേസു ദേവതാ പരികുപിതാ ഭവന്തി. ദേവതാസു പരികുപിതാസു ദേവോ ന സമ്മാ ധാരം അനുപ്പവേച്ഛതി. ദേവേ ന സമ്മാ ധാരം അനുപ്പവേച്ഛന്തേ വിസമപാകാനി [വിസമപാകീനി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰), വിസമം പാകാനി (ക॰)] സസ്സാനി ഭവന്തി. വിസമപാകാനി, ഭിക്ഖവേ, സസ്സാനി മനുസ്സാ പരിഭുഞ്ജന്താ അപ്പായുകാ ഹോന്തി ദുബ്ബണ്ണാ ച ബവ്ഹാബാധാ [ബഹ്വാബാധാ (ക॰)] ച.

''യസ്മിം, ഭിക്ഖവേ, സമയേ രാജാനോ ധമ്മികാ ഹോന്തി, രാജായുത്താപി തസ്മിം സമയേ ധമ്മികാ ഹോന്തി. രാജായുത്തേസു ധമ്മികേസു ബ്രാഹ്മണഗഹപതികാപി തസ്മിം സമയേ ധമ്മികാ ഹോന്തി. ബ്രാഹ്മണഗഹപതികേസു ധമ്മികേസു നേഗമജാനപദാപി തസ്മിം സമയേ ധമ്മികാ ഹോന്തി. നേഗമജാനപദേസു ധമ്മികേസു സമം ചന്ദിമസൂരിയാ പരിവത്തന്തി. സമം ചന്ദിമസൂരിയേസു പരിവത്തന്തേസു സമം നക്ഖത്താനി താരകരൂപാനി പരിവത്തന്തി. സമം നക്ഖത്തേസു താരകരൂപേസു പരിവത്തന്തേസു സമം രത്തിന്ദിവാ പരിവത്തന്തി. സമം രത്തിന്ദിവേസു പരിവത്തന്തേസു സമം മാസദ്ധമാസാ പരിവത്തന്തി. സമം മാസദ്ധമാസേസു പരിവത്തന്തേസു സമം ഉതുസംവച്ഛരാ പരിവത്തന്തി. സമം ഉതുസംവച്ഛരേസു പരിവത്തന്തേസു സമം വാതാ വായന്തി സമാ പഞ്ജസാ. സമം വാതേസു വായന്തേസു സമേസു പഞ്ജസേസു ദേവതാ അപരികുപിതാ ഭവന്തി. ദേവതാസു അപരികുപിതാസു ദേവോ സമ്മാ ധാരം അനുപ്പവേച്ഛതി. ദേവേ സമ്മാ ധാരം അനുപ്പവേച്ഛന്തേ സമപാകാനി സസ്സാനി ഭവന്തി. സമപാകാനി, ഭിക്ഖവേ, സസ്സാനി മനുസ്സാ പരിഭുഞ്ജന്താ ദീഘായുകാ ച ഹോന്തി വണ്ണവന്തോ ച ബലവന്തോ ച അപ്പാബാധാ ചാ''തി.

''ഗുന്നം ചേ തരമാനാനം, ജിമ്ഹം ഗച്ഛതി പുങ്ഗവോ;
സബ്ബാ താ ജിമ്ഹം ഗച്ഛന്തി, നേത്തേ ജിമ്ഹം ഗതേ സതി.

''ഏവമേവം മനുസ്സേസു, യോ ഹോതി സേട്ഠസമ്മതോ;
സോ ചേ അധമ്മം ചരതി, പഗേവ ഇതരാ പജാ;

സബ്ബം രട്ഠം ദുക്ഖം സേതി, രാജാ ചേ ഹോതി അധമ്മികോ.

‘‘ഗുന്നം ചേ തരമാനാനം, ഉജും ഗച്ഛതി പുങ്ഗവോ;
സബ്ബാ താ ഉജും ഗച്ഛന്തി, നേത്തേ ഉജും ഗതേ സതി.

‘‘ഏവമേവം മനുസ്സേസു, യോ ഹോതി സേട്ഠസമ്മതോ;
സോ സചേ [സോ ചേവ (സീ॰ പീ॰), സോ ചേ (സ്യാ॰)] ധമ്മം ചരതി,
പഗേവ ഇതരാ പജാ;
സബ്ബം രട്ഠം സുഖം സേതി, രാജാ ചേ ഹോതി ധമ്മികോ’’തി. ദസമം;

പത്തകമ്മവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

പത്തകമ്മം ആനണ്യകോ [അനണകോ (സീ॰ പീ॰), അനണ്യകോ (ക॰)],
സബ്രഹ്മനിരയാ രൂപേന പഞ്ചമം;
സരാഗഅഹിരാജാ ദേവദത്തോ, പധാനം അധമ്മികേന ചാതി.

(വ്വ) ന. അപണ്ണകവഗ്ഗോ

൧. പധാനസുത്തം

൭൧. "ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അപണ്ണകപ്പടിപദം പടിപന്നോ ഹോതി, യോനി ചസ്സ ആരദ്ധാ ഹോതി ആസവാനം ഖയായ. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി, ബഹുസ്സുതോ ഹോതി, ആരദ്ധവീരിയോ ഹോതി, പഞ്ഞവാ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അപണ്ണകപ്പടിപദം പടിപന്നോ ഹോതി, യോനി ചസ്സ ആരദ്ധാ ഹോതി ആസവാനം ഖയായാ"തി. പഠമം.

൨. സമ്മാദിട്ഠിസുത്തം

൭൨. "ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അപണ്ണകപ്പടിപദം പടിപന്നോ ഹോതി, യോനി ചസ്സ ആരദ്ധാ ഹോതി ആസവാനം ഖയായ. കതമേഹി ചതൂഹി? നേക്ഖമ്മവിതക്കേന, അബ്യാപാദവിതക്കേന, അവിഹിംസാവിതക്കേന, സമ്മാദിട്ഠിയാ - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അപണ്ണകപ്പടിപദം പടിപന്നോ ഹോതി, യോനി ചസ്സ ആരദ്ധാ ഹോതി ആസവാനം ഖയായാ"തി. ദുതിയം.

൩. സപ്പുരിസസുത്തം

൭൩. "ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അസപ്പുരിസോ വേദിതബ്ബോ. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ യോ ഹോതി പരസ്സ അവണ്ണോ തം അപുട്ഠോപി പാതു കരോതി, കോ പന വാദോ പുട്ഠസ്സ! പുട്ഠോ ഖോ പന പഞ്ഹാഭിനീതോ അഹാപേത്വാ അലമ്ബിത്വാ പരിപൂരം വിത്ഥാരേന പരസ്സ അവണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി. വേദിതബ്ബമേതം, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ അയം ഭവന്തി.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ യോ ഹോതി പരസ്സ വണ്ണോ തം പുട്ഠോപി ന പാതു കരോതി, കോ പന വാദോ അപുട്ഠസ്സ! പുട്ഠോ ഖോ പന പഞ്ഹാഭിനീതോ ഹാപേത്വാ ലമ്ബിത്വാ അപരിപൂരം അവിത്ഥാരേന പരസ്സ വണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി. വേദിതബ്ബമേതം, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ അയം ഭവന്തി.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ യോ ഹോതി അത്തനോ അവണ്ണോ തം പുട്ഠോപി ന പാതു കരോതി, കോ പന വാദോ അപുട്ഠസ്സ! പുട്ഠോ ഖോ പന പഞ്ഹാഭിനീതോ ഹാപേത്വാ ലമ്ബിത്വാ അപരിപൂരം അവിത്ഥാരേന അത്തനോ അവണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി. വേദിതബ്ബമേതം, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ അയം ഭവന്തി.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ യോ ഹോതി അത്തനോ വണ്ണോ തം അപുട്ഠോപി പാതു കരോതി, കോ പന വാദോ പുട്ഠസ്സ! പുട്ഠോ ഖോ പന പഞ്ഹാഭിനീതോ അഹാപേത്വാ അലമ്ബിത്വാ പരിപൂരം വിത്ഥാരേന

അത്തനോ വണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി. വേദിതബ്ബമേതം, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ അയം ഭവന്തി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ അസപ്പുരിസോ വേദിതബ്ബോ.

''ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ സപ്പുരിസോ വേദിതബ്ബോ. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ യോ ഹോതി പരസ്സ അവണ്ണോ തം പുട്ഠോപി ന പാതു കരോതി, കോ പന വാദോ അപുട്ഠസ്സ! പുട്ഠോ ഖോ പന പഞ്ഹാഭിനീതോ ഹാപേത്വാ ലമ്ബിത്വാ അപരിപൂരം അവിത്ഥാരേന പരസ്സ അവണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി. വേദിതബ്ബമേതം, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ അയം ഭവന്തി.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ യോ ഹോതി പരസ്സ വണ്ണോ തം അപുട്ഠോപി പാതു കരോതി, കോ പന വാദോ പുട്ഠസ്സ! പുട്ഠോ ഖോ പന പഞ്ഹാഭിനീതോ അഹാപേത്വാ അലമ്ബിത്വാ പരിപൂരം വിത്ഥാരേന പരസ്സ വണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി. വേദിതബ്ബമേതം, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ അയം ഭവന്തി.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ യോ ഹോതി അത്തനോ അവണ്ണോ തം അപുട്ഠോപി പാതു കരോതി, കോ പന വാദോ പുട്ഠസ്സ! പുട്ഠോ ഖോ പന പഞ്ഹാഭിനീതോ അഹാപേത്വാ അലമ്ബിത്വാ പരിപൂരം വിത്ഥാരേന അത്തനോ അവണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി. വേദിതബ്ബമേതം, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ അയം ഭവന്തി.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ യോ ഹോതി അത്തനോ വണ്ണോ തം പുട്ഠോപി ന പാതു കരോതി, കോ പന വാദോ അപുട്ഠസ്സ! പുട്ഠോ ഖോ പന പഞ്ഹാഭിനീതോ ഹാപേത്വാ ലമ്ബിത്വാ അപരിപൂരം അവിത്ഥാരേന അത്തനോ വണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി. വേദിതബ്ബമേതം , ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ അയം ഭവന്തി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ സപ്പുരിസോ വേദിതബ്ബോ.

''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, വധുകാ യഞ്ഞദേവ രത്തിം വാ ദിവം വാ ആനീതാ ഹോതി, താവദേവസ്സാ തിബ്ബം ഹിരോത്തപ്പം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി സസ്സുയാപി സസുരേപി സാമികേപി അന്തമസോ ദാസകമ്മകരപോരിസേസു. സാ അപരേന സമയേന സംവാസമന്വായ വിസ്സാസമന്വായ സസ്സുമ്പി സസുരമ്പി സാമികമ്പി ഏവമാഹ - 'അപേഥ, കിം പന തുമ്ഹേ ജാനാഥാ'തി! ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ഭിക്ഖു യഞ്ഞദേവ രത്തിം വാ ദിവം വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി, താവദേവസ്സ തിബ്ബം ഹിരോത്തപ്പം പച്ചുപട്ഠിതം ഹോതി ഭിക്ഖൂസു ഭിക്ഖുനീസു ഉപാസകേസു ഉപാസികാസു അന്തമസോ ആരാമികസമണുദ്ദേസേസു. സോ അപരേന സമയേന സംവാസമന്വായ വിസ്സാസമന്വായ ആചരിയമ്പി ഉപജ്ഝായമ്പി ഏവമാഹ - 'അപേഥ, കിം പന തുമ്ഹേ ജാനാഥാ'തി! തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - 'അധുനാഗതവധുകാസമേന ചേതസാ വിഹരിസ്സാമാ'തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖിതബ്ബ''ന്തി. തതിയം.

൪. പഠമഅഗ്ഗസുത്തം

൭൪. "ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, അഗ്ഗാനി. കതമാനി ചത്താരി? സീലഗ്ഗം, സമാധിഗ്ഗം [സമാധഗ്ഗം (സീ॰ സ്യാ॰ കം)], പഞ്ഞാഗ്ഗം, വിമുത്തഗ്ഗം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി അഗ്ഗാനീ"തി. ചതുത്ഥം.

൫. ദുതിയഅഗ്ഗസുത്തം

൭൫. "ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, അഗ്ഗാനി. കതമാനി ചത്താരി? രൂപഗ്ഗം, വേദനാഗ്ഗം, സഞ്ഞാഗ്ഗം, ഭവഗ്ഗം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി അഗ്ഗാനീ"തി. പഞ്ചമം.

൬. കുസിനാരസുത്തം

൭൬. ഏകം സമയം ഭഗവാ കുസിനാരായം വിഹരതി ഉപവത്തനേ മല്ലാനം സാലവനേ അന്തരേന യമകസാലാനം പരിനിബ്ബാനസമയേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ഭിക്ഖവോ"തി. "ഭദന്തേ"തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

"സിയാ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ [ദീ॰ നി॰ ൨.൨൦൭], ഏകഭിക്ഖുസ്സപി കങ്ഖാ വാ വിമതി വാ ബുദ്ധേ വാ ധമ്മേ വാ സങ്ഘേ വാ മഗ്ഗേ വാ പടിപദായ വാ, പുച്ഛഥ, ഭിക്ഖവേ, മാ പച്ഛാ വിപ്പടിസാരിനോ അഹുവത്ഥ - 'സമ്മുഖീഭൂതോ നോ സത്ഥാ അഹോസി, നാസക്ഖിമ്ഹ ഭഗവന്തം സമ്മുഖാ പടിപുച്ഛിതു'''ന്തി. ഏവം വുത്തേ തേ ഭിക്ഖൂ തുണ്ഹീ അഹേസും. ദുതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "സിയാ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകഭിക്ഖുസ്സപി കങ്ഖാ വാ വിമതി വാ ബുദ്ധേ വാ ധമ്മേ വാ സങ്ഘേ വാ മഗ്ഗേ വാ പടിപദായ വാ, പുച്ഛഥ, ഭിക്ഖവേ, മാ പച്ഛാ വിപ്പടിസാരിനോ അഹുവത്ഥ - 'സമ്മുഖീഭൂതോ നോ സത്ഥാ അഹോസി, നാസക്ഖിമ്ഹ ഭഗവന്തം സമ്മുഖാ പടിപുച്ഛിതു'''ന്തി. ദുതിയമ്പി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ തുണ്ഹീ അഹേസും. തതിയമ്പി ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "സിയാ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകഭിക്ഖുസ്സപി കങ്ഖാ വാ വിമതി വാ ബുദ്ധേ വാ ധമ്മേ വാ സങ്ഘേ വാ മഗ്ഗേ വാ പടിപദായ വാ, പുച്ഛഥ, ഭിക്ഖവേ, മാ പച്ഛാ വിപ്പടിസാരിനോ അഹുവത്ഥ - 'സമ്മുഖീഭൂതോ നോ സത്ഥാ അഹോസി, നാസക്ഖിമ്ഹ ഭഗവന്തം സമ്മുഖാ പടിപുച്ഛിതു'''ന്തി. തതിയമ്പി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ തുണ്ഹീ അഹേസും.

അഥ ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "സിയാ ഖോ പന, ഭിക്ഖവേ, സത്ഥുഗാരവേനപി ന പുച്ഛേയ്യാഥ, സഹായകോപി, ഭിക്ഖവേ, സഹായകസ്സ ആരോചേതൂ"തി. ഏവം വുത്തേ തേ ഭിക്ഖൂ തുണ്ഹീ അഹേസും. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "അച്ഛരിയം, ഭന്തേ, അബ്ഭുതം, ഭന്തേ! ഏവം പസന്നോ അഹം, ഭന്തേ! നത്ഥി ഇമസ്മിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേ ഏകഭിക്ഖുസ്സപി കങ്ഖാ വാ വിമതി വാ ബുദ്ധേ വാ ധമ്മേ വാ സങ്ഘേ വാ മഗ്ഗേ വാ പടിപദായ വാ"തി.

"പസാദാ ഖോ ത്വം, ആനന്ദ, വദേസി. ഞാണമേവ ഹേത്ഥ, ആനന്ദ, തഥാഗതസ്സ - 'നത്ഥി ഇമസ്മിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേ ഏകഭിക്ഖുസ്സപി കങ്ഖാ വാ വിമതി വാ ബുദ്ധേ വാ ധമ്മേ വാ സങ്ഘേ വാ മഗ്ഗേ വാ പടിപദായ വാ'. ഇമേസഞ്ഹി, ആനന്ദ, പഞ്ചന്നം ഭിക്ഖുസതാനം യോ പച്ഛിമകോ ഭിക്ഖു

സോ സോതാപന്നോ അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. അചിന്തേയ്യസുത്തം

൭൭. ‘‘ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, അചിന്തേയ്യാനി, ന ചിന്തേതബ്ബാനി; യാനി ചിന്തേന്തോ ഉമ്മാദസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സ. കതമാനി ചത്താരി? ബുദ്ധാനം, ഭിക്ഖവേ, ബുദ്ധവിസയോ അചിന്തേയ്യോ, ന ചിന്തേതബ്ബോ; യം ചിന്തേന്തോ ഉമ്മാദസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സ. ഝായിസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ഝാനവിസയോ അചിന്തേയ്യോ, ന ചിന്തേതബ്ബോ; യം ചിന്തേന്തോ ഉമ്മാദസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സ. കമ്മവിപാകോ, ഭിക്ഖവേ, അചിന്തേയ്യോ, ന ചിന്തേതബ്ബോ; യം ചിന്തേന്തോ ഉമ്മാദസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സ. ലോകചിന്താ, ഭിക്ഖവേ, അചിന്തേയ്യാ, ന ചിന്തേതബ്ബാ; യം ചിന്തേന്തോ ഉമ്മാദസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സ. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി അചിന്തേയ്യാനി, ന ചിന്തേതബ്ബാനി; യാനി ചിന്തേന്തോ ഉമ്മാദസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സാ’’തി. സത്തമം.

൮. ദക്ഖിണസുത്തം

൭൮. ‘‘ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖിണാ വിസുദ്ധിയോ. കതമാ ചതസ്സോ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖിണാ ദായകതോ വിസുജ്ഝതി, നോ പടിഗ്ഗാഹകതോ; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖിണാ പടിഗ്ഗാഹകതോ വിസുജ്ഝതി, നോ ദായകതോ; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖിണാ നേവ ദായകതോ വിസുജ്ഝതി, നോ പടിഗ്ഗാഹകതോ; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖിണാ ദായകതോ ചേവ വിസുജ്ഝതി പടിഗ്ഗാഹകതോ ച.

‘‘കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖിണാ ദായകതോ വിസുജ്ഝതി, നോ പടിഗ്ഗാഹകതോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ദായകോ ഹോതി സീലവാ കല്യാണധമ്മോ; പടിഗ്ഗാഹകാ ഹോന്തി ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ [പടിഗ്ഗാഹകോ ഹോതി ദുസ്സീലോ പാപധമ്മോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰) മ॰ നി॰ ൩.൩൮൦ ഓലോകേതബ്ബം]. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖിണാ ദായകതോ വിസുജ്ഝതി, നോ പടിഗ്ഗാഹകതോ.

‘‘കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖിണാ പടിഗ്ഗാഹകതോ വിസുജ്ഝതി, നോ ദായകതോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ , ദായകോ ഹോതി ദുസ്സീലോ പാപധമ്മോ; പടിഗ്ഗാഹകാ ഹോന്തി സീലവന്തോ കല്യാണധമ്മാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖിണാ പടിഗ്ഗാഹകതോ വിസുജ്ഝതി, നോ ദായകതോ.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖിണാ നേവ ദായകതോ വിസുജ്ഝതി, നോ പടിഗ്ഗാഹകതോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ദായകോ ഹോതി ദുസ്സീലോ പാപധമ്മോ; പടിഗ്ഗാഹകാപി ഹോന്തി ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖിണാ നേവ ദായകതോ വിസുജ്ഝതി, നോ പടിഗ്ഗാഹകതോ.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖിണാ ദായകതോ ചേവ വിസുജ്ഝതി പടിഗ്ഗാഹകതോ ച? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ദായകോ ഹോതി സീലവാ കല്യാണധമ്മോ; പടിഗ്ഗാഹകാപി ഹോന്തി സീലവന്തോ കല്യാണധമ്മാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദക്ഖിണാ ദായകതോ ചേവ വിസുജ്ഝതി പടിഗ്ഗാഹകതോ ച. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ ദക്ഖിണാ വിസുദ്ധിയോ’’തി. അട്ഠമം.

൯. വണിജ്ജസുത്തം

൭൯. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''കോ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഹേതു കോ പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചസ്സ താദിസാവ വണിജ്ജാ പയുത്താ ഛേദഗാമിനീ ഹോതി? കോ പന, ഭന്തേ, ഹേതു കോ പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചസ്സ താദിസാവ വണിജ്ജാ പയുത്താ ന യഥാധിപ്പായാ [യഥാധിപ്പായം (സീ॰)] ഹോതി? കോ നു ഖോ, ഭന്തേ ഹേതു കോ പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചസ്സ താദിസാവ വണിജ്ജാ പയുത്താ യഥാധിപ്പായാ [യഥാധിപ്പായം (സീ॰)] ഹോതി? കോ പന, ഭന്തേ, ഹേതു കോ പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചസ്സ താദിസാവ വണിജ്ജാ പയുത്താ പരാധിപ്പായാ ഹോതീ''തി?

''ഇധ, സാരിപുത്ത, ഏകച്ചോ സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ ഉപസങ്കമിത്വാ പവാരേതി - 'വദതു, ഭന്തേ, പച്ചയേനാ'തി. സോ യേന പവാരേതി തം ന ദേതി. സോ ചേ തതോ ചുതോ ഇത്ഥത്തം ആഗച്ഛതി, സോ യഞ്ഞദേവ വണിജ്ജം പയോജേതി, സാസ്സ ഹോതി ഛേദഗാമിനീ.

''ഇധ പന, സാരിപുത്ത, ഏകച്ചോ സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ ഉപസങ്കമിത്വാ പവാരേതി - 'വദതു , ഭന്തേ, പച്ചയേനാ'തി. സോ യേന പവാരേതി തം ന യഥാധിപ്പായം ദേതി. സോ ചേ തതോ ചുതോ ഇത്ഥത്തം ആഗച്ഛതി, സോ യഞ്ഞദേവ വണിജ്ജം പയോജേതി, സാസ്സ ന ഹോതി യഥാധിപ്പായാ [യഥാധിപ്പായം (സീ॰ ക॰)].

''ഇധ പന, സാരിപുത്ത, ഏകച്ചോ സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ ഉപസങ്കമിത്വാ പവാരേതി - 'വദതു, ഭന്തേ, പച്ചയേനാ'തി. സോ യേന പവാരേതി തം യഥാധിപ്പായം ദേതി. സോ ചേ തതോ ചുതോ ഇത്ഥത്തം ആഗച്ഛതി, സോ യഞ്ഞദേവ വണിജ്ജം പയോജേതി, സാസ്സ ഹോതി യഥാധിപ്പായാ [യഥാധിപ്പായം (സീ॰ ക॰)].

''ഇധ, സാരിപുത്ത, ഏകച്ചോ സമണം വാ ബ്രാഹ്മണം വാ ഉപസങ്കമിത്വാ പവാരേതി - 'വദതു, ഭന്തേ, പച്ചയേനാ'തി. സോ യേന പവാരേതി തം പരാധിപ്പായം ദേതി. സോ ചേ തതോ ചുതോ ഇത്ഥത്തം ആഗച്ഛതി, സോ യഞ്ഞദേവ വണിജ്ജം പയോജേതി, സാസ്സ ഹോതി പരാധിപ്പായാ [പരാധിപ്പായം (ക॰)].

''അയം ഖോ, സാരിപുത്ത, ഹേതു അയം പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചസ്സ താദിസാവ വണിജ്ജാ പയുത്താ ഛേദഗാമിനീ ഹോതി. അയം പന, സാരിപുത്ത, ഹേതു അയം പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചസ്സ താദിസാവ വണിജ്ജാ പയുത്താ ന യഥാധിപ്പായാ ഹോതി. അയം ഖോ പന, സാരിപുത്ത, ഹേതു അയം പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചസ്സ താദിസാവ വണിജ്ജാ പയുത്താ യഥാധിപ്പായാ ഹോതി. അയം പന, സാരിപുത്ത, ഹേതു അയം പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചസ്സ താദിസാവ വണിജ്ജാ പയുത്താ പരാധിപ്പായാ ഹോതീ''തി. നവമം.

൧൦. കമ്ബോജസുത്തം

വ്ം. ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസമ്ബിയം വിഹരതി ഘോസിതാരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''കോ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഹേതു കോ പച്ചയോ, യേന മാതുഗാമോ നേവ സഭായം നിസീദതി, ന കമ്മന്തം പയോജേതി, ന കമ്ബോജം ഗച്ഛതീ''തി? ''കോധനോ, ആനന്ദ, മാതുഗാമോ; ഇസ്സുകീ, ആനന്ദ, മാതുഗാമോ; മച്ഛരീ , ആനന്ദ, മാതുഗാമോ; ദുപ്പഞ്ഞോ, ആനന്ദ, മാതുഗാമോ - അയം ഖോ , ആനന്ദ, ഹേതു അയം പച്ചയോ, യേന മാതുഗാമോ നേവ സഭായം നിസീദതി, ന കമ്മന്തം പയോജേതി, ന കമ്ബോജം ഗച്ഛതീ''തി. ദസമം.

അപണ്ണകവഗ്ഗോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

പധാനം ദിട്ഠിസപ്പുരിസ, വധുകാ ദ്വേ ച ഹോന്തി അഗ്ഗാനി;
കുസിനാരഅചിന്തേയ്യാ, ദക്ഖിണാ ച വണിജ്ജാ കമ്ബോജന്തി.

(൯) ൪. മചലവഗ്ഗോ

൧. പാണാതിപാതസുത്തം

൮൧. "ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി ചതൂഹി? പാണാതിപാതീ ഹോതി, അദിന്നാദായീ ഹോതി , കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഹോതി, മുസാവാദീ ഹോതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

"ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. കതമേഹി ചതൂഹി? പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ"തി. പഠമം.

൨. മുസാവാദസുത്തം

൮൨. "ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി ചതൂഹി? മുസാവാദീ ഹോതി, പിസുണവാചോ ഹോതി, ഫരുസവാചോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപീ ഹോതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

"ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. കതമേഹി ചതൂഹി? മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ"തി. ദുതിയം.

൩. അവണ്ണാരഹസുത്തം

൮൩. "ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി ചതൂഹി? അനനുവിച്ച അപരിയോഗാഹേത്വാ അവണ്ണാരഹസ്സ വണ്ണം ഭാസതി, അനനുവിച്ച അപരിയോഗാഹേത്വാ വണ്ണാരഹസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി, അനനുവിച്ച അപരിയോഗാഹേത്വാ അപ്പസാദനീയേ ഠാനേ പസാദം ഉപദംസേതി, അനനുവിച്ച അപരിയോഗാഹേത്വാ പസാദനീയേ ഠാനേ അപ്പസാദം ഉപദംസേതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

"ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. കതമേഹി ചതൂഹി? അനുവിച്ച പരിയോഗാഹേത്വാ അവണ്ണാരഹസ്സ അവണ്ണം ഭാസതി, അനുവിച്ച പരിയോഗാഹേത്വാ വണ്ണാരഹസ്സ

വണ്ണം ഭാസതി, അനുവിച്ച പരിയോഗാഹേത്വാ അപ്പസാദനീയേ ഠാനേ അപ്പസാദം ഉപദംസേതി അനുവിച്ച പരിയോഗാഹേത്വാ പസാദനീയേ ഠാനേ പസാദം ഉപദംസേതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ''തി. തതിയം.

൪. കോധഗരുസുത്തം

൮൪. ''ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി ചതൂഹി? കോധഗരു ഹോതി ന സദ്ധമ്മഗരു, മക്ഖഗരു ഹോതി ന സദ്ധമ്മഗരു, ലാഭഗരു ഹോതി ന സദ്ധമ്മഗരു, സക്കാരഗരു ഹോതി ന സദ്ധമ്മഗരു - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

''ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. കതമേഹി ചതൂഹി? സദ്ധമ്മഗരു ഹോതി ന കോധഗരു, സദ്ധമ്മഗരു ഹോതി ന മക്ഖഗരു, സദ്ധമ്മഗരു ഹോതി ന ലാഭഗരു, സദ്ധമ്മഗരു ഹോതി ന സക്കാരഗരു - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. തമോതമസുത്തം

൮൫. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? തമോ തമപരായണോ [... പരായനോ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) പു॰ പ॰ ൧൫൭; സം॰ നി॰ ൧.൧൩൨], തമോ ജോതിപരായണോ, ജോതി തമപരായണോ , ജോതി ജോതിപരായണോ.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ തമോ ഹോതി തമപരായണോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ നീചേ കുലേ പച്ചാജാതോ ഹോതി - ചണ്ഡാലകുലേ വാ വേനകുലേ വാ നേസാദകുലേ വാ രഥകാരകുലേ വാ പുക്കുസകുലേ വാ ദലിദ്ദേ അപ്പന്നപാനഭോജനേ കസിരവുത്തികേ, യത്ഥ കസിരേന ഘാസച്ഛാദോ ലബ്ഭതി. സോ ച ഹോതി ദുബ്ബണ്ണോ ദുദ്ദസികോ ഓകോടിമകോ ബവ്ഹാബാധോ കാണോ വാ കുണീ വാ ഖഞ്ജോ വാ പക്ഖഹതോ വാ, ന ലാഭീ അന്നസ്സ പാനസ്സ വത്ഥസ്സ യാനസ്സ മാലാഗന്ധവിലേപനസ്സ സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യസ്സ. സോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി. സോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ തമോ ഹോതി തമപരായണോ.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ തമോ ഹോതി ജോതിപരായണോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ നീചേ കുലേ പച്ചാജാതോ ഹോതി - ചണ്ഡാലകുലേ വാ വേനകുലേ വാ നേസാദകുലേ വാ രഥകാരകുലേ വാ പുക്കുസകുലേ വാ ദലിദ്ദേ അപ്പന്നപാനഭോജനേ കസിരവുത്തികേ, യത്ഥ കസിരേന ഘാസച്ഛാദോ ലബ്ഭതി; സോ ച ഹോതി ദുബ്ബണ്ണോ ദുദ്ദസികോ ഓകോടിമകോ ബവ്ഹാബാധോ കാണോ വാ കുണീ വാ ഖഞ്ജോ വാ പക്ഖഹതോ വാ ന ലാഭീ അന്നസ്സ പാനസ്സ വത്ഥസ്സ യാനസ്സ

മാലാഗന്ധവിലേപനസ്സ സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യസ്സ. സോ കായേന സുചരിതം ചരതി, വാചായ സുചരിതം ചരതി, മനസാ സുചരിതം ചരതി. സോ കായേന സുചരിതം ചരിത്വാ, വാചായ സുചരിതം ചരിത്വാ, മനസാ സുചരിതം ചരിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ തമോ ഹോതി ജോതിപരായണോ.

''കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ജോതി ഹോതി തമപരായണോ? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഉച്ചേ കുലേ പച്ചാജാതോ ഹോതി - ഖത്തിയമഹാസാലകുലേ വാ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലകുലേ വാ ഗഹപതിമഹാസാലകുലേ വാ അഡ്ഢേ മഹദ്ധനേ മഹാഭോഗേ പഹൂതജാതരൂപരജതേ പഹൂതവിത്തൂപകരണേ പഹൂതധനധഞ്ഞേ; സോ ച ഹോതി അഭിരൂപോ ദസ്സനീയോ പാസാദികോ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതോ, ലാഭീ അന്നസ്സ പാനസ്സ വത്ഥസ്സ യാനസ്സ മാലാഗന്ധവിലേപനസ്സ സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യസ്സ. സോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരതി, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരതി, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരതി. സോ കായേന ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ജോതി ഹോതി തമപരായണോ.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ജോതി ഹോതി ജോതിപരായണോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഉച്ചേ കുലേ പച്ചാജാതോ ഹോതി - ഖത്തിയമഹാസാലകുലേ വാ ബ്രാഹ്മണമഹാസാലകുലേ വാ ഗഹപതിമഹാസാലകുലേ വാ അഡ്ഢേ മഹദ്ധനേ മഹാഭോഗേ പഹൂതജാതരൂപരജതേ പഹൂതവിത്തൂപകരണേ പഹൂതധനധഞ്ഞേ; സോ ച ഹോതി അഭിരൂപോ ദസ്സനീയോ പാസാദികോ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതോ, ലാഭീ അന്നസ്സ പാനസ്സ വത്ഥസ്സ യാനസ്സ മാലാഗന്ധവിലേപനസ്സ സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യസ്സ. സോ കായേന സുചരിതം ചരതി , വാചായ സുചരിതം ചരതി, മനസാ സുചരിതം ചരതി. സോ കായേന സുചരിതം ചരിത്വാ, വാചായ സുചരിതം ചരിത്വാ, മനസാ സുചരിതം ചരിത്വാ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുഗതിം സഗ്ഗം ലോകം ഉപപജ്ജതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ജോതി ഹോതി ജോതിപരായണോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി. പഞ്ചമം.

൬. ഓണതോണതസുത്തം

൮൬. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഓണതോണതോ, ഓണതുണ്ണതോ, ഉണ്ണതോണതോ, ഉണ്ണതുണ്ണതോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി [പു॰ പ॰ ൱൬൬]. ഛട്ഠം.

൭. പുത്തസുത്തം

൮൭. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? സമണമചലോ, സമണപുണ്ഡരീകോ, സമണപദുമോ, സമണേസു സമണസുഖുമാലോ.

‘‘കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണമചലോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സേഖോ ഹോതി പാടിപദോ [പടിപദോ (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) മ॰ നി॰ വ॰ സേഖസുത്തവണ്ണനാ ഓലോകേതബ്ബാ]; അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം പത്ഥയമാനോ വിഹരതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ , രഞ്ഞോ ഖത്തിയസ്സ മുദ്ധാവസിത്തസ്സ ജേട്ഠോ പുത്തോ ആഭിസേകോ അനഭിസിത്തോ മചലപ്പത്തോ; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സേഖോ ഹോതി പാടിപദോ, അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം പത്ഥയമാനോ വിഹരതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണമചലോ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണപുണ്ഡരീകോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, നോ ച ഖോ അട്ഠ വിമോക്ഖേ കായേന ഫുസിത്വാ വിഹരതി [ഫസ്സിത്വാ (സീ॰ പീ॰)]. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണപുണ്ഡരീകോ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണപദുമോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, അട്ഠ ച വിമോക്ഖേ കായേന ഫുസിത്വാ വിഹരതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണപദുമോ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണേസു സമണസുഖുമാലോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യാചിതോവ ബഹുലം ചീവരം പരിഭുഞ്ജതി, അപ്പം അയാചിതോ; യാചിതോവ ബഹുലം പിണ്ഡപാതം പരിഭുഞ്ജതി, അപ്പം അയാചിതോ; യാചിതോവ ബഹുലം സേനാസനം പരിഭുഞ്ജതി, അപ്പം അയാചിതോ; യാചിതോവ ബഹുലം ഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരം പരിഭുഞ്ജതി, അപ്പം അയാചിതോ. യേഹി ഖോ പന സബ്രഹ്മചാരീഹി സദ്ധിം വിഹരതി, ത്യസ്സ [ത്യാസ്സ (സീ॰) അ॰ നി॰ ൫.൧൦൪] മനാപേനേവ ബഹുലം കായകമ്മേന സമുദാചരന്തി, അപ്പം അമനാപേന; മനാപേനേവ ബഹുലം വചീകമ്മേന സമുദാചരന്തി, അപ്പം അമനാപേന; മനാപേനേവ ബഹുലം മനോകമ്മേന സമുദാചരന്തി, അപ്പം അമനാപേന; മനാപംയേവ ബഹുലം ഉപഹാരം ഉപഹരന്തി, അപ്പം അമനാപം. യാനി ഖോ പന താനി വേദയിതാനി പിത്തസമുട്ഠാനാനി വാ സേമ്ഹസമുട്ഠാനാനി വാ വാതസമുട്ഠാനാനി വാ സന്നിപാതികാനി വാ ഉതുപരിണാമജാനി വാ വിസമപരിഹാരജാനി വാ ഓപക്കമികാനി വാ കമ്മവിപാകജാനി വാ, താനി പനസ്സ ന ബഹുദേവ ഉപ്പജ്ജന്തി. അപ്പാബാധോ ഹോതി. ചതുന്നം ഝാനാനം ആഭിചേതസികാനം ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരാനം നികാമലാഭീ ഹോതി അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ, ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണേസു സമണസുഖുമാലോ ഹോതി.

‘‘യഞ്ഹി തം, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ സമണേസു സമണസുഖുമാലോതി, മമേവ തം, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ സമണേസു സമണസുഖുമാലോതി. അഹഞ്ഹി, ഭിക്ഖവേ, യാചിതോവ

ബഹുലം ചീവരം പരിഭുഞ്ജാമി, അപ്പം അയാചിതോ; യാചിതോവ ബഹുലം പിണ്ഡപാതം പരിഭുഞ്ജാമി, അപ്പം അയാചിതോ; യാചിതോവ ബഹുലം സേനാസനം പരിഭുഞ്ജാമി, അപ്പം അയാചിതോ; യാചിതോവ ബഹുലം ഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരം പരിഭുഞ്ജാമി, അപ്പം അയാചിതോ. യേഹി ഖോ പന ഭിക്ഖൂഹി സദ്ധിം വിഹരാമി തേ മേ മനാപേനേവ ബഹുലം കായകമ്മേന സമുദാചരന്തി, അപ്പം അമനാപേന; മനാപേനേവ ബഹുലം വചീകമ്മേന സമുദാചരന്തി, അപ്പം അമനാപേന; മനാപേനേവ ബഹുലം മനോകമ്മേന സമുദാചരന്തി, അപ്പം അമനാപേന; മനാപംയേവ ബഹുലം ഉപഹാരം ഉപഹരന്തി, അപ്പം അമനാപം. യാനി ഖോ പന താനി വേദയിതാനി പിത്തസമുട്ഠാനാനി വാ സേമ്ഹസമുട്ഠാനാനി വാ വാതസമുട്ഠാനാനി വാ സന്നിപാതികാനി വാ ഉതുപരിണാമജാനി വാ വിസമപരിഹാരജാനി വാ ഓപക്കമികാനി വാ കമ്മവിപാകജാനി വാ, താനി മേ ന ബഹുദേവ ഉപ്പജ്ജന്തി. അപ്പാബാധോഹമസ്മി. ചതുന്നം ഖോ പനസ്മി ഝാനാനം ആഭിചേതസികാനം ദിട്ഠധമ്മസുഖവിഹാരാനം നികാമലാഭീ അകിച്ഛലാഭീ അകസിരലാഭീ, ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരാമി.

“യഞ്ഹി തം, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ സമണേസു സമണസുഖുമാലോതി, മമേവ തം, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ സമണേസു സമണസുഖുമാലോതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി”ന്തി. സത്തമം.

൮. സംയോജനസുത്തം

൮൮. “ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? സമണമചലോ, സമണപുണ്ഡരീകോ, സമണപദുമോ, സമണേസു സമണസുഖുമാലോ.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ [പു॰ പ॰ ൫൯ (ഥോകം വിസദിസം)] സമണമചലോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണമചലോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണപുണ്ഡരീകോ ഹോതി? ഇധ ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ, രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമീ ഹോതി, സകിദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണപുണ്ഡരീകോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണപദുമോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ ഹോതി തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണപദുമോ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണേസു സമണസുഖുമാലോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണേസു സമണസുഖുമാലോ ഹോതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി’’ന്തി. അട്ഠമം.

൯. സമ്മാദിട്ഠിസുത്തം

൮൯. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? സമണമചലോ, സമണപുണ്ഡരീകോ, സമണപദുമോ, സമണേസു സമണസുഖുമാലോ.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണമചലോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി, സമ്മാസങ്കപ്പോ ഹോതി, സമ്മാവാചോ ഹോതി, സമ്മാകമ്മന്തോ ഹോതി, സമ്മാആജീവോ ഹോതി, സമ്മാവായാമോ ഹോതി, സമ്മാസതി [സമ്മാസതീ (സീ॰ ക॰)] ഹോതി, സമ്മാസമാധി [സമ്മാസമാധീ (സീ॰ ക॰)] ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണമചലോ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണപുണ്ഡരീകോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി, സമ്മാസങ്കപ്പോ ഹോതി, സമ്മാവാചോ ഹോതി, സമ്മാകമ്മന്തോ ഹോതി, സമ്മാആജീവോ ഹോതി, സമ്മാവായാമോ ഹോതി, സമ്മാസതി ഹോതി, സമ്മാസമാധി ഹോതി, സമ്മാഞാണീ ഹോതി, സമ്മാവിമുത്തി [സമ്മാവിമുത്തീ (സീ॰ ക॰)] ഹോതി, നോ ച ഖോ അട്ഠ വിമോക്ഖേ കായേന ഫുസിത്വാ വിഹരതി . ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണപുണ്ഡരീകോ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണപദുമോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി…പേ॰… സമ്മാവിമുത്തി ഹോതി, അട്ഠ ച വിമോക്ഖേ കായേന ഫുസിത്വാ വിഹരതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണപദുമോ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണേസു സമണസുഖുമാലോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യാചിതോവ ബഹുലം ചീവരം പരിഭുഞ്ജതി, അപ്പം അയാചിതോ…പേ॰… യഞ്ഹി തം, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ സമണേസു സമണസുഖുമാലോതി, മമേവ തം, ഭിക്ഖവേ , സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ സമണേസു സമണസുഖുമാലോതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി’’ന്തി. നവമം.

൧൦. ഖന്ധസുത്തം

൯൦. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? സമണമചലോ, സമണപുണ്ഡരീകോ, സമണപദുമോ, സമണേസു സമണസുഖുമാലോ.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണമചലോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സേഖോ ഹോതി അപ്പത്തമാനസോ, അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം പത്ഥയമാനോ വിഹരതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണമചലോ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണപുണ്ഡരീകോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ചസു ഉപാദാനക്ഖന്ധേസു ഉദയബ്ബയാനുപസ്സീ വിഹരതി - ‘ഇതി രൂപം, ഇതി രൂപസ്സ സമുദയോ, ഇതി രൂപസ്സ അത്ഥങ്ഗമോ; ഇതി വേദനാ...പേ॰... ഇതി സഞ്ഞാ...പേ॰... ഇതി സങ്ഖാരാ...പേ॰... ഇതി വിഞ്ഞാണം, ഇതി വിഞ്ഞാണസ്സ സമുദയോ, ഇതി വിഞ്ഞാണസ്സ അത്ഥങ്ഗമോ’തി ; നോ ച ഖോ അട്ഠ വിമോക്ഖേ കായേന ഫുസിത്വാ വിഹരതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണപുണ്ഡരീകോ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണപദുമോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ചസു ഉപാദാനക്ഖന്ധേസു ഉദയബ്ബയാനുപസ്സീ വിഹരതി - ‘ഇതി രൂപം, ഇതി രൂപസ്സ സമുദയോ, ഇതി രൂപസ്സ അത്ഥങ്ഗമോ; ഇതി വേദനാ...പേ॰... ഇതി സഞ്ഞാ...പേ॰... ഇതി സങ്ഖാരാ...പേ॰... ഇതി വിഞ്ഞാണം, ഇതി വിഞ്ഞാണസ്സ സമുദയോ, ഇതി വിഞ്ഞാണസ്സ അത്ഥങ്ഗമോ’തി ; അട്ഠ ച വിമോക്ഖേ കായേന ഫുസിത്വാ വിഹരതി . ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണപദുമോ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സമണേസു സമണസുഖുമാലോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യാചിതോവ ബഹുലം ചീവരം പരിഭുഞ്ജതി, അപ്പം അയാചിതോ...പേ॰... മമേവ തം, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ വദമാനോ വദേയ്യ സമണേസു സമണസുഖുമാലോതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി’’ന്തി. ദസമം.

മചലവഗ്ഗോ ചതുത്ഥോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

പാണാതിപാതോ ച മുസാ, അവണ്ണകോധതമോണതാ;
പുത്തോ സംയോജനഞ്ചേവ, ദിട്ഠി ഖന്ധേന തേ ദസാതി.

(൧൦) ൧. അസുരവഗ്ഗോ

൧. അസുരസുത്തം

൯൧. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? അസുരോ അസുരപരിവാരോ, അസുരോ ദേവപരിവാരോ, ദേവോ അസുരപരിവാരോ, ദേവോ ദേവപരിവാരോ.

''കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അസുരോ ഹോതി അസുരപരിവാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ദുസ്സീലോ ഹോതി പാപധമ്മോ, പരിസാപിസ്സ ഹോതി ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അസുരോ ഹോതി അസുരപരിവാരോ.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അസുരോ ഹോതി ദേവപരിവാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ദുസ്സീലോ ഹോതി പാപധമ്മോ, പരിസാ ച ഖ്വസ്സ ഹോതി സീലവതീ കല്യാണധമ്മാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അസുരോ ഹോതി ദേവപരിവാരോ.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദേവോ ഹോതി അസുരപരിവാരോ? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സീലവാ ഹോതി കല്യാണധമ്മോ, പരിസാ ച ഖ്വസ്സ ഹോതി ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദേവോ ഹോതി അസുരപരിവാരോ.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദേവോ ഹോതി ദേവപരിവാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സീലവാ ഹോതി കല്യാണധമ്മോ, പരിസാപിസ്സ ഹോതി സീലവതീ കല്യാണധമ്മാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദേവോ ഹോതി, ദേവപരിവാരോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി. പഠമം.

൨. പഠമസമാധിസുത്തം

൯൨. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ലാഭീ ഹോതി അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ, ന ലാഭീ അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ലാഭീ ഹോതി അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ, ന ലാഭീ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ന ചേവ ലാഭീ ഹോതി അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ ന ച ലാഭീ അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ലാഭീ ചേവ ഹോതി അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ ലാഭീ ച അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി. ദുതിയം.

൩. ദുതിയസമാധിസുത്തം

൯൩. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ലാഭീ

ഹോതി അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ, ന ലാഭീ അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ലാഭീ ഹോതി അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ, ന ലാഭീ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ന ചേവ ലാഭീ ഹോതി അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ ന ച ലാഭീ അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ലാഭീ ചേവ ഹോതി അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ ലാഭീ ച അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ ലാഭീ ഹോതി അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ ന ലാഭീ അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ, തേന, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലേന അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥേ പതിട്ഠായ അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ യോഗോ കരണീയോ. സോ അപരേന സമയേന ലാഭീ ചേവ ഹോതി അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ ലാഭീ ച അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ ലാഭീ അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ ന ലാഭീ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ, തേന, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലേന അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ പതിട്ഠായ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥേ യോഗോ കരണീയോ. സോ അപരേന സമയേന ലാഭീ ചേവ ഹോതി അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ ലാഭീ ച അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ ന ചേവ ലാഭീ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ ന ച ലാഭീ അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ, തേന, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലേന തേസംയേവ കുസലാനം ധമ്മാനം പടിലാഭായ അധിമത്തോ ഛന്ദോ ച വായാമോ ച ഉസ്സാഹോ ച ഉസ്സോള്ഹീ ച അപ്പടിവാനീ ച സതി ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച കരണീയം. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ആദിത്തചേലോ വാ ആദിത്തസീസോ വാ തസ്സേവ [തസ്സ തസ്സേവ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] ചേലസ്സ വാ സീസസ്സ വാ നിബ്ബാപനായ അധിമത്തം ഛന്ദഞ്ച വായാമഞ്ച ഉസ്സാഹഞ്ച ഉസ്സോള്ഹിഞ്ച അപ്പടിവാനിഞ്ച സതിഞ്ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച കരേയ്യ; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, തേന പുഗ്ഗലേന തേസംയേവ കുസലാനം ധമ്മാനം പടിലാഭായ അധിമത്തോ ഛന്ദോ ച വായാമോ ച ഉസ്സാഹോ ച ഉസ്സോള്ഹീ ച അപ്പടിവാനീ ച സതി ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച കരണീയം. സോ അപരേന സമയേന ലാഭീ ചേവ ഹോതി അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ ലാഭീ ച അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ ലാഭീ ചേവ ഹോതി അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ ലാഭീ ച അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ, തേന, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലേന തേസുയേവ കുസലേസു ധമ്മേസു പതിട്ഠായ ഉത്തരി [ഉത്തരിം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ആസവാനം ഖയായ യോഗോ കരണീയോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി. തതിയം.

൪. തതിയസമാധിസുത്തം

൯൪. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ലാഭീ ഹോതി അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ, ന ലാഭീ അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ.

ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ലാഭീ ഹോതി അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ, ന ലാഭീ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ന ചേവ ലാഭീ ഹോതി അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ ന ച ലാഭീ അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ലാഭീ ചേവ ഹോതി അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ ലാഭീ ച അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ.

"തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ ലാഭീ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ ന ലാഭീ അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ, തേന, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലേന യ്വായം പുഗ്ഗലോ ലാഭീ അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ സോ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവമസ്സ വചനീയോ - 'കഥം നു ഖോ, ആവുസോ, സങ്ഖാരാ ദട്ഠബ്ബാ? കഥം സങ്ഖാരാ സമ്മസിതബ്ബാ? കഥം സങ്ഖാരാ വിപസ്സിതബ്ബാ' [പസ്സിതബ്ബാ (ക॰)] തി? തസ്സ സോ യഥാദിട്ഠം യഥാവിദിതം ബ്യാകരോതി - 'ഏവം ഖോ, ആവുസോ, സങ്ഖാരാ ദട്ഠബ്ബാ, ഏവം സങ്ഖാരാ സമ്മസിതബ്ബാ, ഏവം സങ്ഖാരാ വിപസ്സിതബ്ബാ'തി. സോ അപരേന സമയേന ലാഭീ ചേവ ഹോതി അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ ലാഭീ ച അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ.

"തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ ലാഭീ അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ ന ലാഭീ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ, തേന, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലേന യ്വായം പുഗ്ഗലോ ലാഭീ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ സോ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവമസ്സ വചനീയോ - 'കഥം നു ഖോ, ആവുസോ, ചിത്തം സണ്ഠപേതബ്ബം? കഥം ചിത്തം സന്നിസാദേതബ്ബം ? കഥം ചിത്തം ഏകോദി കാതബ്ബം? കഥം ചിത്തം സമാദഹാതബ്ബ'ന്തി? തസ്സ സോ യഥാദിട്ഠം യഥാവിദിതം ബ്യാകരോതി - 'ഏവം ഖോ, ആവുസോ, ചിത്തം സണ്ഠപേതബ്ബം, ഏവം ചിത്തം സന്നിസാദേതബ്ബം, ഏവം ചിത്തം ഏകോദി കാതബ്ബം [ഏകോദി കത്തബ്ബം (പീ॰)], ഏവം ചിത്തം സമാദഹാതബ്ബ'ന്തി. സോ അപരേന സമയേ ലാഭീ ചേവ ഹോതി അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ ലാഭീ ച അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ.

"തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ ന ചേവ ലാഭീ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ ന ച ലാഭീ അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ, തേന, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലേന യ്വായം പുഗ്ഗലോ ലാഭീ ചേവ അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ ലാഭീ ച അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ സോ ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവമസ്സ വചനീയോ - 'കഥം നു ഖോ, ആവുസോ, ചിത്തം സണ്ഠപേതബ്ബം? കഥം ചിത്തം സന്നിസാദേതബ്ബം? കഥം ചിത്തം ഏകോദി കാതബ്ബം? കഥം ചിത്തം സമാദഹാതബ്ബം? കഥം സങ്ഖാരാ ദട്ഠബ്ബാ? കഥം സങ്ഖാരാ സമ്മസിതബ്ബാ? കഥം സങ്ഖാരാ വിപസ്സിതബ്ബാ'തി? തസ്സ സോ യഥാദിട്ഠം യഥാവിദിതം ബ്യാകരോതി - 'ഏവം ഖോ, ആവുസോ, ചിത്തം സണ്ഠപേതബ്ബം, ഏവം ചിത്തം സന്നിസാദേതബ്ബം, ഏവം ചിത്തം ഏകോദി കാതബ്ബം, ഏവം ചിത്തം സമാദഹാതബ്ബം, ഏവം സങ്ഖാരാ ദട്ഠബ്ബാ, ഏവം സങ്ഖാരാ സമ്മസിതബ്ബാ, ഏവം സങ്ഖാരാ വിപസ്സിതബ്ബാ'തി. സോ അപരേന സമയേന ലാഭീ ചേവ ഹോതി അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ ലാഭീ ച അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ.

"തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ ലാഭീ ചേവ ഹോതി അജ്ഝത്തം ചേതോസമഥസ്സ ലാഭീ അധിപഞ്ഞാധമ്മവിപസ്സനായ , തേന, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലേന തേസു ചേവ കുസലേസു ധമ്മേസു പതിട്ഠായ ഉത്തരി ആസവാനം

ഖയായ യോഗോ കരണീയോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി. ചതുത്ഥം.

൫. ഛവാലാതസുത്തം

൯൫. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? നേവത്തഹിതായ പടിപന്നോ നോ പരഹിതായ, പരഹിതായ പടിപന്നോ നോ അത്തഹിതായ, അത്തഹിതായ പടിപന്നോ നോ പരഹിതായ, അത്തഹിതായ ചേവ [അത്തഹിതായ ച (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പടിപന്നോ പരഹിതായ ച.

''സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, ഛവാലാതം ഉഭതോ പദിത്തം [ആദിത്തം (ക॰)], മജ്ഝേ ഗൂഥഗതം, നേവ ഗാമേ കട്ഠത്ഥം ഫരതി ന അരഞ്ഞേ ( ) [(കട്ഠത്ഥം ഫരതി) കത്ഥചി]; തഥൂപമാഹം , ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി യ്വായം പുഗ്ഗലോ നേവത്തഹിതായ പടിപന്നോ നോ പരഹിതായ.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ പരഹിതായ പടിപന്നോ നോ അത്തഹിതായ, അയം ഇമേസം ദ്വിന്നം പുഗ്ഗലാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ച. തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ അത്തഹിതായ പടിപന്നോ നോ പരഹിതായ, അയം ഇമേസം തിണ്ണം പുഗ്ഗലാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ച. തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ അത്തഹിതായ ചേവ പടിപന്നോ പരഹിതായ ച, അയം ഇമേസം ചതുന്നം പുഗ്ഗലാനം അഗ്ഗോ ച സേട്ഠോ ച പാമോക്ഖോ [മോക്ഖോ (പീ॰) സം॰ നി॰ ൩.൧൧൨-൧൧൩; അം॰ നി॰ ൫.൧൮൧] ച ഉത്തമോ ച പവരോ ച.

''സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഗവാ ഖീരം, ഖീരമ്ഹാ ദധി, ദധിമ്ഹാ നവനീതം, നവനീതമ്ഹാ സപ്പി, സപ്പിമ്ഹാ സപ്പിമണ്ഡോ, സപ്പിമണ്ഡോ [സപ്പിമ്ഹാ സപ്പിമണ്ഡോ (ക॰)] തത്ഥ [തത്ര (സം॰ നി॰ ൩.൧൧൨-൧൧൨)] അഗ്ഗമക്ഖായതി; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യ്വായം പുഗ്ഗലോ അത്തഹിതായ ചേവ പടിപന്നോ പരഹിതായ ച, അയം ഇമേസം ചതുന്നം പുഗ്ഗലാനം അഗ്ഗോ ച സേട്ഠോ ച പാമോക്ഖോ ച ഉത്തമോ ച പവരോ ച. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി. പഞ്ചമം.

൬. രാഗവിനയസുത്തം

൯൬. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? അത്തഹിതായ പടിപന്നോ നോ പരഹിതായ, പരഹിതായ പടിപന്നോ നോ അത്തഹിതായ, നേവത്തഹിതായ പടിപന്നോ നോ പരഹിതായ, അത്തഹിതായ ചേവ പടിപന്നോ പരഹിതായ ച.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി നോ പരഹിതായ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അത്തനാ രാഗവിനയായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ പരം രാഗവിനയായ സമാദപേതി; അത്തനാ ദോസവിനയായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ പരം ദോസവിനയായ സമാദപേതി; അത്തനാ മോഹവിനയായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ പരം മോഹവിനയായ

സമാദപേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ പരഹിതായ.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പരഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ അത്തഹിതായ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അത്തനാ ന രാഗവിനയായ പടിപന്നോ ഹോതി, പരം രാഗവിനയായ സമാദപേതി; അത്തനാ ന ദോസവിനയായ പടിപന്നോ ഹോതി, പരം ദോസവിനയായ സമാദപേതി; അത്തനാ ന മോഹവിനയായ പടിപന്നോ ഹോതി, പരം മോഹവിനയായ സമാദപേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പരഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ അത്തഹിതായ.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവത്തഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ പരഹിതായ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അത്തനാ ന രാഗവിനയായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ പരം രാഗവിനയായ സമാദപേതി; അത്തനാ ന ദോസവിനയായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ പരം ദോസവിനയായ സമാദപേതി; അത്തനാ ന മോഹവിനയായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ പരം മോഹവിനയായ സമാദപേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവത്തഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ പരഹിതായ.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തഹിതായ ചേവ പടിപന്നോ ഹോതി പരഹിതായ ച? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അത്തനാ ച രാഗവിനയായ പടിപന്നോ ഹോതി, പരഞ്ച രാഗവിനയായ സമാദപേതി; അത്തനാ ച ദോസവിനയായ പടിപന്നോ ഹോതി, പരഞ്ച ദോസവിനയായ സമാദപേതി; അത്തനാ ച മോഹവിനയായ പടിപന്നോ ഹോതി, പരഞ്ച മോഹവിനയായ സമാദപേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ , പുഗ്ഗലോ അത്തഹിതായ ചേവ പടിപന്നോ ഹോതി പരഹിതായ ച. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി. ഛട്ഠം.

൭. ഖിപ്പനിസന്തിസുത്തം

൯൭. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? അത്തഹിതായ പടിപന്നോ നോ പരഹിതായ, പരഹിതായ പടിപന്നോ നോ അത്തഹിതായ, നേവത്തഹിതായ പടിപന്നോ നോ പരഹിതായ, അത്തഹിതായ ചേവ പടിപന്നോ പരഹിതായ ച.

''കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ പരഹിതായ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഖിപ്പനിസന്തീ ച ഹോതി കുസലേസു ധമ്മേസു, സുതാനഞ്ച ധമ്മാനം ധാരകജാതികോ [ധാരണജാതികോ (ക॰)] ഹോതി, ധാതാനഞ്ച [ധതാനഞ്ച (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ധമ്മാനം അത്ഥൂപപരിക്ഖീ ഹോതി അത്ഥമഞ്ഞായ ധമ്മമഞ്ഞായ, ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നോ ഹോതി; നോ ച കല്യാണവാചോ ഹോതി കല്യാണവാക്കരണോ പോരിയാ വാചായ സമന്നാഗതോ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗലായ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ, നോ ച സന്ദസ്സകോ ഹോതി സമാദപകോ [സമാദാപകോ (?)] സമുത്തേജകോ സമ്പഹംസകോ സബ്രഹ്മചാരീനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ പരഹിതായ.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പരഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ അത്തഹിതായ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ന ഹേവ ഖോ ഖിപ്പനിസന്തീ ഹോതി കുസലേസു ധമ്മേസു, നോ ച സുതാനം ധമ്മാനം ധാരകജാതികോ ഹോതി, നോ ച ധാതാനം ധമ്മാനം അത്ഥൂപപരിക്ഖീ ഹോതി, നോ ച അത്ഥമഞ്ഞായ ധമ്മമഞ്ഞായ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നോ ഹോതി; കല്യാണവാചോ ച ഹോതി കല്യാണവാക്കരണോ പോരിയാ വാചായ സമന്നാഗതോ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗലായ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ, സന്ദസ്സകോ ച ഹോതി സമാദപകോ സമുത്തേജകോ സമ്പഹംസകോ സബ്രഹ്മചാരീനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പരഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ അത്തഹിതായ.

“കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവത്തഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ പരഹിതായ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ന ഹേവ ഖോ ഖിപ്പനിസന്തീ ഹോതി കുസലേസു ധമ്മേസു, നോ ച സുതാനം ധമ്മാനം ധാരകജാതികോ ഹോതി, നോ ച ധാതാനം ധമ്മാനം അത്ഥൂപപരിക്ഖീ ഹോതി, നോ ച അത്ഥമഞ്ഞായ ധമ്മമഞ്ഞായ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നോ ഹോതി; നോ ച കല്യാണവാചോ ഹോതി കല്യാണവാക്കരണോ പോരിയാ വാചായ സമന്നാഗതോ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗലായ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ, നോ ച സന്ദസ്സകോ ഹോതി സമാദപകോ സമുത്തേജകോ സമ്പഹംസകോ സബ്രഹ്മചാരീനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവത്തഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ പരഹിതായ.

“കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തഹിതായ ചേവ പടിപന്നോ ഹോതി പരഹിതായ ച? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഖിപ്പനിസന്തീ ച ഹോതി കുസലേസു ധമ്മേസു, സുതാനഞ്ച ധമ്മാനം ധാരകജാതികോ ഹോതി, ധാതാനഞ്ച ധമ്മാനം അത്ഥൂപപരിക്ഖീ ഹോതി അത്ഥമഞ്ഞായ ധമ്മമഞ്ഞായ, ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നോ ഹോതി; കല്യാണവാചോ ച ഹോതി കല്യാണവാക്കരണോ പോരിയാ വാചായ സമന്നാഗതോ വിസ്സട്ഠായ അനേലഗലായ അത്ഥസ്സ വിഞ്ഞാപനിയാ, സന്ദസ്സകോ ച ഹോതി സമാദപകോ സമുത്തേജകോ സമ്പഹംസകോ സബ്രഹ്മചാരീനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തഹിതായ ചേവ പടിപന്നോ ഹോതി പരഹിതായ ച. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി”ന്തി. സത്തമം.

൮. അത്തഹിതസുത്തം

൯൮. “ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? അത്തഹിതായ പടിപന്നോ നോ പരഹിതായ, പരഹിതായ പടിപന്നോ നോ അത്തഹിതായ, നേവത്തഹിതായ പടിപന്നോ നോ പരഹിതായ, അത്തഹിതായ ചേവ പടിപന്നോ പരഹിതായ ച. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി”ന്തി. അട്ഠമം.

൯. സിക്ഖാപദസുത്തം

൯൯. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? അത്തഹിതായ പടിപന്നോ നോ പരഹിതായ, പരഹിതായ പടിപന്നോ നോ അത്തഹിതായ, നേവത്തഹിതായ പടിപന്നോ നോ പരഹിതായ, അത്തഹിതായ ചേവ പടിപന്നോ പരഹിതായ ച.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ പരഹിതായ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ , ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അത്തനാ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, നോ പരം പാണാതിപാതാ വേരമണിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, നോ പരം അദിന്നാദാനാ വേരമണിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, നോ പരം കാമേസുമിച്ഛാചാരാ വേരമണിയാ സമാദപേതി ; അത്തനാ മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, നോ പരം മുസാവാദാ വേരമണിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, നോ പരം സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ വേരമണിയാ സമാദപേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ , പുഗ്ഗലോ അത്തഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ പരഹിതായ.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പരഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ അത്തഹിതായ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അത്തനാ പാണാതിപാതാ അപ്പടിവിരതോ ഹോതി, പരം പാണാതിപാതാ വേരമണിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ അദിന്നാദാനാ അപ്പടിവിരതോ ഹോതി, പരം അദിന്നാദാനാ വേരമണിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ കാമേസുമിച്ഛാചാരാ അപ്പടിവിരതോ ഹോതി, പരം കാമേസുമിച്ഛാചാരാ വേരമണിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ മുസാവാദാ അപ്പടിവിരതോ ഹോതി, പരം മുസാവാദാ വേരമണിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ അപ്പടിവിരതോ ഹോതി, പരം സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ വേരമണിയാ സമാദപേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പരഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ അത്തഹിതായ.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവത്തഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി നോ പരഹിതായ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അത്തനാ പാണാതിപാതാ അപ്പടിവിരതോ ഹോതി, നോ പരം പാണാതിപാതാ വേരമണിയാ സമാദപേതി...പേ॰... അത്തനാ സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ അപ്പടിവിരതോ ഹോതി, നോ പരം സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ വേരമണിയാ സമാദപേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവത്തഹിതായ പടിപന്നോ ഹോതി, നോ പരഹിതായ.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തഹിതായ ചേവ പടിപന്നോ ഹോതി പരഹിതായ ച? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അത്തനാ ച പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച പാണാതിപാതാ വേരമണിയാ സമാദപേതി...പേ॰... അത്തനാ ച സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ വേരമണിയാ സമാദപേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തഹിതായ ചേവ പടിപന്നോ ഹോതി പരഹിതായ ച. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി. നവമം.

൧൦. പോതലിയസുത്തം

൧൦൦. അഥ ഖോ പോതലിയോ പരിബ്ബാജകോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ പോതലിയം പരിബ്ബാജകം ഭഗവാ ഏതദവോച -

''ചത്താരോമേ, പോതലിയ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, പോതലിയ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ [പു॰ പ॰ ൧൬൬] അവണ്ണാരഹസ്സ അവണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന, നോ ച ഖോ വണ്ണാരഹസ്സ വണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന. ഇധ പന, പോതലിയ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ വണ്ണാരഹസ്സ വണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന, നോ ച ഖോ അവണ്ണാരഹസ്സ അവണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന. ഇധ പന, പോതലിയ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ നേവ അവണ്ണാരഹസ്സ അവണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന, നോ ച വണ്ണാരഹസ്സ വണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന. ഇധ പന, പോതലിയ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അവണ്ണാരഹസ്സ ച അവണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന, വണ്ണാരഹസ്സ ച വണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന. ഇമേ ഖോ, പോതലിയ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. ഇമേസം ഖോ, പോതലിയ, ചതുന്നം പുഗ്ഗലാനം കതമോ തേ പുഗ്ഗലോ ഖമതി അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ചാ''തി?

''ചത്താരോമേ, ഭോ ഗോതമ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭോ ഗോതമ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അവണ്ണാരഹസ്സ അവണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന, നോ ച ഖോ വണ്ണാരഹസ്സ വണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന. ഇധ പന, ഭോ ഗോതമ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ വണ്ണാരഹസ്സ വണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന, നോ ച ഖോ അവണ്ണാരഹസ്സ അവണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന. ഇധ പന, ഭോ ഗോതമ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ നേവ അവണ്ണാരഹസ്സ അവണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന, നോ ച വണ്ണാരഹസ്സ വണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന. ഇധ പന, ഭോ ഗോതമ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അവണ്ണാരഹസ്സ ച അവണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന, വണ്ണാരഹസ്സ ച വണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന. ഇമേ ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. ഇമേസം, ഭോ ഗോതമ, ചതുന്നം പുഗ്ഗലാനം യ്വായം പുഗ്ഗലോ നേവ അവണ്ണാരഹസ്സ അവണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന, നോ ച വണ്ണാരഹസ്സ വണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന; അയം മേ പുഗ്ഗലോ ഖമതി ഇമേസം ചതുന്നം പുഗ്ഗലാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ച. തം കിസ്സ ഹേതു? അഭിക്കന്താ [അഭിക്കന്തതരാ (ക॰)] ഹേസാ, ഭോ ഗോതമ, യദിദം ഉപേക്ഖാ''തി.

''ചത്താരോമേ, പോതലിയ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ...പേ॰... ഇമേ ഖോ, പോതലിയ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. ഇമേസം ഖോ, പോതലിയ, ചതുന്നം പുഗ്ഗലാനം യ്വായം പുഗ്ഗലോ അവണ്ണാരഹസ്സ ച അവണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന, വണ്ണാരഹസ്സ ച വണ്ണം ഭാസിതാ ഹോതി ഭൂതം തച്ഛം കാലേന; അയം ഇമേസം ചതുന്നം പുഗ്ഗലാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ച. തം

കിസ്സ ഹേതു? അഭിക്കന്താ ഹേസാ, പോതലിയ, യദിദം തത്ഥ തത്ഥ കാലഞ്ഞുതാ''തി.

''ചത്താരോമേ, ഭോ ഗോതമ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ...പേ॰... ഇമേ ഖോ, ഭോ ഗോതമ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. ഇമേസം, ഭോ ഗോതമ, ചതുന്നം പുഗ്ഗലാനം യ്വായം പുഗ്ഗലോ അവണ്ണാരഹസ്സ ച അവണ്ണം ഭാസിതാ ഭൂതം തച്ഛം കാലേന, വണ്ണാരഹസ്സ ച വണ്ണം ഭാസിതാ ഭൂതം തച്ഛം കാലേന; അയം മേ പുഗ്ഗലോ ഖമതി ഇമേസം ചതുന്നം പുഗ്ഗലാനം അഭിക്കന്തതരോ ച പണീതതരോ ച. തം കിസ്സ ഹേതു? അഭിക്കന്താ ഹേസാ, ഭോ ഗോതമ, യദിദം തത്ഥ തത്ഥ കാലഞ്ഞുതാ.

''അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ! സേയ്യഥാപി, ഭോ ഗോതമ, നിക്കുജ്ജിതം വാ ഉക്കുജ്ജേയ്യ, പടിച്ഛന്നം വാ വിവരേയ്യ, മൂള്ഹസ്സ വാ മഗ്ഗം ആചിക്ഖേയ്യ, അന്ധകാരേ വാ തേലപജ്ജോതം ധാരേയ്യ - ചക്ഖുമന്തോ രൂപാനി ദക്ഖന്തീതി, ഏവമേവം ഭോതാ ഗോതമേന അനേകപരിയായേന ധമ്മോ പകാസിതോ . ഏസാഹം ഭവന്തം ഗോതമം സരണം ഗച്ഛാമി ധമ്മഞ്ച ഭിക്ഖുസങ്ഘഞ്ച. ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി. ദസമം.

അസുരവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

അസുരോ തയോ സമാധീ, ഛവാലാതേന പഞ്ചമം;
രാഗോ നിസന്തി അത്തഹിതം, സിക്ഖാ പോതലിയേന ചാതി.

ദുതിയപണ്ണാസകം സമത്തം.

൩. തതിയപണ്ണാസകം

(൧൧) ൧. വലാഹകവഗ്ഗോ

൧. പഠമവലാഹകസുത്തം

൧൦൧. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ''ഭിക്ഖവോ''തി. ''ഭദന്തേ''തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, വലാഹകാ. കതമേ ചത്താരോ? ഗജ്ജിതാ നോ വസ്സിതാ, വസ്സിതാ നോ ഗജ്ജിതാ, നേവ ഗജ്ജിതാ നോ വസ്സിതാ, ഗജ്ജിതാ ച വസ്സിതാ ച. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ വലാഹകാ. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ വലാഹകൂപമാ [പു॰ പ॰ ൧൩൭] പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഗജ്ജിതാ നോ വസ്സിതാ, വസ്സിതാ നോ ഗജ്ജിതാ, നേവ ഗജ്ജിതാ നോ വസ്സിതാ, ഗജ്ജിതാ ച വസ്സിതാ ച.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗജ്ജിതാ ഹോതി നോ വസ്സിതാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഭാസിതാ ഹോതി, നോ കത്താ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗജ്ജിതാ ഹോതി, നോ വസ്സിതാ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, വലാഹകോ ഗജ്ജിതാ, നോ വസ്സിതാ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ വസ്സിതാ ഹോതി, നോ ഗജ്ജിതാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ കത്താ ഹോതി, നോ ഭാസിതാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ വസ്സിതാ ഹോതി, നോ ഗജ്ജിതാ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, വലാഹകോ വസ്സിതാ, നോ ഗജ്ജിതാ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ , ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

''കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവ ഗജ്ജിതാ ഹോതി, നോ വസ്സിതാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ നേവ ഭാസിതാ ഹോതി, നോ കത്താ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവ ഗജ്ജിതാ ഹോതി, നോ വസ്സിതാ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, വലാഹകോ നേവ ഗജ്ജിതാ [നേവ ഗജ്ജിതാ ഹോതി (ക॰)], നോ വസ്സിതാ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗജ്ജിതാ ച ഹോതി വസ്സിതാ ച? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഭാസിതാ ച ഹോതി കത്താ ച. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗജ്ജിതാ ച ഹോതി വസ്സിതാ ച. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, വലാഹകോ ഗജ്ജിതാ ച [ഗജ്ജിതാ ച ഹോതി (ക॰)] വസ്സിതാ ച; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ വലാഹകൂപമാ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി. പഠമം.

൨. ദുതിയവലാഹകസുത്തം

൯൨. “ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, വലാഹകാ. കതമേ ചത്താരോ? ഗജ്ജിതാ നോ വസ്സിതാ, വസ്സിതാ നോ ഗജ്ജിതാ, നേവ ഗജ്ജിതാ നോ വസ്സിതാ ഗജ്ജിതാ ച വസ്സിതാ ച. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ വലാഹകാ. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ വലാഹകൂപമാ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഗജ്ജിതാ നോ വസ്സിതാ, വസ്സിതാ നോ ഗജ്ജിതാ, നേവ ഗജ്ജിതാ നോ വസ്സിതാ, ഗജ്ജിതാ ച വസ്സിതാ ച.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗജ്ജിതാ ഹോതി, നോ വസ്സിതാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ധമ്മം പരിയാപുണാതി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. സോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗജ്ജിതാ ഹോതി, നോ വസ്സിതാ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, വലാഹകോ ഗജ്ജിതാ, നോ വസ്സിതാ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ വസ്സിതാ ഹോതി, നോ ഗജ്ജിതാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ധമ്മം ന പരിയാപുണാതി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. സോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ വസ്സിതാ ഹോതി, നോ ഗജ്ജിതാ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, വലാഹകോ വസ്സിതാ, നോ ഗജ്ജിതാ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവ ഗജ്ജിതാ ഹോതി, നോ വസ്സിതാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ നേവ ധമ്മം പരിയാപുണാതി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. സോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവ ഗജ്ജിതാ ഹോതി, നോ വസ്സിതാ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, വലാഹകോ നേവ ഗജ്ജിതാ, നോ വസ്സിതാ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗജ്ജിതാ ച ഹോതി വസ്സിതാ ച ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ധമ്മം പരിയാപുണാതി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. സോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗജ്ജിതാ ച ഹോതി വസ്സിതാ ച. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, വലാഹകോ ഗജ്ജിതാ ച വസ്സിതാ ച; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ വലാഹകൂപമാ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി”ന്തി. ദുതിയം.

൩. കുമ്ഭസുത്തം

൧൦൩. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, കുമ്ഭാ. കതമേ ചത്താരോ? തുച്ഛോ പിഹിതോ, പൂരോ വിവടോ, തുച്ഛോ വിവടോ, പൂരോ പിഹിതോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ കുമ്ഭാ. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ , ചത്താരോ കുമ്ഭൂപമാ [പു॰ പ॰ ൧൬൦] പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? തുച്ഛോ പിഹിതോ, പൂരോ വിവടോ, തുച്ഛോ വിവടോ, പൂരോ പിഹിതോ.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ തുച്ഛോ ഹോതി പിഹിതോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ പാസാദികം ഹോതി അഭിക്കന്തം പടിക്കന്തം ആലോകിതം വിലോകിതം സമിഞ്ജിതം പസാരിതം സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണം. സോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി... പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ തുച്ഛോ ഹോതി പിഹിതോ . സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, കുമ്ഭോ തുച്ഛോ പിഹിതോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

‘‘കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പൂരോ ഹോതി വിവടോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ന പാസാദികം ഹോതി അഭിക്കന്തം പടിക്കന്തം ആലോകിതം വിലോകിതം സമിഞ്ജിതം പസാരിതം സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണം. സോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി... പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പൂരോ ഹോതി വിവടോ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, കുമ്ഭോ പൂരോ വിവടോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ തുച്ഛോ ഹോതി വിവടോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ന പാസാദികം ഹോതി അഭിക്കന്തം പടിക്കന്തം ആലോകിതം വിലോകിതം സമിഞ്ജിതം പസാരിതം സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണം. സോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി... പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ തുച്ഛോ ഹോതി വിവടോ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, കുമ്ഭോ തുച്ഛോ വിവടോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പൂരോ ഹോതി പിഹിതോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ പാസാദികം ഹോതി അഭിക്കന്തം പടിക്കന്തം ആലോകിതം വിലോകിതം സമിഞ്ജിതം പസാരിതം സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണം. സോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്ത്ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പൂരോ ഹോതി പിഹിതോ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, കുമ്ഭോ പൂരോ പിഹിതോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ കുമ്ഭൂപമാ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി’’ന്തി. തതിയം.

൪. ഉദകരഹദസുത്തം

១០៤. "ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, ഉദകരഹദാ. കതമേ ചത്താരോ? ഉത്താനോ ഗമ്ഭീരോഭാസോ, ഗമ്ഭീരോ ഉത്താനോഭാസോ, ഉത്താനോ ഉത്താനോഭാസോ, ഗമ്ഭീരോ ഗമ്ഭീരോഭാസോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഉദകരഹദാ. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഉദകരഹദൂപമാ [പു॰ പ॰ ១៣៥] പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഉത്താനോ ഗമ്ഭീരോഭാസോ , ഗമ്ഭീരോ ഉത്താനോഭാസോ, ഉത്താനോ ഉത്താനോഭാസോ, ഗമ്ഭീരോ ഗമ്ഭീരോഭാസോ.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഉത്താനോ ഹോതി ഗമ്ഭീരോഭാസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ പാസാദികം ഹോതി അഭിക്കന്തം പടിക്കന്തം ആലോകിതം വിലോകിതം സമിഞ്ജിതം പസാരിതം സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണം. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി... പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഉത്താനോ ഹോതി ഗമ്ഭീരോഭാസോ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഉദകരഹദോ ഉത്താനോ ഗമ്ഭീരോഭാസോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

"കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗമ്ഭീരോ ഹോതി ഉത്താനോഭാസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ന പാസാദികം ഹോതി അഭിക്കന്തം പടിക്കന്തം ആലോകിതം വിലോകിതം സമിഞ്ജിതം പസാരിതം സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണം. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി... പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗമ്ഭീരോ ഹോതി ഉത്താനോഭാസോ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഉദകരഹദോ ഗമ്ഭീരോ ഉത്താനോഭാസോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

"കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഉത്താനോ ഹോതി ഉത്താനോഭാസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ന പാസാദികം ഹോതി അഭിക്കന്തം പടിക്കന്തം ആലോകിതം വിലോകിതം സമിഞ്ജിതം പസാരിതം സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണം. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി... പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഉത്താനോ ഹോതി ഉത്താനോഭാസോ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഉദകരഹദോ ഉത്താനോ ഉത്താനോഭാസോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗമ്ഭീരോ ഹോതി ഗമ്ഭീരോഭാസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ പാസാദികം ഹോതി അഭിക്കന്തം പടിക്കന്തം ആലോകിതം വിലോകിതം സമിഞ്ജിതം പസാരിതം സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണം. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി... പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗമ്ഭീരോ ഹോതി ഗമ്ഭീരോഭാസോ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഉദകരഹദോ ഗമ്ഭീരോ ഗമ്ഭീരോഭാസോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. ഇമേ ഖോ , ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഉദകരഹദൂപമാ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി"ന്തി. ചതുത്ഥം.

൫. അമ്ബസുത്തം

൱൦൫. ''ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, അമ്ബാനി. കതമാനി ചത്താരി? ആമം പക്കവണ്ണി [പക്കവണ്ണീ (പു॰ പ॰ ൱൫൯)], പക്കം ആമവണ്ണി [ആമവണ്ണീ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], ആമം ആമവണ്ണി, പക്കം പക്കവണ്ണി - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി അമ്ബാനി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ അമ്ബൂപമാ [പക്കവണ്ണീ (പു॰ പ॰ ൱൫൯)] പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ആമോ പക്കവണ്ണീ, പക്കോ ആമവണ്ണീ, ആമോ ആമവണ്ണീ, പക്കോ പക്കവണ്ണീ.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ആമോ ഹോതി പക്കവണ്ണീ? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ പാസാദികം ഹോതി അഭിക്കന്തം പടിക്കന്തം ആലോകിതം വിലോകിതം സമിഞ്ജിതം പസാരിതം സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണം. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി... പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ആമോ ഹോതി പക്കവണ്ണീ. സേയ്യഥാപി തം, ഭിക്ഖവേ, അമ്ബം ആമം പക്കവണ്ണി; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പക്കോ ഹോതി ആമവണ്ണീ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ന പാസാദികം ഹോതി അഭിക്കന്തം പടിക്കന്തം ആലോകിതം വിലോകിതം സമിഞ്ജിതം പസാരിതം സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണം. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി... പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പക്കോ ഹോതി ആമവണ്ണീ. സേയ്യഥാപി തം, ഭിക്ഖവേ, അമ്ബം പക്കം ആമവണ്ണി; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ആമോ ഹോതി ആമവണ്ണീ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ന പാസാദികം ഹോതി അഭിക്കന്തം പടിക്കന്തം ആലോകിതം വിലോകിതം സമിഞ്ജിതം പസാരിതം സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണം. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി... പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ആമോ ഹോതി ആമവണ്ണീ . സേയ്യഥാപി തം, ഭിക്ഖവേ, അമ്ബം ആമം ആമവണ്ണി; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പക്കോ ഹോതി പക്കവണ്ണീ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ പാസാദികം ഹോതി അഭിക്കന്തം പടിക്കന്തം ആലോകിതം വിലോകിതം സമിഞ്ജിതം പസാരിതം സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണം. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി... പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പക്കോ ഹോതി പക്കവണ്ണീ. സേയ്യഥാപി തം, ഭിക്ഖവേ, അമ്ബം പക്കം പക്കവണ്ണി; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ അമ്ബൂപമാ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി. പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയഅമ്ബസുത്തം

(ഛട്ഠം ഉത്താനത്ഥമേവാതി അട്ഠകഥായം ദസ്സിതം, പാളിപോത്ഥകേസു പന കത്ഥചിപി ന ദിസ്സതി.) [( ) "ഛട്ഠം ഉക്കാനത്ഥമേവാ"തി അട്ഠകഥായം ദസ്സിതം, പാളിപോത്ഥകേസു പന കത്ഥചിപി ന ദിസ്സതി. "... ആമം പക്കോഭാസം, പക്കം ആമോഭാസ"ന്തിആദിനാ പാഠോ ഭവേയ്യ]

൭. മൂസികസുത്തം

൧൦൭. "ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, മൂസികാ. കതമാ ചതസ്സോ? ഗാധം കത്താ നോ വസിതാ, വസിതാ നോ ഗാധം കത്താ, നേവ ഗാധം കത്താ നോ വസിതാ, ഗാധം കത്താ ച വസിതാ ച - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ മൂസികാ. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ മൂസികൂപമാ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഗാധം കത്താ നോ വസിതാ, വസിതാ നോ ഗാധം കത്താ, നേവ ഗാധം കത്താ നോ വസിതാ, ഗാധം കത്താ ച വസിതാ ച.

"കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗാധം കത്താ ഹോതി നോ വസിതാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ധമ്മം പരിയാപുണാതി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗാധം കത്താ ഹോതി, നോ വസിതാ. സേയ്യഥാപി സാ , ഭിക്ഖവേ, മൂസികാ ഗാധം കത്താ, നോ വസിതാ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ വസിതാ ഹോതി, നോ ഗാധം കത്താ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ധമ്മം ന പരിയാപുണാതി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം , ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ വസിതാ ഹോതി, നോ ഗാധം കത്താ. സേയ്യഥാപി സാ, ഭിക്ഖവേ, മൂസികാ വസിതാ ഹോതി, നോ ഗാധം കത്താ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം, പുഗ്ഗലം വദാമി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവ ഗാധം കത്താ ഹോതി നോ വസിതാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ധമ്മം ന പരിയാപുണാതി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. സോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം നപ്പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ , പുഗ്ഗലോ നേവ ഗാധം കത്താ ഹോതി, നോ വസിതാ. സേയ്യഥാപി സാ, ഭിക്ഖവേ, മൂസികാ നേവ ഗാധം കത്താ ഹോതി, നോ വസിതാ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗാധം കത്താ ച ഹോതി വസിതാ ച? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ധമ്മം പരിയാപുണാതി - സുത്തം, ഗേയ്യം,

വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. സോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഗാധം കത്താ ച ഹോതി വസിതാ ച. സേയ്യഥാപി സാ, ഭിക്ഖവേ, മൂസികാ ഗാധം കത്താ ച ഹോതി വസിതാ ച; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ മൂസികൂപമാ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി”ന്തി. സത്തമം.

൮. ബലീബദ്ദസുത്തം

൧൦൮. “ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, ബലീബദ്ദാ [ബലിവദ്ദാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), ബലിബദ്ധാ (ക॰) പു॰ പ॰ ൧൫൮]. കതമേ ചത്താരോ? സഗവചണ്ഡോ നോ പരഗവചണ്ഡോ, പരഗവചണ്ഡോ നോ സഗവചണ്ഡോ, സഗവചണ്ഡോ ച പരഗവചണ്ഡോ ച, നേവ സഗവചണ്ഡോ നോ പരഗവചണ്ഡോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ബലീബദ്ദാ. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ബലീബദ്ദൂപമാ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? സഗവചണ്ഡോ നോ പരഗവചണ്ഡോ, പരഗവചണ്ഡോ നോ സഗവചണ്ഡോ, സഗവചണ്ഡോ ച പരഗവചണ്ഡോ ച, നേവ സഗവചണ്ഡോ നോ പരഗവചണ്ഡോ.

“കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സഗവചണ്ഡോ ഹോതി, നോ പരഗവചണ്ഡോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സകപരിസം ഉബ്ബേജേതാ ഹോതി, നോ പരപരിസം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സഗവചണ്ഡോ ഹോതി, നോ പരഗവചണ്ഡോ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ബലീബദ്ദോ സഗവചണ്ഡോ, നോ പരഗവചണ്ഡോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

“കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പരഗവചണ്ഡോ ഹോതി, നോ സഗവചണ്ഡോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ പരപരിസം ഉബ്ബേജേതാ ഹോതി, നോ സകപരിസം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പരഗവചണ്ഡോ ഹോതി, നോ സഗവചണ്ഡോ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ബലീബദ്ദോ പരഗവചണ്ഡോ, നോ സഗവചണ്ഡോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സഗവചണ്ഡോ ച ഹോതി പരഗവചണ്ഡോ ച? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സകപരിസം ഉബ്ബേജേതാ ഹോതി പരപരിസഞ്ച. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സഗവചണ്ഡോ ച ഹോതി പരഗവചണ്ഡോ ച. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ബലീബദ്ദോ സഗവചണ്ഡോ ച പരഗവചണ്ഡോ ച; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവ സഗവചണ്ഡോ ഹോതി നോ പരഗവചണ്ഡോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ നേവ സകപരിസം ഉബ്ബേജേതാ ഹോതി, നോ പരപരിസഞ്ച. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവ സഗവചണ്ഡോ ഹോതി, നോ പരഗവചണ്ഡോ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ബലീബദ്ദോ നേവ സഗവചണ്ഡോ, നോ പരഗവചണ്ഡോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ,

ചത്താരോ ബലീബദ്ദൂപമാ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി. അട്ഠമം.

൯. രുക്ഖസുത്തം

൧൦൯. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, രുക്ഖാ. കതമേ ചത്താരോ? ഫേഗ്ഗു ഫേഗ്ഗുപരിവാരോ, ഫേഗ്ഗു സാരപരിവാരോ, സാരോ ഫേഗ്ഗുപരിവാരോ, സാരോ സാരപരിവാരോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ രുക്ഖാ. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ രുക്ഖൂപമാ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഫേഗ്ഗു ഫേഗ്ഗുപരിവാരോ, ഫേഗ്ഗു സാരപരിവാരോ, സാരോ ഫേഗ്ഗുപരിവാരോ, സാരോ സാരപരിവാരോ.

''കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഫേഗ്ഗു ഹോതി ഫേഗ്ഗുപരിവാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ദുസ്സീലോ ഹോതി പാപധമ്മോ; പരിസാപിസ്സ ഹോതി ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഫേഗ്ഗു ഹോതി ഫേഗ്ഗുപരിവാരോ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, രുക്ഖോ ഫേഗ്ഗു ഫേഗ്ഗുപരിവാരോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

''കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഫേഗ്ഗു ഹോതി സാരപരിവാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ദുസ്സീലോ ഹോതി പാപധമ്മോ; പരിസാ ച ഖ്വസ്സ ഹോതി സീലവതീ കല്യാണധമ്മാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഫേഗ്ഗു ഹോതി സാരപരിവാരോ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, രുക്ഖോ ഫേഗ്ഗു സാരപരിവാരോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സാരോ ഹോതി ഫേഗ്ഗുപരിവാരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സീലവാ ഹോതി കല്യാണധമ്മോ; പരിസാ ച ഖ്വസ്സ ഹോതി ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സാരോ ഹോതി ഫേഗ്ഗുപരിവാരോ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, രുക്ഖോ സാരോ ഫേഗ്ഗുപരിവാരോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സാരോ ഹോതി സാരപരിവാരോ? ഇധ ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സീലവാ ഹോതി കല്യാണധമ്മോ; പരിസാപിസ്സ ഹോതി സീലവതീ കല്യാണധമ്മാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ സാരോ ഹോതി സാരപരിവാരോ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, രുക്ഖോ സാരോ സാരപരിവാരോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ രുക്ഖൂപമാ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി [പു॰ പ॰ ൧൭൦]. നവമം.

൧൦. ആസീവിസസുത്തം

൧൧൦. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, ആസീവിസാ [ആസിവിസാ (ക॰) പു॰ പ॰ ൧൬൭]. കതമേ ചത്താരോ? ആഗതവിസോ ന ഘോരവിസോ, ഘോരവിസോ ന ആഗതവിസോ, ആഗതവിസോ ച ഘോരവിസോ ച, നേവാഗതവിസോ ന ഘോരവിസോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ആസീവിസാ. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ആസീവിസൂപമാ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ആഗതവിസോ ന ഘോരവിസോ,

ഘോരവിസോ ന ആഗതവിസോ , ആഗതവിസോ ച ഘോരവിസോ ച, നേവാഗതവിസോ ന ഘോരവിസോ.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ആഗതവിസോ ഹോതി, ന ഘോരവിസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അഭിണ്ഹം കുജ്ഝതി. സോ ച ഖ്വസ്സ കോധോ [കോപോ (കം॰) പു॰ പ॰ ഫന്നന്] ന ദീഘരത്തം അനുസേതി. ഏവം ഖോ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ആഗതവിസോ ഹോതി, ന ഘോരവിസോ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ആസീവിസോ ആഗതവിസോ, ന ഘോരവിസോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഘോരവിസോ ഹോതി, ന ആഗതവിസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ന ഹേവ ഖോ അഭിണ്ഹം കുജ്ഝതി. സോ ച ഖ്വസ്സ കോധോ ദീഘരത്തം അനുസേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ഘോരവിസോ ഹോതി, ന ആഗതവിസോ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ആസീവിസോ ഘോരവിസോ, ന ആഗതവിസോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ആഗതവിസോ ച ഹോതി ഘോരവിസോ ച? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അഭിണ്ഹം കുജ്ഝതി. സോ ച ഖ്വസ്സ കോധോ ദീഘരത്തം അനുസേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ആഗതവിസോ ച ഹോതി ഘോരവിസോ ച. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ആസീവിസോ ആഗതവിസോ ച ഘോരവിസോ ച; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവാഗതവിസോ ഹോതി ന ഘോരവിസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ന ഹേവ ഖോ അഭിണ്ഹം കുജ്ഝതി. സോ ച ഖ്വസ്സ കോധോ ന ദീഘരത്തം അനുസേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവാഗതവിസോ ഹോതി, ന ഘോരവിസോ. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ആസീവിസോ നേവാഗതവിസോ ന ഘോരവിസോ; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം പുഗ്ഗലം വദാമി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ആസീവിസൂപമാ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി. ദസമം.

വലാഹകവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ദ്വേ വലാഹാ കുമ്ഭ-ഉദക, രഹദാ ദ്വേ ഹോന്തി അമ്ബാനി;
മൂസികാ ബലീബദ്ദാ രുക്ഖാ, ആസീവിസേന തേ ദസാതി.

(൧൨) ൨. കേസിവഗ്ഗോ

൧. കേസിസുത്തം

൧൧൧. അഥ ഖോ കേസി അസ്സദമ്മസാരഥി യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ കേസിം അസ്സദമ്മസാരഥിം ഭഗവാ ഏതദവോച - ''ത്വം ഖോസി, കേസി, പഞ്ഞാതോ അസ്സദമ്മസാരഥീതി [സഞ്ഞാതോ അസ്സദമ്മസാരഥി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. കഥം പന ത്വം, കേസി, അസ്സദമ്മം വിനേസീ''തി? ''അഹം ഖോ, ഭന്തേ, അസ്സദമ്മം സണ്ഹേനപി വിനേമി, ഫരുസേനപി വിനേമി , സണ്ഹഫരുസേനപി വിനേമീ''തി. ''സചേ തേ, കേസി, അസ്സദമ്മോ സണ്ഹേന വിനയം ന ഉപേതി, ഫരുസേന വിനയം ന ഉപേതി, സണ്ഹഫരുസേന വിനയം ന ഉപേതി, കിന്തി നം കരോസീ''തി? ''സചേ മേ, ഭന്തേ, അസ്സദമ്മോ സണ്ഹേന വിനയം ന ഉപേതി, ഫരുസേന വിനയം ന ഉപേതി, സണ്ഹഫരുസേന വിനയം ന ഉപേതി; ഹനാമി നം, ഭന്തേ. തം കിസ്സ ഹേതു? മാ മേ ആചരിയകുലസ്സ അവണ്ണോ അഹോസീ''തി.

''ഭഗവാ പന, ഭന്തേ, അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി. കഥം പന, ഭന്തേ, ഭഗവാ പുരിസദമ്മം വിനേതീ''തി? ''അഹം ഖോ, കേസി, പുരിസദമ്മം സണ്ഹേനപി വിനേമി, ഫരുസേനപി വിനേമി, സണ്ഹഫരുസേനപി വിനേമി. തത്രിദം, കേസി, സണ്ഹസ്മിം - ഇതി കായസുചരിതം ഇതി കായസുചരിതസ്സ വിപാകോ, ഇതി വചീസുചരിതം ഇതി വചീസുചരിതസ്സ വിപാകോ, ഇതി മനോസുചരിതം ഇതി മനോസുചരിതസ്സ വിപാകോ, ഇതി ദേവാ, ഇതി മനുസ്സാതി. തത്രിദം, കേസി, ഫരുസസ്മിം - ഇതി കായദുച്ചരിതം ഇതി കായദുച്ചരിതസ്സ വിപാകോ, ഇതി വചീദുച്ചരിതം ഇതി വചീദുച്ചരിതസ്സ വിപാകോ, ഇതി മനോദുച്ചരിതം ഇതി മനോദുച്ചരിതസ്സ വിപാകോ, ഇതി നിരയോ, ഇതി തിരച്ഛാനയോനി, ഇതി പേത്തിവിസയോ''തി.

''തത്രിദം, കേസി, സണ്ഹഫരുസസ്മിം - ഇതി കായസുചരിതം ഇതി കായസുചരിതസ്സ വിപാകോ, ഇതി കായദുച്ചരിതം ഇതി കായദുച്ചരിതസ്സ വിപാകോ, ഇതി വചീസുചരിതം ഇതി വചീസുചരിതസ്സ വിപാകോ, ഇതി വചീദുച്ചരിതം ഇതി വചീദുച്ചരിതസ്സ വിപാകോ, ഇതി മനോസുചരിതം ഇതി മനോസുചരിതസ്സ വിപാകോ, ഇതി മനോദുച്ചരിതം ഇതി മനോദുച്ചരിതസ്സ വിപാകോ, ഇതി ദേവാ, ഇതി മനുസ്സാ, ഇതി നിരയോ, ഇതി തിരച്ഛാനയോനി, ഇതി പേത്തിവിസയോ''തി.

''സചേ തേ, ഭന്തേ, പുരിസദമ്മോ സണ്ഹേന വിനയം ന ഉപേതി, ഫരുസേന വിനയം ന ഉപേതി, സണ്ഹഫരുസേന വിനയം ന ഉപേതി, കിന്തി നം ഭഗവാ കരോതീ''തി? ''സചേ മേ, കേസി, പുരിസദമ്മോ സണ്ഹേന വിനയം ന ഉപേതി, ഫരുസേന വിനയം ന ഉപേതി, സണ്ഹഫരുസേന വിനയം ന ഉപേതി, ഹനാമി നം, കേസീ''തി. ''ന ഖോ, ഭന്തേ, ഭഗവതോ പാണാതിപാതോ കപ്പതി. അഥ ച പന ഭഗവാ ഏവമാഹ - 'ഹനാമി, നം കേസീ'''തി! ''സച്ചം, കേസി! ന തഥാഗതസ്സ പാണാതിപാതോ കപ്പതി. അപി ച യോ പുരിസദമ്മോ സണ്ഹേന വിനയം ന ഉപേതി, ഫരുസേന വിനയം ന ഉപേതി, സണ്ഹഫരുസേന വിനയം ന ഉപേതി, ന തം തഥാഗതോ വത്തബ്ബം

അനുസാസിതബ്ബം മഞ്ഞതി, നാപി വിഞ്ഞൂ സബ്രഹ്മചാരീ വത്തബ്ബം അനുസാസിതബ്ബം മഞ്ഞന്തി. വധോ ഹേസോ, കേസി, അരിയസ്സ വിനയേ - യം ന തഥാഗതോ വത്തബ്ബം അനുസാസിതബ്ബം മഞ്ഞതി, നാപി വിഞ്ഞൂ സബ്രഹ്മചാരീ വത്തബ്ബം അനുസാസിതബ്ബം മഞ്ഞന്തീ''തി.

''സോ ഹി നൂന, ഭന്തേ, സുഹതോ ഹോതി - യം ന തഥാഗതോ വത്തബ്ബം അനുസാസിതബ്ബം മഞ്ഞതി, നാപി വിഞ്ഞൂ സബ്രഹ്മചാരീ വത്തബ്ബം അനുസാസിതബ്ബം മഞ്ഞന്തീതി. അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ, അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ...പേ॰... ഉപാസകം മം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി. പഠമം.

൨. ജവസുത്തം

൧൧൨. ''ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി. കതമേഹി ചതൂഹി? അജ്ജവേന, ജവേന, ഖന്തിയാ, സോരച്ചേന - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി, രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി.

''ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. കതമേഹി ചതൂഹി? അജ്ജവേന, ജവേന, ഖന്തിയാ, സോരച്ചേന - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി... പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ''തി. ദുതിയം.

൩. പതോദസുത്തം

൧൧൩. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, ഭദ്രാ അസ്സാജാനീയാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ പതോദച്ഛായം ദിസ്വാ സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി - 'കിം നു ഖോ മം അജ്ജ അസ്സദമ്മസാരഥി കാരണം കാരേസ്സതി, കിമസ്സാഹം [കഥമസ്സാഹം (ക॰)] പടികരോമീ'തി! ഏവരൂപോപി, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ ഹോതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, പഠമോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ സന്തോ സംവിജ്ജമാനോ ലോകസ്മിം.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ ന ഹേവ ഖോ പതോദച്ഛായം ദിസ്വാ സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി, അപി ച ഖോ ലോമവേധവിദ്ധോ സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി - 'കിം നു ഖോ മം അജ്ജ അസ്സദമ്മസാരഥി കാരണം കാരേസ്സതി, കിമസ്സാഹം പടികരോമീ'തി! ഏവരൂപോപി, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ ഹോതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ സന്തോ സംവിജ്ജമാനോ ലോകസ്മിം.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ ന ഹേവ ഖോ പതോദച്ഛായം ദിസ്വാ സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി നാപി

ലോമവേധവിദ്ധോ സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി, അപി ച ഖോ ചമ്മവേധവിദ്ധോ സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി - 'കിം നു ഖോ മം അജ്ജ അസ്സദമ്മസാരഥി കാരണം കാരേസ്സതി, കിമസ്സാഹം പടികരോമീ'തി! ഏവരൂപോപി, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ ഹോതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, തതിയോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ സന്തോ സംവിജ്ജമാനോ ലോകസ്മിം.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ ന ഹേവ ഖോ പതോദച്ഛായം ദിസ്വാ സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി നാപി ലോമവേധവിദ്ധോ സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി നാപി ചമ്മവേധവിദ്ധോ സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി, അപി ച ഖോ അട്ഠിവേധവിദ്ധോ സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി - 'കിം നു ഖോ മം അജ്ജ അസ്സദമ്മസാരഥി കാരണം കാരേസ്സതി, കിമസ്സാഹം പടികരോമീ'തി ! ഏവരൂപോപി, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ ഹോതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, ചതുത്ഥോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ സന്തോ സംവിജ്ജമാനോ ലോകസ്മിം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഭദ്രാ അസ്സാജാനീയാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം.

"ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോമേ ഭദ്രാ പുരിസാജാനീയാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഭദ്രോ പുരിസാജാനീയോ സുണാതി - 'അമുകസ്മിം നാമ ഗാമേ വാ നിഗമേ വാ ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ ദുക്ഖിതോ വാ കാലങ്കതോ [കാലകതോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] വാ'തി. സോ തേന സംവിജ്ജതി, സംവേഗം ആപജ്ജതി. സംവിഗ്ഗോ യോനിസോ പദഹതി. പഹിതത്തോ കായേന ചേവ പരമസച്ചം [പരമത്ഥസച്ചം (ക॰) മ॰ നി॰ ൨.൧൮൩ പസ്സിതബ്ബം] സച്ഛികരോതി, പഞ്ഞായ ച അതിവിജ്ഝ പസ്സതി. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ പതോദച്ഛായം ദിസ്വാ സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം ഭദ്രം പുരിസാജാനീയം വദാമി. ഏവരൂപോപി, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ഭദ്രോ പുരിസാജാനീയോ ഹോതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, പഠമോ ഭദ്രോ പുരിസാജാനീയോ സന്തോ സംവിജ്ജമാനോ ലോകസ്മിം.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ഭദ്രോ പുരിസാജാനീയോ ന ഹേവ ഖോ സുണാതി - 'അമുകസ്മിം നാമ ഗാമേ വാ നിഗമേ വാ ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ ദുക്ഖിതോ വാ കാലങ്കതോ വാ'തി, അപി ച ഖോ സാമം പസ്സതി ഇത്ഥിം വാ പുരിസം വാ ദുക്ഖിതം വാ കാലങ്കതം വാ. സോ തേന സംവിജ്ജതി, സംവേഗം ആപജ്ജതി. സംവിഗ്ഗോ യോനിസോ പദഹതി. പഹിതത്തോ കായേന ചേവ പരമസച്ചം സച്ഛികരോതി, പഞ്ഞായ ച അതിവിജ്ഝ പസ്സതി. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ ലോമവേധവിദ്ധോ സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം ഭദ്രം പുരിസാജാനീയം വദാമി. ഏവരൂപോപി, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ഭദ്രോ പുരിസാജാനീയോ ഹോതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയോ ഭദ്രോ പുരിസാജാനീയോ സന്തോ സംവിജ്ജമാനോ ലോകസ്മിം.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ഭദ്രോ പുരിസാജാനീയോ ന ഹേവ ഖോ സുണാതി - 'അമുകസ്മിം നാമ ഗാമേ വാ നിഗമേ വാ ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ ദുക്ഖിതോ വാ കാലങ്കതോ വാ'തി, നാപി സാമം പസ്സതി

ഇത്ഥിം വാ പുരിസം വാ ദുക്ഖിതം വാ കാലങ്കതം വാ, അപി ച ഖ്വസ്സ ഞാതി വാ സാലോഹിതോ വാ ദുക്ഖിതോ വാ ഹോതി കാലങ്കതോ വാ. സോ തേന സംവിജ്ജതി, സംവേഗം ആപജ്ജതി. സംവിഗ്ഗോ യോനിസോ പദഹതി. പഹിതത്തോ കായേന ചേവ പരമസച്ചം സച്ഛികരോതി, പഞ്ഞായ ച അതിവിജ്ഝ പസ്സതി. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ ചമ്മവേധവിദ്ധോ സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം ഭദ്രം പുരിസാജാനീയം വദാമി. ഏവരൂപോപി, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ഭദ്രോ പുരിസാജാനീയോ ഹോതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, തതിയോ ഭദ്രോ പുരിസാജാനീയോ സന്തോ സംവിജ്ജമാനോ ലോകസ്മിം.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ഭദ്രോ പുരിസാജാനീയോ ന ഹേവ ഖോ സുണാതി - ‘അമുകസ്മിം നാമ ഗാമേ വാ നിഗമേ വാ ഇത്ഥീ വാ പുരിസോ വാ ദുക്ഖിതോ വാ കാലങ്കതോ വാ’തി, നാപി സാമം പസ്സതി ഇത്ഥിം വാ പുരിസം വാ ദുക്ഖിതം വാ കാലങ്കതം വാ, നാപിസ്സ ഞാതി വാ സാലോഹിതോ വാ ദുക്ഖിതോ വാ ഹോതി കാലങ്കതോ വാ, അപി ച ഖോ സാമഞ്ഞേവ ഫുട്ഠോ ഹോതി സാരീരികാഹി വേദനാഹി ദുക്ഖാഹി തിബ്ബാഹി [തിപ്പാഹി (സീ॰ പീ॰)] ഖരാഹി കടുകാഹി അസാതാഹി അമനാപാഹി പാണഹരാഹി. സോ തേന സംവിജ്ജതി, സംവേഗം ആപജ്ജതി. സംവിഗ്ഗോ യോനിസോ പദഹതി. പഹിതത്തോ കായേന ചേവ പരമസച്ചം സച്ഛികരോതി, പഞ്ഞായ ച അതിവിജ്ഝ പസ്സതി. സേയ്യഥാപി സോ, ഭിക്ഖവേ, ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ അട്ഠിവേധവിദ്ധോ സംവിജ്ജതി സംവേഗം ആപജ്ജതി; തഥൂപമാഹം, ഭിക്ഖവേ, ഇമം ഭദ്രം പുരിസാജാനീയം വദാമി. ഏവരൂപോപി, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ ഭദ്രോ പുരിസാജാനീയോ ഹോതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, ചതുത്ഥോ ഭദ്രോ പുരിസാജാനീയോ സന്തോ സംവിജ്ജമാനോ ലോകസ്മിം. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഭദ്രാ പുരിസാജാനീയാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി”ന്തി. തതിയം.

൪. നാഗസുത്തം

൧൧൪. “ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ നാഗോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ നാഗോ സോതാ ച ഹോതി, ഹന്താ ച, ഖന്താ ച, ഗന്താ ച.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ നാഗോ സോതാ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ നാഗോ യമേനം ഹത്ഥിദമ്മസാരഥി കാരണം കാരേതി - യദി വാ കതപുബ്ബം യദി വാ അകതപുബ്ബം - തം അട്ഠിം കത്വാ [അട്ഠികത്വാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) അം॰ നി॰ ൭.൬൮] മനസി കത്വാ സബ്ബചേതസാ [സബ്ബം ചേതസോ (സബ്ബത്ഥ)] സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതോ സുണാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ നാഗോ സോതാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ നാഗോ ഹന്താ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ നാഗോ സങ്ഗാമഗതോ ഹത്ഥിമ്പി ഹനതി, ഹത്ഥാരുഹമ്പി ഹനതി, അസ്സമ്പി ഹനതി, അസ്സാരുഹമ്പി ഹനതി , രഥമ്പി ഹനതി, രഥികമ്പി ഹനതി, പത്തികമ്പി ഹനതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ നാഗോ ഹന്താ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ നാഗോ ഖന്താ ഹോതി? ഇധ ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ നാഗോ സങ്ഗാമഗതോ ഖമോ ഹോതി സത്തിപ്പഹാരാനം അസിപ്പഹാരാനം ഉസുപ്പഹാരാനം ഫരസുപ്പഹാരാനം [“ഫരസുപ്പഹാരാന”ന്തി ഇദം പദം സ്യാമപോത്ഥകേ നത്ഥി. മ॰ നി॰ ന.വ്ഥ പസ്സിതബ്ബം] ഭേരിപണവസങ്ഖതിണവനിന്നാദസദ്ദാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ നാഗോ ഖന്താ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ നാഗോ ഗന്താ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ നാഗോ യമേനം ഹത്ഥിദമ്മസാരഥി ദിസം പേസേതി - യദി വാ ഗതപുബ്ബം യദി വാ അഗതപുബ്ബം - തം ഖിപ്പമേവ ഗന്താ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ നാഗോ ഗന്താ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ നാഗോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി.

“ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി ...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സോതാ ച ഹോതി, ഹന്താ ച, ഖന്താ ച, ഗന്താ ച.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സോതാ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തഥാഗതപ്പവേദിതേ ധമ്മവിനയേ ദേസിയമാനേ അട്ഠിം കത്വാ മനസി കത്വാ സബ്ബചേതസാ സമന്നാഹരിത്വാ ഓഹിതസോതോ ധമ്മം സുണാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സോതാ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഹന്താ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉപ്പന്നം കാമവിതക്കം നാധിവാസേതി പജഹതി വിനോദേതി (ഹനതി) [( ) നത്ഥി സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു. അ॰ നി॰ ർ.ഫ്നൻ പടിപദാവഗ്ഗേ ചതുത്ഥസുത്തേ പന “സമേതീ”തി പദം സബ്ബത്ഥപി ദിസ്സതി] ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി, ഉപ്പന്നം ബ്യാപാദവിതക്കം...പേ॰... ഉപ്പന്നം വിഹിംസാവിതക്കം...പേ॰... ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ നാധിവാസേതി പജഹതി വിനോദേതി ഹനതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഹന്താ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഖന്താ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഖമോ ഹോതി സീതസ്സ ഉണ്ഹസ്സ ജിഘച്ഛായ പിപാസായ, ഡംസമകസവാതാതപസരീസപസമ്ഫസ്സാനം ദുരുത്താനം ദുരാഗതാനം വചനപഥാനം ഉപ്പന്നാനം സാരീരികാനം വേദനാനം ദുക്ഖാനം തിബ്ബാനം ഖരാനം കടുകാനം അസാതാനം അമനാപാനം പാണഹരാനം അധിവാസകജാതികോ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഖന്താ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഗന്താ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു യായം ദിസാ അഗതപുബ്ബാ ഇമിനാ ദീഘേന അദ്ധുനാ യദിദം സബ്ബസങ്ഖാരസമഥോ സബ്ബൂപധിപടിനിസ്സഗ്ഗോ തണ്ഹാക്ഖയോ വിരാഗോ നിരോധോ നിബ്ബാനം, തം ഖിപ്പഞ്ഞേവ ഗന്താ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഗന്താ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി

സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി…പേ॰… അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. ഠാനസുത്തം

൧൧൫. ''ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഠാനാനി. കതമാനി ചത്താരി? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ഠാനം അമനാപം കാതും; തഞ്ച കയിരമാനം അനത്ഥായ സംവത്തതി. അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ഠാനം അമനാപം കാതും; തഞ്ച കയിരമാനം അത്ഥായ സംവത്തതി. അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ഠാനം മനാപം കാതും; തഞ്ച കയിരമാനം അനത്ഥായ സംവത്തതി. അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ഠാനം മനാപം കാതും; തഞ്ച കയിരമാനം അത്ഥായ സംവത്തതി.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യമിദം [യദിദം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] ഠാനം അമനാപം കാതും; തഞ്ച കയിരമാനം അനത്ഥായ സംവത്തതി - ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ഠാനം ഉഭയേനേവ ന കത്തബ്ബം മഞ്ഞതി [പഞ്ഞായതി (?)]. യമ്പിദം [യദിദം (ക॰)] ഠാനം അമനാപം കാതും; ഇമിനാപി നം [തം (സീ॰ പീ॰) സ്യാമപോത്ഥകേ നത്ഥി] ന കത്തബ്ബം മഞ്ഞതി. യമ്പിദം ഠാനം കയിരമാനം അനത്ഥായ സംവത്തതി; ഇമിനാപി നം [തം (പീ॰) സീ॰ സ്യാ॰ പോത്ഥകേസു നത്ഥി] ന കത്തബ്ബം മഞ്ഞതി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ഠാനം ഉഭയേനേവ ന കത്തബ്ബം മഞ്ഞതി.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യമിദം ഠാനം അമനാപം കാതും; തഞ്ച കയിരമാനം അത്ഥായ സംവത്തതി - ഇമസ്മിം, ഭിക്ഖവേ, ഠാനേ ബാലോ ച പണ്ഡിതോ ച വേദിതബ്ബോ പുരിസഥാമേ പുരിസവീരിയേ പുരിസപരക്കമേ. ന, ഭിക്ഖവേ, ബാലോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'കിഞ്ചാപി ഖോ ഇദം ഠാനം അമനാപം കാതും; അഥ ചരഹിദം ഠാനം കയിരമാനം അത്ഥായ സംവത്തതീ'തി. സോ തം ഠാനം ന കരോതി. തസ്സ തം ഠാനം അകയിരമാനം അനത്ഥായ സംവത്തതി. പണ്ഡിതോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'കിഞ്ചാപി ഖോ ഇദം ഠാനം അമനാപം കാതും; അഥ ചരഹിദം ഠാനം കയിരമാനം അത്ഥായ സംവത്തതീ'തി. സോ തം ഠാനം കരോതി. തസ്സ തം ഠാനം കയിരമാനം അത്ഥായ സംവത്തതി.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യമിദം [യദിദം (സ്യാ॰ കം॰)] ഠാനം മനാപം കാതും; തഞ്ച കയിരമാനം അനത്ഥായ സംവത്തതി - ഇമസ്മിമ്പി, ഭിക്ഖവേ, ഠാനേ ബാലോ ച പണ്ഡിതോ ച വേദിതബ്ബോ പുരിസഥാമേ പുരിസവീരിയേ പുരിസപരക്കമേ. ന, ഭിക്ഖവേ, ബാലോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'കിഞ്ചാപി ഖോ ഇദം ഠാനം മനാപം കാതും; അഥ ചരഹിദം ഠാനം കയിരമാനം അനത്ഥായ സംവത്തതീ'തി. സോ തം ഠാനം കരോതി. തസ്സ തം ഠാനം കയിരമാനം അനത്ഥായ സംവത്തതി. പണ്ഡിതോ ച ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'കിഞ്ചാപി ഖോ ഇദം ഠാനം മനാപം കാതും; അഥ ചരഹിദം ഠാനം കയിരമാനം അനത്ഥായ സംവത്തതീ'തി. സോ തം ഠാനം ന കരോതി. തസ്സ തം ഠാനം അകയിരമാനം അത്ഥായ സംവത്തതി.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യമിദം ഠാനം മനാപം കാതും, തഞ്ച കയിരമാനം അത്ഥായ സംവത്തതി - ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ഠാനം ഉഭയേനേവ കത്തബ്ബം മഞ്ഞതി. യമ്പിദം ഠാനം മനാപം കാതും, ഇമിനാപി നം കത്തബ്ബം മഞ്ഞതി; യമ്പിദം ഠാനം കയിരമാനം അത്ഥായ സംവത്തതി, ഇമിനാപി നം കത്തബ്ബം

മഞ്ഞതി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ഠാനം ഉഭയേനേവ കത്തബ്ബം മഞ്ഞതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ഠാനാനീ''തി. പഞ്ചമം.

൬. അപ്പമാദസുത്തം

൧൧൬. ''ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ഠാനേഹി അപ്പമാദോ കരണീയോ. കതമേഹി ചതൂഹി? കായദുച്ചരിതം, ഭിക്ഖവേ, പജഹഥ, കായസുചരിതം ഭാവേഥ; തത്ഥ ച മാ പമാദത്ഥ. വചീദുച്ചരിതം, ഭിക്ഖവേ, പജഹഥ, വചീസുചരിതം ഭാവേഥ; തത്ഥ ച മാ പമാദത്ഥ. മനോദുച്ചരിതം, ഭിക്ഖവേ, പജഹഥ, മനോസുചരിതം ഭാവേഥ; തത്ഥ ച മാ പമാദത്ഥ. മിച്ഛാദിട്ഠിം, ഭിക്ഖവേ, പജഹഥ, സമ്മാദിട്ഠിം ഭാവേഥ ; തത്ഥ ച മാ പമാദത്ഥ.

''യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ കായദുച്ചരിതം പഹീനം ഹോതി കായസുചരിതം ഭാവിതം, വചീദുച്ചരിതം പഹീനം ഹോതി വചീസുചരിതം ഭാവിതം, മനോദുച്ചരിതം പഹീനം ഹോതി മനോസുചരിതം ഭാവിതം, മിച്ഛാദിട്ഠി പഹീനാ ഹോതി സമ്മാദിട്ഠി ഭാവിതാ, സോ ന ഭായതി സമ്പരായികസ്സ മരണസ്സാ''തി. ഛട്ഠം.

൭. ആരക്ഖസുത്തം

൧൧൭. ''ചതൂസു, ഭിക്ഖവേ, ഠാനേസു അത്തരൂപേന അപ്പമാദോ സതി ചേതസോ ആരക്ഖോ കരണീയോ. കതമേസു ചതൂസു? 'മാ മേ രജനീയേസു ധമ്മേസു ചിത്തം രജ്ജീ'തി അത്തരൂപേന അപ്പമാദോ സതി ചേതസോ ആരക്ഖോ കരണീയോ; 'മാ മേ ദോസനീയേസു ധമ്മേസു ചിത്തം ദുസ്സീ'തി അത്തരൂപേന അപ്പമാദോ സതി ചേതസോ ആരക്ഖോ കരണീയോ; 'മാ മേ മോഹനീയേസു ധമ്മേസു ചിത്തം മുയ്ഹീ'തി അത്തരൂപേന അപ്പമാദോ സതി ചേതസോ ആരക്ഖോ കരണീയോ; 'മാ മേ മദനീയേസു ധമ്മേസു ചിത്തം മജ്ജീ'തി അത്തരൂപേന അപ്പമാദോ സതി ചേതസോ ആരക്ഖോ കരണീയോ.

''യതോ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ രജനീയേസു ധമ്മേസു ചിത്തം ന രജ്ജതി വീതരാഗത്താ, ദോസനീയേസു ധമ്മേസു ചിത്തം ന ദുസ്സതി വീതദോസത്താ, മോഹനീയേസു ധമ്മേസു ചിത്തം ന മുയ്ഹതി വീതമോഹത്താ, മദനീയേസു ധമ്മേസു ചിത്തം ന മജ്ജതി വീതമദത്താ, സോ ന ഛമ്ഭതി ന കമ്പതി ന വേധതി ന സന്താസം ആപജ്ജതി, ന ച പന സമണവചനഹേതുപി ഗച്ഛതീ''തി. സത്തമം.

൮. സംവേജനീയസുത്തം

൧൧൮. ''ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, സദ്ധസ്സ കുലപുത്തസ്സ ദസ്സനീയാനി സംവേജനീയാനി ഠാനാനി. കതമാനി ചത്താരി? 'ഇധ തഥാഗതോ ജാതോ'തി, ഭിക്ഖവേ, സദ്ധസ്സ കുലപുത്തസ്സ ദസ്സനീയം സംവേജനീയം ഠാനം. 'ഇധ തഥാഗതോ അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുദ്ധോ'തി, ഭിക്ഖവേ, സദ്ധസ്സ കുലപുത്തസ്സ ദസ്സനീയം സംവേജനീയം ഠാനം. 'ഇധ തഥാഗതോ അനുത്തരം ധമ്മചക്കം പവത്തേസീ'തി, ഭിക്ഖവേ, സദ്ധസ്സ കുലപുത്തസ്സ ദസ്സനീയം സംവേജനീയം ഠാനം. 'ഇധ തഥാഗതോ അനുപാദിസേസായ നിബ്ബാനധാതുയാ പരിനിബ്ബുതോ'തി , ഭിക്ഖവേ, സദ്ധസ്സ കുലപുത്തസ്സ

ദസ്സനീയം സംവേജനീയം ഠാനം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി സദ്ധസ്സ കുലപുത്തസ്സ ദസ്സനീയാനി സംവേജനീയാനി ഠാനാനീ''തി. അട്ഠമം.

൯. പഠമഭയസുത്തം

൧൧൯. ''ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഭയാനി. കതമാനി ചത്താരി? ജാതിഭയം, ജരാഭയം, ബ്യാധിഭയം, മരണഭയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ഭയാനീ''തി. നവമം.

൧൦. ദുതിയഭയസുത്തം

൧൨൦. ''ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഭയാനി. കതമാനി ചത്താരി? അഗ്ഗിഭയം, ഉദകഭയം, രാജഭയം, ചോരഭയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ഭയാനീ''തി. ദസമം.

കേസിവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

കേസി ജവോ പതോദോ ച, നാഗോ ഠാനേന പഞ്ചമം;
അപ്പമാദോ ച ആരക്ഖോ, സംവേജനീയഞ്ച ദ്വേ ഭയാതി.

(൧൧) ൧. ഭയവഗ്ഗോ

൧. അത്താനുവാദസുത്തം

൧൨൧. "ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഭയാനി. കതമാനി ചത്താരി? അത്താനുവാദഭയം, പരാനുവാദഭയം, ദണ്ഡഭയം, ദുഗ്ഗതിഭയം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, അത്താനുവാദഭയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അഹഞ്ചേവ [അഹഞ്ചേ (?)] ഖോ പന കായേന ദുച്ചരിതം ചരേയ്യം, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരേയ്യം, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരേയ്യം, കിഞ്ച തം യം മം [കിഞ്ച തം മം (സീ॰), കിഞ്ച മം (സ്യാ॰ കം॰), കിഞ്ച തം കമ്മം (പീ॰ കം॰)] അത്താ സീലതോ ന ഉപവദേയ്യാ'തി! സോ അത്താനുവാദഭയസ്സ ഭീതോ കായദുച്ചരിതം പഹായ കായസുചരിതം ഭാവേതി, വചീദുച്ചരിതം പഹായ വചീസുചരിതം ഭാവേതി, മനോദുച്ചരിതം പഹായ മനോസുചരിതം ഭാവേതി, സുദ്ധം അത്താനം പരിഹരതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അത്താനുവാദഭയം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പരാനുവാദഭയം? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'അഹഞ്ചേവ ഖോ പന കായേന ദുച്ചരിതം ചരേയ്യം, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരേയ്യം, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരേയ്യം, കിഞ്ച തം യം മം പരേ സീലതോ ന ഉപവദേയ്യു'ന്തി! സോ പരാനുവാദഭയസ്സ ഭീതോ കായദുച്ചരിതം പഹായ കായസുചരിതം ഭാവേതി, വചീദുച്ചരിതം പഹായ വചീസുചരിതം ഭാവേതി, മനോദുച്ചരിതം പഹായ മനോസുചരിതം ഭാവേതി, സുദ്ധം അത്താനം പരിഹരതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പരാനുവാദഭയം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദണ്ഡഭയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പസ്സതി ചോരം ആഗുചാരിം, രാജാനോ ഗഹേത്വാ വിവിധാ കമ്മകാരണാ കാരേന്തേ, കസാഹിപി താളേന്തേ, വേത്തേഹിപി താളേന്തേ, അദ്ധദണ്ഡകേഹിപി താളേന്തേ, ഹത്ഥമ്പി ഛിന്ദന്തേ, പാദമ്പി ഛിന്ദന്തേ, ഹത്ഥപാദമ്പി ഛിന്ദന്തേ, കണ്ണമ്പി ഛിന്ദന്തേ, നാസമ്പി ഛിന്ദന്തേ, കണ്ണനാസമ്പി ഛിന്ദന്തേ, ബിലങ്ഗഥാലികമ്പി കരോന്തേ, സങ്ഖമുണ്ഡികമ്പി കരോന്തേ, രാഹുമുഖമ്പി കരോന്തേ, ജോതിമാലികമ്പി കരോന്തേ, ഹത്ഥപജ്ജോതികമ്പി കരോന്തേ, ഏരകവത്തികമ്പി കരോന്തേ, ചീരകവാസികമ്പി കരോന്തേ, ഏണേയ്യകമ്പി കരോന്തേ, ബലിസമംസികമ്പി കരോന്തേ, കഹാപണകമ്പി കരോന്തേ, ഖാരാപതച്ഛികമ്പി കരോന്തേ, പലിഘപരിവത്തികമ്പി കരോന്തേ, പലാലപീഠകമ്പി കരോന്തേ, തത്തേനപി തേലേന ഓസിഞ്ചന്തേ, സുനഖേഹിപി ഖാദാപേന്തേ, ജീവന്തമ്പി സൂലേ ഉത്താസേന്തേ, അസിനാപി സീസം ഛിന്ദന്തേ.

"തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'യഥാരൂപാനം ഖോ പാപകാനം കമ്മാനം ഹേതു ചോരം ആഗുചാരിം രാജാനോ ഗഹേത്വാ വിവിധാ കമ്മകാരണാ കാരേന്തി, കസാഹിപി താളേന്തി...പേ॰... അസിനാപി സീസം ഛിന്ദന്തി, അഹഞ്ചേവ ഖോ പന ഏവരൂപം പാപകമ്മം കരേയ്യം, മമ്പി രാജാനോ ഗഹേത്വാ ഏവരൂപാ വിവിധാ കമ്മകാരണാ കാരേയ്യും, കസാഹിപി താളേയ്യും, വേത്തേഹിപി താളേയ്യും, അദ്ധദണ്ഡകേഹിപി താളേയ്യും, ഹത്ഥമ്പി ഛിന്ദേയ്യും, പാദമ്പി ഛിന്ദേയ്യും, ഹത്ഥപാദമ്പി ഛിന്ദേയ്യും, കണ്ണമ്പി ഛിന്ദേയ്യും, നാസമ്പി ഛിന്ദേയ്യും, കണ്ണനാസമ്പി ഛിന്ദേയ്യും, ബിലങ്ഗഥാലികമ്പി കരേയ്യും,

സങ്ഖമുണ്ഡികമ്പി കരേയ്യും; രാഹുമുഖമ്പി കരേയ്യും, ജോതിമാലികമ്പി കരേയ്യും, ഹത്ഥപജ്ജോതികമ്പി കരേയ്യും, ഏരകവത്തികമ്പി കരേയ്യും, ചീരകവാസികമ്പി കരേയ്യും, ഏണേയ്യകമ്പി കരേയ്യും, ബലിസമംസികമ്പി കരേയ്യും, കഹാപണകമ്പി കരേയ്യും, ഖാരാപതച്ഛികമ്പി കരേയ്യും, പലിഘപരിവത്തികമ്പി കരേയ്യും, പലാലപീഠകമ്പി കരേയ്യും, തത്തേനപി തേലേന ഓസിഞ്ചേയ്യും, സുനഖേഹിപി ഖാദാപേയ്യും, ജീവന്തമ്പി സൂലേ ഉത്താസേയ്യും, അസിനാപി സീസം ഛിന്ദേയ്യു'ന്തി. സോ ദണ്ഡഭയസ്സ ഭീതോ ന പരേസം പാഭതം വിലുമ്പന്തോ ചരതി. കായദുച്ചരിതം പഹായ...പേ॰... സുദ്ധം അത്താനം പരിഹരതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദണ്ഡഭയം.

"കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ദുഗ്ഗതിഭയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'കായദുച്ചരിതസ്സ ഖോ പാപകോ വിപാകോ അഭിസമ്പരായം, വചീദുച്ചരിതസ്സ പാപകോ വിപാകോ അഭിസമ്പരായം, മനോദുച്ചരിതസ്സ പാപകോ വിപാകോ അഭിസമ്പരായം. അഹഞ്ചേവ ഖോ പന കായേന ദുച്ചരിതം ചരേയ്യം, വാചായ ദുച്ചരിതം ചരേയ്യം, മനസാ ദുച്ചരിതം ചരേയ്യം, കിഞ്ച തം യാഹം ന കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം നിരയം ഉപപജ്ജേയ്യ'ന്തി! സോ ദുഗ്ഗതിഭയസ്സ ഭീതോ കായദുച്ചരിതം പഹായ കായസുചരിതം ഭാവേതി, വചീദുച്ചരിതം പഹായ വചീസുചരിതം ഭാവേതി, മനോദുച്ചരിതം പഹായ മനോസുചരിതം ഭാവേതി, സുദ്ധം അത്താനം പരിഹരതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുഗ്ഗതിഭയം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ഭയാനീ"തി. പഠമം.

൨. ഊമിഭയസുത്തം

൧൨൨. "ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഭയാനി ഉദകോരോഹന്തസ്സ [ഉദകോരോഹന്തേ (മ॰ നി॰ ൨.൧൬൧)] പാടികങ്ഖിതബ്ബാനി . കതമാനി ചത്താരി? ഊമിഭയം, കുമ്ഭീലഭയം, ആവട്ടഭയം, സുസുകാഭയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ഭയാനി ഉദകോരോഹന്തസ്സ പാടികങ്ഖിതബ്ബാനി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ഭയാനി ഇധേകച്ചസ്സ കുലപുത്തസ്സ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അഗാരസ്മാ [സദ്ധാ അഗാരസ്മാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] അനഗാരിയം പബ്ബജിതസ്സ [പബ്ബജതോ (സീ॰)] പാടികങ്ഖിതബ്ബാനി. കതമാനി ചത്താരി? ഊമിഭയം, കുമ്ഭീലഭയം, ആവട്ടഭയം, സുസുകാഭയം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഊമിഭയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ; അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി! തമേനം തഥാ പബ്ബജിതം സമാനം സബ്രഹ്മചാരിനോ ഓവദന്തി അനുസാസന്തി - 'ഏവം തേ അഭിക്കമിതബ്ബം, ഏവം തേ പടിക്കമിതബ്ബം, ഏവം തേ ആലോകേതബ്ബം , ഏവം തേ വിലോകേതബ്ബം, ഏവം തേ സമിഞ്ജിതബ്ബം, ഏവം തേ പസാരിതബ്ബം, ഏവം തേ സങ്ഘാടിപത്തചീവരം ധാരേതബ്ബ'ന്തി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'മയം ഖോ പുബ്ബേ അഗാരിയഭൂതാ സമാനാ അഞ്ഞേ ഓവദാമപി അനുസാസാമപി. ഇമേ പനമ്ഹാകം പുത്തമത്താ മഞ്ഞേ നത്തമത്താ മഞ്ഞേ ഓവദിതബ്ബം അനുസാസിതബ്ബം മഞ്ഞന്തീ'തി. സോ കുപിതോ അനത്തമനോ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു

ഊമിഭയസ്സ ഭീതോ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തോ. ഊമിഭയന്തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, കോധൂപായാസസ്സേതം അധിവചനം. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഊമിഭയം.

''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കുമ്ഭീലഭയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ; അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി! തമേനം തഥാ പബ്ബജിതം സമാനം സബ്രഹ്മചാരിനോ ഓവദന്തി അനുസാസന്തി - 'ഇദം തേ ഖാദിതബ്ബം, ഇദം തേ ന ഖാദിതബ്ബം, ഇദം തേ ഭുഞ്ജിതബ്ബം, ഇദം തേ ന ഭുഞ്ജിതബ്ബം, ഇദം തേ സായിതബ്ബം, ഇദം തേ ന സായിതബ്ബം, ഇദം തേ പാതബ്ബം , ഇദം തേ ന പാതബ്ബം, കപ്പിയം തേ ഖാദിതബ്ബം, അകപ്പിയം തേ ന ഖാദിതബ്ബം, കപ്പിയം തേ ഭുഞ്ജിതബ്ബം, അകപ്പിയം തേ ന ഭുഞ്ജിതബ്ബം, കപ്പിയം തേ സായിതബ്ബം, അകപ്പിയം തേ ന സായിതബ്ബം, കപ്പിയം തേ പാതബ്ബം, അകപ്പിയം തേ ന പാതബ്ബം, കാലേ തേ ഖാദിതബ്ബം, വികാലേ തേ ന ഖാദിതബ്ബം, കാലേ തേ ഭുഞ്ജിതബ്ബം, വികാലേ തേ ന ഭുഞ്ജിതബ്ബം, കാലേ തേ സായിതബ്ബം, വികാലേ തേ ന സായിതബ്ബം, കാലേ തേ പാതബ്ബം, വികാലേ തേ ന പാതബ്ബ'ന്തി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'മയം ഖോ പുബ്ബേ അഗാരിയഭൂതാ സമാനാ യം ഇച്ഛാമ തം ഖാദാമ, യം ന ഇച്ഛാമ ന തം ഖാദാമ; യം ഇച്ഛാമ തം ഭുഞ്ജാമ, യം ന ഇച്ഛാമ ന തം ഭുഞ്ജാമ; യം ഇച്ഛാമ തം സായാമ, യം ന ഇച്ഛാമ ന തം സായാമ; യം ഇച്ഛാമ തം പിവാമ, യം ന ഇച്ഛാമ ന തം പിവാമ; കപ്പിയമ്പി ഖാദാമ അകപ്പിയമ്പി ഖാദാമ കപ്പിയമ്പി ഭുഞ്ജാമ അകപ്പിയമ്പി ഭുഞ്ജാമ കപ്പിയമ്പി സായാമ അകപ്പിയമ്പി സായാമ കപ്പിയമ്പി പിവാമ അകപ്പിയമ്പി പിവാമ, കാലേപി ഖാദാമ വികാലേപി ഖാദാമ കാലേപി ഭുഞ്ജാമ വികാലേപി ഭുഞ്ജാമ കാലേപി സായാമ വികാലേപി സായാമ കാലേപി പിവാമ വികാലേപി പിവാമ; യമ്പി നോ സദ്ധാ ഗഹപതികാ ദിവാ വികാലേ പണീതം ഖാദനീയം വാ ഭോജനീയം വാ ദേന്തി, തത്രപിമേ [തഥപിമേ (മ॰ നി॰ വ.൧൬൩)] മുഖാവരണം മഞ്ഞേ കരോന്തീ'തി. സോ കുപിതോ അനത്തമനോ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കുമ്ഭീലഭയസ്സ ഭീതോ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തോ. കുമ്ഭീലഭയന്തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഓദരികത്തസ്സേതം അധിവചനം. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കുമ്ഭീലഭയം.

''കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ആവട്ടഭയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - 'ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി, ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ; അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ'തി! സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ഗാമം വാ നിഗമം വാ പിണ്ഡായ പവിസതി അരക്ഖിതേനേവ കായേന അരക്ഖിതായ വാചായ അരക്ഖിതേന ചിത്തേന അനുപട്ഠിതായ സതിയാ അസംവുതേഹി ഇന്ദ്രിയേഹി. സോ തത്ഥ പസ്സതി ഗഹപതിം വാ ഗഹപതിപുത്തം വാ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതം സമങ്ഗീഭൂതം

പരിചാരയമാനം. തസ്സ ഏവം ഹോതി - ‘മയം ഖോ പുബ്ബേ അഗാരിയഭൂതാ സമാനാ പഞ്ചഹി കാമഗുണേഹി സമപ്പിതാ സമങ്ഗീഭൂതാ പരിചാരിമ്ഹാ; സംവിജ്ജന്തി ഖോ പന മേ കുലേ ഭോഗാ. സക്കാ ഭോഗേ ച ഭുഞ്ജിതും പുഞ്ഞാനി ച കാതും. യംനൂനാഹം സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തിത്വാ ഭോഗേ ച ഭുഞ്ജേയ്യം പുഞ്ഞാനി ച കരേയ്യ’ന്തി ! സോ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി . അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആവട്ടഭയസ്സ ഭീതോ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തോ. ആവട്ടഭയന്തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ചന്നേതം കാമഗുണാനം അധിവചനം. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ആവട്ടഭയം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സുസുകാഭയം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ കുലപുത്തോ സദ്ധാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതോ ഹോതി - ‘ഓതിണ്ണോമ്ഹി ജാതിയാ ജരായ മരണേന സോകേഹി പരിദേവേഹി ദുക്ഖേഹി ദോമനസ്സേഹി ഉപായാസേഹി, ദുക്ഖോതിണ്ണോ ദുക്ഖപരേതോ; അപ്പേവ നാമ ഇമസ്സ കേവലസ്സ ദുക്ഖക്ഖന്ധസ്സ അന്തകിരിയാ പഞ്ഞായേഥാ’തി! സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ പുബ്ബണ്ഹസമയം നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ ഗാമം വാ നിഗമം വാ പിണ്ഡായ പവിസതി അരക്ഖിതേനേവ കായേന അരക്ഖിതായ വാചായ അരക്ഖിതേന ചിത്തേന അനുപട്ഠിതായ സതിയാ അസംവുതേഹി ഇന്ദ്രിയേഹി. സോ തത്ഥ പസ്സതി മാതുഗാമം ദുന്നിവത്ഥം വാ ദുപ്പാരുതം വാ. തസ്സ മാതുഗാമം ദിസ്വാ ദുന്നിവത്ഥം വാ ദുപ്പാരുതം വാ രാഗോ ചിത്തം അനുദ്ധംസേതി. സോ രാഗാനുദ്ധംസിതേന ചിത്തേന സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സുസുകാഭയസ്സ ഭീതോ സിക്ഖം പച്ചക്ഖായ ഹീനായാവത്തോ. സുസുകാഭയന്തി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, മാതുഗാമസ്സേതം അധിവചനം. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സുസുകാഭയം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ഭയാനി ഇധേകച്ചസ്സ കുലപുത്തസ്സ ഇമസ്മിം ധമ്മവിനയേ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജിതസ്സ പാടികങ്ഖിതബ്ബാനീ”തി. ദുതിയം.

൩. പഠമനാനാകരണസുത്തം

൧൨൩. “ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? [കഥാ॰ ൬൭൧ ആദയോ] ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ തദസ്സാദേതി, തം നികാമേതി, തേന ച വിത്തിം ആപജ്ജതി. തത്ഥ ഠിതോ തദധിമുത്തോ തബ്ബഹുലവിഹാരീ അപരിഹീനോ കാലം കുരുമാനോ ബ്രഹ്മകായികാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. ബ്രഹ്മകായികാനം, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനം കപ്പോ ആയുപ്പമാണം. തത്ഥ പുഥുജ്ജനോ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ നിരയമ്പി ഗച്ഛതി തിരച്ഛാനയോനിമ്പി ഗച്ഛതി പേത്തിവിസയമ്പി ഗച്ഛതി. ഭഗവതോ പന സാവകോ തത്ഥ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ തസ്മിംയേവ ഭവേ പരിനിബ്ബായതി. അയം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വിസേസോ അയം അധിപ്പയാസോ ഇദം നാനാകരണം സുതവതോ അരിയസാവകസ്സ അസ്സുതവതാ പുഥുജ്ജനേന, യദിദം ഗതിയാ ഉപപത്തിയാ സതി [യദിദം ചുതിയാ ഉപപത്തിയാ ചാതി (ക॰) അം॰ നി॰ ൩.൧൧൭ പസ്സിതബ്ബം].

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ തദസ്സാദേതി, തം നികാമേതി, തേന ച വിത്തിം ആപജ്ജതി. തത്ഥ ഠിതോ തദധിമുത്തോ തബ്ബഹുലവിഹാരീ അപരിഹീനോ കാലം കുരുമാനോ ആഭസ്സരാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. ആഭസ്സരാനം, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനം ദ്വേ കപ്പാ ആയുപ്പമാണം. തത്ഥ പുഥുജ്ജനോ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ നിരയമ്പി ഗച്ഛതി തിരച്ഛാനയോനിമ്പി ഗച്ഛതി പേത്തിവിസയമ്പി ഗച്ഛതി. ഭഗവതോ പന സാവകോ തത്ഥ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ തസ്മിംയേവ ഭവേ പരിനിബ്ബായതി. അയം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വിസേസോ അയം അധിപ്പയാസോ ഇദം നാനാകരണം സുതവതോ അരിയസാവകസ്സ അസ്സുതവതാ പുഥുജ്ജനേന, യദിദം ഗതിയാ ഉപപത്തിയാ സതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി സതോ ച സമ്പജാനോ സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - ‘ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ’തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ തദസ്സാദേതി, തം നികാമേതി, തേന ച വിത്തിം ആപജ്ജതി. തത്ഥ ഠിതോ തദധിമുത്തോ തബ്ബഹുലവിഹാരീ അപരിഹീനോ, കാലം കുരുമാനോ സുഭകിണ്ഹാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. സുഭകിണ്ഹാനം, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനം ചത്താരോ കപ്പാ ആയുപ്പമാണം. തത്ഥ പുഥുജ്ജനോ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ നിരയമ്പി ഗച്ഛതി തിരച്ഛാനയോനിമ്പി ഗച്ഛതി പേത്തിവിസയമ്പി ഗച്ഛതി. ഭഗവതോ പന സാവകോ തത്ഥ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ തസ്മിംയേവ ഭവേ പരിനിബ്ബായതി. അയം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വിസേസോ അയം അധിപ്പയാസോ ഇദം നാനാകരണം സുതവതോ അരിയസാവകസ്സ അസ്സുതവതാ പുഥുജ്ജനേന, യദിദം ഗതിയാ ഉപപത്തിയാ സതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ തദസ്സാദേതി, തം നികാമേതി, തേന ച വിത്തിം ആപജ്ജതി. തത്ഥ ഠിതോ തദധിമുത്തോ തബ്ബഹുലവിഹാരീ അപരിഹീനോ കാലം കുരുമാനോ വേഹപ്ഫലാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. വേഹപ്ഫലാനം, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനം പഞ്ച കപ്പസതാനി ആയുപ്പമാണം. തത്ഥ പുഥുജ്ജനോ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ നിരയമ്പി ഗച്ഛതി തിരച്ഛാനയോനിമ്പി ഗച്ഛതി പേത്തിവിസയമ്പി ഗച്ഛതി. ഭഗവതോ പന സാവകോ തത്ഥ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ തസ്മിംയേവ ഭവേ പരിനിബ്ബായതി. അയം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വിസേസോ അയം അധിപ്പയാസോ ഇദം നാനാകരണം സുതവതോ അരിയസാവകസ്സ അസ്സുതവതാ പുഥുജ്ജനേന, യദിദം ഗതിയാ ഉപപത്തിയാ സതി. ഇമേ ഖോ,

ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി’’ന്തി. തതിയം.

൪. ദുതിയനാനാകരണസുത്തം

൧൨൪. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി…പേ॰… പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ യദേവ തത്ഥ ഹോതി രൂപഗതം വേദനാഗതം സഞ്ഞാഗതം സങ്ഖാരഗതം വിഞ്ഞാണഗതം, തേ ധമ്മേ അനിച്ചതോ ദുക്ഖതോ രോഗതോ ഗണ്ഡതോ സല്ലതോ അഘതോ ആബാധതോ പരതോ പലോകതോ സുഞ്ഞതോ അനത്തതോ സമനുപസ്സതി. സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുദ്ധാവാസാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, ഉപപത്തി അസാധാരണാ പുഥുജ്ജനേഹി.

‘‘പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ…പേ॰… ദുതിയം ഝാനം…പേ॰… തതിയം ഝാനം…പേ॰… ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ യദേവ തത്ഥ ഹോതി രൂപഗതം വേദനാഗതം സഞ്ഞാഗതം സങ്ഖാരഗതം വിഞ്ഞാണഗതം, തേ ധമ്മേ അനിച്ചതോ ദുക്ഖതോ രോഗതോ ഗണ്ഡതോ സല്ലതോ അഘതോ ആബാധതോ പരതോ പലോകതോ സുഞ്ഞതോ അനത്തതോ സമനുപസ്സതി. സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുദ്ധാവാസാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, ഉപപത്തി അസാധാരണാ പുഥുജ്ജനേഹി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി’’ന്തി. ചതുത്ഥം.

൫. പഠമമേത്താസുത്തം

൧൨൫. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം തഥാ തതിയം തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. സോ തദസ്സാദേതി, തം നികാമേതി, തേന ച വിത്തിം ആപജ്ജതി. തത്ഥ ഠിതോ തദധിമുത്തോ തബ്ബഹുലവിഹാരീ അപരിഹീനോ കാലം കുരുമാനോ ബ്രഹ്മകായികാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. ബ്രഹ്മകായികാനം, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനം കപ്പോ ആയുപ്പമാണം. തത്ഥ പുഥുജ്ജനോ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ നിരയമ്പി ഗച്ഛതി തിരച്ഛാനയോനിമ്പി ഗച്ഛതി പേത്തിവിസയമ്പി ഗച്ഛതി. ഭഗവതോ പന സാവകോ തത്ഥ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ തസ്മിംയേവ ഭവേ പരിനിബ്ബായതി. അയം ഖോ , ഭിക്ഖവേ, വിസേസോ അയം അധിപ്പയാസോ ഇദം നാനാകരണം സുതവതോ അരിയസാവകസ്സ അസ്സുതവതാ പുഥുജ്ജനേന, യദിദം ഗതിയാ ഉപപത്തിയാ സതി.

‘‘പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ കരുണാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... മുദിതാസഹഗതേന ചേതസാ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം തഥാ തതിയം തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. സോ തദസ്സാദേതി, തം നികാമേതി, തേന ച വിത്തിം ആപജ്ജതി. തത്ഥ ഠിതോ തദധിമുത്തോ തബ്ബഹുലവിഹാരീ അപരിഹീനോ കാലം കുരുമാനോ ആഭസ്സരാനം [സ്യാമപോത്ഥകേ പന കരുണാദയോ തയോ വിഹാരാ ആഭസ്സരാദീഹി തീഹി വിസും വിസും യോജേത്വാ പരിപുണ്ണമേവ ദസ്സിതം] ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. ആഭസ്സരാനം, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനം ദ്വേ കപ്പാ ആയുപ്പമാണം...പേ॰... സുഭകിണ്ഹാനം [സ്യാമപോത്ഥകേ പന കരുണാദയോ തയോ വിഹാരാ ആഭസ്സരാദീഹി തീഹി വിസും വിസും യോജേത്വാ പരിപുണ്ണമേവ ദസ്സിതം] ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. സുഭകിണ്ഹാനം, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനം ചത്താരോ കപ്പാ ആയുപ്പമാണം...പേ॰... വേഹപ്ഫലാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. വേഹപ്ഫലാനം, ഭിക്ഖവേ, ദേവാനം പഞ്ച കപ്പസതാനി ആയുപ്പമാണം. തത്ഥ പുഥുജ്ജനോ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ നിരയമ്പി ഗച്ഛതി തിരച്ഛാനയോനിമ്പി ഗച്ഛതി പേത്തിവിസയമ്പി ഗച്ഛതി. ഭഗവതോ പന സാവകോ തത്ഥ യാവതായുകം ഠത്വാ യാവതകം തേസം ദേവാനം ആയുപ്പമാണം തം സബ്ബം ഖേപേത്വാ തസ്മിംയേവ ഭവേ പരിനിബ്ബായതി. അയം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വിസേസോ അയം അധിപ്പയാസോ ഇദം നാനാകരണം സുതവതോ അരിയസാവകസ്സ അസ്സുതവതാ പുഥുജ്ജനേന, യദിദം ഗതിയാ ഉപപത്തിയാ സതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി’’ന്തി. പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയമേത്താസുത്തം

൧൨൬. ‘‘ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം തഥാ തതിയം തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. സോ യദേവ തത്ഥ ഹോതി രൂപഗതം വേദനാഗതം സഞ്ഞാഗതം സങ്ഖാരഗതം വിഞ്ഞാണഗതം തേ ധമ്മേ അനിച്ചതോ ദുക്ഖതോ രോഗതോ ഗണ്ഡതോ സല്ലതോ അഘതോ ആബാധതോ പരതോ പലോകതോ സുഞ്ഞതോ അനത്തതോ സമനുപസ്സതി. സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുദ്ധാവാസാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, ഉപപത്തി അസാധാരണാ പുഥുജ്ജനേഹി.

‘‘പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഇധേകച്ചോ പുഗ്ഗലോ കരുണാ...പേ॰... മുദിതാ...പേ॰... ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം തഥാ തതിയം തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന

മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന ഫരിത്വാ വിഹരതി . സോ യദേവ തത്ഥ ഹോതി രൂപഗതം വേദനാഗതം സഞ്ഞാഗതം സങ്ഖാരഗതം വിഞ്ഞാണഗതം തേ ധമ്മേ അനിച്ചതോ ദുക്ഖതോ രോഗതോ ഗണ്ഡതോ സല്ലതോ അഘതോ ആബാധതോ പരതോ പലോകതോ സുഞ്ഞതോ അനത്തതോ സമനുപസ്സതി. സോ കായസ്സ ഭേദാ പരം മരണാ സുദ്ധാവാസാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, ഉപപത്തി അസാധാരണാ പുഥുജ്ജനേഹി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി''ന്തി. ഛട്ഠം.

൭. പഠമതഥാഗതഅച്ഛരിയസുത്തം

൧൨൭. ''തഥാഗതസ്സ , ഭിക്ഖവേ, അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ പാതുഭാവാ ചത്താരോ അച്ഛരിയാ അബ്ഭുതാ ധമ്മാ [അബ്ഭുതധമ്മാ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] പാതുഭവന്തി. കതമേ ചത്താരോ? യദാ, ഭിക്ഖവേ, ബോധിസത്തോ തുസിതാ കായാ ചവിത്വാ സതോ സമ്പജാനോ മാതുകുച്ഛിം ഓക്കമതി, അഥ സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ അപ്പമാണോ ഉളാരോ ഓഭാസോ പാതുഭവതി അതിക്കമ്മേവ ദേവാനം ദേവാനുഭാവം. യാപി താ ലോകന്തരികാ അഘാ അസംവുതാ അന്ധകാരാ അന്ധകാരതിമിസാ യത്ഥപിമേസം [യത്ഥിമേസം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] ചന്ദിമസൂരിയാനം ഏവംമഹിദ്ധികാനം ഏവംമഹാനുഭാവാനം ആഭാ നാനുഭോന്തി, തത്ഥപി അപ്പമാണോ ഉളാരോ ഓഭാസോ പാതുഭവതി അതിക്കമ്മേവ ദേവാനം ദേവാനുഭാവം. യേപി തത്ഥ സത്താ ഉപപന്നാ തേപി തേനോഭാസേന അഞ്ഞമഞ്ഞം സഞ്ജാനന്തി - 'അഞ്ഞേപി കിര, ഭോ, സന്തി സത്താ ഇധൂപപന്നാ'തി. തഥാഗതസ്സ , ഭിക്ഖവേ, അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ പാതുഭാവാ അയം പഠമോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ [അബ്ഭുതധമ്മോ (സ്യാ॰ കം॰ ക॰)] പാതുഭവതി.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, യദാ ബോധിസത്തോ സതോ സമ്പജാനോ മാതുകുച്ഛിമ്ഹാ നിക്ഖമതി, അഥ സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ അപ്പമാണോ ഉളാരോ ഓഭാസോ പാതുഭവതി അതിക്കമ്മേവ ദേവാനം ദേവാനുഭാവം. യാപി താ ലോകന്തരികാ അഘാ അസംവുതാ അന്ധകാരാ അന്ധകാരതിമിസാ യത്ഥപിമേസം ചന്ദിമസൂരിയാനം ഏവംമഹിദ്ധികാനം ഏവംമഹാനുഭാവാനം ആഭാ നാനുഭോന്തി, തത്ഥപി അപ്പമാണോ ഉളാരോ ഓഭാസോ പാതുഭവതി അതിക്കമ്മേവ ദേവാനം ദേവാനുഭാവം. യേപി തത്ഥ സത്താ ഉപപന്നാ തേപി തേനോഭാസേന അഞ്ഞമഞ്ഞം സഞ്ജാനന്തി - 'അഞ്ഞേപി കിര, ഭോ, സന്തി സത്താ ഇധൂപപന്നാ'തി. തഥാഗതസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ പാതുഭാവാ അയം ദുതിയോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ പാതുഭവതി.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, യദാ തഥാഗതോ അനുത്തരം സമ്മാസമ്ബോധിം അഭിസമ്ബുജ്ഝതി, അഥ സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ അപ്പമാണോ ഉളാരോ ഓഭാസോ പാതുഭവതി അതിക്കമ്മേവ ദേവാനം ദേവാനുഭാവം. യാപി താ ലോകന്തരികാ അഘാ അസംവുതാ അന്ധകാരാ അന്ധകാരതിമിസാ യത്ഥപിമേസം ചന്ദിമസൂരിയാനം ഏവംമഹിദ്ധികാനം ഏവംമഹാനുഭാവാനം ആഭാ നാനുഭോന്തി, തത്ഥപി അപ്പമാണോ ഉളാരോ ഓഭാസോ പാതുഭവതി

അതിക്കമ്മേവ ദേവാനം ദേവാനുഭാവം. യേപി തത്ഥ സത്താ ഉപപന്നാ തേപി തേനോഭാസേന അഞ്ഞമഞ്ഞം സഞ്ജാനന്തി - 'അഞ്ഞേപി കിര, ഭോ, സന്തി സത്താ ഇധൂപപന്നാ'തി. തഥാഗതസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ പാതുഭാവാ അയം തതിയോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ പാതുഭവതി.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, യദാ തഥാഗതോ അനുത്തരം ധമ്മചക്കം പവത്തേതി, അഥ സദേവകേ ലോകേ സമാരകേ സബ്രഹ്മകേ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ അപ്പമാണോ ഉളാരോ ഓഭാസോ പാതുഭവതി അതിക്കമ്മേവ ദേവാനം ദേവാനുഭാവം. യാപി താ ലോകന്തരികാ അഘാ അസംവുതാ അന്ധകാരാ അന്ധകാരതിമിസാ യത്ഥപിമേസം ചന്ദിമസൂരിയാനം ഏവംമഹിദ്ധികാനം ഏവംമഹാനുഭാവാനം ആഭാ നാനുഭോന്തി, തത്ഥപി അപ്പമാണോ ഉളാരോ ഓഭാസോ പാതുഭവതി അതിക്കമ്മേവ ദേവാനം ദേവാനുഭാവം. യേപി തത്ഥ സത്താ ഉപപന്നാ തേപി തേനോഭാസേന അഞ്ഞമഞ്ഞം സഞ്ജാനന്തി - 'അഞ്ഞേപി കിര, ഭോ, സന്തി സത്താ ഇധൂപപന്നാ'തി. തഥാഗതസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ പാതുഭാവാ അയം ചതുത്ഥോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ പാതുഭവതി. തഥാഗതസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ പാതുഭാവാ ഇമേ ചത്താരോ അച്ഛരിയാ അബ്ഭുതാ ധമ്മാ പാതുഭവന്തീ"തി. സത്തമം.

൮. ദുതിയതഥാഗതഅച്ഛരിയസുത്തം

൧൨൮. "തഥാഗതസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ പാതുഭാവാ ചത്താരോ അച്ഛരിയാ അബ്ഭുതാ ധമ്മാ പാതുഭവന്തി. കതമേ ചത്താരോ? ആലയാരാമാ [ആലയരാമാ (അഞ്ഞസുത്തേസു)], ഭിക്ഖവേ, പജാ ആലയരതാ ആലയസമ്മുദിതാ; സാ തഥാഗതേന അനാലയേ ധമ്മേ ദേസിയമാനേ സുസ്സൂസതി സോതം ഓദഹതി അഞ്ഞാ ചിത്തം ഉപട്ഠപേതി . തഥാഗതസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ പാതുഭാവാ അയം പഠമോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ പാതുഭവതി.

"മാനാരാമാ , ഭിക്ഖവേ, പജാ മാനരതാ മാനസമ്മുദിതാ. സാ തഥാഗതേന മാനവിനയേ ധമ്മേ ദേസിയമാനേ സുസ്സൂസതി സോതം ഓദഹതി അഞ്ഞാ ചിത്തം ഉപട്ഠപേതി. തഥാഗതസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ പാതുഭാവാ അയം ദുതിയോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ പാതുഭവതി.

"അനുപസമാരാമാ, ഭിക്ഖവേ, പജാ അനുപസമരതാ അനുപസമസമ്മുദിതാ. സാ തഥാഗതേന ഓപസമികേ ധമ്മേ ദേസിയമാനേ സുസ്സൂസതി സോതം ഓദഹതി അഞ്ഞാ ചിത്തം ഉപട്ഠപേതി. തഥാഗതസ്സ , ഭിക്ഖവേ, അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ പാതുഭാവാ അയം തതിയോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ പാതുഭവതി.

"അവിജ്ജാഗതാ, ഭിക്ഖവേ, പജാ അണ്ഡഭൂതാ പരിയോനദ്ധാ. സാ തഥാഗതേന അവിജ്ജാവിനയേ ധമ്മേ ദേസിയമാനേ സുസ്സൂസതി സോതം ഓദഹതി അഞ്ഞാ ചിത്തം ഉപട്ഠപേതി. തഥാഗതസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ പാതുഭാവാ അയം ചതുത്ഥോ അച്ഛരിയോ അബ്ഭുതോ ധമ്മോ പാതുഭവതി. തഥാഗതസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ

പാതുഭാവാ ഇമേ ചത്താരോ അച്ഛരിയാ അബ്ഭുതാ ധമ്മാ പാതുഭവന്തീ’’തി. അട്ഠമം.

൯. ആനന്ദഅച്ഛരിയസുത്തം

൧൨൯. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, അച്ഛരിയാ അബ്ഭുതാ ധമ്മാ ആനന്ദേ. കതമേ ചത്താരോ? സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുപരിസാ ആനന്ദം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമതി, ദസ്സനേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. തത്ര ചേ ആനന്ദോ ധമ്മം ഭാസതി, ഭാസിതേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. അതിത്താവ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുപരിസാ ഹോതി, അഥ ആനന്ദോ തുണ്ഹീ ഭവതി.

‘‘സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനിപരിസാ ആനന്ദം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമതി, ദസ്സനേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. തത്ഥ ചേ ആനന്ദോ ധമ്മം ഭാസതി, ഭാസിതേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. അതിത്താവ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനിപരിസാ ഹോതി, അഥ ആനന്ദോ തുണ്ഹീ ഭവതി.

‘‘സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഉപാസകപരിസാ ആനന്ദം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമതി, ദസ്സനേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. തത്ര ചേ ആനന്ദോ ധമ്മം ഭാസതി, ഭാസിതേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. അതിത്താവ, ഭിക്ഖവേ, ഉപാസകപരിസാ ഹോതി, അഥ ആനന്ദോ തുണ്ഹീ ഭവതി.

‘‘സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഉപാസികാപരിസാ ആനന്ദം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമതി, ദസ്സനേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. തത്ര ചേ ആനന്ദോ ധമ്മം ഭാസതി, ഭാസിതേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. അതിത്താവ, ഭിക്ഖവേ, ഉപാസികാപരിസാ ഹോതി, അഥ ആനന്ദോ തുണ്ഹീ ഭവതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ അച്ഛരിയാ അബ്ഭുതാ ധമ്മാ ആനന്ദേ’’തി. നവമം.

൧൦. ചക്കവത്തിഅച്ഛരിയസുത്തം

൧൩൦. ‘‘ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, അച്ഛരിയാ അബ്ഭുതാ ധമ്മാ രഞ്ഞേ ചക്കവത്തിമ്ഹി. കതമേ ചത്താരോ? സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഖത്തിയപരിസാ രാജാനം ചക്കവത്തിം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമതി, ദസ്സനേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. തത്ര ചേ രാജാ ചക്കവത്തീ ഭാസതി, ഭാസിതേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. അതിത്താവ, ഭിക്ഖവേ, ഖത്തിയപരിസാ ഹോതി, അഥ രാജാ ചക്കവത്തീ തുണ്ഹീ ഭവതി.

‘‘സചേ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രാഹ്മണപരിസാ രാജാനം ചക്കവത്തിം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമതി, ദസ്സനേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. തത്ര ചേ രാജാ ചക്കവത്തീ ഭാസതി, ഭാസിതേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. അതിത്താവ, ഭിക്ഖവേ, ബ്രാഹ്മണപരിസാ ഹോതി, അഥ രാജാ ചക്കവത്തീ തുണ്ഹീ ഭവതി.

‘‘സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഗഹപതിപരിസാ രാജാനം ചക്കവത്തിം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമതി, ദസ്സനേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. തത്ര ചേ രാജാ ചക്കവത്തീ ഭാസതി, ഭാസിതേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. അതിത്താവ, ഭിക്ഖവേ, ഗഹപതിപരിസാ ഹോതി, അഥ രാജാ ചക്കവത്തീ തുണ്ഹീ ഭവതി.

‘‘സചേ, ഭിക്ഖവേ, സമണപരിസാ രാജാനം ചക്കവത്തിം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമതി, ദസ്സനേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. തത്ര ചേ രാജാ ചക്കവത്തീ ഭാസതി, ഭാസിതേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. അതിത്താവ, ഭിക്ഖവേ, സമണപരിസാ ഹോതി, അഥ രാജാ ചക്കവത്തീ തുണ്ഹീ ഭവതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ അച്ഛരിയാ അബ്ഭുതാ ധമ്മാ രഞ്ഞേ ചക്കവത്തിമ്ഹി.

‘‘ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ [ചത്താരോമേ (ക॰)] അച്ഛരിയാ അബ്ഭുതാ ധമ്മാ ആനന്ദേ. കതമേ ചത്താരോ? സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുപരിസാ ആനന്ദം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമതി, ദസ്സനേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. തത്ര ചേ ആനന്ദോ ധമ്മം ഭാസതി, ഭാസിതേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. അതിത്താവ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുപരിസാ ഹോതി, അഥ ആനന്ദോ തുണ്ഹീ ഭവതി.

‘‘സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനിപരിസാ…പേ॰… സചേ, ഭിക്ഖവേ, ഉപാസകപരിസാ…പേ॰… സചേ , ഭിക്ഖവേ, ഉപാസികാപരിസാ ആനന്ദം ദസ്സനായ ഉപസങ്കമതി, ദസ്സനേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. തത്ര ചേ ആനന്ദോ ധമ്മം ഭാസതി, ഭാസിതേനപി സാ അത്തമനാ ഹോതി. അതിത്താവ, ഭിക്ഖവേ, ഉപാസികാപരിസാ ഹോതി, അഥ ആനന്ദോ തുണ്ഹീ ഭവതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ അച്ഛരിയാ അബ്ഭുതാ ധമ്മാ ആനന്ദേ’’തി. ദസമം.

ഭയവഗ്ഗോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

അത്താനുവാദഊമി ച, ദ്വേ ച നാനാ ദ്വേ ച ഹോന്തി;
മേത്താ ദ്വേ ച അച്ഛരിയാ, അപരാ ച തഥാ ദുവേതി.

(൧൭) ൨. പടിപദാവഗ്ഗോ

൧. സംഖിത്തസുത്തം

൧൬൧. "ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ പടിപദാ"തി. പഠമം.

൨. വിത്ഥാരസുത്തം

൧൬൨. "ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പകതിയാപി തിബ്ബരാഗജാതികോ ഹോതി, അഭിക്ഖണം രാഗജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. പകതിയാപി തിബ്ബദോസജാതികോ ഹോതി, അഭിക്ഖണം ദോസജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. പകതിയാപി തിബ്ബമോഹജാതികോ ഹോതി, അഭിക്ഖണം മോഹജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി മുദൂനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം മുദുത്താ ദന്ധം ആനന്തരിയം പാപുണാതി ആസവാനം ഖയായ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പകതിയാപി തിബ്ബരാഗജാതികോ ഹോതി, അഭിക്ഖണം രാഗജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. പകതിയാപി തിബ്ബദോസജാതികോ ഹോതി, അഭിക്ഖണം ദോസജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. പകതിയാപി തിബ്ബമോഹജാതികോ ഹോതി , അഭിക്ഖണം മോഹജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി അധിമത്താനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അധിമത്തത്താ ഖിപ്പം ആനന്തരിയം പാപുണാതി ആസവാനം ഖയായ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പകതിയാപി ന തിബ്ബരാഗജാതികോ ഹോതി, നാഭിക്ഖണം രാഗജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. പകതിയാപി ന തിബ്ബദോസജാതികോ ഹോതി, നാഭിക്ഖണം ദോസജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. പകതിയാപി ന തിബ്ബമോഹജാതികോ ഹോതി, നാഭിക്ഖണം മോഹജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി മുദൂനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം

ഇന്ദ്രിയാനം മുദുത്താ ദന്ധം ആനന്തരിയം പാപുണാതി ആസവാനം ഖയായ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പകതിയാപി ന തിബ്ബരാഗജാതികോ ഹോതി, നാഭിക്ഖണം രാഗജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. പകതിയാപി ന തിബ്ബദോസജാതികോ ഹോതി, നാഭിക്ഖണം ദോസജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. പകതിയാപി ന തിബ്ബമോഹജാതികോ ഹോതി, നാഭിക്ഖണം മോഹജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി അധിമത്താനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം . സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അധിമത്തത്താ ഖിപ്പം ആനന്തരിയം പാപുണാതി ആസവാനം ഖയായ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ പടിപദാ”തി. ദുതിയം.

൩. അസുഭസുത്തം

൧൬൩. “ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അസുഭാനുപസ്സീ കായേ വിഹരതി, ആഹാരേ പടികൂലസഞ്ഞീ [പടിക്കൂലസഞ്ഞീ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], സബ്ബലോകേ അനഭിരതിസഞ്ഞീ [അനഭിരതസഞ്ഞീ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], സബ്ബസങ്ഖാരേസു അനിച്ചാനുപസ്സീ; മരണസഞ്ഞാ ഖോ പനസ്സ അജ്ഝത്തം സൂപട്ഠിതാ ഹോതി. സോ ഇമാനി പഞ്ച സേഖബലാനി [സേക്ഖബലാനി (സ്യാ॰ കം॰)] ഉപനിസ്സായ വിഹരതി - സദ്ധാബലം, ഹിരിബലം, ഓത്തപ്പബലം, വീരിയബലം , പഞ്ഞാബലം. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി മുദൂനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം മുദുത്താ ദന്ധം ആനന്തരിയം പാപുണാതി ആസവാനം ഖയായ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അസുഭാനുപസ്സീ കായേ വിഹരതി, ആഹാരേ പടികൂലസഞ്ഞീ, സബ്ബലോകേ അനഭിരതിസഞ്ഞീ, സബ്ബസങ്ഖാരേസു അനിച്ചാനുപസ്സീ; മരണസഞ്ഞാ ഖോ പനസ്സ അജ്ഝത്തം സൂപട്ഠിതാ ഹോതി. സോ ഇമാനി പഞ്ച സേഖബലാനി ഉപനിസ്സായ വിഹരതി - സദ്ധാബലം...പേ॰... പഞ്ഞാബലം. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി അധിമത്താനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അധിമത്തത്താ ഖിപ്പം ആനന്തരിയം പാപുണാതി ആസവാനം ഖയായ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ? ഇധ ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി;

വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി സതോ ച സമ്പജാനോ സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - 'ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ'തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമാനി പഞ്ച സേഖബലാനി ഉപനിസ്സായ വിഹരതി - സദ്ധാബലം...പേ॰... പഞ്ഞാബലം. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി മുദൂനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം... പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം മുദുത്താ ദന്ധം ആനന്തരിയം പാപുണാതി ആസവാനം ഖയായ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ? [കഥാ॰ വ്യ൧൭ ആദയോ] ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം...പേ॰... തതിയം ഝാനം...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമാനി പഞ്ച സേഖബലാനി ഉപനിസ്സായ വിഹരതി - സദ്ധാബലം, ഹിരിബലം, ഓത്തപ്പബലം, വീരിയബലം, പഞ്ഞാബലം. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി അധിമത്താനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അധിമത്തത്താ ഖിപ്പം ആനന്തരിയം പാപുണാതി ആസവാനം ഖയായ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ പടിപദാ"തി. തതിയം.

൪. പഠമഖമസുത്തം

൧൬൪. "ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? അക്ഖമാ പടിപദാ, ഖമാ പടിപദാ, ദമാ പടിപദാ, സമാ പടിപദാ. കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, അക്ഖമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ [ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] അക്കോസന്തം പച്ചക്കോസതി, രോസന്തം പടിരോസതി, ഭണ്ഡന്തം പടിഭണ്ഡതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അക്ഖമാ പടിപദാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ഖമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അക്കോസന്തം ന പച്ചക്കോസതി, രോസന്തം ന പടിരോസതി, ഭണ്ഡന്തം ന പടിഭണ്ഡതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഖമാ പടിപദാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ; യത്വാധികരണമേനം ചക്ഖുന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും, തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി; രക്ഖതി ചക്ഖുന്ദ്രിയം; ചക്ഖുന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ... ജിവ്ഹായ

രസം സായിത്വാ… കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ… മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ; യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും, തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി ; രക്ഖതി മനിന്ദ്രിയം; മനിന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദമാ പടിപദാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉപ്പന്നം കാമവിതക്കം നാധിവാസേതി പജഹതി വിനോദേതി സമേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി; ഉപ്പന്നം ബ്യാപാദവിതക്കം…പേ॰… ഉപ്പന്നം വിഹിംസാവിതക്കം… ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ നാധിവാസേതി പജഹതി വിനോദേതി സമേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമാ പടിപദാ. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ പടിപദാ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. ദുതിയഖമസുത്തം

൧൬൫. “ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? അക്ഖമാ പടിപദാ, ഖമാ പടിപദാ, ദമാ പടിപദാ, സമാ പടിപദാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, അക്ഖമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അക്ഖമോ ഹോതി സീതസ്സ ഉണ്ഹസ്സ ജിഘച്ഛായ പിപാസായ, ഡംസമകസവാതാതപസരീസപസമ്ഫസ്സാനം ദുരുത്താനം ദുരാഗതാനം വചനപഥാനം ഉപ്പന്നാനം സാരീരികാനം വേദനാനം ദുക്ഖാനം തിബ്ബാനം ഖരാനം കടുകാനം അസാതാനം അമനാപാനം പാണഹരാനം അനധിവാസകജാതികോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അക്ഖമാ പടിപദാ .

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ഖമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഖമോ ഹോതി സീതസ്സ ഉണ്ഹസ്സ ജിഘച്ഛായ പിപാസായ, ഡംസമകസവാതാതപസരീസപസമ്ഫസ്സാനം ദുരുത്താനം ദുരാഗതാനം വചനപഥാനം ഉപ്പന്നാനം സാരീരികാനം വേദനാനം ദുക്ഖാനം തിബ്ബാനം ഖരാനം കടുകാനം അസാതാനം അമനാപാനം പാണഹരാനം അധിവാസകജാതികോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഖമാ പടിപദാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി…പേ॰… സോതേന സദ്ദം സുത്വാ… ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ… ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ… കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ… മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ; യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും, തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി; രക്ഖതി മനിന്ദ്രിയം; മനിന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദമാ പടിപദാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉപ്പന്നം കാമവിതക്കം നാധിവാസേതി പജഹതി വിനോദേതി സമേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി, ഉപ്പന്നം ബ്യാപാദവിതക്കം…പേ॰… ഉപ്പന്നം

വിഹിംസാവിതക്കം… ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ നാധിവാസേതി പജഹതി വിനോദേതി സമേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമാ പടിപദാ. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ പടിപദാ''തി. പഞ്ചമം.

൬. ഉഭയസുത്തം

൧൬൬. ''ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ.

''തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യായം പടിപദാ ദുക്ഖാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, അയം, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ ഉഭയേനേവ ഹീനാ അക്ഖായതി. യമ്പായം പടിപദാ ദുക്ഖാ, ഇമിനാപായം ഹീനാ അക്ഖായതി; യമ്പായം പടിപദാ ദന്ധാ, ഇമിനാപായം ഹീനാ അക്ഖായതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ ഉഭയേനേവ ഹീനാ അക്ഖായതി.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യായം പടിപദാ ദുക്ഖാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, അയം, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ ദുക്ഖത്താ ഹീനാ അക്ഖായതി.

''തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യായം പടിപദാ സുഖാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, അയം, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ ദന്ധത്താ ഹീനാ അക്ഖായതി.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യായം പടിപദാ സുഖാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, അയം, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ ഉഭയേനേവ പണീതാ അക്ഖായതി. യമ്പായം പടിപദാ സുഖാ, ഇമിനാപായം പണീതാ അക്ഖായതി; യമ്പായം പടിപദാ ഖിപ്പാ, ഇമിനാപായം പണീതാ അക്ഖായതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ ഉഭയേനേവ പണീതാ അക്ഖായതി. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ പടിപദാ''തി. ഛട്ഠം.

൭. മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസുത്തം

൧൬൭. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ യേനായസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി . ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ഏതദവോച -

''ചതസ്സോ ഇമാ, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ. ഇമാ ഖോ, ആവുസോ, ചതസ്സോ പടിപദാ . ഇമാസം, ആവുസോ, ചതുന്നം പടിപദാനം [ചതസ്സന്നം പടിപദാനം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] കതമം തേ പടിപദം ആഗമ്മ അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുത്ത''ന്തി?

''ചതസ്സോ ഇമാ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ. ഇമാ ഖോ, ആവുസോ,

ചതസ്സോ പടിപദാ . ഇമാസം, ആവുസോ, ചതുന്നം പടിപദാനം യായം പടിപദാ ദുക്ഖാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, ഇമം മേ പടിപദം ആഗമ്മ അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുത്ത''ന്തി. സത്തമം.

൮. സാരിപുത്തസുത്തം

൧൬൮. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ സാരിപുത്തേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച -

''ചതസ്സോ ഇമാ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ. ഇമാ ഖോ, ആവുസോ, ചതസ്സോ പടിപദാ. ഇമാസം, ആവുസോ, ചതുന്നം പടിപദാനം കതമം തേ പടിപദം ആഗമ്മ അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുത്ത''ന്തി?

''ചതസ്സോ ഇമാ, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ. ഇമാ ഖോ, ആവുസോ, ചതസ്സോ പടിപദാ. ഇമാസം, ആവുസോ, ചതുന്നം പടിപദാനം യായം പടിപദാ സുഖാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, ഇമം മേ പടിപദം ആഗമ്മ അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുത്ത''ന്തി. അട്ഠമം.

൯. സസങ്ഖാരസുത്തം

൧൬൯. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അസുഭാനുപസ്സീ കായേ വിഹരതി, ആഹാരേ പടികൂലസഞ്ഞീ, സബ്ബലോകേ അനഭിരതിസഞ്ഞീ, സബ്ബസങ്ഖാരേസു അനിച്ചാനുപസ്സീ. മരണസഞ്ഞാ ഖോ പനസ്സ അജ്ഝത്തം സൂപട്ഠിതാ ഹോതി. സോ ഇമാനി പഞ്ച സേഖബലാനി ഉപനിസ്സായ വിഹരതി - സദ്ധാബലം, ഹിരിബലം, ഓത്തപ്പബലം, വീരിയബലം, പഞ്ഞാബലം . തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി അധിമത്താനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അധിമത്തത്താ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അസുഭാനുപസ്സീ കായേ വിഹരതി, ആഹാരേ പടികൂലസഞ്ഞീ, സബ്ബലോകേ അനഭിരതിസഞ്ഞീ, സബ്ബസങ്ഖാരേസു അനിച്ചാനുപസ്സീ. മരണസഞ്ഞാ ഖോ പനസ്സ അജ്ഝത്തം സൂപട്ഠിതാ ഹോതി. സോ ഇമാനി പഞ്ച സേഖബലാനി ഉപനിസ്സായ വിഹരതി - സദ്ധാബലം, ഹിരിബലം, ഓത്തപ്പബലം, വീരിയബലം, പഞ്ഞാബലം. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി മുദൂനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം മുദുത്താ കായസ്സ ഭേദാ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി...പേ॰... പഠമം ഝാനം...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം...പേ॰... തതിയം ഝാനം...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമാനി പഞ്ച സേഖബലാനി ഉപനിസ്സായ വിഹരതി - സദ്ധാബലം...പേ॰... പഞ്ഞാബലം. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി അധിമത്താനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അധിമത്തത്താ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി...പേ॰... പഠമം ഝാനം...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം...പേ॰... തതിയം ഝാനം...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമാനി പഞ്ച സേഖബലാനി ഉപനിസ്സായ വിഹരതി - സദ്ധാബലം, ഹിരിബലം, ഓത്തപ്പബലം, വീരിയബലം, പഞ്ഞാബലം. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം മുദുത്താ കായസ്സ ഭേദാ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി”ന്തി. നവമം.

൧൦. യുഗനദ്ധസുത്തം

൧൭൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ആയസ്മാ ആനന്ദോ കോസമ്ബിയം വിഹരതി ഘോസിതാരാമേ. തത്ര ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ആവുസോ ഭിക്ഖവേ”തി. “ആവുസോ”തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പച്ചസ്സോസും. ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഏതദവോച -

“യോ ഹി കോചി, ആവുസോ, ഭിക്ഖു വാ ഭിക്ഖുനീ വാ മമ സന്തികേ അരഹത്തപ്പത്തിം [അരഹത്തപ്പത്തം (ക॰) പടി॰ മ॰ ൨.൧ പടിസമ്ഭിദാമഗ്ഗേപി] ബ്യാകരോതി, സബ്ബോ സോ ചതൂഹി മഗ്ഗേഹി, ഏതേസം വാ അഞ്ഞതരേന.

“കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു സമഥപുബ്ബങ്ഗമം വിപസ്സനം ഭാവേതി. തസ്സ സമഥപുബ്ബങ്ഗമം വിപസ്സനം ഭാവയതോ മഗ്ഗോ

സഞ്ജായതി. സോ തം മഗ്ഗം ആസേവതി ഭാവേതി ബഹുലീകരോതി. തസ്സ തം മഗ്ഗം ആസേവതോ ഭാവയതോ ബഹുലീകരോതോ സംയോജനാനി പഹീയന്തി, അനുസയാ ബ്യന്തീഹോന്തി.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു വിപസ്സനാപുബ്ബങ്ഗമം സമഥം ഭാവേതി. തസ്സ വിപസ്സനാപുബ്ബങ്ഗമം സമഥം ഭാവയതോ മഗ്ഗോ സഞ്ജായതി. സോ തം മഗ്ഗം ആസേവതി ഭാവേതി ബഹുലീകരോതി . തസ്സ തം മഗ്ഗം ആസേവതോ ഭാവയതോ ബഹുലീകരോതോ സംയോജനാനി പഹീയന്തി, അനുസയാ ബ്യന്തീഹോന്തി.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു സമഥവിപസ്സനം യുഗനദ്ധം ഭാവേതി. തസ്സ സമഥവിപസ്സനം യുഗനദ്ധം ഭാവയതോ മഗ്ഗോ സഞ്ജായതി. സോ തം മഗ്ഗം ആസേവതി ഭാവേതി ബഹുലീകരോതി. തസ്സ തം മഗ്ഗം ആസേവതോ ഭാവയതോ ബഹുലീകരോതോ സംയോജനാനി പഹീയന്തി, അനുസയാ ബ്യന്തീഹോന്തി.

“പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ധമ്മുദ്ധച്ചവിഗ്ഗഹിതം മാനസം ഹോതി. ഹോതി സോ, ആവുസോ, സമയോ യം തം ചിത്തം അജ്ഝത്തമേവ സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി സമാധിയതി. തസ്സ മഗ്ഗോ സഞ്ജായതി. സോ തം മഗ്ഗം ആസേവതി ഭാവേതി ബഹുലീകരോതി. തസ്സ തം മഗ്ഗം ആസേവതോ ഭാവയതോ ബഹുലീകരോതോ സംയോജനാനി പഹീയന്തി, അനുസയാ ബ്യന്തീഹോന്തി.

“യോ ഹി കോചി, ആവുസോ, ഭിക്ഖു വാ ഭിക്ഖുനീ വാ മമ സന്തികേ അരഹത്തപ്പത്തിം ബ്യാകരോതി, സബ്ബോ സോ ഇമേഹി ചതൂഹി മഗ്ഗേഹി, ഏതേസം വാ അഞ്ഞതരേനാ”തി. ദസമം.

പടിപദാവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സംഖിത്തം വിത്ഥാരാസുഭം, ദ്വേ ഖമാ ഉഭയേന ച;
മോഗ്ഗല്ലാനോ സാരിപുത്തോ, സസങ്ഖാരം യുഗനദ്ധേന ചാതി.

(൧൫) ൫. ആഭാവഗ്ഗോ

൧. ആഭാസുത്തം

൧൪൧. ''ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, ആഭാ. കതമാ ചതസ്സോ? ചന്ദാഭാ, സൂരിയാഭാ, അഗ്ഗാഭാ, പഞ്ഞാഭാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ ആഭാ. ഏതദഗ്ഗം, ഭിക്ഖവേ, ഇമാസം ചതുന്നം [ചതസ്സന്നം (സ്യാ॰ കം॰) സദ്ദനീതിപദമാലാ പസ്സിതബ്ബാ] ആഭാനം യദിദം പഞ്ഞാഭാ''തി. പഠമം.

൨. പഭാസുത്തം

൧൪൨. ''ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, പഭാ. കതമാ ചതസ്സോ? ചന്ദപ്പഭാ , സൂരിയപ്പഭാ, അഗ്ഗിപ്പഭാ, പഞ്ഞാപഭാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ പഭാ. ഏതദഗ്ഗം, ഭിക്ഖവേ, ഇമാസം ചതുന്നം പഭാനം യദിദം പഞ്ഞാപഭാ''തി. ദുതിയം.

൩. ആലോകസുത്തം

൧൪൩. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, ആലോകാ. കതമേ ചത്താരോ? ചന്ദാലോകോ, സൂരിയാലോകോ, അഗ്ഗാലോകോ, പഞ്ഞാലോകോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ആലോകാ. ഏതദഗ്ഗം, ഭിക്ഖവേ, ഇമേസം ചതുന്നം ആലോകാനം യദിദം പഞ്ഞാലോകോ''തി. തതിയം.

൪. ഓഭാസസുത്തം

൧൪൪. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, ഓഭാസാ. കതമേ ചത്താരോ? ചന്ദോഭാസോ, സൂരിയോഭാസോ, അഗ്ഗോഭാസോ, പഞ്ഞോഭാസോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഓഭാസാ. ഏതദഗ്ഗം, ഭിക്ഖവേ, ഇമേസം ചതുന്നം ഓഭാസാനം യദിദം പഞ്ഞോഭാസോ''തി. ചതുത്ഥം.

൫. പജ്ജോതസുത്തം

൧൪൫. ''ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, പജ്ജോതാ. കതമേ ചത്താരോ? ചന്ദപജ്ജോതോ, സൂരിയപജ്ജോതോ, അഗ്ഗിപജ്ജോതോ, പഞ്ഞാപജ്ജോതോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പജ്ജോതാ. ഏതദഗ്ഗം, ഭിക്ഖവേ, ഇമേസം ചതുന്നം പജ്ജോതാനം യദിദം പഞ്ഞാപജ്ജോതോ''തി. പഞ്ചമം.

൬. പഠമകാലസുത്തം

൧൪൬. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, കാലാ. കതമേ ചത്താരോ? കാലേന ധമ്മസ്സവനം, കാലേന ധമ്മസാകച്ഛാ, കാലേന സമ്മസനാ [കാലേന സമഥോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], കാലേന വിപസ്സനാ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ കാലാ''തി. ഛട്ഠം.

൭. ദുതിയകാലസുത്തം

൧൮൭. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, കാലാ സമ്മാ ഭാവിയമാനാ സമ്മാ അനുപരിവത്തിയമാനാ അനുപുബ്ബേന ആസവാനം ഖയം പാപേന്തി. കതമേ ചത്താരോ? കാലേന ധമ്മസ്സവനം, കാലേന ധമ്മസാകച്ഛാ, കാലേന സമ്മസനാ, കാലേന വിപസ്സനാ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ കാലാ സമ്മാ ഭാവിയമാനാ സമ്മാ അനുപരിവത്തിയമാനാ അനുപുബ്ബേന ആസവാനം ഖയം പാപേന്തി.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ഉപരിപബ്ബതേ ഥുല്ലഫുസിതകേ ദേവേ വസ്സന്തേ തം ഉദകം യഥാനിന്നം പവത്തമാനം പബ്ബതകന്ദരപദരസാഖാ പരിപൂരേതി; പബ്ബതകന്ദരപദരസാഖാ പരിപൂരാ കുസോബ്ഭേ പരിപൂരേന്തി; കുസോബ്ഭാ പരിപൂരാ മഹാസോബ്ഭേ പരിപൂരേന്തി; മഹാസോബ്ഭാ പരിപൂരാ കുന്നദിയോ പരിപൂരേന്തി; കുന്നദിയോ പരിപൂരാ മഹാനദിയോ പരിപൂരേന്തി; മഹാനദിയോ പരിപൂരാ സമുദ്ദം [സമുദ്ദം സാഗരം (സീ॰ പീ॰ ക॰), സമുദ്ദസാഗരം (സ്യാ॰ കം॰)] പരിപൂരേന്തി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഇമേ ചത്താരോ കാലാ സമ്മാ ഭാവിയമാനാ സമ്മാ അനുപരിവത്തിയമാനാ അനുപുബ്ബേന ആസവാനം ഖയം പാപേന്തീ’’തി. സത്തമം.

൮. ദുച്ചരിതസുത്തം

൧൮൮. ‘‘ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, വചീദുച്ചരിതാനി. കതമാനി ചത്താരി? മുസാവാദോ, പിസുണാ വാചാ, ഫരുസാ വാചാ, സമ്ഫപ്പലാപോ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി വചീദുച്ചരിതാനീ’’തി. അട്ഠമം.

൯. സുചരിതസുത്തം

൧൮൯. ‘‘ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, വചീസുചരിതാനി. കതമാനി ചത്താരി? സച്ചവാചാ, അപിസുണാ വാചാ, സണ്ഹാ വാചാ, മന്തഭാസാ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി വചീസുചരിതാനീ’’തി. നവമം.

൧൦. സാരസുത്തം

൧൯൦. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, സാരാ. കതമേ ചത്താരോ? സീലസാരോ, സമാധിസാരോ, പഞ്ഞാസാരോ, വിമുത്തിസാരോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സാരാ’’തി. ദസമം.

ആഭാവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ആഭാ പഭാ ച ആലോകാ, ഓഭാസാ ചേവ പജ്ജോതാ;
ദ്വേ കാലാ ചരിതാ ദ്വേ ച, ഹോന്തി സാരേന തേ ദസാതി.

തതിയപണ്ണാസകം സമത്തം.

൪. ചതുത്ഥപണ്ണാസകം

(൧൬) ൧. ഇന്ദ്രിയവഗ്ഗോ

൧. ഇന്ദ്രിയസുത്തം

൧൫൧. "ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ഇന്ദ്രിയാനി. കതമാനി ചത്താരി? സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ഇന്ദ്രിയാനീ"തി. പഠമം.

൨. സദ്ധാബലസുത്തം

൧൫൨. "ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ബലാനി. കതമാനി ചത്താരി? സദ്ധാബലം, വീരിയബലം, സതിബലം, സമാധിബലം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ബലാനീ"തി. ദുതിയം.

൩. പഞ്ഞാബലസുത്തം

൧൫൩. "ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ബലാനി. കതമാനി ചത്താരി? പഞ്ഞാബലം, വീരിയബലം, അനവജ്ജബലം, സങ്ഗഹബലം [സങ്ഗാഹബലം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ബലാനീ"തി. തതിയം.

൪. സതിബലസുത്തം

൧൫൪. "ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ബലാനി. കതമാനി ചത്താരി? സതിബലം, സമാധിബലം, അനവജ്ജബലം, സങ്ഗഹബലം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ബലാനീ"തി. ചതുത്ഥം.

൫. പടിസങ്ഖാനബലസുത്തം

൧൫൫. "ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, ബലാനി. കതമാനി ചത്താരി? പടിസങ്ഖാനബലം, ഭാവനാബലം, അനവജ്ജബലം, സങ്ഗഹബലം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ബലാനീ"തി. പഞ്ചമം.

൬. കപ്പസുത്തം

൧൫൬. "ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, കപ്പസ്സ അസങ്ഖ്യേയ്യാനി. കതമാനി ചത്താരി? യദാ, ഭിക്ഖവേ, കപ്പോ സംവട്ടതി, തം ന സുകരം സങ്ഖാതും - എത്തകാനി വസ്സാനീതി വാ, എത്തകാനി വസ്സസതാനീതി വാ, എത്തകാനി വസ്സസഹസ്സാനീതി വാ, എത്തകാനി വസ്സസതസഹസ്സാനീതി വാ.

"യദാ, ഭിക്ഖവേ, കപ്പോ സംവട്ടോ തിട്ഠതി, തം ന സുകരം സങ്ഖാതും - എത്തകാനി വസ്സാനീതി വാ, എത്തകാനി വസ്സസതാനീതി വാ, എത്തകാനി വസ്സസഹസ്സാനീതി വാ, എത്തകാനി വസ്സസതസഹസ്സാനീതി വാ.

"യദാ, ഭിക്ഖവേ, കപ്പോ വിവട്ടതി, തം ന സുകരം സങ്ഖാതും - എത്തകാനി വസ്സാനീതി വാ, എത്തകാനി വസ്സസതാനീതി വാ, എത്തകാനി വസ്സസഹസ്സാനീതി വാ, എത്തകാനി വസ്സസതസഹസ്സാനീതി വാ.

"യദാ, ഭിക്ഖവേ, കപ്പോ വിവട്ടോ തിട്ഠതി, തം ന സുകരം സങ്ഖാതും - എത്തകാനി വസ്സാനീതി വാ, എത്തകാനി വസ്സസതാനീതി വാ, എത്തകാനി വസ്സസഹസ്സാനീതി വാ, എത്തകാനി വസ്സസതസഹസ്സാനീതി വാ. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി കപ്പസ്സ അസങ്ഖ്യേയ്യാനീ"തി. ഛട്ഠം.

൭. രോഗസുത്തം

൧൫൭. "ദ്വേമേ, ഭിക്ഖവേ, രോഗാ. കതമേ ദ്വേ? കായികോ ച രോഗോ ചേതസികോ ച രോഗോ. ദിസ്സന്തി, ഭിക്ഖവേ, സത്താ കായികേന രോഗേന ഏകമ്പി വസ്സം ആരോഗ്യം പടിജാനമാനാ, ദ്വേപി വസ്സാനി ആരോഗ്യം പടിജാനമാനാ, തീണിപി വസ്സാനി ആരോഗ്യം പടിജാനമാനാ, ചത്താരിപി വസ്സാനി ആരോഗ്യം പടിജാനമാനാ, പഞ്ചപി വസ്സാനി ആരോഗ്യം പടിജാനമാനാ, ദസപി വസ്സാനി ആരോഗ്യം പടിജാനമാനാ, വീസതിപി വസ്സാനി ആരോഗ്യം പടിജാനമാനാ, തിംസമ്പി വസ്സാനി ആരോഗ്യം പടിജാനമാനാ, ചത്താരീസമ്പി വസ്സാനി ആരോഗ്യം പടിജാനമാനാ, പഞ്ഞാസമ്പി വസ്സാനി ആരോഗ്യം പടിജാനമാനാ, വസ്സസതമ്പി, ഭിയ്യോപി ആരോഗ്യം പടിജാനമാനാ . തേ, ഭിക്ഖവേ, സത്താ സുദുല്ലഭാ [ദുല്ലഭാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ലോകസ്മിം യേ ചേതസികേന രോഗേന മുഹുത്തമ്പി ആരോഗ്യം പടിജാനന്തി, അഞ്ഞത്ര ഖീണാസവേഹി.

"ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, പബ്ബജിതസ്സ രോഗാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു മഹിച്ഛോ ഹോതി വിഘാതവാ അസന്തുട്ഠോ ഇതരീതരചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരേന. സോ മഹിച്ഛോ സമാനോ വിഘാതവാ അസന്തുട്ഠോ ഇതരീതരചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരേന പാപികം ഇച്ഛം പണിദഹതി അനവഞ്ഞപ്പടിലാഭായ ലാഭസക്കാരസിലോകപ്പടിലാഭായ. സോ ഉട്ഠഹതി ഘടതി വായമതി അനവഞ്ഞപ്പടിലാഭായ ലാഭസക്കാരസിലോകപ്പടിലാഭായ. സോ സങ്ഖായ കുലാനി ഉപസങ്കമതി, സങ്ഖായ നിസീദതി, സങ്ഖായ ധമ്മം ഭാസതി, സങ്ഖായ ഉച്ചാരപസ്സാവം സന്ധാരേതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പബ്ബജിതസ്സ രോഗാ.

"തസ്മാതിഹ, ഭിക്ഖവേ, ഏവം സിക്ഖിതബ്ബം - 'ന മഹിച്ഛാ ഭവിസ്സാമ വിഘാതവന്തോ അസന്തുട്ഠാ ഇതരീതരചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപ്പച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരേന, ന പാപികം ഇച്ഛം പണിദഹിസ്സാമ അനവഞ്ഞപ്പടിലാഭായ ലാഭസക്കാരസിലോകപ്പടിലാഭായ, ന ഉട്ഠഹിസ്സാമ ന ഘടേസ്സാമ ന വായമിസ്സാമ അനവഞ്ഞപ്പടിലാഭായ ലാഭസക്കാരസിലോകപ്പടിലാഭായ, ഖമാ ഭവിസ്സാമ സീതസ്സ ഉണ്ഹസ്സ ജിഘച്ഛായ പിപാസായ ഡംസമകസവാതാതപസരീസപസമ്ഫസ്സാനം ദുരുത്താനം ദുരാഗതാനം വചനപഥാനം, ഉപ്പന്നാനം സാരീരികാനം വേദനാനം ദുക്ഖാനം തിബ്ബാനം ഖരാനം കടുകാനം അസാതാനം അമനാപാനം പാണഹരാനം അധിവാസകജാതികാ ഭവിസ്സാമാ'തി. ഏവഞ്ഹി വോ, ഭിക്ഖവേ , സിക്ഖിതബ്ബ"ന്തി. സത്തമം.

൮. പരിഹാനിസുത്തം

൧൫൮. തത്ര ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ആവുസോ ഭിക്ഖവേ”തി . “ആവുസോ”തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പച്ചസ്സോസും. ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഏതദവോച -

“യോ ഹി കോചി, ആവുസോ, ഭിക്ഖു വാ ഭിക്ഖുനീ വാ ചത്താരോ ധമ്മേ അത്തനി സമനുപസ്സതി, നിട്ഠമേത്ഥ ഗന്തബ്ബം - ‘പരിഹായാമി കുസലേഹി ധമ്മേഹി’. പരിഹാനമേതം വുത്തം ഭഗവതാ. കതമേ ചത്താരോ? രാഗവേപുല്ലത്തം [രാഗവേപുല്ലതം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], ദോസവേപുല്ലത്തം, മോഹവേപുല്ലത്തം, ഗമ്ഭീരേസു ഖോ പനസ്സ ഠാനാഠാനേസു പഞ്ഞാചക്ഖു ന കമതി. യോ ഹി കോചി, ആവുസോ, ഭിക്ഖു വാ ഭിക്ഖുനീ വാ ഇമേ ചത്താരോ ധമ്മേ അത്തനി സമനുപസ്സതി, നിട്ഠമേത്ഥ ഗന്തബ്ബം - ‘പരിഹായാമി കുസലേഹി ധമ്മേഹി’. പരിഹാനമേതം വുത്തം ഭഗവതാ.

“യോ ഹി കോചി, ആവുസോ, ഭിക്ഖു വാ ഭിക്ഖുനീ വാ ചത്താരോ ധമ്മേ അത്തനി സമനുപസ്സതി, നിട്ഠമേത്ഥ ഗന്തബ്ബം - ‘ന പരിഹായാമി കുസലേഹി ധമ്മേഹി’. അപരിഹാനമേതം വുത്തം ഭഗവതാ. കതമേ ചത്താരോ? രാഗതനുത്തം [രാഗതനുത്തനം (ക॰)], ദോസതനുത്തം, മോഹതനുത്തം, ഗമ്ഭീരേസു ഖോ പനസ്സ ഠാനാഠാനേസു പഞ്ഞാചക്ഖു കമതി. യോ ഹി കോചി, ആവുസോ, ഭിക്ഖു വാ ഭിക്ഖുനീ വാ ഇമേ ചത്താരോ ധമ്മേ അത്തനി സമനുപസ്സതി, നിട്ഠമേത്ഥ ഗന്തബ്ബം - ‘ന പരിഹായാമി കുസലേഹി ധമ്മേഹി’. അപരിഹാനമേതം വുത്തം ഭഗവതാ”തി. അട്ഠമം.

൯. ഭിക്ഖുനീസുത്തം

൧൫൯. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ആയസ്മാ ആനന്ദോ കോസമ്ബിയം വിഹരതി ഘോസിതാരാമേ . അഥ ഖോ അഞ്ഞതരാ ഭിക്ഖുനീ അഞ്ഞതരം പുരിസം ആമന്തേസി - “ഏഹി ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, യേനയ്യോ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമ; ഉപസങ്കമിത്വാ മമ വചനേന അയ്യസ്സ ആനന്ദസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദ - ‘ഇത്ഥന്നാമാ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖുനീ ആബാധികിനീ ദുക്ഖിതാ ബാള്ഹഗിലാനാ. സാ അയ്യസ്സ ആനന്ദസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദതീ’തി. ഏവഞ്ച വദേഹി - ‘സാധു കിര, ഭന്തേ, അയ്യോ ആനന്ദോ യേന ഭിക്ഖുനുപസ്സയോ യേന സാ ഭിക്ഖുനീ തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ’”തി . “ഏവം, അയ്യേ”തി ഖോ സോ പുരിസോ തസ്സാ ഭിക്ഖുനിയാ പടിസ്സുത്വാ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ പുരിസോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച -

“ഇത്ഥന്നാമാ, ഭന്തേ, ഭിക്ഖുനീ ആബാധികിനീ ദുക്ഖിതാ ബാള്ഹഗിലാനാ. സാ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പാദേ സിരസാ വന്ദതി, ഏവഞ്ച വദേതി - ‘സാധു കിര, ഭന്തേ, ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭിക്ഖുനുപസ്സയോ യേന സാ ഭിക്ഖുനീ തേനുപസങ്കമതു അനുകമ്പം ഉപാദായാ’”തി. അധിവാസേസി ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ തുണ്ഹീഭാവേന.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ നിവാസേത്വാ പത്തചീവരമാദായ യേന ഭിക്ഖുനുപസ്സയോ യേന സാ ഭിക്ഖുനീ തേനുപസങ്കമി. അദ്ദസാ ഖോ സാ ഭിക്ഖുനീ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ദൂരതോവ ആഗച്ഛന്തം. ദിസ്വാ സസീസം

പാരുപിത്വാ മഞ്ചകേ നിപജ്ജി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന സാ ഭിക്ഖുനീ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ തം ഭിക്ഖുനിം ഏതദവോച -

“ആഹാരസമ്ഭൂതോ അയം, ഭഗിനി, കായോ ആഹാരം നിസ്സായ. ആഹാരോ പഹാതബ്ബോ. തണ്ഹാസമ്ഭൂതോ അയം, ഭഗിനി, കായോ തണ്ഹം നിസ്സായ. തണ്ഹാ പഹാതബ്ബാ. മാനസമ്ഭൂതോ അയം, ഭഗിനി, കായോ മാനം നിസ്സായ. മാനോ പഹാതബ്ബോ. മേഥുനസമ്ഭൂതോ അയം, ഭഗിനി, കായോ. മേഥുനേ ച സേതുഘാതോ വുത്തോ ഭഗവതാ.

“‘ആഹാരസമ്ഭൂതോ അയം, ഭഗിനി, കായോ ആഹാരം നിസ്സായ. ആഹാരോ പഹാതബ്ബോ’തി, ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം. കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ഇധ, ഭഗിനി, ഭിക്ഖു പടിസങ്ഖാ യോനിസോ ആഹാരം ആഹാരേതി - ‘നേവ ദവായ ന മദായ ന മണ്ഡനായ ന വിഭൂസനായ, യാവദേവ ഇമസ്സ കായസ്സ ഠിതിയാ യാപനായ വിഹിംസൂപരതിയാ ബ്രഹ്മചരിയാനുഗ്ഗഹായ. ഇതി പുരാണഞ്ച വേദനം പടിഹങ്ഖാമി, നവഞ്ച വേദനം ന ഉപ്പാദേസ്സാമി. യാത്രാ ച മേ ഭവിസ്സതി അനവജ്ജതാ ച ഫാസുവിഹാരോ ചാ’തി. സോ അപരേന സമയേന ആഹാരം നിസ്സായ ആഹാരം പജഹതി. ‘ആഹാരസമ്ഭൂതോ അയം, ഭഗിനി, കായോ ആഹാരം നിസ്സായ. ആഹാരോ പഹാതബ്ബോ’തി, ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

“‘തണ്ഹാസമ്ഭൂതോ അയം, ഭഗിനി, കായോ തണ്ഹം നിസ്സായ. തണ്ഹാ പഹാതബ്ബാ’തി, ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം. കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ഇധ, ഭഗിനി, ഭിക്ഖു സുണാതി - ‘ഇത്ഥന്നാമോ കിര ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ’തി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - ‘കുദാസ്സു നാമ അഹമ്പി ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സാമീ’തി! സോ അപരേന സമയേന തണ്ഹം നിസ്സായ തണ്ഹം പജഹതി. ‘തണ്ഹാസമ്ഭൂതോ അയം, ഭഗിനി, കായോ തണ്ഹം നിസ്സായ. തണ്ഹാ പഹാതബ്ബാ’തി, ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

“‘മാനസമ്ഭൂതോ അയം, ഭഗിനി, കായോ മാനം നിസ്സായ. മാനോ പഹാതബ്ബോ’തി, ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം. കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ഇധ, ഭഗിനി, ഭിക്ഖു സുണാതി - ‘ഇത്ഥന്നാമോ കിര ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതീ’തി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - ‘സോ ഹി നാമ ആയസ്മാ ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരിസ്സതി; കിമങ്ഗം [കിമങ്ഗ (സീ॰ പീ॰) അ॰ നി॰ ൫.൧൯൨; ചൂളവ॰ ൩൩൧; സം॰ നി॰ ൫.൧൦൨൦] പനാഹ’ന്തി! സോ അപരേന സമയേന മാനം നിസ്സായ മാനം പജഹതി. ‘മാനസമ്ഭൂതോ അയം, ഭഗിനി, കായോ മാനം നിസ്സായ. മാനോ പഹാതബ്ബോ’തി, ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

‘‘മേഥുനസമ്ഭൂതോ അയം, ഭഗിനി, കായോ. മേഥുനേ ച സേതുഘാതോ വുത്തോ ഭഗവതാ’’തി.

അഥ ഖോ സാ ഭിക്ഖുനീ മഞ്ചകാ വുട്ഠഹിത്വാ ഏകംസം ഉത്തരാസങ്ഗം കരിത്വാ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പാദേസു സിരസാ നിപതിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഏതദവോച - ‘‘അച്ചയോ മം, ഭന്തേ, അച്ചഗമാ, യഥാബാലം യഥാമൂള്ഹം യഥാഅകുസലം, യാഹം ഏവമകാസിം. തസ്സാ മേ, ഭന്തേ, അയ്യോ ആനന്ദോ അച്ചയം അച്ചയതോ പടിഗ്ഗണ്ഹാതു, ആയതിം സംവരായാ’’തി. ‘‘തഗ്ഘ തം [തഗ്ഘ ത്വം (സീ॰ പീ॰ ക॰)], ഭഗിനി, അച്ചയോ അച്ചഗമാ, യഥാബാലം യഥാമൂള്ഹം യഥാഅകുസലം, യാ ത്വം ഏവമകാസി. യതോ ച ഖോ ത്വം, ഭഗിനി, അച്ചയം അച്ചയതോ ദിസ്വാ യഥാധമ്മം പടികരോസി, തം തേ മയം പടിഗ്ഗണ്ഹാമ. വുദ്ധി ഹേസാ, ഭഗിനി, അരിയസ്സ വിനയേ യോ അച്ചയം അച്ചയതോ ദിസ്വാ യഥാധമ്മം പടികരോതി ആയതിം സംവരം ആപജ്ജതീ’’തി. നവമം.

൧൦. സുഗതവിനയസുത്തം

൧൬൦. ‘‘സുഗതോ വാ, ഭിക്ഖവേ, ലോകേ തിട്ഠമാനോ സുഗതവിനയോ വാ തദസ്സ ബഹുജനഹിതായ ബഹുജനസുഖായ ലോകാനുകമ്പായ അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാനം.

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സുഗതോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ. അയം, ഭിക്ഖവേ, സുഗതോ.

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സുഗതവിനയോ? സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, സുഗതവിനയോ. ഏവം സുഗതോ വാ, ഭിക്ഖവേ, ലോകേ തിട്ഠമാനോ സുഗതവിനയോ വാ തദസ്സ ബഹുജനഹിതായ ബഹുജനസുഖായ ലോകാനുകമ്പായ അത്ഥായ ഹിതായ സുഖായ ദേവമനുസ്സാനന്തി.

‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ സദ്ധമ്മസ്സ സമ്മോസായ അന്തരധാനായ സംവത്തന്തി. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ ദുഗ്ഗഹിതം സുത്തന്തം പരിയാപുണന്തി ദുന്നിക്ഖിത്തേഹി പദബ്യഞ്ജനേഹി. ദുന്നിക്ഖിത്തസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പദബ്യഞ്ജനസ്സ അത്ഥോപി ദുന്നയോ ഹോതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, പഠമോ ധമ്മോ സദ്ധമ്മസ്സ സമ്മോസായ അന്തരധാനായ സംവത്തതി.

‘‘പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ ദുബ്ബചാ ഹോന്തി ദോവചസ്സകരണേഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതാ അക്ഖമാ അപ്പദക്ഖിണഗ്ഗാഹിനോ അനുസാസനിം. അയം, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയോ ധമ്മോ സദ്ധമ്മസ്സ സമ്മോസായ അന്തരധാനായ സംവത്തതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ ഭിക്ഖൂ ബഹുസ്സുതാ ആഗതാഗമാ ധമ്മധരാ വിനയധരാ മാതികാധരാ, തേ ന സക്കച്ചം സുത്തന്തം പരം വാചേന്തി. തേസം അച്ചയേന ഛിന്നമൂലകോ സുത്തന്തോ ഹോതി അപ്പടിസരണോ. അയം, ഭിക്ഖവേ, തതിയോ ധമ്മോ സദ്ധമ്മസ്സ സമ്മോസായ അന്തരധാനായ സംവത്തതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഥേരാ ഭിക്ഖൂ ബാഹുലികാ ഹോന്തി സാഥലികാ, ഓക്കമനേ പുബ്ബങ്ഗമാ, പവിവേകേ നിക്ഖിത്തധുരാ, ന വീരിയം ആരഭന്തി അപ്പത്തസ്സ പത്തിയാ അനധിഗതസ്സ അധിഗമായ അസച്ഛികതസ്സ സച്ഛികിരിയായ. തേസം പച്ഛിമാ ജനതാ ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജതി. സാപി ഹോതി ബാഹുലികാ സാഥലികാ, ഓക്കമനേ പുബ്ബങ്ഗമാ, പവിവേകേ നിക്ഖിത്തധുരാ, ന വീരിയം ആരഭതി അപ്പത്തസ്സ പത്തിയാ അനധിഗതസ്സ അധിഗമായ അസച്ഛികതസ്സ സച്ഛികിരിയായ. അയം, ഭിക്ഖവേ, ചതുത്ഥോ ധമ്മോ സദ്ധമ്മസ്സ സമ്മോസായ അന്തരധാനായ സംവത്തതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ധമ്മാ സദ്ധമ്മസ്സ സമ്മോസായ അന്തരധാനായ സംവത്തന്തീ”തി.

“ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ സദ്ധമ്മസ്സ ഠിതിയാ അസമ്മോസായ അനന്തരധാനായ സംവത്തന്തി. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ സുഗ്ഗഹിതം സുത്തന്തം പരിയാപുണന്തി സുനിക്ഖിത്തേഹി പദബ്യഞ്ജനേഹി. സുനിക്ഖിത്തസ്സ, ഭിക്ഖവേ, പദബ്യഞ്ജനസ്സ അത്ഥോപി സുനയോ ഹോതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, പഠമോ ധമ്മോ സദ്ധമ്മസ്സ ഠിതിയാ അസമ്മോസായ അനന്തരധാനായ സംവത്തതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ സുവചാ ഹോന്തി സോവചസ്സകരണേഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതാ ഖമാ പദക്ഖിണഗ്ഗാഹിനോ അനുസാസനിം. അയം, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയോ ധമ്മോ സദ്ധമ്മസ്സ ഠിതിയാ അസമ്മോസായ അനന്തരധാനായ സംവത്തതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, യേ തേ ഭിക്ഖൂ ബഹുസ്സുതാ ആഗതാഗമാ ധമ്മധരാ വിനയധരാ മാതികാധരാ, തേ സക്കച്ചം സുത്തന്തം പരം വാചേന്തി. തേസം അച്ചയേന നച്ഛിന്നമൂലകോ [അച്ഛിന്നമൂലകോ (സ്യാ॰ കം॰) അ॰ നി॰ ൫.൧൫൬] സുത്തന്തോ ഹോതി സപ്പടിസരണോ. അയം, ഭിക്ഖവേ, തതിയോ ധമ്മോ സദ്ധമ്മസ്സ ഠിതിയാ അസമ്മോസായ അനന്തരധാനായ സംവത്തതി.

“പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഥേരാ ഭിക്ഖൂ ന ബാഹുലികാ ഹോന്തി ന സാഥലികാ, ഓക്കമനേ നിക്ഖിത്തധുരാ, പവിവേകേ പുബ്ബങ്ഗമാ, വീരിയം ആരഭന്തി അപ്പത്തസ്സ പത്തിയാ അനധിഗതസ്സ അധിഗമായ അസച്ഛികതസ്സ സച്ഛികിരിയായ. തേസം പച്ഛിമാ ജനതാ ദിട്ഠാനുഗതിം ആപജ്ജതി. സാപി ഹോതി ന ബാഹുലികാ ന സാഥലികാ, ഓക്കമനേ നിക്ഖിത്തധുരാ, പവിവേകേ പുബ്ബങ്ഗമാ, വീരിയം ആരഭതി അപ്പത്തസ്സ പത്തിയാ അനധിഗതസ്സ അധിഗമായ അസച്ഛികതസ്സ സച്ഛികിരിയായ . അയം, ഭിക്ഖവേ, ചതുത്ഥോ ധമ്മോ സദ്ധമ്മസ്സ ഠിതിയാ അസമ്മോസായ അനന്തരധാനായ സംവത്തതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ധമ്മാ സദ്ധമ്മസ്സ ഠിതിയാ അസമ്മോസായ അനന്തരധാനായ സംവത്തന്തീ”തി. ദസമം.

ഇന്ദ്രിയവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഇന്ദ്രിയാനി സദ്ധാ പഞ്ഞാ, സതി സങ്ഖാനപഞ്ചമം;
കപ്പോ രോഗോ പരിഹാനി, ഭിക്ഖുനീ സുഗതേന ചാതി.

(൧൭) ൨. പടിപദാവഗ്ഗോ

൧. സംഖിത്തസുത്തം

൧൬൧. "ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ - ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ പടിപദാ"തി. പഠമം.

൨. വിത്ഥാരസുത്തം

൧൬൨. "ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പകതിയാപി തിബ്ബരാഗജാതികോ ഹോതി, അഭിക്ഖണം രാഗജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. പകതിയാപി തിബ്ബദോസജാതികോ ഹോതി, അഭിക്ഖണം ദോസജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. പകതിയാപി തിബ്ബമോഹജാതികോ ഹോതി, അഭിക്ഖണം മോഹജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി മുദൂനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം മുദുത്താ ദന്ധം ആനന്തരിയം പാപുണാതി ആസവാനം ഖയായ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പകതിയാപി തിബ്ബരാഗജാതികോ ഹോതി, അഭിക്ഖണം രാഗജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. പകതിയാപി തിബ്ബദോസജാതികോ ഹോതി, അഭിക്ഖണം ദോസജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. പകതിയാപി തിബ്ബമോഹജാതികോ ഹോതി , അഭിക്ഖണം മോഹജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി അധിമത്താനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അധിമത്തത്താ ഖിപ്പം ആനന്തരിയം പാപുണാതി ആസവാനം ഖയായ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പകതിയാപി ന തിബ്ബരാഗജാതികോ ഹോതി, നാഭിക്ഖണം രാഗജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. പകതിയാപി ന തിബ്ബദോസജാതികോ ഹോതി, നാഭിക്ഖണം ദോസജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. പകതിയാപി ന തിബ്ബമോഹജാതികോ ഹോതി, നാഭിക്ഖണം മോഹജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി മുദൂനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം

ഇന്ദ്രിയാനം മുദുത്താ ദന്ധം ആനന്തരിയം പാപുണാതി ആസവാനം ഖയായ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പകതിയാപി ന തിബ്ബരാഗജാതികോ ഹോതി, നാഭിക്ഖണം രാഗജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. പകതിയാപി ന തിബ്ബദോസജാതികോ ഹോതി, നാഭിക്ഖണം ദോസജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. പകതിയാപി ന തിബ്ബമോഹജാതികോ ഹോതി, നാഭിക്ഖണം മോഹജം ദുക്ഖം ദോമനസ്സം പടിസംവേദേതി. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി അധിമത്താനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം . സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അധിമത്തത്താ ഖിപ്പം ആനന്തരിയം പാപുണാതി ആസവാനം ഖയായ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ പടിപദാ”തി. ദുതിയം.

൩. അസുഭസുത്തം

൧൬൩. “ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അസുഭാനുപസ്സീ കായേ വിഹരതി, ആഹാരേ പടികൂലസഞ്ഞീ [പടിക്കൂലസഞ്ഞീ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], സബ്ബലോകേ അനഭിരതിസഞ്ഞീ [അനഭിരതസഞ്ഞീ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)], സബ്ബസങ്ഖാരേസു അനിച്ചാനുപസ്സീ; മരണസഞ്ഞാ ഖോ പനസ്സ അജ്ഝത്തം സൂപട്ഠിതാ ഹോതി. സോ ഇമാനി പഞ്ച സേഖബലാനി [സേക്ഖബലാനി (സ്യാ॰ കം॰)] ഉപനിസ്സായ വിഹരതി - സദ്ധാബലം, ഹിരിബലം, ഓത്തപ്പബലം, വീരിയബലം , പഞ്ഞാബലം. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി മുദൂനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം മുദുത്താ ദന്ധം ആനന്തരിയം പാപുണാതി ആസവാനം ഖയായ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അസുഭാനുപസ്സീ കായേ വിഹരതി, ആഹാരേ പടികൂലസഞ്ഞീ, സബ്ബലോകേ അനഭിരതിസഞ്ഞീ, സബ്ബസങ്ഖാരേസു അനിച്ചാനുപസ്സീ; മരണസഞ്ഞാ ഖോ പനസ്സ അജ്ഝത്തം സൂപട്ഠിതാ ഹോതി. സോ ഇമാനി പഞ്ച സേഖബലാനി ഉപനിസ്സായ വിഹരതി - സദ്ധാബലം…പേ॰… പഞ്ഞാബലം. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി അധിമത്താനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം…പേ॰… പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അധിമത്തത്താ ഖിപ്പം ആനന്തരിയം പാപുണാതി ആസവാനം ഖയായ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ? ഇധ ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി;

വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ അജ്ഝത്തം സമ്പസാദനം ചേതസോ ഏകോദിഭാവം അവിതക്കം അവിചാരം സമാധിജം പീതിസുഖം ദുതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; പീതിയാ ച വിരാഗാ ഉപേക്ഖകോ ച വിഹരതി സതോ ച സമ്പജാനോ സുഖഞ്ച കായേന പടിസംവേദേതി യം തം അരിയാ ആചിക്ഖന്തി - 'ഉപേക്ഖകോ സതിമാ സുഖവിഹാരീ'തി തതിയം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; സുഖസ്സ ച പഹാനാ ദുക്ഖസ്സ ച പഹാനാ പുബ്ബേവ സോമനസ്സദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമാ അദുക്ഖമസുഖം ഉപേക്ഖാസതിപാരിസുദ്ധിം ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമാനി പഞ്ച സേഖബലാനി ഉപനിസ്സായ വിഹരതി - സദ്ധാബലം...പേ॰... പഞ്ഞാബലം. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി മുദൂനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം... പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം മുദുത്താ ദന്ധം ആനന്തരിയം പാപുണാതി ആസവാനം ഖയായ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ? [കഥാ॰ വൃഥ ആദയോ] ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി വിവിച്ച അകുസലേഹി ധമ്മേഹി സവിതക്കം സവിചാരം വിവേകജം പീതിസുഖം പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം...പേ॰... തതിയം ഝാനം...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമാനി പഞ്ച സേഖബലാനി ഉപനിസ്സായ വിഹരതി - സദ്ധാബലം, ഹിരിബലം, ഓത്തപ്പബലം, വീരിയബലം, പഞ്ഞാബലം. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി അധിമത്താനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അധിമത്തത്താ ഖിപ്പം ആനന്തരിയം പാപുണാതി ആസവാനം ഖയായ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ പടിപദാ"തി. തതിയം.

৪. പഠമഖമസുത്തം

൧൬൪. "ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? അക്ഖമാ പടിപദാ, ഖമാ പടിപദാ, ദമാ പടിപദാ, സമാ പടിപദാ. കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, അക്ഖമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ [ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] അക്കോസന്തം പച്ചക്കോസതി, രോസന്തം പടിരോസതി, ഭണ്ഡന്തം പടിഭണ്ഡതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അക്ഖമാ പടിപദാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ഖമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അക്കോസന്തം ന പച്ചക്കോസതി, രോസന്തം ന പടിരോസതി, ഭണ്ഡന്തം ന പടിഭണ്ഡതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഖമാ പടിപദാ.

"കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ; യത്വാധികരണമേനം ചക്ഖുന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും, തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി; രക്ഖതി ചക്ഖുന്ദ്രിയം; ചക്ഖുന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ... ജിവ്ഹായ

രസം സായിത്വാ… കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ… മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ; യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും, തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി ; രക്ഖതി മനിന്ദ്രിയം; മനിന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദമാ പടിപദാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉപ്പന്നം കാമവിതക്കം നാധിവാസേതി പജഹതി വിനോദേതി സമേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി; ഉപ്പന്നം ബ്യാപാദവിതക്കം…പേ॰… ഉപ്പന്നം വിഹിംസാവിതക്കം… ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ നാധിവാസേതി പജഹതി വിനോദേതി സമേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമാ പടിപദാ. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ പടിപദാ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. ദുതിയഖമസുത്തം

൧൬൫. “ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? അക്ഖമാ പടിപദാ, ഖമാ പടിപദാ, ദമാ പടിപദാ, സമാ പടിപദാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, അക്ഖമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അക്ഖമോ ഹോതി സീതസ്സ ഉണ്ഹസ്സ ജിഘച്ഛായ പിപാസായ, ഡംസമകസവാതാതപസരീസപസമ്ഫസ്സാനം ദുരുത്താനം ദുരാഗതാനം വചനപഥാനം ഉപ്പന്നാനം സാരീരികാനം വേദനാനം ദുക്ഖാനം തിബ്ബാനം ഖരാനം കടുകാനം അസാതാനം അമനാപാനം പാണഹരാനം അനധിവാസകജാതികോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അക്ഖമാ പടിപദാ .

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ഖമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഖമോ ഹോതി സീതസ്സ ഉണ്ഹസ്സ ജിഘച്ഛായ പിപാസായ, ഡംസമകസവാതാതപസരീസപസമ്ഫസ്സാനം ദുരുത്താനം ദുരാഗതാനം വചനപഥാനം ഉപ്പന്നാനം സാരീരികാനം വേദനാനം ദുക്ഖാനം തിബ്ബാനം ഖരാനം കടുകാനം അസാതാനം അമനാപാനം പാണഹരാനം അധിവാസകജാതികോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഖമാ പടിപദാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, ദമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി…പേ॰… സോതേന സദ്ദം സുത്വാ… ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ… ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ… കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ… മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ; യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും, തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി; രക്ഖതി മനിന്ദ്രിയം; മനിന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ദമാ പടിപദാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സമാ പടിപദാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉപ്പന്നം കാമവിതക്കം നാധിവാസേതി പജഹതി വിനോദേതി സമേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി, ഉപ്പന്നം ബ്യാപാദവിതക്കം…പേ॰… ഉപ്പന്നം

വിഹിംസാവിതക്കം... ഉപ്പന്നുപ്പന്നേ പാപകേ അകുസലേ ധമ്മേ നാധിവാസേതി പജഹതി വിനോദേതി സമേതി ബ്യന്തീകരോതി അനഭാവം ഗമേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സമാ പടിപദാ. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ പടിപദാ''തി. പഞ്ചമം.

൬. ഉഭയസുത്തം

൧൬൬. ''ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ.

''തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യായം പടിപദാ ദുക്ഖാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, അയം, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ ഉഭയേനേവ ഹീനാ അക്ഖായതി. യമ്പായം പടിപദാ ദുക്ഖാ, ഇമിനാപായം ഹീനാ അക്ഖായതി; യമ്പായം പടിപദാ ദന്ധാ, ഇമിനാപായം ഹീനാ അക്ഖായതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ ഉഭയേനേവ ഹീനാ അക്ഖായതി.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യായം പടിപദാ ദുക്ഖാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, അയം, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ ദുക്ഖത്താ ഹീനാ അക്ഖായതി.

''തത്ര , ഭിക്ഖവേ, യായം പടിപദാ സുഖാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, അയം, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ ദന്ധത്താ ഹീനാ അക്ഖായതി.

''തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യായം പടിപദാ സുഖാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, അയം, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ ഉഭയേനേവ പണീതാ അക്ഖായതി. യമ്പായം പടിപദാ സുഖാ, ഇമിനാപായം പണീതാ അക്ഖായതി; യമ്പായം പടിപദാ ഖിപ്പാ, ഇമിനാപായം പണീതാ അക്ഖായതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, പടിപദാ ഉഭയേനേവ പണീതാ അക്ഖായതി. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ പടിപദാ''തി. ഛട്ഠം.

൭. മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസുത്തം

൧൬൭. അഥ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ യേനായസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി . ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ഏതദവോച -

''ചതസ്സോ ഇമാ, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ. ഇമാ ഖോ, ആവുസോ, ചതസ്സോ പടിപദാ . ഇമാസം, ആവുസോ, ചതുന്നം പടിപദാനം [ചതസ്സന്നം പടിപദാനം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] കതമം തേ പടിപദം ആഗമ്മ അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുത്ത''ന്തി?

''ചതസ്സോ ഇമാ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ. ഇമാ ഖോ, ആവുസോ,

ചതസ്സോ പടിപദാ . ഇമാസം, ആവുസോ, ചതുന്നം പടിപദാനം യായം പടിപദാ ദുക്ഖാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, ഇമം മേ പടിപദം ആഗമ്മ അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുത്ത''ന്തി. സത്തമം.

൮. സാരിപുത്തസുത്തം

൧൬൮. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ സാരിപുത്തേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച -

''ചതസ്സോ ഇമാ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ. ഇമാ ഖോ, ആവുസോ, ചതസ്സോ പടിപദാ. ഇമാസം, ആവുസോ, ചതുന്നം പടിപദാനം കതമം തേ പടിപദം ആഗമ്മ അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുത്ത''ന്തി?

''ചതസ്സോ ഇമാ, ആവുസോ മോഗ്ഗല്ലാന, പടിപദാ. കതമാ ചതസ്സോ? ദുക്ഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, ദുക്ഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ദന്ധാഭിഞ്ഞാ, സുഖാ പടിപദാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ. ഇമാ ഖോ, ആവുസോ, ചതസ്സോ പടിപദാ. ഇമാസം, ആവുസോ, ചതുന്നം പടിപദാനം യായം പടിപദാ സുഖാ ഖിപ്പാഭിഞ്ഞാ, ഇമം മേ പടിപദം ആഗമ്മ അനുപാദായ ആസവേഹി ചിത്തം വിമുത്ത''ന്തി. അട്ഠമം.

൯. സസങ്ഖാരസുത്തം

൧൬൯. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അസുഭാനുപസ്സീ കായേ വിഹരതി, ആഹാരേ പടികൂലസഞ്ഞീ, സബ്ബലോകേ അനഭിരതിസഞ്ഞീ, സബ്ബസങ്ഖാരേസു അനിച്ചാനുപസ്സീ. മരണസഞ്ഞാ ഖോ പനസ്സ അജ്ഝത്തം സൂപട്ഠിതാ ഹോതി. സോ ഇമാനി പഞ്ച സേഖബലാനി ഉപനിസ്സായ വിഹരതി - സദ്ധാബലം, ഹിരിബലം, ഓത്തപ്പബലം, വീരിയബലം, പഞ്ഞാബലം . തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി അധിമത്താനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അധിമത്തത്താ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അസുഭാനുപസ്സീ കായേ വിഹരതി, ആഹാരേ പടികൂലസഞ്ഞീ, സബ്ബലോകേ അനഭിരതിസഞ്ഞീ, സബ്ബസങ്ഖാരേസു അനിച്ചാനുപസ്സീ. മരണസഞ്ഞാ ഖോ പനസ്സ അജ്ഝത്തം സൂപട്ഠിതാ ഹോതി. സോ ഇമാനി പഞ്ച സേഖബലാനി ഉപനിസ്സായ വിഹരതി - സദ്ധാബലം, ഹിരിബലം, ഓത്തപ്പബലം, വീരിയബലം, പഞ്ഞാബലം. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി മുദൂനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം, വീരിയിന്ദ്രിയം, സതിന്ദ്രിയം, സമാധിന്ദ്രിയം, പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം മുദുത്താ കായസ്സ ഭേദാ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ സസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി...പേ॰... പഠമം ഝാനം...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം...പേ॰... തതിയം ഝാനം...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമാനി പഞ്ച സേഖബലാനി ഉപനിസ്സായ വിഹരതി - സദ്ധാബലം...പേ॰... പഞ്ഞാബലം. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി അധിമത്താനി പാതുഭവന്തി - സദ്ധിന്ദ്രിയം...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം അധിമത്തത്താ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി...പേ॰... പഠമം ഝാനം...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം...പേ॰... തതിയം ഝാനം...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ ഇമാനി പഞ്ച സേഖബലാനി ഉപനിസ്സായ വിഹരതി - സദ്ധാബലം, ഹിരിബലം, ഓത്തപ്പബലം, വീരിയബലം, പഞ്ഞാബലം. തസ്സിമാനി പഞ്ചിന്ദ്രിയാനി...പേ॰... പഞ്ഞിന്ദ്രിയം. സോ ഇമേസം പഞ്ചന്നം ഇന്ദ്രിയാനം മുദുത്താ കായസ്സ ഭേദാ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ കായസ്സ ഭേദാ അസങ്ഖാരപരിനിബ്ബായീ ഹോതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി"ന്തി. നവമം.

൧൦. യുഗനദ്ധസുത്തം

൧൭൦. ഏവം മേ സുതം - ഏകം സമയം ആയസ്മാ ആനന്ദോ കോസമ്ബിയം വിഹരതി ഘോസിതാരാമേ. തത്ര ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - "ആവുസോ ഭിക്ഖവേ"തി. "ആവുസോ"തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ ആനന്ദസ്സ പച്ചസ്സോസും. ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഏതദവോച -

"യോ ഹി കോചി, ആവുസോ, ഭിക്ഖു വാ ഭിക്ഖുനീ വാ മമ സന്തികേ അരഹത്തപ്പത്തിം [അരഹത്തപ്പത്തം (ക॰) പടി॰ മ॰ ൨.൧ പടിസമ്ഭിദാമഗ്ഗേപി] ബ്യാകരോതി, സബ്ബോ സോ ചതൂഹി മഗ്ഗേഹി, ഏതേസം വാ അഞ്ഞതരേന.

"കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ആവുസോ, ഭിക്ഖു സമഥപുബ്ബങ്ഗമം വിപസ്സനം ഭാവേതി. തസ്സ സമഥപുബ്ബങ്ഗമം വിപസ്സനം ഭാവയതോ മഗ്ഗോ

സഞ്ജായതി. സോ തം മഗ്ഗം ആസേവതി ഭാവേതി ബഹുലീകരോതി. തസ്സ തം മഗ്ഗം ആസേവതോ ഭാവയതോ ബഹുലീകരോതോ സംയോജനാനി പഹീയന്തി, അനുസയാ ബ്യന്തീഹോന്തി.

"പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു വിപസ്സനാപുബ്ബങ്ഗമം സമഥം ഭാവേതി. തസ്സ വിപസ്സനാപുബ്ബങ്ഗമം സമഥം ഭാവയതോ മഗ്ഗോ സഞ്ജായതി. സോ തം മഗ്ഗം ആസേവതി ഭാവേതി ബഹുലീകരോതി . തസ്സ തം മഗ്ഗം ആസേവതോ ഭാവയതോ ബഹുലീകരോതോ സംയോജനാനി പഹീയന്തി, അനുസയാ ബ്യന്തീഹോന്തി.

"പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖു സമഥവിപസ്സനം യുഗനദ്ധം ഭാവേതി. തസ്സ സമഥവിപസ്സനം യുഗനദ്ധം ഭാവയതോ മഗ്ഗോ സഞ്ജായതി. സോ തം മഗ്ഗം ആസേവതി ഭാവേതി ബഹുലീകരോതി. തസ്സ തം മഗ്ഗം ആസേവതോ ഭാവയതോ ബഹുലീകരോതോ സംയോജനാനി പഹീയന്തി, അനുസയാ ബ്യന്തീഹോന്തി.

"പുന ചപരം, ആവുസോ, ഭിക്ഖുനോ ധമ്മുദ്ധച്ചവിഗ്ഗഹിതം മാനസം ഹോതി. ഹോതി സോ, ആവുസോ, സമയോ യം തം ചിത്തം അജ്ഝത്തമേവ സന്തിട്ഠതി സന്നിസീദതി ഏകോദി ഹോതി സമാധിയതി. തസ്സ മഗ്ഗോ സഞ്ജായതി. സോ തം മഗ്ഗം ആസേവതി ഭാവേതി ബഹുലീകരോതി. തസ്സ തം മഗ്ഗം ആസേവതോ ഭാവയതോ ബഹുലീകരോതോ സംയോജനാനി പഹീയന്തി, അനുസയാ ബ്യന്തീഹോന്തി.

"യോ ഹി കോചി, ആവുസോ, ഭിക്ഖു വാ ഭിക്ഖുനീ വാ മമ സന്തികേ അരഹത്തപ്പത്തിം ബ്യാകരോതി, സബ്ബോ സോ ഇമേഹി ചതൂഹി മഗ്ഗേഹി, ഏതേസം വാ അഞ്ഞതരേനാ"തി. ദസമം.

പടിപദാവഗ്ഗോ ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സംഖിത്തം വിത്ഥാരാസുഭം, ദ്വേ ഖമാ ഉഭയേന ച;
മോഗ്ഗല്ലാനോ സാരിപുത്തോ, സസങ്ഖാരം യുഗനദ്ധേന ചാതി.

(൨൨) ൩. സഞ്ചേതനിയവഗ്ഗോ

൧. ചേതനാസുത്തം

൧൭൧. [കഥാ॰ ൫൩൯] ‘‘കായേ വാ, ഭിക്ഖവേ, സതി കായസഞ്ചേതനാഹേതു ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം. വാചായ വാ, ഭിക്ഖവേ, സതി വചീസഞ്ചേതനാഹേതു ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം. മനേ വാ, ഭിക്ഖവേ, സതി മനോസഞ്ചേതനാഹേതു ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം അവിജ്ജാപച്ചയാവ.

‘‘സാമം വാ തം, ഭിക്ഖവേ, കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, യംപച്ചയാസ്സ തം ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം. പരേ വാസ്സ [പരേ വാ തസ്സ (ക॰)] തം, ഭിക്ഖവേ, കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോന്തി, യംപച്ചയാസ്സ തം ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം. സമ്പജാനോ വാ തം, ഭിക്ഖവേ, കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, യംപച്ചയാസ്സ തം ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം. അസമ്പജാനോ വാ തം, ഭിക്ഖവേ, കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, യംപച്ചയാസ്സ തം ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം.

‘‘സാമം വാ തം, ഭിക്ഖവേ, വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, യംപച്ചയാസ്സ തം ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം; പരേ വാസ്സ തം, ഭിക്ഖവേ , വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോന്തി; യംപച്ചയാസ്സ തം ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം; സമ്പജാനോ വാ തം, ഭിക്ഖവേ, വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, യംപച്ചയാസ്സ തം ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം; അസമ്പജാനോ വാ തം, ഭിക്ഖവേ, വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, യംപച്ചയാസ്സ തം ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം.

‘‘സാമം വാ തം, ഭിക്ഖവേ, മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, യംപച്ചയാസ്സ തം ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം; പരേ വാസ്സ തം, ഭിക്ഖവേ, മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോന്തി, യംപച്ചയാസ്സ തം ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം; സമ്പജാനോ വാ തം, ഭിക്ഖവേ, മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, യംപച്ചയാസ്സ തം ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം; അസമ്പജാനോ വാ തം, ഭിക്ഖവേ, മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, യംപച്ചയാസ്സ തം ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം.

‘‘ഇമേസു , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേസു അവിജ്ജാ അനുപതിതാ, അവിജ്ജായത്വേവ അസേസവിരാഗനിരോധാ സോ കായോ ന ഹോതി യംപച്ചയാസ്സ തം ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം, സാ വാചാ ന ഹോതി യംപച്ചയാസ്സ തം ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം, സോ മനോ ന ഹോതി യംപച്ചയാസ്സ തം ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖം, ഖേത്തം തം [വത്ഥും തം (സബ്ബത്ഥ)] ന ഹോതി...പേ॰... വത്ഥും തം ന ഹോതി...പേ॰... ആയതനം തം ന ഹോതി...പേ॰... അധികരണം തം ന ഹോതി യംപച്ചയാസ്സ തം ഉപ്പജ്ജതി അജ്ഝത്തം സുഖദുക്ഖ’’ന്തി.

‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, അത്തഭാവപടിലാഭാ. കതമേ ചത്താരോ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, അത്തഭാവപടിലാഭോ, യസ്മിം അത്തഭാവപടിലാഭേ

അത്തസഞ്ചേതനാ കമതി, നോ പരസഞ്ചേതനാ. അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, അത്തഭാവപടിലാഭോ, യസ്മിം അത്തഭാവപടിലാഭേ പരസഞ്ചേതനാ കമതി, നോ അത്തസഞ്ചേതനാ. അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, അത്തഭാവപടിലാഭോ, യസ്മിം അത്തഭാവപടിലാഭേ അത്തസഞ്ചേതനാ ച കമതി പരസഞ്ചേതനാ ച. അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, അത്തഭാവപടിലാഭോ, യസ്മിം അത്തഭാവപടിലാഭേ നേവത്തസഞ്ചേതനാ കമതി, നോ പരസഞ്ചേതനാ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ അത്തഭാവപടിലാഭാ''തി.

ഏവം വുത്തേ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''ഇമസ്സ ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതാ സംഖിത്തേന ഭാസിതസ്സ ഏവം വിത്ഥാരേന അത്ഥം ആജാനാമി - 'തത്ര, ഭന്തേ, യായം അത്തഭാവപടിലാഭോ യസ്മിം അത്തഭാവപടിലാഭേ അത്തസഞ്ചേതനാ കമതി നോ പരസഞ്ചേതനാ, അത്തസഞ്ചേതനാഹേതു തേസം സത്താനം തമ്ഹാ കായാ ചുതി ഹോതി. തത്ര, ഭന്തേ, യായം അത്തഭാവപടിലാഭോ യസ്മിം അത്തഭാവപടിലാഭേ പരസഞ്ചേതനാ കമതി നോ അത്തസഞ്ചേതനാ, പരസഞ്ചേതനാഹേതു തേസം സത്താനം തമ്ഹാ കായാ ചുതി ഹോതി. തത്ര, ഭന്തേ, യായം അത്തഭാവപടിലാഭോ യസ്മിം അത്തഭാവപടിലാഭേ അത്തസഞ്ചേതനാ ച കമതി പരസഞ്ചേതനാ ച, അത്തസഞ്ചേതനാ ച പരസഞ്ചേതനാ ച ഹേതു തേസം സത്താനം തമ്ഹാ കായാ ചുതി ഹോതി. തത്ര, ഭന്തേ, യായം അത്തഭാവപടിലാഭോ യസ്മിം അത്തഭാവപടിലാഭേ നേവ അത്തസഞ്ചേതനാ കമതി നോ പരസഞ്ചേതനാ, കതമേ തേന ദേവാ ദട്ഠബ്ബാ'''തി? ''നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനൂപഗാ, സാരിപുത്ത, ദേവാ തേന ദട്ഠബ്ബാ''തി.

''കോ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഹേതു കോ പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചേ സത്താ തമ്ഹാ കായാ ചുതാ ആഗാമിനോ ഹോന്തി ആഗന്താരോ ഇത്ഥത്തം? കോ പന, ഭന്തേ, ഹേതു കോ പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചേ സത്താ തമ്ഹാ കായാ ചുതാ അനാഗാമിനോ ഹോന്തി അനാഗന്താരോ ഇത്ഥത്ത''ന്തി? ''ഇധ, സാരിപുത്ത, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ഓരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി അപ്പഹീനാനി ഹോന്തി, സോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ തദസ്സാദേതി, തം നികാമേതി, തേന ച വിത്തിം ആപജ്ജതി; തത്ഥ ഠിതോ തദധിമുത്തോ തബ്ബഹുലവിഹാരീ അപരിഹീനോ കാലം കുരുമാനോ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനൂപഗാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. സോ തതോ ചുതോ ആഗാമീ ഹോതി ആഗന്താ ഇത്ഥത്തം.

''ഇധ പന, സാരിപുത്ത, ഏകച്ചസ്സ പുഗ്ഗലസ്സ ഓരമ്ഭാഗിയാനി സംയോജനാനി പഹീനാനി ഹോന്തി, സോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ തദസ്സാദേതി, തം നികാമേതി, തേന ച വിത്തിം ആപജ്ജതി; തത്ഥ ഠിതോ തദധിമുത്തോ തബ്ബഹുലവിഹാരീ അപരിഹീനോ കാലം കുരുമാനോ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനൂപഗാനം ദേവാനം സഹബ്യതം ഉപപജ്ജതി. സോ തതോ ചുതോ അനാഗാമീ ഹോതി അനാഗന്താ ഇത്ഥത്തം.

''അയം ഖോ, സാരിപുത്ത, ഹേതു അയം പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചേ സത്താ തമ്ഹാ കായാ ചുതാ ആഗാമിനോ ഹോന്തി ആഗന്താരോ ഇത്ഥത്തം. അയം പന, സാരിപുത്ത, ഹേതു അയം പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചേ സത്താ

തമ്ഹാ കായാ ചുതാ അനാഗാമിനോ ഹോന്തി അനാഗന്താരോ ഇത്ഥത്ത’’ന്തി. പഠമം.

൨. വിഭത്തിസുത്തം

൧൭൨. തത്ര ഖോ ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - ‘‘ആവുസോ ഭിക്ഖവേ’’തി. ‘‘ആവുസോ’’തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ആയസ്മതോ സാരിപുത്തസ്സ പച്ചസ്സോസും. ആയസ്മാ സാരിപുത്തോ ഏതദവോച -

‘‘അദ്ധമാസൂപസമ്പന്നേന മേ, ആവുസോ, അത്ഥപടിസമ്ഭിദാ സച്ഛികതാ ഓധിസോ ബ്യഞ്ജനസോ. തമഹം അനേകപരിയായേന ആചിക്ഖാമി ദേസേമി പഞ്ഞാപേമി പട്ഠപേമി വിവരാമി വിഭജാമി ഉത്താനീകരോമി. യസ്സ ഖോ പനസ്സ കങ്ഖാ വാ വിമതി വാ, സോ മം പഞ്ഹേന. അഹം വേയ്യാകരണേന സമ്മുഖീഭൂതോ നോ സത്ഥാ യോ നോ ധമ്മാനം സുകുസലോ.

‘‘അദ്ധമാസൂപസമ്പന്നേന മേ, ആവുസോ, ധമ്മപടിസമ്ഭിദാ സച്ഛികതാ ഓധിസോ ബ്യഞ്ജനസോ. തമഹം അനേകപരിയായേന ആചിക്ഖാമി ദേസേമി പഞ്ഞാപേമി പട്ഠപേമി വിവരാമി വിഭജാമി ഉത്താനീകരോമി. യസ്സ ഖോ പനസ്സ കങ്ഖാ വാ വിമതി വാ, സോ മം പഞ്ഹേന. അഹം വേയ്യാകരണേന സമ്മുഖീഭൂതോ നോ സത്ഥാ യോ നോ ധമ്മാനം സുകുസലോ.

‘‘അദ്ധമാസൂപസമ്പന്നേന മേ, ആവുസോ, നിരുത്തിപടിസമ്ഭിദാ സച്ഛികതാ ഓധിസോ ബ്യഞ്ജനസോ. തമഹം അനേകപരിയായേന ആചിക്ഖാമി ദേസേമി പഞ്ഞാപേമി പട്ഠപേമി വിവരാമി വിഭജാമി ഉത്താനീകരോമി. യസ്സ ഖോ പനസ്സ കങ്ഖാ വാ വിമതി വാ, സോ മം പഞ്ഹേന. അഹം വേയ്യാകരണേന സമ്മുഖീഭൂതോ നോ സത്ഥാ യോ നോ ധമ്മാനം സുകുസലോ.

‘‘അദ്ധമാസൂപസമ്പന്നേന മേ, ആവുസോ, പടിഭാനപടിസമ്ഭിദാ സച്ഛികതാ ഓധിസോ ബ്യഞ്ജനസോ. തമഹം അനേകപരിയായേന ആചിക്ഖാമി ദേസേമി പഞ്ഞാപേമി പട്ഠപേമി വിവരാമി വിഭജാമി ഉത്താനീകരോമി. യസ്സ ഖോ പനസ്സ കങ്ഖാ വാ വിമതി വാ, സോ മം പഞ്ഹേന. അഹം വേയ്യാകരണേന സമ്മുഖീഭൂതോ നോ സത്ഥാ യോ നോ ധമ്മാനം സുകുസലോ’’തി. ദുതിയം.

൩. മഹാകോട്ഠികസുത്തം

൧൭൩. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മഹാകോട്ഠികോ യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ സാരിപുത്തേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ മഹാകോട്ഠികോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച -

‘‘ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ അത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ’’തി?

‘‘മാ ഹേവം, ആവുസോ’’.

“ഛന്നം , ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ നത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ”തി?

“മാ ഹേവം, ആവുസോ”.

“ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ അത്ഥി ച നത്ഥി ച അഞ്ഞം കിഞ്ചീ”തി?

“മാ ഹേവം, ആവുസോ”.

“ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ നേവത്ഥി നോ നത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ”തി?

“മാ ഹേവം, ആവുസോ”.

“‘ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ അത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ’തി, ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ ‘മാ ഹേവം, ആവുസോ’തി വദേസി. ‘ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ നത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ’തി, ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ - ‘മാ ഹേവം, ആവുസോ’തി വദേസി. ‘ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ അത്ഥി ച നത്ഥി ച അഞ്ഞം കിഞ്ചീ’തി, ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ - ‘മാ ഹേവം, ആവുസോ’തി വദേസി. ‘ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ നേവത്ഥി നോ നത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ’തി, ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ - ‘മാ ഹേവം, ആവുസോ’തി വദേസി. യഥാ കഥം പന, ആവുസോ, ഇമസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ”തി?

“‘ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ അത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ’തി, ഇതി വദം അപ്പപഞ്ചം പപഞ്ചേതി. ‘ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ നത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ’തി, ഇതി വദം അപ്പപഞ്ചം പപഞ്ചേതി. ‘ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ അത്ഥി ച നത്ഥി ച അഞ്ഞം കിഞ്ചീ’തി, ഇതി വദം അപ്പപഞ്ചം പപഞ്ചേതി. ‘ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ നേവത്ഥി നോ നത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ’തി, ഇതി വദം അപ്പപഞ്ചം പപഞ്ചേതി. യാവതാ, ആവുസോ, ഛന്നം ഫസ്സായതനാനം ഗതി താവതാ പപഞ്ചസ്സ ഗതി; യാവതാ പപഞ്ചസ്സ ഗതി താവതാ ഛന്നം ഫസ്സായതനാനം ഗതി. ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ പപഞ്ചനിരോധോ പപഞ്ചവൂപസമോ”തി. തതിയം.

ർ. ആനന്ദസുത്തം

൧൭ർ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേനായസ്മാ മഹാകോട്ഠികോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ മഹാകോട്ഠികേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ആയസ്മന്തം മഹാകോട്ഠികം ഏതദവോച -

“ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ അത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ”തി?

“മാ ഹേവം, ആവുസോ”.

“ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ നത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ”തി?

“മാ ഹേവം, ആവുസോ”.

“ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ അത്ഥി ച നത്ഥി ച അഞ്ഞം കിഞ്ചീ”തി?

“മാ ഹേവം, ആവുസോ”.

“ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ നേവത്ഥി നോ നത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ”തി?

“മാ ഹേവം, ആവുസോ”.

“‘ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ അത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ’തി, ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ - ‘മാ ഹേവം, ആവുസോ’തി വദേസി. ‘ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ നത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ’തി, ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ - ‘മാ ഹേവം, ആവുസോ’തി വദേസി. ‘ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ അത്ഥി ച നത്ഥി ച അഞ്ഞം കിഞ്ചീ’തി, ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ - ‘മാ ഹേവം, ആവുസോ’തി വദേസി. ‘ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ നേവത്ഥി നോ നത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ’തി, ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ - ‘മാ ഹേവം, ആവുസോ’തി വദേസി . യഥാ കഥം പനാവുസോ, ഇമസ്സ ഭാസിതസ്സ അത്ഥോ ദട്ഠബ്ബോ”തി?

“‘ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ അത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ’തി, ഇതി വദം അപ്പപഞ്ചം പപഞ്ചേതി. ‘ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ നത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ’തി, ഇതി വദം അപ്പപഞ്ചം പപഞ്ചേതി. ‘ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ അത്ഥി ച നത്ഥി ച അഞ്ഞം കിഞ്ചീ’തി, ഇതി വദം അപ്പപഞ്ചം പപഞ്ചേതി. ‘ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ നേവത്ഥി നോ നത്ഥഞ്ഞം കിഞ്ചീ’തി, ഇതി വദം അപ്പപഞ്ചം പപഞ്ചേതി. യാവതാ, ആവുസോ, ഛന്നം ഫസ്സായതനാനം ഗതി താവതാ പപഞ്ചസ്സ ഗതി . യാവതാ പപഞ്ചസ്സ ഗതി താവതാ ഛന്നം ഫസ്സായതനാനം ഗതി. ഛന്നം, ആവുസോ, ഫസ്സായതനാനം അസേസവിരാഗനിരോധാ പപഞ്ചനിരോധോ പപഞ്ചവൂപസമോ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. ഉപവാണസുത്തം

൧൭൫. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ഉപവാണോ യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ സാരിപുത്തേന സദ്ധിം സമ്മോദി.

സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ഉപവാണോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച -

"കിം നു ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, വിജ്ജായന്തകരോ ഹോതീ"തി?

"നോ ഹിദം, ആവുസോ".

"കിം പനാവുസോ സാരിപുത്ത, ചരണേനന്തകരോ ഹോതീ"തി?

"നോ ഹിദം, ആവുസോ".

"കിം പനാവുസോ സാരിപുത്ത, വിജ്ജാചരണേനന്തകരോ ഹോതീ"തി?

"നോ ഹിദം, ആവുസോ".

"കിം പനാവുസോ സാരിപുത്ത, അഞ്ഞത്ര വിജ്ജാചരണേനന്തകരോ ഹോതീ"തി?

"നോ ഹിദം, ആവുസോ".

"'കിം നു ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, വിജ്ജായന്തകരോ ഹോതീ'തി, ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ - 'നോ ഹിദം, ആവുസോ'തി വദേസി. 'കിം പനാവുസോ സാരിപുത്ത, ചരണേനന്തകരോ ഹോതീ'തി, ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ - 'നോ ഹിദം, ആവുസോ'തി വദേസി. 'കിം പനാവുസോ സാരിപുത്ത, വിജ്ജാചരണേനന്തകരോ ഹോതീ'തി, ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ - 'നോ ഹിദം, ആവുസോ'തി വദേസി. 'കിം പനാവുസോ സാരിപുത്ത, അഞ്ഞത്ര വിജ്ജാചരണേനന്തകരോ ഹോതീ'തി, ഇതി പുട്ഠോ സമാനോ - 'നോ ഹിദം, ആവുസോ'തി വദേസി. യഥാ കഥം പനാവുസോ, അന്തകരോ ഹോതീ"തി?

"വിജ്ജായ ചേ, ആവുസോ, അന്തകരോ അഭവിസ്സ, സഉപാദാനോവ സമാനോ അന്തകരോ അഭവിസ്സ. ചരണേന ചേ, ആവുസോ, അന്തകരോ അഭവിസ്സ, സഉപാദാനോവ സമാനോ അന്തകരോ അഭവിസ്സ. വിജ്ജാചരണേന ചേ, ആവുസോ, അന്തകരോ അഭവിസ്സ, സഉപാദാനോവ സമാനോ അന്തകരോ അഭവിസ്സ. അഞ്ഞത്ര വിജ്ജാചരണേന ചേ, ആവുസോ, അന്തകരോ അഭവിസ്സ, പുഥുജ്ജനോ അന്തകരോ അഭവിസ്സ. പുഥുജ്ജനോ ഹി, ആവുസോ, അഞ്ഞത്ര വിജ്ജാചരണേന. ചരണവിപന്നോ ഖോ, ആവുസോ, യഥാഭൂതം ന ജാനാതി ന പസ്സതി. ചരണസമ്പന്നോ യഥാഭൂതം ജാനാതി പസ്സതി. യഥാഭൂതം ജാനം പസ്സം അന്തകരോ ഹോതീ"തി. പഞ്ചമം.

൬. ആയാചനസുത്തം

൧൭൬. "സദ്ധോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം സമ്മാ ആയാചമാനോ ആയാചേയ്യ - 'താദിസോ ഹോമി യാദിസാ സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ'തി [അം॰ നി॰ ൨.൧൩൩ ഇദം സുത്തം ആഗതം]. ഏസാ, ഭിക്ഖവേ , തുലാ ഏതം പമാണം മമ സാവകാനം ഭിക്ഖൂനം, യദിദം സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ.

“സദ്ധാ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനീ ഏവം സമ്മാ ആയാചമാനാ ആയാചേയ്യ - ‘താദിസാ ഹോമി യാദിസാ ഖേമാ ച ഭിക്ഖുനീ ഉപ്പലവണ്ണാ ചാ’തി. ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, തുലാ ഏതം പമാണം മമ സാവികാനം ഭിക്ഖുനീനം, യദിദം ഖേമാ ച ഭിക്ഖുനീ ഉപ്പലവണ്ണാ ച.

“സദ്ധോ, ഭിക്ഖവേ, ഉപാസകോ ഏവം സമ്മാ ആയാചമാനോ ആയാചേയ്യ - ‘താദിസോ ഹോമി യാദിസോ ചിത്തോ ച ഗഹപതി ഹത്ഥകോ ച ആളവകോ’തി. ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, തുലാ ഏതം പമാണം മമ സാവകാനം ഉപാസകാനം, യദിദം ചിത്തോ ച ഗഹപതി ഹത്ഥകോ ച ആളവകോ.

“സദ്ധാ, ഭിക്ഖവേ, ഉപാസികാ ഏവം സമ്മാ ആയാചമാനാ ആയാചേയ്യ - ‘താദിസാ ഹോമി യാദിസാ ഖുജ്ജുത്തരാ ച ഉപാസികാ വേളുകണ്ഡകിയാ ച നന്ദമാതാ’തി. ഏസാ, ഭിക്ഖവേ, തുലാ ഏതം പമാണം മമ സാവികാനം ഉപാസികാനം, യദിദം ഖുജ്ജുത്തരാ ച ഉപാസികാ വേളുകണ്ഡകിയാ ച നന്ദമാതാ”തി. ഛട്ഠം.

൭. രാഹുലസുത്തം

൧൭൭. അഥ ഖോ ആയസ്മാ രാഹുലോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം രാഹുലം ഭഗവാ ഏതദവോച -

“യാ ച, രാഹുല , അജ്ഝത്തികാ പഥവീധാതു യാ ച ബാഹിരാ പഥവീധാതു, പഥവീധാതുരേവേസാ. ‘തം നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി, ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദട്ഠബ്ബം. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ പഥവീധാതുയാ നിബ്ബിന്ദതി, പഥവീധാതുയാ ചിത്തം വിരാജേതി.

“യാ ച, രാഹുല, അജ്ഝത്തികാ ആപോധാതു യാ ച ബാഹിരാ ആപോധാതു , ആപോധാതുരേവേസാ. ‘തം നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി, ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദട്ഠബ്ബം. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ ആപോധാതുയാ നിബ്ബിന്ദതി, ആപോധാതുയാ ചിത്തം വിരാജേതി.

“യാ ച, രാഹുല, അജ്ഝത്തികാ തേജോധാതു യാ ച ബാഹിരാ തേജോധാതു, തേജോധാതുരേവേസാ. ‘തം നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി, ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദട്ഠബ്ബം. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ തേജോധാതുയാ നിബ്ബിന്ദതി, തേജോധാതുയാ ചിത്തം വിരാജേതി.

“യാ ച, രാഹുല, അജ്ഝത്തികാ വായോധാതു യാ ച ബാഹിരാ വായോധാതു, വായോധാതുരേവേസാ. ‘തം നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി, ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദട്ഠബ്ബം. ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ ദിസ്വാ വായോധാതുയാ നിബ്ബിന്ദതി, വായോധാതുയാ ചിത്തം വിരാജേതി.

“യതോ ഖോ, രാഹുല, ഭിക്ഖു ഇമാസു ചതൂസു ധാതൂസു നേവത്താനം ന അത്തനിയം സമനുപസ്സതി, അയം വുച്ചതി, രാഹുല, ഭിക്ഖു അച്ഛേച്ഛി തണ്ഹം, വിവത്തയി സംയോജനം, സമ്മാ മാനാഭിസമയാ അന്തമകാസി ദുക്ഖസ്സാ”തി. സത്തമം.

൮. ജമ്ബാലീസുത്തം

൧൭൮. “ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം സന്തം ചേതോവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ സക്കായനിരോധം മനസി കരോതി. തസ്സ സക്കായനിരോധം മനസി കരോതോ സക്കായനിരോധേ ചിത്തം ന പക്ഖന്ദതി നപ്പസീദതി ന സന്തിട്ഠതി നാധിമുച്ചതി. തസ്സ ഖോ ഏവം [തസ്സ കോ ഏതം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), ഏവം ഖോ തസ്സ (?) “ഏവം ഹി തസ്സാ ഭിക്ഖവേ ജമ്ബാലിയാ”തി പാഠോ വിയ], ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ന സക്കായനിരോധോ പാടികങ്ഖോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ ലേപഗതേന [ലസഗതേന (സീ॰ പീ॰)] ഹത്ഥേന സാഖം ഗണ്ഹേയ്യ, തസ്സ സോ ഹത്ഥോ സജ്ജേയ്യപി ഗണ്ഹേയ്യപി [ഗയ്ഹേയ്യപി (?)] ബജ്ഝേയ്യപി [ഖജ്ജേയ്യപി (സീ॰)]; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം സന്തം ചേതോവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ സക്കായനിരോധം മനസി കരോതി. തസ്സ സക്കായനിരോധം മനസി കരോതോ സക്കായനിരോധേ ചിത്തം ന പക്ഖന്ദതി നപ്പസീദതി ന സന്തിട്ഠതി നാധിമുച്ചതി. തസ്സ ഖോ ഏവം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ന സക്കായനിരോധോ പാടികങ്ഖോ.

“ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം സന്തം ചേതോവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ സക്കായനിരോധം മനസി കരോതി . തസ്സ സക്കായനിരോധം മനസി കരോതോ സക്കായനിരോധേ ചിത്തം പക്ഖന്ദതി പസീദതി സന്തിട്ഠതി അധിമുച്ചതി. തസ്സ ഖോ ഏവം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ സക്കായനിരോധോ പാടികങ്ഖോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ സുദ്ധേന ഹത്ഥേന സാഖം ഗണ്ഹേയ്യ, തസ്സ സോ ഹത്ഥോ നേവ സജ്ജേയ്യ ന ഗണ്ഹേയ്യ ന ബജ്ഝേയ്യ; ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം സന്തം ചേതോവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ സക്കായനിരോധം മനസി കരോതി. തസ്സ സക്കായനിരോധം മനസി കരോതോ സക്കായനിരോധേ ചിത്തം പക്ഖന്ദതി പസീദതി സന്തിട്ഠതി അധിമുച്ചതി. തസ്സ ഖോ ഏവം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ സക്കായനിരോധോ പാടികങ്ഖോ.

“ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം സന്തം ചേതോവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ അവിജ്ജാപ്പഭേദം മനസി കരോതി. തസ്സ അവിജ്ജാപ്പഭേദം മനസി കരോതോ അവിജ്ജാപ്പഭേദേ ചിത്തം ന പക്ഖന്ദതി നപ്പസീദതി ന സന്തിട്ഠതി നാധിമുച്ചതി. തസ്സ ഖോ ഏവം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ന അവിജ്ജാപ്പഭേദോ പാടികങ്ഖോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ജമ്ബാലീ അനേകവസ്സഗണികാ. തസ്സാ പുരിസോ യാനി ചേവ ആയമുഖാനി താനി പിദഹേയ്യ, യാനി ച അപായമുഖാനി താനി വിവരേയ്യ, ദേവോ ച ന സമ്മാ ധാരം അനുപ്പവേച്ഛേയ്യ. ഏവഞ്ഹി തസ്സാ, ഭിക്ഖവേ, ജമ്ബാലിയാ ന ആളിപ്പഭേദോ പാടികങ്ഖോ. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം സന്തം ചേതോവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ അവിജ്ജാപ്പഭേദം മനസി കരോതി. തസ്സ അവിജ്ജാപ്പഭേദം മനസി കരോതോ അവിജ്ജാപ്പഭേദേ ചിത്തം

ന പക്ഖന്ദതി നപ്പസീദതി ന സന്തിട്ഠതി നാധിമുച്ചതി. തസ്സ ഖോ ഏവം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ന അവിജ്ജാപ്പഭേദോ പാടികങ്ഖോ.

"ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം സന്തം ചേതോവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ അവിജ്ജാപ്പഭേദം മനസി കരോതി. തസ്സ അവിജ്ജാപ്പഭേദം മനസി കരോതോ അവിജ്ജാപ്പഭേദേ ചിത്തം പക്ഖന്ദതി പസീദതി സന്തിട്ഠതി അധിമുച്ചതി. തസ്സ ഖോ ഏവം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അവിജ്ജാപ്പഭേദോ പാടികങ്ഖോ. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ജമ്ബാലീ അനേകവസ്സഗണികാ. തസ്സാ പുരിസോ യാനി ചേവ ആയമുഖാനി താനി വിവരേയ്യ, യാനി ച അപായമുഖാനി താനി പിദഹേയ്യ, ദേവോ ച സമ്മാ ധാരം അനുപ്പവേച്ഛേയ്യ. ഏവഞ്ഹി തസ്സാ, ഭിക്ഖവേ, ജമ്ബാലിയാ ആളിപ്പഭേദോ പാടികങ്ഖോ. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അഞ്ഞതരം സന്തം ചേതോവിമുത്തിം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സോ അവിജ്ജാപ്പഭേദം മനസി കരോതി. തസ്സ അവിജ്ജാപ്പഭേദം മനസി കരോതോ അവിജ്ജാപ്പഭേദേ ചിത്തം പക്ഖന്ദതി പസീദതി സന്തിട്ഠതി അധിമുച്ചതി. തസ്സ ഖോ ഏവം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അവിജ്ജാപ്പഭേദോ പാടികങ്ഖോ . ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി"ന്തി. അട്ഠമം.

൯. നിബ്ബാനസുത്തം

൧൭൯. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേനായസ്മാ സാരിപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മതാ സാരിപുത്തേന സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ആയസ്മന്തം സാരിപുത്തം ഏതദവോച - "കോ നു ഖോ, ആവുസോ സാരിപുത്ത, ഹേതു കോ പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചേ സത്താ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ന പരിനിബ്ബായന്തീ"തി?

"ഇധാവുസോ ആനന്ദ, സത്താ ഇമാ ഹാനഭാഗിയാ സഞ്ഞാതി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, ഇമാ ഠിതിഭാഗിയാ സഞ്ഞാതി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, ഇമാ വിസേസഭാഗിയാ സഞ്ഞാതി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി, ഇമാ നിബ്ബേധഭാഗിയാ സഞ്ഞാതി യഥാഭൂതം നപ്പജാനന്തി. അയം ഖോ, ആവുസോ ആനന്ദ, ഹേതു അയം പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചേ സത്താ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ ന പരിനിബ്ബായന്തീ"തി.

"കോ പനാവുസോ സാരിപുത്ത, ഹേതു കോ പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചേ സത്താ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പരിനിബ്ബായന്തീ"തി? "ഇധാവുസോ ആനന്ദ, സത്താ ഇമാ ഹാനഭാഗിയാ സഞ്ഞാതി യഥാഭൂതം പജാനന്തി, ഇമാ ഠിതിഭാഗിയാ സഞ്ഞാതി യഥാഭൂതം പജാനന്തി, ഇമാ വിസേസഭാഗിയാ സഞ്ഞാതി യഥാഭൂതം പജാനന്തി, ഇമാ നിബ്ബേധഭാഗിയാ സഞ്ഞാതി യഥാഭൂതം പജാനന്തി. അയം ഖോ, ആവുസോ ആനന്ദ, ഹേതു അയം പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചേ സത്താ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ പരിനിബ്ബായന്തീ"തി. നവമം.

൧൦. മഹാപദേസസുത്തം

൧൮൦. ഏകം സമയം ഭഗവാ ഭോഗനഗരേ വിഹരതി ആനന്ദചേതിയേ [ആനന്ദേ ചേതിയേ (ദീ॰ നി॰ ൨.൧൮൭) മഹാവ॰ ൩൦൨ പന അഞ്ഞഥാ

ആഗതം]. തത്ര ഖോ ഭഗവാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി - “ഭിക്ഖവോ”തി. “ഭദന്തേ”തി തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച - “ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, മഹാപദേസേ ദേസേസ്സാമി, തം സുണാഥ , സാധുകം മനസി കരോഥ; ഭാസിസ്സാമീ”തി. “ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“കതമേ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ മഹാപദേസാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം വദേയ്യ - ‘സമ്മുഖാ മേതം, ആവുസോ, ഭഗവതോ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - അയം ധമ്മോ, അയം വിനയോ, ഇദം സത്ഥുസാസന’ന്തി. തസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിതബ്ബം നപ്പടിക്കോസിതബ്ബം. അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ താനി പദബ്യഞ്ജനാനി സാധുകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ സുത്തേ ഓതാരേതബ്ബാനി [ഓസാരേതബ്ബാനി], വിനയേ സന്ദസ്സേതബ്ബാനി. താനി ചേ സുത്തേ ഓതാരിയമാനാനി [ഓസാരിയമാനാനി] വിനയേ സന്ദസ്സിയമാനാനി ന ചേവ സുത്തേ ഓതരന്തി [ഓസരന്തി (ദീ॰ നി॰ ട.ഫവ്വ)] ന വിനയേ സന്ദിസ്സന്തി, നിട്ഠമേത്ഥ ഗന്തബ്ബം - ‘അദ്ധാ, ഇദം ന ചേവ തസ്സ ഭഗവതോ വചനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ; ഇമസ്സ ച ഭിക്ഖുനോ ദുഗ്ഗഹിത’ന്തി. ഇതി ഹേതം [ഇതി ഹിദം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ ക॰)], ഭിക്ഖവേ, ഛഡ്ഡേയ്യാഥ.

[ഏത്തകോ പാഠോ ദീഘനികായേ ന ദിസ്സതി, പേയ്യാലമുഖേന ദസ്സിതോ ഭവേയ്യ] “ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം വദേയ്യ - ‘സമ്മുഖാ മേതം, ആവുസോ, ഭഗവതോ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - അയം ധമ്മോ, അയം വിനയോ, ഇദം സത്ഥുസാസന’ന്തി. തസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിതബ്ബം നപ്പടിക്കോസിതബ്ബം. അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ താനി പദബ്യഞ്ജനാനി സാധുകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ സുത്തേ ഓതാരേതബ്ബാനി, വിനയേ സന്ദസ്സേതബ്ബാനി [ഏത്തകോ പാഠോ ദീഘനികായേ ന ദിസ്സതി, പേയ്യാലമുഖേന ദസ്സിതോ ഭവേയ്യ]. താനി ചേ സുത്തേ ഓതാരിയമാനാനി വിനയേ സന്ദസ്സിയമാനാനി സുത്തേ ചേവ ഓതരന്തി വിനയേ ച സന്ദിസ്സന്തി, നിട്ഠമേത്ഥ ഗന്തബ്ബം - ‘അദ്ധാ, ഇദം തസ്സ ഭഗവതോ വചനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ; ഇമസ്സ ച ഭിക്ഖുനോ സുഗ്ഗഹിത’ന്തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, പഠമം മഹാപദേസം ധാരേയ്യാഥ.

“ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം വദേയ്യ - ‘അസുകസ്മിം നാമ ആവാസേ സങ്ഘോ വിഹരതി സഥേരോ സപാമോക്ഖോ. തസ്സ മേ സങ്ഘസ്സ സമ്മുഖാ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - അയം ധമ്മോ, അയം വിനയോ, ഇദം സത്ഥുസാസന’ന്തി. തസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിതബ്ബം നപ്പടിക്കോസിതബ്ബം. അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ താനി പദബ്യഞ്ജനാനി സാധുകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ സുത്തേ ഓതാരേതബ്ബാനി, വിനയേ സന്ദസ്സേതബ്ബാനി. താനി ചേ സുത്തേ ഓതാരിയമാനാനി വിനയേ സന്ദസ്സിയമാനാനി ന ചേവ സുത്തേ ഓതരന്തി ന വിനയേ സന്ദിസ്സന്തി, നിട്ഠമേത്ഥ ഗന്തബ്ബം - ‘അദ്ധാ, ഇദം ന ചേവ തസ്സ ഭഗവതോ വചനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ ; തസ്സ ച സങ്ഘസ്സ ദുഗ്ഗഹിത’ന്തി. ഇതി ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, ഛഡ്ഡേയ്യാഥ.

“ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം വദേയ്യ - ‘അസുകസ്മിം നാമ ആവാസേ സങ്ഘോ വിഹരതി സഥേരോ സപാമോക്ഖോ. തസ്സ മേ സങ്ഘസ്സ

സമ്മുഖാ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - അയം ധമ്മോ, അയം വിനയോ, ഇദം സത്ഥുസാസന'ന്തി. തസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിതബ്ബം നപ്പടിക്കോസിതബ്ബം. അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ താനി പദബ്യഞ്ജനാനി സാധുകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ സുത്തേ ഓതാരേതബ്ബാനി, വിനയേ സന്ദസ്സേതബ്ബാനി. താനി ചേ സുത്തേ ഓതാരിയമാനാനി, വിനയേ സന്ദസ്സിയമാനാനി സുത്തേ ചേവ ഓതരന്തി വിനയേ ച സന്ദിസ്സന്തി, നിട്ഠമേത്ഥ ഗന്തബ്ബം - 'അദ്ധാ, ഇദം തസ്സ ഭഗവതോ വചനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ; തസ്സ ച സങ്ഘസ്സ സുഗ്ഗഹിത'ന്തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയം മഹാപദേസം ധാരേയ്യാഥ.

"ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം വദേയ്യ - 'അമുകസ്മിം നാമ ആവാസേ സമ്ബഹുലാ ഥേരാ ഭിക്ഖൂ വിഹരന്തി ബഹുസ്സുതാ ആഗതാഗമാ ധമ്മധരാ വിനയധരാ മാതികാധരാ. തേസം മേ ഥേരാനം സമ്മുഖാ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - അയം ധമ്മോ, അയം വിനയോ, ഇദം സത്ഥുസാസന'ന്തി. തസ്സ, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖുനോ ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിതബ്ബം നപ്പടിക്കോസിതബ്ബം. അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ താനി പദബ്യഞ്ജനാനി സാധുകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ സുത്തേ ഓതാരേതബ്ബാനി, വിനയേ സന്ദസ്സേതബ്ബാനി. താനി ചേ സുത്തേ ഓതാരിയമാനാനി വിനയേ സന്ദസ്സിയമാനാനി ന ചേവ സുത്തേ ഓതരന്തി ന വിനയേ സന്ദിസ്സന്തി, നിട്ഠമേത്ഥ ഗന്തബ്ബം - 'അദ്ധാ, ഇദം ന ചേവ തസ്സ ഭഗവതോ വചനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ; തേസഞ്ച ഥേരാനം ദുഗ്ഗഹിത'ന്തി. ഇതി ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, ഛഡ്ഡേയ്യാഥ.

"ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം വദേയ്യ - 'അമുകസ്മിം നാമ ആവാസേ സമ്ബഹുലാ ഥേരാ ഭിക്ഖൂ വിഹരന്തി ബഹുസ്സുതാ ആഗതാഗമാ ധമ്മധരാ വിനയധരാ മാതികാധരാ. തേസം മേ ഥേരാനം സമ്മുഖാ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - അയം ധമ്മോ, അയം വിനയോ, ഇദം സത്ഥുസാസന'ന്തി. തസ്സ, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖുനോ ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിതബ്ബം നപ്പടിക്കോസിതബ്ബം. അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ താനി പദബ്യഞ്ജനാനി സാധുകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ സുത്തേ ഓതാരേതബ്ബാനി, വിനയേ സന്ദസ്സേതബ്ബാനി. താനി ചേ സുത്തേ ഓതാരിയമാനാനി വിനയേ സന്ദസ്സിയമാനാനി സുത്തേ ചേവ ഓതരന്തി വിനയേ ച സന്ദിസ്സന്തി, നിട്ഠമേത്ഥ ഗന്തബ്ബം - 'അദ്ധാ, ഇദം തസ്സ ഭഗവതോ വചനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ; തേസഞ്ച ഥേരാനം സുഗ്ഗഹിത'ന്തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, തതിയം മഹാപദേസം ധാരേയ്യാഥ.

"ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം വദേയ്യ - 'അമുകസ്മിം നാമ ആവാസേ ഏകോ ഥേരോ ഭിക്ഖു വിഹരതി ബഹുസ്സുതോ ആഗതാഗമോ ധമ്മധരോ വിനയധരോ മാതികാധരോ. തസ്സ മേ ഥേരസ്സ സമ്മുഖാ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - അയം ധമ്മോ, അയം വിനയോ, ഇദം സത്ഥുസാസന'ന്തി. തസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിതബ്ബം നപ്പടിക്കോസിതബ്ബം. അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ താനി പദബ്യഞ്ജനാനി സാധുകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ സുത്തേ ഓതാരേതബ്ബാനി, വിനയേ സന്ദസ്സേതബ്ബാനി. താനി ചേ സുത്തേ ഓതാരിയമാനാനി വിനയേ സന്ദസ്സിയമാനാനി ന ചേവ സുത്തേ ഓതരന്തി ന വിനയേ സന്ദിസ്സന്തി, നിട്ഠമേത്ഥ ഗന്തബ്ബം - 'അദ്ധാ, ഇദം

ന ചേവ തസ്സ ഭഗവതോ വചനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ; തസ്സ ച ഥേരസ്സ ദുഗ്ഗഹിത’ന്തി. ഇതി ഹേതം, ഭിക്ഖവേ, ഛഡ്ഡേയ്യാഥ.

“ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഏവം വദേയ്യ - ‘അസുകസ്മിം നാമ ആവാസേ ഏകോ ഥേരോ ഭിക്ഖു വിഹരതി ബഹുസ്സുതോ ആഗതാഗമോ ധമ്മധരോ വിനയധരോ മാതികാധരോ. തസ്സ മേ ഥേരസ്സ സമ്മുഖാ സുതം സമ്മുഖാ പടിഗ്ഗഹിതം - അയം ധമ്മോ, അയം വിനയോ, ഇദം സത്ഥുസാസന’ന്തി. തസ്സ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ ഭാസിതം നേവ അഭിനന്ദിതബ്ബം നപ്പടിക്കോസിതബ്ബം. അനഭിനന്ദിത്വാ അപ്പടിക്കോസിത്വാ താനി പദബ്യഞ്ജനാനി സാധുകം ഉഗ്ഗഹേത്വാ സുത്തേ ഓതാരേതബ്ബാനി, വിനയേ സന്ദസ്സേതബ്ബാനി. താനി ചേ സുത്തേ ഓതാരിയമാനാനി വിനയേ സന്ദസ്സിയമാനാനി സുത്തേ ചേവ ഓതരന്തി വിനയേ ച സന്ദിസ്സന്തി, നിട്ഠമേത്ഥ ഗന്തബ്ബം - ‘അദ്ധാ, ഇദം തസ്സ ഭഗവതോ വചനം അരഹതോ സമ്മാസമ്ബുദ്ധസ്സ; തസ്സ ച ഥേരസ്സ സുഗ്ഗഹിത’ന്തി. ഇദം, ഭിക്ഖവേ, ചതുത്ഥം മഹാപദേസം ധാരേയ്യാഥ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ മഹാപദേസാ”തി. ദസമം.

സഞ്ചേതനിയവഗ്ഗോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ചേതനാ വിഭത്തി കോട്ഠികോ, ആനന്ദോ ഉപവാണപഞ്ചമം;
ആയാചന-രാഹുല-ജമ്ബാലീ, നിബ്ബാനം മഹാപദേസേനാതി.

(൪൯) ൪. ബ്രാഹ്മണവഗ്ഗോ

൧. യോധാജീവസുത്തം

൧൮൧. ‘‘ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ യോധാജീവോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, യോധാജീവോ ഠാനകുസലോ ച ഹോതി, ദൂരേപാതീ ച, അക്ഖണവേധീ ച, മഹതോ ച കായസ്സ പദാലേതാ. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ യോധാജീവോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി പാഹുനേയ്യോ ദക്ഖിണേയ്യോ അഞ്ജലികരണീയോ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഠാനകുസലോ ച ഹോതി, ദൂരേപാതീ ച, അക്ഖണവേധീ ച, മഹതോ ച കായസ്സ പദാലേതാ.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഠാനകുസലോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി...പേ॰... സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഠാനകുസലോ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ദൂരേപാതീ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖു യം കിഞ്ചി രൂപം അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നം അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ ഓളാരികം വാ സുഖുമം വാ ഹീനം വാ പണീതം വാ യം ദൂരേ സന്തികേ വാ, സബ്ബം രൂപം ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ പസ്സതി. യാ കാചി വേദനാ... പേ॰... യാ കാചി സഞ്ഞാ... യേ കേചി സങ്ഖാരാ... യം കിഞ്ചി വിഞ്ഞാണം അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നം അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ ഓളാരികം വാ സുഖുമം വാ ഹീനം വാ പണീതം വാ യം ദൂരേ സന്തികേ വാ , സബ്ബം വിഞ്ഞാണം ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ പസ്സതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ദൂരേപാതീ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അക്ഖണവേധീ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി...പേ॰... ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അക്ഖണവേധീ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു മഹതോ കായസ്സ പദാലേതാ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു മഹന്തം അവിജ്ജാക്ഖന്ധം പദാലേതാ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു മഹതോ കായസ്സ പദാലേതാ ഹോതി. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി... പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ’’തി. പഠമം.

൨. പാടിഭോഗസുത്തം

൧൮൨. [കഥാ॰ നൂ൨൦] ''ചതുന്നം , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാനം നത്ഥി കോചി പാടിഭോഗോ - സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ദേവോ വാ മാരോ വാ ബ്രഹ്മാ വാ കോചി വാ ലോകസ്മിം.

''കതമേസം ചതുന്നം? 'ജരാധമ്മം മാ ജീരീ'തി നത്ഥി കോചി പാടിഭോഗോ - സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ദേവോ വാ മാരോ വാ ബ്രഹ്മാ വാ കോചി വാ ലോകസ്മിം; 'ബ്യാധിധമ്മം മാ ബ്യാധിയീ'തി നത്ഥി കോചി പാടിഭോഗോ - സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ദേവോ വാ മാരോ വാ ബ്രഹ്മാ വാ കോചി വാ ലോകസ്മിം; 'മരണധമ്മം മാ മീയീ'തി നത്ഥി കോചി പാടിഭോഗോ - സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ദേവോ വാ മാരോ വാ ബ്രഹ്മാ വാ കോചി വാ ലോകസ്മിം; 'യാനി ഖോ പന താനി പുബ്ബേ അത്തനാ കതാനി പാപകാനി കമ്മാനി സംകിലേസികാനി പോനോഭവികാനി സദരാനി ദുക്ഖവിപാകാനി ആയതിം ജാതിജരാമരണികാനി, തേസം വിപാകോ മാ നിബ്ബത്തീ'തി നത്ഥി കോചി പാടിഭോഗോ - സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ദേവോ വാ മാരോ വാ ബ്രഹ്മാ വാ കോചി വാ ലോകസ്മിം.

''ഇമേസം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതുന്നം ധമ്മാനം നത്ഥി കോചി പാടിഭോഗോ - സമണോ വാ ബ്രാഹ്മണോ വാ ദേവോ വാ മാരോ വാ ബ്രഹ്മാ വാ കോചി വാ ലോകസ്മി''ന്തി. ദുതിയം.

൩. സുതസുത്തം

൧൮൩. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. അഥ ഖോ വസ്സകാരോ ബ്രാഹ്മണോ മഗധമഹാമത്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ വസ്സകാരോ ബ്രാഹ്മണോ മഗധമഹാമത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''അഹഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, ഏവംവാദീ ഏവംദിട്ഠി [ഏവംദിട്ഠീ (സബ്ബത്ഥ)] - 'യോ കോചി ദിട്ഠം ഭാസതി - ഏവം മേ ദിട്ഠന്തി, നത്ഥി തതോ ദോസോ; യോ കോചി സുതം ഭാസതി - ഏവം മേ സുതന്തി, നത്ഥി തതോ ദോസോ; യോ കോചി മുതം ഭാസതി - ഏവം മേ മുതന്തി, നത്ഥി തതോ ദോസോ; യോ കോചി വിഞ്ഞാതം ഭാസതി - ഏവം മേ വിഞ്ഞാതന്തി, നത്ഥി തതോ ദോസോ'''തി.

''നാഹം, ബ്രാഹ്മണ, സബ്ബം ദിട്ഠം ഭാസിതബ്ബന്തി വദാമി; ന പനാഹം, ബ്രാഹ്മണ, സബ്ബം ദിട്ഠം ന ഭാസിതബ്ബന്തി വദാമി; നാഹം, ബ്രാഹ്മണ, സബ്ബം സുതം ഭാസിതബ്ബന്തി വദാമി; ന പനാഹം, ബ്രാഹ്മണ, സബ്ബം സുതം ന ഭാസിതബ്ബന്തി വദാമി; നാഹം, ബ്രാഹ്മണ, സബ്ബം മുതം ഭാസിതബ്ബന്തി വദാമി; ന പനാഹം, ബ്രാഹ്മണ, സബ്ബം മുതം ന ഭാസിതബ്ബന്തി വദാമി; നാഹം, ബ്രാഹ്മണ, സബ്ബം വിഞ്ഞാതം ഭാസിതബ്ബന്തി വദാമി; ന പനാഹം, ബ്രാഹ്മണ, സബ്ബം വിഞ്ഞാതം ന ഭാസിതബ്ബന്തി വദാമി.

''യഞ്ഹി, ബ്രാഹ്മണ, ദിട്ഠം ഭാസതോ അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, ഏവരൂപം ദിട്ഠം ന ഭാസിതബ്ബന്തി വദാമി.

യഞ്ച ഖ്വസ്സ, ബ്രാഹ്മണ, ദിട്ഠം അഭാസതോ കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, ഏവരൂപം ദിട്ഠം ഭാസിതബ്ബന്തി വദാമി.

"യഞ്ഹി, ബ്രാഹ്മണ, സുതം ഭാസതോ അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി , ഏവരൂപം സുതം ന ഭാസിതബ്ബന്തി വദാമി. യഞ്ച ഖ്വസ്സ, ബ്രാഹ്മണ, സുതം അഭാസതോ കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, ഏവരൂപം സുതം ഭാസിതബ്ബന്തി വദാമി.

"യഞ്ഹി, ബ്രാഹ്മണ, മുതം ഭാസതോ അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, ഏവരൂപം മുതം ന ഭാസിതബ്ബന്തി വദാമി. യഞ്ച ഖ്വസ്സ, ബ്രാഹ്മണ, മുതം അഭാസതോ കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, ഏവരൂപം മുതം ഭാസിതബ്ബന്തി വദാമി .

"യഞ്ഹി , ബ്രാഹ്മണ, വിഞ്ഞാതം ഭാസതോ അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, ഏവരൂപം വിഞ്ഞാതം ന ഭാസിതബ്ബന്തി വദാമി. യഞ്ച ഖ്വസ്സ, ബ്രാഹ്മണ, വിഞ്ഞാതം അഭാസതോ കുസലാ ധമ്മാ പരിഹായന്തി, അകുസലാ ധമ്മാ അഭിവഡ്ഢന്തി, ഏവരൂപം വിഞ്ഞാതം ഭാസിതബ്ബന്തി വദാമീ"തി.

അഥ ഖോ വസ്സകാരോ ബ്രാഹ്മണോ മഗധമഹാമത്തോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമീതി. തതിയം.

ര്. അഭയസുത്തം

ഫ്വ്ര്. അഥ ഖോ ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ജാണുസ്സോണി ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

"അഹഞ്ഹി, ഭോ ഗോതമ, ഏവംവാദീ ഏവംദിട്ഠി - 'നത്ഥി യോ മരണധമ്മോ സമാനോ ന ഭായതി, ന സന്താസം ആപജ്ജതി മരണസ്സാ'"തി. "അത്ഥി, ബ്രാഹ്മണ, മരണധമ്മോ സമാനോ ഭായതി, സന്താസം ആപജ്ജതി മരണസ്സ; അത്ഥി പന, ബ്രാഹ്മണ, മരണധമ്മോ സമാനോ ന ഭായതി, ന സന്താസം ആപജ്ജതി മരണസ്സ.

"കതമോ ച, ബ്രാഹ്മണ, മരണധമ്മോ സമാനോ ഭായതി, സന്താസം ആപജ്ജതി മരണസ്സ? ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ കാമേസു അവീതരാഗോ ഹോതി അവിഗതച്ഛന്ദോ അവിഗതപേമോ അവിഗതപിപാസോ അവിഗതപരിളാഹോ അവിഗതതണ്ഹോ. തമേനം അഞ്ഞതരോ ഗാള്ഹോ രോഗാതങ്കോ ഫുസതി. തസ്സ അഞ്ഞതരേന ഗാള്ഹേന രോഗാതങ്കേന ഫുട്ഠസ്സ ഏവം ഹോതി - 'പിയാ വത മം കാമാ ജഹിസ്സന്തി, പിയേ ചാഹം കാമേ ജഹിസ്സാമീ'തി. സോ സോചതി കിലമതി പരിദേവതി, ഉരത്താളിം കന്ദതി, സമ്മോഹം ആപജ്ജതി. അയം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, മരണധമ്മോ സമാനോ ഭായതി, സന്താസം ആപജ്ജതി മരണസ്സ.

"പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഇധേകച്ചോ കായേ അവീതരാഗോ ഹോതി അവിഗതച്ഛന്ദോ അവിഗതപേമോ അവിഗതപിപാസോ അവിഗതപരിളാഹോ

അവിഗതതണ്ഹോ. തമേനം അഞ്ഞതരോ ഗാള്ഹോ രോഗാതങ്കോ ഫുസതി. തസ്സ അഞ്ഞതരേന ഗാള്ഹേന രോഗാതങ്കേന ഫുട്ഠസ്സ ഏവം ഹോതി - 'പിയോ വത മം കായോ ജഹിസ്സതി, പിയഞ്ചാഹം കായം ജഹിസ്സാമീ'തി. സോ സോചതി കിലമതി പരിദേവതി, ഉരത്താളിം കന്ദതി, സമ്മോഹം ആപജ്ജതി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, മരണധമ്മോ സമാനോ ഭായതി, സന്താസം ആപജ്ജതി മരണസ്സ.

"പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഇധേകച്ചോ അകതകല്യാണോ ഹോതി അകതകുസലോ അകതഭീരുത്താണോ കതപാപോ കതലുദ്ദോ കതകിബ്ബിസോ. തമേനം അഞ്ഞതരോ ഗാള്ഹോ രോഗാതങ്കോ ഫുസതി. തസ്സ അഞ്ഞതരേന ഗാള്ഹേന രോഗാതങ്കേന ഫുട്ഠസ്സ ഏവം ഹോതി - 'അകതം വത മേ കല്യാണം, അകതം കുസലം, അകതം ഭീരുത്താണം; കതം പാപം, കതം ലുദ്ദം, കതം കിബ്ബിസം. യാവതാ, ഭോ, അകതകല്യാണാനം അകതകുസലാനം അകതഭീരുത്താണാനം കതപാപാനം കതലുദ്ദാനം കതകിബ്ബിസാനം ഗതി തം ഗതിം പേച്ച ഗച്ഛാമീ'തി. സോ സോചതി കിലമതി പരിദേവതി, ഉരത്താളിം കന്ദതി, സമ്മോഹം ആപജ്ജതി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, മരണധമ്മോ സമാനോ ഭായതി, സന്താസം ആപജ്ജതി മരണസ്സ.

"പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഇധേകച്ചോ കങ്ഖീ ഹോതി വിചികിച്ഛീ അനിട്ഠങ്ഗതോ സദ്ധമ്മേ. തമേനം അഞ്ഞതരോ ഗാള്ഹോ രോഗാതങ്കോ ഫുസതി. തസ്സ അഞ്ഞതരേന ഗാള്ഹേന രോഗാതങ്കേന ഫുട്ഠസ്സ ഏവം ഹോതി - 'കങ്ഖീ വതമ്ഹി വിചികിച്ഛീ അനിട്ഠങ്ഗതോ സദ്ധമ്മേ'തി. സോ സോചതി കിലമതി പരിദേവതി, ഉരത്താളിം കന്ദതി, സമ്മോഹം ആപജ്ജതി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, മരണധമ്മോ സമാനോ ഭായതി, സന്താസം ആപജ്ജതി മരണസ്സ. ഇമേ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ചത്താരോ മരണധമ്മാ സമാനാ ഭായന്തി, സന്താസം ആപജ്ജന്തി മരണസ്സ.

"കതമോ ച, ബ്രാഹ്മണ, മരണധമ്മോ സമാനോ ന ഭായതി, ന സന്താസം ആപജ്ജതി മരണസ്സ? ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ കാമേസു വീതരാഗോ ഹോതി വിഗതച്ഛന്ദോ വിഗതപേമോ വിഗതപിപാസോ വിഗതപരിളാഹോ വിഗതതണ്ഹോ. തമേനം അഞ്ഞതരോ ഗാള്ഹോ രോഗാതങ്കോ ഫുസതി. തസ്സ അഞ്ഞതരേന ഗാള്ഹേന രോഗാതങ്കേന ഫുട്ഠസ്സ ന ഏവം ഹോതി - 'പിയാ വത മം കാമാ ജഹിസ്സന്തി, പിയേ ചാഹം കാമേ ജഹിസ്സാമീ'തി. സോ ന സോചതി ന കിലമതി ന പരിദേവതി, ന ഉരത്താളിം കന്ദതി, ന സമ്മോഹം ആപജ്ജതി. അയം ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, മരണധമ്മോ സമാനോ ന ഭായതി, ന സന്താസം ആപജ്ജതി മരണസ്സ.

"പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഇധേകച്ചോ കായേ വീതരാഗോ ഹോതി വിഗതച്ഛന്ദോ വിഗതപേമോ വിഗതപിപാസോ വിഗതപരിളാഹോ വിഗതതണ്ഹോ. തമേനം അഞ്ഞതരോ ഗാള്ഹോ രോഗാതങ്കോ ഫുസതി. തസ്സ അഞ്ഞതരേന ഗാള്ഹേന രോഗാതങ്കേന ഫുട്ഠസ്സ ന ഏവം ഹോതി - 'പിയോ വത മം കായോ ജഹിസ്സതി, പിയഞ്ചാഹം കായം ജഹിസ്സാമീ'തി. സോ ന സോചതി ന കിലമതി ന പരിദേവതി, ന ഉരത്താളിം കന്ദതി, ന സമ്മോഹം ആപജ്ജതി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, മരണധമ്മോ സമാനോ ന ഭായതി, ന സന്താസം ആപജ്ജതി മരണസ്സ.

“പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഇധേകച്ചോ അകതപാപോ ഹോതി അകതലുദ്ദോ അകതകിബ്ബിസോ കതകല്യാണോ കതകുസലോ കതഭീരുത്താണോ. തമേനം അഞ്ഞതരോ ഗാള്ഹോ രോഗാതങ്കോ ഫുസതി. തസ്സ അഞ്ഞതരേന ഗാള്ഹേന രോഗാതങ്കേന ഫുട്ഠസ്സ ഏവം ഹോതി - ‘അകതം വത മേ പാപം, അകതം ലുദ്ദം, അകതം കിബ്ബിസം; കതം കല്യാണം, കതം കുസലം, കതം ഭീരുത്താണം. യാവതാ, ഭോ, അകതപാപാനം അകതലുദ്ദാനം അകതകിബ്ബിസാനം കതകല്യാണാനം കതകുസലാനം കതഭീരുത്താണാനം ഗതി തം ഗതിം പേച്ച ഗച്ഛാമീ’തി. സോ ന സോചതി ന കിലമതി ന പരിദേവതി, ന ഉരത്താളിം കന്ദതി, ന സമ്മോഹം ആപജ്ജതി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, മരണധമ്മോ സമാനോ ന ഭായതി, ന സന്താസം ആപജ്ജതി മരണസ്സ.

“പുന ചപരം, ബ്രാഹ്മണ, ഇധേകച്ചോ അകങ്ഖീ ഹോതി അവിചികിച്ഛീ നിട്ഠങ്ഗതോ സദ്ധമ്മേ. തമേനം അഞ്ഞതരോ ഗാള്ഹോ രോഗാതങ്കോ ഫുസതി. തസ്സ അഞ്ഞതരേന ഗാള്ഹേന രോഗാതങ്കേന ഫുട്ഠസ്സ ഏവം ഹോതി - ‘അകങ്ഖീ വതമ്ഹി അവിചികിച്ഛീ നിട്ഠങ്ഗതോ സദ്ധമ്മേ’തി. സോ ന സോചതി ന കിലമതി ന പരിദേവതി, ന ഉരത്താളിം കന്ദതി, ന സമ്മോഹം ആപജ്ജതി. അയമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, മരണധമ്മോ സമാനോ ന ഭായതി, ന സന്താസം ആപജ്ജതി മരണസ്സ. ഇമേ ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ചത്താരോ മരണധമ്മാ സമാനാ ന ഭായന്തി, ന സന്താസം ആപജ്ജന്തി മരണസ്സാ”തി.

“അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ, അഭിക്കന്തം, ഭോ ഗോതമ...പേ॰... ഉപാസകം മം ഭവം ഗോതമോ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി. ചതുത്ഥം.

൫. ബ്രാഹ്മണസച്ചസുത്തം

൱൮൫. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ. തേന ഖോ പന സമയേന സമ്ബഹുലാ അഭിഞ്ഞാതാ അഭിഞ്ഞാതാ പരിബ്ബാജകാ സിപ്പിനികാതീരേ പരിബ്ബാജകാരാമേ പടിവസന്തി, സേയ്യഥിദം അന്നഭാരോ വരധരോ സകുലുദായീ ച പരിബ്ബാജകോ അഞ്ഞേ ച അഭിഞ്ഞാതാ അഭിഞ്ഞാതാ പരിബ്ബാജകാ. അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന സിപ്പിനികാതീരേ പരിബ്ബാജകാരാമോ തേനുപസങ്കമി.

തേന ഖോ പന സമയേന തേസം അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം പരിബ്ബാജകാനം സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അയമന്തരാ കഥാ ഉദപാദി - “ഇതിപി ബ്രാഹ്മണസച്ചാനി, ഇതിപി ബ്രാഹ്മണസച്ചാനീ”തി. അഥ ഖോ ഭഗവാ യേന തേ പരിബ്ബാജകാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ തേ പരിബ്ബാജകേ ഏതദവോച -

“കായ നുത്ഥ, പരിബ്ബാജകാ, ഏതരഹി കഥായ സന്നിസിന്നാ, കാ ച പന വോ അന്തരാകഥാ വിപ്പകതാ”തി? “ഇധ, ഭോ ഗോതമ, അമ്ഹാകം സന്നിസിന്നാനം സന്നിപതിതാനം അയമന്തരാകഥാ ഉദപാദി - ‘ഇതിപി ബ്രാഹ്മണസച്ചാനി, ഇതിപി ബ്രാഹ്മണസച്ചാനീ’”തി.

“ചത്താരിമാനി, പരിബ്ബാജകാ, ബ്രാഹ്മണസച്ചാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനി. കതമാനി ചത്താരി? ഇധ, പരിബ്ബാജകാ, ബ്രാഹ്മണോ

ഏവമാഹ - 'സബ്ബേ പാണാ അവജ്ഝാ'തി . ഇതി വദം ബ്രാഹ്മണോ സച്ചം ആഹ, നോ മുസാ. സോ തേന ന സമണോതി മഞ്ഞതി, ന ബ്രാഹ്മണോതി മഞ്ഞതി, ന സേയ്യോഹമസ്മീതി മഞ്ഞതി, ന സദിസോഹമസ്മീതി മഞ്ഞതി, ന ഹീനോഹമസ്മീതി മഞ്ഞതി. അപി ച യദേവ തത്ഥ സച്ചം തദഭിഞ്ഞായ പാണാനംയേവ അനുദ്ദയായ [തദഭിഞ്ഞായ അനുദയായ (ക॰)] അനുകമ്പായ പടിപന്നോ ഹോതി.

"പുന ചപരം, പരിബ്ബാജകാ, ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - 'സബ്ബേ കാമാ അനിച്ചാ ദുക്ഖാ വിപരിണാമധമ്മാ'തി. ഇതി വദം ബ്രാഹ്മണോ സച്ചമാഹ, നോ മുസാ. സോ തേന ന സമണോതി മഞ്ഞതി, ന ബ്രാഹ്മണോതി മഞ്ഞതി, ന സേയ്യോഹമസ്മീതി മഞ്ഞതി, ന സദിസോഹമസ്മീതി മഞ്ഞതി, ന ഹീനോഹമസ്മീതി മഞ്ഞതി. അപി ച യദേവ തത്ഥ സച്ചം തദഭിഞ്ഞായ കാമാനംയേവ നിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ പടിപന്നോ ഹോതി.

"പുന ചപരം, പരിബ്ബാജകാ, ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - 'സബ്ബേ ഭവാ അനിച്ചാ…പേ॰… ഭവാനംയേവ നിബ്ബിദായ വിരാഗായ നിരോധായ പടിപന്നോ ഹോതി.

"പുന ചപരം, പരിബ്ബാജകാ, ബ്രാഹ്മണോ ഏവമാഹ - 'നാഹം ക്വചനി [ക്വചന (സീ॰ സ്യാ॰)] കസ്സചി കിഞ്ചനതസ്മിം ന ച മമ ക്വചനി കത്ഥചി കിഞ്ചനതത്ഥീ'തി. ഇതി വദം ബ്രാഹ്മണോ സച്ചം ആഹ, നോ മുസാ. സോ തേന ന സമണോതി മഞ്ഞതി, ന ബ്രാഹ്മണോതി മഞ്ഞതി, ന സേയ്യോഹമസ്മീതി മഞ്ഞതി, ന സദിസോഹമസ്മീതി മഞ്ഞതി, ന ഹീനോഹമസ്മീതി മഞ്ഞതി. അപി ച യദേവ തത്ഥ സച്ചം തദഭിഞ്ഞായ ആകിഞ്ചഞ്ഞംയേവ പടിപദം പടിപന്നോ ഹോതി. ഇമാനി ഖോ, പരിബ്ബാജകാ, ചത്താരി ബ്രാഹ്മണസച്ചാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനീ"തി. പഞ്ചമം.

൬. ഉമ്മഗ്ഗസുത്തം

൧൮൬. അഥ ഖോ അഞ്ഞതരോ ഭിക്ഖു യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവന്തം ഏതദവോച - "കേന നു ഖോ, ഭന്തേ, ലോകോ നീയതി, കേന ലോകോ പരികസ്സതി, കസ്സ ച ഉപ്പന്നസ്സ വസം ഗച്ഛതീ"തി?

"സാധു സാധു, ഭിക്ഖു! ഭദ്ദകോ ഖോ തേ, ഭിക്ഖു, ഉമ്മഗ്ഗോ [ഉമ്മങ്ഗോ (സ്യാ॰ ക॰)], ഭദ്ദകം പടിഭാനം, കല്യാണീ [കല്യാണാ (ക॰)] പരിപുച്ഛാ. ഏവഞ്ഹി ത്വം, ഭിക്ഖു, പുച്ഛസി - 'കേന നു ഖോ, ഭന്തേ, ലോകോ നീയതി, കേന ലോകോ പരികസ്സതി, കസ്സ ച ഉപ്പന്നസ്സ വസം ഗച്ഛതീ'"തി? "ഏവം, ഭന്തേ". "ചിത്തേന ഖോ, ഭിക്ഖു, ലോകോ നീയതി, ചിത്തേന പരികസ്സതി, ചിത്തസ്സ ഉപ്പന്നസ്സ വസം ഗച്ഛതീ"തി.

"സാധു , ഭന്തേ"തി ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഭഗവന്തം ഉത്തരി പഞ്ഹം അപുച്ഛി - "'ബഹുസ്സുതോ ധമ്മധരോ, ബഹുസ്സുതോ ധമ്മധരോ'തി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ബഹുസ്സുതോ ധമ്മധരോ ഹോതീ"തി?

“സാധു സാധു, ഭിക്ഖു! ഭദ്ദകോ ഖോ തേ, ഭിക്ഖു ഉമ്മഗ്ഗോ, ഭദ്ദകം പടിഭാനം, കല്യാണീ പരിപുച്ഛാ. ഏവഞ്ഹി ത്വം, ഭിക്ഖു, പുച്ഛസി - ‘ബഹുസ്സുതോ ധമ്മധരോ, ബഹുസ്സുതോ ധമ്മധരോതി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, ബഹുസ്സുതോ ധമ്മധരോ ഹോതീ’”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”. “ബഹൂ ഖോ, ഭിക്ഖു, മയാ ധമ്മാ ദേസിതാ [ബഹു ഖോ ഭിക്ഖു മയാ ധമ്മോ ദേസിതോ (ക॰)] - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥാ, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. ചതുപ്പദായ ചേപി, ഭിക്ഖു, ഗാഥായ അത്ഥമഞ്ഞായ ധമ്മമഞ്ഞായ ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപന്നോ ഹോതി ബഹുസ്സുതോ ധമ്മധരോതി അലം വചനായാ”തി.

“സാധു, ഭന്തേ”തി ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഭഗവന്തം ഉത്തരി പഞ്ഹം അപുച്ഛി - “‘സുതവാ നിബ്ബേധികപഞ്ഞോ, സുതവാ നിബ്ബേധികപഞ്ഞോ’തി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, സുതവാ നിബ്ബേധികപഞ്ഞോ ഹോതീ”തി?

“സാധു സാധു, ഭിക്ഖു! ഭദ്ദകോ ഖോ തേ, ഭിക്ഖു, ഉമ്മഗ്ഗോ, ഭദ്ദകം പടിഭാനം, കല്യാണീ പരിപുച്ഛാ. ഏവഞ്ഹി ത്വം, ഭിക്ഖു, പുച്ഛസി - ‘സുതവാ നിബ്ബേധികപഞ്ഞോ, സുതവാ നിബ്ബേധികപഞ്ഞോതി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, സുതവാ നിബ്ബേധികപഞ്ഞോ ഹോതീ’”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”. “ഇധ, ഭിക്ഖു, ഭിക്ഖുനോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി സുതം ഹോതി, പഞ്ഞായ ചസ്സ അത്ഥം അതിവിജ്ഝ പസ്സതി; ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി സുതം ഹോതി, പഞ്ഞായ ചസ്സ അത്ഥം അതിവിജ്ഝ പസ്സതി; ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി സുതം ഹോതി, പഞ്ഞായ ചസ്സ അത്ഥം അതിവിജ്ഝ പസ്സതി; ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി സുതം ഹോതി, പഞ്ഞായ ചസ്സ അത്ഥം അതിവിജ്ഝ പസ്സതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖു, സുതവാ നിബ്ബേധികപഞ്ഞോ ഹോതീ”തി.

“സാധു, ഭന്തേ”തി ഖോ സോ ഭിക്ഖു ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഭഗവന്തം ഉത്തരി പഞ്ഹം അപുച്ഛി - “‘പണ്ഡിതോ മഹാപഞ്ഞോ, പണ്ഡിതോ മഹാപഞ്ഞോ’തി, ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, പണ്ഡിതോ മഹാപഞ്ഞോ ഹോതീ”തി?

“സാധു സാധു ഭിക്ഖു! ഭദ്ദകോ ഖോ തേ, ഭിക്ഖു, ഉമ്മഗ്ഗോ, ഭദ്ദകം പടിഭാനം, കല്യാണീ പരിപുച്ഛാ. ഏവഞ്ഹി ത്വം ഭിക്ഖു പുച്ഛസി - ‘പണ്ഡിതോ മഹാപഞ്ഞോ, പണ്ഡിതോ മഹാപഞ്ഞോതി , ഭന്തേ, വുച്ചതി. കിത്താവതാ നു ഖോ, ഭന്തേ, പണ്ഡിതോ മഹാപഞ്ഞോ ഹോതീ’”തി? “ഏവം, ഭന്തേ”. “ഇധ, ഭിക്ഖു, പണ്ഡിതോ മഹാപഞ്ഞോ നേവത്തബ്യാബാധായ ചേതേതി ന പരബ്യാബാധായ ചേതേതി ന ഉഭയബ്യാബാധായ ചേതേതി അത്തഹിതപരഹിതഉഭയഹിതസബ്ബലോകഹിതമേവ ചിന്തയമാനോ ചിന്തേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖു, പണ്ഡിതോ മഹാപഞ്ഞോ ഹോതീ”തി. ഛട്ഠം.

൭. വസ്സകാരസുത്തം

൧൮൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി വേളുവനേ കലന്ദകനിവാപേ. അഥ ഖോ വസ്സകാരോ ബ്രാഹ്മണോ മഗധമഹാമത്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി.

സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ വസ്സകാരോ ബ്രാഹ്മണോ മഗധമഹാമത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

“ജാനേയ്യ നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, അസപ്പുരിസോ അസപ്പുരിസം - ‘അസപ്പുരിസോ അയം ഭവ’”ന്തി? “അട്ഠാനം ഖോ ഏതം, ബ്രാഹ്മണ, അനവകാസോ യം അസപ്പുരിസോ അസപ്പുരിസം ജാനേയ്യ - ‘അസപ്പുരിസോ അയം ഭവ’”ന്തി. “ജാനേയ്യ പന, ഭോ ഗോതമ, അസപ്പുരിസോ സപ്പുരിസം - ‘സപ്പുരിസോ അയം ഭവ’”ന്തി? “ഏതമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അട്ഠാനം അനവകാസോ യം അസപ്പുരിസോ സപ്പുരിസം ജാനേയ്യ - ‘സപ്പുരിസോ അയം ഭവ’”ന്തി. “ജാനേയ്യ നു ഖോ, ഭോ ഗോതമ, സപ്പുരിസോ സപ്പുരിസം - ‘സപ്പുരിസോ അയം ഭവ’”ന്തി? “ഠാനം ഖോ ഏതം, ബ്രാഹ്മണ, വിജ്ജതി യം സപ്പുരിസോ സപ്പുരിസം ജാനേയ്യ - ‘സപ്പുരിസോ അയം ഭവ’”ന്തി. “ജാനേയ്യ പന, ഭോ ഗോതമ, സപ്പുരിസോ അസപ്പുരിസം - ‘അസപ്പുരിസോ അയം ഭവ’”ന്തി? “ഏതമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഠാനം വിജ്ജതി യം സപ്പുരിസോ അസപ്പുരിസം ജാനേയ്യ - ‘അസപ്പുരിസോ അയം ഭവ’”ന്തി.

“അച്ഛരിയം, ഭോ ഗോതമ, അബ്ഭുതം, ഭോ ഗോതമ! യാവ സുഭാസിതം ചിദം, ഭോതാ ഗോതമേന - ‘അട്ഠാനം ഖോ ഏതം, ബ്രാഹ്മണ, അനവകാസോ യം അസപ്പുരിസോ അസപ്പുരിസം ജാനേയ്യ - അസപ്പുരിസോ അയം ഭവന്തി. ഏതമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അട്ഠാനം അനവകാസോ യം അസപ്പുരിസോ സപ്പുരിസം ജാനേയ്യ - സപ്പുരിസോ അയം ഭവന്തി. ഠാനം ഖോ ഏതം, ബ്രാഹ്മണ, വിജ്ജതി യം സപ്പുരിസോ സപ്പുരിസം ജാനേയ്യ - സപ്പുരിസോ അയം ഭവന്തി. ഏതമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഠാനം വിജ്ജതി യം സപ്പുരിസോ അസപ്പുരിസം ജാനേയ്യ - അസപ്പുരിസോ അയം ഭവ’”ന്തി.

“ഏകമിദം, ഭോ ഗോതമ, സമയം തോദേയ്യസ്സ ബ്രാഹ്മണസ്സ പരിസതി പരൂപാരമ്ഭം വത്തേന്തി - ‘ബാലോ അയം രാജാ ഏളേയ്യോ സമണേ രാമപുത്തേ അഭിപ്പസന്നോ, സമണേ ച പന രാമപുത്തേ ഏവരൂപം പരമനിപച്ചകാരം കരോതി, യദിദം അഭിവാദനം പച്ചുട്ഠാനം അഞ്ജലികമ്മം സാമീചികമ്മ’ന്തി. ഇമേപി രഞ്ഞോ ഏളേയ്യസ്സ പരിഹാരകാ ബാലാ - യമകോ മോഗ്ഗല്ലോ [പുഗ്ഗലോ (ക॰)] ഉഗ്ഗോ നാവിന്ദകീ ഗന്ധബ്ബോ അഗ്ഗിവേസ്സോ, യേ സമണേ രാമപുത്തേ അഭിപ്പസന്നാ, സമണേ ച പന രാമപുത്തേ ഏവരൂപം പരമനിപച്ചകാരം കരോന്തി, യദിദം അഭിവാദനം പച്ചുട്ഠാനം അഞ്ജലികമ്മം സാമീചികമ്മന്തി. ത്യാസ്സുദം തോദേയ്യോ ബ്രാഹ്മണോ ഇമിനാ നയേന നേതി. തം കിം മഞ്ഞന്തി, ഭോന്തോ, പണ്ഡിതോ രാജാ ഏളേയ്യോ കരണീയാധികരണീയേസു വചനീയാധിവചനീയേസു അലമത്ഥദസതരേഹി അലമത്ഥദസതരോ’തി? ‘ഏവം, ഭോ, പണ്ഡിതോ രാജാ ഏളേയ്യോ കരണീയാധികരണീയേസു വചനീയാധിവചനീയേസു അലമത്ഥദസതരേഹി അലമത്ഥദസതരോ’”തി.

“യസ്മാ ച ഖോ, ഭോ, സമണോ രാമപുത്തോ രഞ്ഞാ ഏളേയ്യേന പണ്ഡിതേന പണ്ഡിതതരോ കരണീയാധികരണീയേസു വചനീയാധിവചനീയേസു അലമത്ഥദസതരേന അലമത്ഥദസതരോ, തസ്മാ രാജാ ഏളേയ്യോ സമണേ രാമപുത്തേ അഭിപ്പസന്നോ, സമണേ ച പന രാമപുത്തേ ഏവരൂപം പരമനിപച്ചകാരം കരോതി, യദിദം അഭിവാദനം പച്ചുട്ഠാനം അഞ്ജലികമ്മം സാമീചികമ്മം”.

“തം കിം മഞ്ഞന്തി, ഭോന്തോ, പണ്ഡിതാ രഞ്ഞോ ഏളേയ്യസ്സ പരിഹാരകാ - യമകോ മോഗ്ഗല്ലോ ഉഗ്ഗോ നാവിന്ദകീ ഗന്ധബ്ബോ അഗ്ഗിവേസ്സോ, കരണീയാധികരണീയേസു വചനീയാധിവചനീയേസു അലമത്ഥദസതരേഹി അലമത്ഥദസതരാതി? ‘ഏവം, ഭോ, പണ്ഡിതാ രഞ്ഞോ ഏളേയ്യസ്സ പരിഹാരകാ - യമകോ മോഗ്ഗല്ലോ ഉഗ്ഗോ നാവിന്ദകീ ഗന്ധബ്ബോ അഗ്ഗിവേസ്സോ, കരണീയാധികരണീയേസു വചനീയാധിവചനീയേസു അലമത്ഥദസതരേഹി അലമത്ഥദസതരാ’”തി.

“യസ്മാ ച ഖോ, ഭോ, സമണോ രാമപുത്തോ രഞ്ഞോ ഏളേയ്യസ്സ പരിഹാരകേഹി പണ്ഡിതേഹി പണ്ഡിതതരോ കരണീയാധികരണീയേസു വചനീയാധിവചനീയേസു അലമത്ഥദസതരേഹി അലമത്ഥദസതരോ, തസ്മാ രഞ്ഞോ ഏളേയ്യസ്സ പരിഹാരകാ സമണേ രാമപുത്തേ അഭിപ്പസന്നാ; സമണേ ച പന രാമപുത്തേ ഏവരൂപം പരമനിപച്ചകാരം കരോന്തി, യദിദം അഭിവാദനം പച്ചുട്ഠാനം അഞ്ജലികമ്മം സാമീചികമ്മ”ന്തി.

“അച്ഛരിയം, ഭോ, ഗോതമ, അബ്ഭുതം, ഭോ ഗോതമ! യാവ സുഭാസിതം ചിദം ഭോതാ ഗോതമേന - ‘അട്ഠാനം ഖോ ഏതം, ബ്രാഹ്മണ, അനവകാസോ യം അസപ്പുരിസോ അസപ്പുരിസം ജാനേയ്യ - അസപ്പുരിസോ അയം ഭവന്തി. ഏതമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, അട്ഠാനം അനവകാസോ യം അസപ്പുരിസോ സപ്പുരിസം ജാനേയ്യ - സപ്പുരിസോ അയം ഭവന്തി. ഠാനം ഖോ ഏതം, ബ്രാഹ്മണ, വിജ്ജതി യം സപ്പുരിസോ സപ്പുരിസം ജാനേയ്യ - സപ്പുരിസോ അയം ഭവന്തി. ഏതമ്പി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ഠാനം വിജ്ജതി യം സപ്പുരിസോ അസപ്പുരിസം ജാനേയ്യ - അസപ്പുരിസോ അയം ഭവ’ന്തി. ഹന്ദ ച ദാനി മയം, ഭോ ഗോതമ, ഗച്ഛാമ. ബഹുകിച്ചാ മയം ബഹുകരണീയാ”തി. “യസ്സദാനി ത്വം, ബ്രാഹ്മണ, കാലം മഞ്ഞസീ”തി. അഥ ഖോ വസ്സകാരോ ബ്രാഹ്മണോ മഗധമഹാമത്തോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ പക്കാമീതി. സത്തമം.

൮. ഉപകസുത്തം

൧൮൮. ഏകം സമയം ഭഗവാ രാജഗഹേ വിഹരതി ഗിജ്ഝകൂടേ പബ്ബതേ. അഥ ഖോ ഉപകോ മണ്ഡികാപുത്തോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ഉപകോ മണ്ഡികാപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

“അഹഞ്ഹി, ഭന്തേ, ഏവംവാദീ ഏവംദിട്ഠി - ‘യോ കോചി പരൂപാരമ്ഭം വത്തേതി, പരൂപാരമ്ഭം വത്തേന്തോ സബ്ബോ സോ [സബ്ബസോ (സീ॰ പീ॰)] ന ഉപപാദേതി. അനുപപാദേന്തോ ഗാരയ്ഹോ ഹോതി ഉപവജ്ജോ’”തി. “പരൂപാരമ്ഭം ചേ, ഉപക, വത്തേതി പരൂപാരമ്ഭം വത്തേന്തോ ന ഉപപാദേതി, അനുപപാദേന്തോ ഗാരയ്ഹോ ഹോതി ഉപവജ്ജോ. ത്വം ഖോ, ഉപക, പരൂപാരമ്ഭം വത്തേസി, പരൂപാരമ്ഭം വത്തേന്തോ ന ഉപപാദേസി, അനുപപാദേന്തോ ഗാരയ്ഹോ ഹോസി ഉപവജ്ജോ”തി. “സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ , ഉമ്മുജ്ജമാനകംയേവ മഹതാ പാസേന ബന്ധേയ്യ; ഏവമേവം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഉമ്മുജ്ജമാനകോയേവ ഭഗവതാ മഹതാ വാദപാസേന [മഹതാ പാസേന (ക॰)] ബദ്ധോ”തി.

“ഇദം അകുസലന്തി ഖോ, ഉപക, മയാ പഞ്ഞത്തം. തത്ഥ അപരിമാണാ പദാ അപരിമാണാ ബ്യഞ്ജനാ അപരിമാണാ തഥാഗതസ്സ ധമ്മദേസനാ - ഇതിപിദം അകുസലന്തി. തം ഖോ പനിദം അകുസലം പഹാതബ്ബന്തി ഖോ, ഉപക, മയാ പഞ്ഞത്തം. തത്ഥ അപരിമാണാ പദാ അപരിമാണാ ബ്യഞ്ജനാ അപരിമാണാ തഥാഗതസ്സ ധമ്മദേസനാ - ഇതിപിദം അകുസലം പഹാതബ്ബന്തി.

“ഇദം കുസലന്തി ഖോ, ഉപക, മയാ പഞ്ഞത്തം. തത്ഥ അപരിമാണാ പദാ അപരിമാണാ ബ്യഞ്ജനാ അപരിമാണാ തഥാഗതസ്സ ധമ്മദേസനാ - ഇതിപിദം കുസലന്തി. തം ഖോ പനിദം കുസലം ഭാവേതബ്ബന്തി ഖോ, ഉപക, മയാ പഞ്ഞത്തം. തത്ഥ അപരിമാണാ പദാ അപരിമാണാ ബ്യഞ്ജനാ അപരിമാണാ തഥാഗതസ്സ ധമ്മദേസനാ - ഇതിപിദം കുസലം ഭാവേതബ്ബ”ന്തി.

അഥ ഖോ ഉപകോ മണ്ഡികാപുത്തോ ഭഗവതോ ഭാസിതം അഭിനന്ദിത്വാ അനുമോദിത്വാ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ യേന രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ യാവതകോ അഹോസി ഭഗവതാ സദ്ധിം കഥാസല്ലാപോ തം സബ്ബം രഞ്ഞോ മാഗധസ്സ അജാതസത്തുസ്സ വേദേഹിപുത്തസ്സ ആരോചേസി.

ഏവം വുത്തേ രാജാ മാഗധോ അജാതസത്തു വേദേഹിപുത്തോ കുപിതോ അനത്തമനോ ഉപകം മണ്ഡികാപുത്തം ഏതദവോച - “യാവ ധംസീ വതായം ലോണകാരദാരകോ യാവ മുഖരോ യാവ പഗബ്ഭോ യത്ര ഹി നാമ തം ഭഗവന്തം അരഹന്തം സമ്മാസമ്ബുദ്ധം ആസാദേതബ്ബം മഞ്ഞിസ്സതി; അപേഹി ത്വം, ഉപക, വിനസ്സ, മാ തം അദ്ദസ”ന്തി. അട്ഠമം.

൯. സച്ഛികരണീയസുത്തം

൱൮൯. “ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, സച്ഛികരണീയാ ധമ്മാ. കതമേ ചത്താരോ? അത്ഥി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ കായേന സച്ഛികരണീയാ; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ സതിയാ സച്ഛികരണീയാ; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ചക്ഖുനാ സച്ഛികരണീയാ; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ പഞ്ഞായ സച്ഛികരണീയാ. കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ കായേന സച്ഛികരണീയാ? അട്ഠ വിമോക്ഖാ, ഭിക്ഖവേ, കായേന സച്ഛികരണീയാ.

“കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ സതിയാ സച്ഛികരണീയാ? പുബ്ബേനിവാസോ, ഭിക്ഖവേ, സതിയാ സച്ഛികരണീയോ.

“കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ ചക്ഖുനാ സച്ഛികരണീയാ? സത്താനം ചുതൂപപാതോ, ഭിക്ഖവേ, ചക്ഖുനാ സച്ഛികരണീയോ.

“കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ പഞ്ഞായ സച്ഛികരണീയാ? ആസവാനം ഖയോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഞായ സച്ഛികരണീയോ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ സച്ഛികരണീയാ ധമ്മാ”തി. നവമം.

൰. ഉപോസഥസുത്തം

൱൯൰. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി പുബ്ബാരാമേ മിഗാരമാതുപാസാദേ. തേന ഖോ പന സമയേന ഭഗവാ തദഹുപോസഥേ

ഭിക്ഖുസങ്ഘപരിവുതോ നിസിന്നോ ഹോതി. അഥ ഖോ ഭഗവാ തുണ്ഹീഭൂതം തുണ്ഹീഭൂതം ഭിക്ഖുസങ്ഘം അനുവിലോകേത്വാ ഭിക്ഖൂ ആമന്തേസി -

“അപലാപായം, ഭിക്ഖവേ, പരിസാ നിപ്പലാപായം, ഭിക്ഖവേ, പരിസാ സുദ്ധാ സാരേ പതിട്ഠിതാ. തഥാരൂപോ അയം , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുസങ്ഘോ, തഥാരൂപായം, ഭിക്ഖവേ, പരിസാ. യഥാരൂപാ പരിസാ ദുല്ലഭാ ദസ്സനായപി ലോകസ്മിം, തഥാരൂപോ അയം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുസങ്ഘോ, തഥാരൂപായം, ഭിക്ഖവേ, പരിസാ. യഥാരൂപാ പരിസാ ആഹുനേയ്യാ പാഹുനേയ്യാ ദക്ഖിണേയ്യാ അഞ്ജലികരണീയാ അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ, തഥാരൂപോ അയം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുസങ്ഘോ, തഥാരൂപായം, ഭിക്ഖവേ, പരിസാ . യഥാരൂപായ പരിസായ അപ്പം ദിന്നം ബഹു ഹോതി ബഹു ദിന്നം ബഹുതരം, തഥാരൂപോ അയം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുസങ്ഘോ, തഥാരൂപായം, ഭിക്ഖവേ, പരിസാ. യഥാരൂപം പരിസം അലം യോജനഗണനാനിപി ദസ്സനായ ഗന്തും അപി പുടോസേനാപി, തഥാരൂപോ അയം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുസങ്ഘോ, (തഥാരൂപായം, ഭിക്ഖവേ, പരിസാ) [( ) സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു നത്ഥി].

“സന്തി , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേ ദേവപ്പത്താ വിഹരന്തി; സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേ ബ്രഹ്മപ്പത്താ വിഹരന്തി; സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേ ആനേഞ്ജപ്പത്താ വിഹരന്തി; സന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖൂ ഇമസ്മിം ഭിക്ഖുസങ്ഘേ അരിയപ്പത്താ വിഹരന്തി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ദേവപ്പത്തോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി…പേ॰… പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി; വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ…പേ॰… ദുതിയം ഝാനം…പേ॰… തതിയം ഝാനം… പേ॰… ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ദേവപ്പത്തോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബ്രഹ്മപ്പത്തോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം തഥാ തതിയം തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം മേത്താസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. കരുണാ… മുദിതാ… ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ ഏകം ദിസം ഫരിത്വാ വിഹരതി, തഥാ ദുതിയം തഥാ തതിയം തഥാ ചതുത്ഥം. ഇതി ഉദ്ധമധോ തിരിയം സബ്ബധി സബ്ബത്തതായ സബ്ബാവന്തം ലോകം ഉപേക്ഖാസഹഗതേന ചേതസാ വിപുലേന മഹഗ്ഗതേന അപ്പമാണേന അവേരേന അബ്യാപജ്ജേന ഫരിത്വാ വിഹരതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബ്രഹ്മപ്പത്തോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആനേഞ്ജപ്പത്തോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സബ്ബസോ രൂപസഞ്ഞാനം സമതിക്കമാ പടിഘസഞ്ഞാനം അത്ഥങ്ഗമാ നാനത്തസഞ്ഞാനം അമനസികാരാ ‘അനന്തോ ആകാസോ’തി ആകാസാനഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സബ്ബസോ ആകാസാനഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘അനന്തം വിഞ്ഞാണ’ന്തി വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം ഉപസമ്പജ്ജ

വിഹരതി. സബ്ബസോ വിഞ്ഞാണഞ്ചായതനം സമതിക്കമ്മ ‘നത്ഥി കിഞ്ചീ’തി ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. സബ്ബസോ ആകിഞ്ചഞ്ഞായതനം സമതിക്കമ്മ നേവസഞ്ഞാനാസഞ്ഞായതനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആനേഞ്ജപ്പത്തോ ഹോതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയപ്പത്തോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അരിയപ്പത്തോ ഹോതീ’’തി. ദസമം.

ബ്രാഹ്മണവഗ്ഗോ [യോധാജീവവഗ്ഗോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ചതുത്ഥോ.

തസ്സുദ്ദാനം –

യോധാ പാടിഭോഗസുതം, അഭയം ബ്രാഹ്മണസച്ചേന പഞ്ചമം;
ഉമ്മഗ്ഗവസ്സകാരോ, ഉപകോ സച്ഛികിരിയാ ച ഉപോസഥോതി.

(൨൦) ൫. മഹാവഗ്ഗോ

൧. സോതാനുഗതസുത്തം

൧൯൧. ''സോതാനുഗതാനം , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാനം, വചസാ പരിചിതാനം, മനസാനുപേക്ഖിതാനം, ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാനം ചത്താരോ ആനിസംസാ പാടികങ്ഖാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മം പരിയാപുണാതി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. തസ്സ തേ ധമ്മാ സോതാനുഗതാ ഹോന്തി, വചസാ പരിചിതാ, മനസാനുപേക്ഖിതാ, ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാ. സോ മുട്ഠസ്സതി [മുട്ഠസ്സതീ (സീ॰)] കാലം കുരുമാനോ അഞ്ഞതരം ദേവനികായം ഉപപജ്ജതി. തസ്സ തത്ഥ സുഖിനോ ധമ്മപദാ പ്ലവന്തി [പിലപന്തി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]. ദന്ധോ, ഭിക്ഖവേ, സതുപ്പാദോ; അഥ സോ സത്തോ ഖിപ്പംയേവ വിസേസഗാമീ ഹോതി. സോതാനുഗതാനം, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാനം, വചസാ പരിചിതാനം, മനസാനുപേക്ഖിതാനം, ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാനം അയം പഠമോ ആനിസംസോ പാടികങ്ഖോ.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മം പരിയാപുണാതി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. തസ്സ തേ ധമ്മാ സോതാനുഗതാ ഹോന്തി, വചസാ പരിചിതാ, മനസാനുപേക്ഖിതാ, ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാ. സോ മുട്ഠസ്സതി കാലം കുരുമാനോ അഞ്ഞതരം ദേവനികായം ഉപപജ്ജതി. തസ്സ തത്ഥ ന ഹേവ ഖോ സുഖിനോ ധമ്മപദാ പ്ലവന്തി; അപി ച ഖോ ഭിക്ഖു ഇദ്ധിമാ ചേതോവസിപ്പത്തോ ദേവപരിസായം ധമ്മം ദേസേതി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'അയം വാ സോ ധമ്മവിനയോ, യത്ഥാഹം പുബ്ബേ ബ്രഹ്മചരിയം അചരി'ന്തി. ദന്ധോ, ഭിക്ഖവേ, സതുപ്പാദോ; അഥ സോ സത്തോ ഖിപ്പമേവ വിസേസഗാമീ ഹോതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ കുസലോ ഭേരിസദ്ദസ്സ. സോ അദ്ധാനമഗ്ഗപ്പടിപന്നോ ഭേരിസദ്ദം സുണേയ്യ. തസ്സ ന ഹേവ ഖോ അസ്സ കങ്ഖാ വാ വിമതി വാ - 'ഭേരിസദ്ദോ നു ഖോ, ന നു ഖോ ഭേരിസദ്ദോ'തി! അഥ ഖോ ഭേരിസദ്ദോത്വേവ നിട്ഠം ഗച്ഛേയ്യ. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മം പരിയാപുണാതി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. തസ്സ തേ ധമ്മാ സോതാനുഗതാ ഹോന്തി, വചസാ പരിചിതാ, മനസാനുപേക്ഖിതാ, ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാ. സോ മുട്ഠസ്സതി കാലം കുരുമാനോ അഞ്ഞതരം ദേവനികായം ഉപപജ്ജതി. തസ്സ തത്ഥ ന ഹേവ ഖോ സുഖിനോ ധമ്മപദാ പ്ലവന്തി; അപി ച ഖോ ഭിക്ഖു ഇദ്ധിമാ ചേതോവസിപ്പത്തോ ദേവപരിസായം ധമ്മം ദേസേതി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'അയം വാ സോ ധമ്മവിനയോ, യത്ഥാഹം പുബ്ബേ ബ്രഹ്മചരിയം അചരി'ന്തി. ദന്ധോ, ഭിക്ഖവേ, സതുപ്പാദോ; അഥ സോ സത്തോ ഖിപ്പംയേവ വിസേസഗാമീ ഹോതി. സോതാനുഗതാനം, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാനം , വചസാ പരിചിതാനം, മനസാനുപേക്ഖിതാനം, ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാനം അയം ദുതിയോ ആനിസംസോ പാടികങ്ഖോ.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മം പരിയാപുണാതി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. തസ്സ തേ ധമ്മാ സോതാനുഗതാ ഹോന്തി, വചസാ പരിചിതാ,

മനസാനുപേക്ഖിതാ, ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാ. സോ മുട്ഠസ്സതി കാലം കുരുമാനോ അഞ്ഞതരം ദേവനികായം ഉപപജ്ജതി. തസ്സ തത്ഥ ന ഹേവ ഖോ സുഖിനോ ധമ്മപദാ പ്ലവന്തി, നപി ഭിക്ഖു ഇദ്ധിമാ ചേതോവസിപ്പത്തോ ദേവപരിസായം ധമ്മം ദേസേതി; അപി ച ഖോ ദേവപുത്തോ ദേവപരിസായം ധമ്മം ദേസേതി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'അയം വാ സോ ധമ്മവിനയോ, യത്ഥാഹം പുബ്ബേ ബ്രഹ്മചരിയം അചരി'ന്തി. ദന്ധോ, ഭിക്ഖവേ, സതുപ്പാദോ; അഥ സോ സത്തോ ഖിപ്പംയേവ വിസേസഗാമീ ഹോതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ കുസലോ സങ്ഖസദ്ദസ്സ. സോ അദ്ധാനമഗ്ഗപ്പടിപന്നോ സങ്ഖസദ്ദം സുണേയ്യ. തസ്സ ന ഹേവ ഖോ അസ്സ കങ്ഖാ വാ വിമതി വാ - 'സങ്ഖസദ്ദോ നു ഖോ, ന നു ഖോ സങ്ഖസദ്ദോ'തി! അഥ ഖോ സങ്ഖസദ്ദോത്വേവ നിട്ഠം ഗച്ഛേയ്യ. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മം പരിയാപുണാതി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. തസ്സ തേ ധമ്മാ സോതാനുഗതാ ഹോന്തി, വചസാ പരിചിതാ, മനസാനുപേക്ഖിതാ, ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാ. സോ മുട്ഠസ്സതി കാലം കുരുമാനോ അഞ്ഞതരം ദേവനികായം ഉപപജ്ജതി. തസ്സ തത്ഥ ന ഹേവ ഖോ സുഖിനോ ധമ്മപദാ പ്ലവന്തി, നപി ഭിക്ഖു ഇദ്ധിമാ ചേതോവസിപ്പത്തോ ദേവപരിസായം ധമ്മം ദേസേതി; അപി ച ഖോ ദേവപുത്തോ ദേവപരിസായം ധമ്മം ദേസേതി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'അയം വാ സോ ധമ്മവിനയോ, യത്ഥാഹം പുബ്ബേ ബ്രഹ്മചരിയം അചരി'ന്തി. ദന്ധോ, ഭിക്ഖവേ, സതുപ്പാദോ; അഥ സോ സത്തോ ഖിപ്പംയേവ വിസേസഗാമീ ഹോതി. സോതാനുഗതാനം, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാനം, വചസാ പരിചിതാനം, മനസാനുപേക്ഖിതാനം, ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാനം അയം തതിയോ ആനിസംസോ പാടികങ്ഖോ.

"പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മം പരിയാപുണാതി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. തസ്സ തേ ധമ്മാ സോതാനുഗതാ ഹോന്തി, വചസാ പരിചിതാ, മനസാനുപേക്ഖിതാ, ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാ. സോ മുട്ഠസ്സതി കാലം കുരുമാനോ അഞ്ഞതരം ദേവനികായം ഉപപജ്ജതി. തസ്സ തത്ഥ ന ഹേവ ഖോ സുഖിനോ ധമ്മപദാ പ്ലവന്തി, നപി ഭിക്ഖു ഇദ്ധിമാ ചേതോവസിപ്പത്തോ ദേവപരിസായം ധമ്മം ദേസേതി, നപി ദേവപുത്തോ ദേവപരിസായം ധമ്മം ദേസേതി; അപി ച ഖോ ഓപപാതികോ ഓപപാതികം സാരേതി - 'സരസി ത്വം, മാരിസ, സരസി ത്വം , മാരിസ, യത്ഥ മയം പുബ്ബേ ബ്രഹ്മചരിയം അചരിമ്ഹാ'തി. സോ ഏവമാഹ - 'സരാമി, മാരിസ, സരാമി, മാരിസാ'തി. ദന്ധോ, ഭിക്ഖവേ, സതുപ്പാദോ; അഥ സോ സത്തോ ഖിപ്പംയേവ വിസേസഗാമീ ഹോതി. സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ദ്വേ സഹായകാ സഹപംസുകീളികാ [സഹപംസുകീളകാ (സ്യാ॰ കം॰)]. തേ കദാചി കരഹചി അഞ്ഞമഞ്ഞം സമാഗച്ഛേയ്യും. അഞ്ഞോ പന [സമാഗച്ഛേയ്യും, തമേനം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സഹായകോ സഹായകം ഏവം വദേയ്യ - 'ഇദമ്പി, സമ്മ, സരസി, ഇദമ്പി, സമ്മ, സരസീ'തി. സോ ഏവം വദേയ്യ - 'സരാമി , സമ്മ, സരാമി, സമ്മാ'തി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധമ്മം പരിയാപുണാതി - സുത്തം, ഗേയ്യം, വേയ്യാകരണം, ഗാഥം, ഉദാനം, ഇതിവുത്തകം, ജാതകം, അബ്ഭുതധമ്മം, വേദല്ലം. തസ്സ തേ ധമ്മാ സോതാനുഗതാ ഹോന്തി, വചസാ പരിചിതാ, മനസാനുപേക്ഖിതാ, ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാ. സോ മുട്ഠസ്സതി കാലം കുരുമാനോ അഞ്ഞതരം ദേവനികായം ഉപപജ്ജതി. തസ്സ തത്ഥ ന ഹേവ ഖോ

സുഖിനോ ധമ്മപദാ പ്ലവന്തി, നപി ഭിക്ഖു ഇദ്ധിമാ ചേതോവസിപ്പത്തോ ദേവപരിസായം ധമ്മം ദേസേതി, നപി ദേവപുത്തോ ദേവപരിസായം ധമ്മം ദേസേതി; അപി ച ഖോ ഓപപാതികോ ഓപപാതികം സാരേതി - 'സരസി ത്വം, മാരിസ, സരസി ത്വം, മാരിസ, യത്ഥ മയം പുബ്ബേ ബ്രഹ്മചരിയം അചരിമ്ഹാ'തി. സോ ഏവമാഹ - 'സരാമി, മാരിസ, സരാമി, മാരിസാ'തി. ദന്ധോ, ഭിക്ഖവേ, സതുപ്പാദോ; അഥ ഖോ സോ സത്തോ ഖിപ്പംയേവ വിസേസഗാമീ ഹോതി. സോതാനുഗതാനം, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാനം, വചസാ പരിചിതാനം, മനസാനുപേക്ഖിതാനം, ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാനം അയം ചതുത്ഥോ ആനിസംസോ പാടികങ്ഖോ. സോതാനുഗതാനം, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാനം, വചസാ പരിചിതാനം, മനസാനുപേക്ഖിതാനം ദിട്ഠിയാ സുപ്പടിവിദ്ധാനം ഇമേ ചത്താരോ ആനിസംസാ പാടികങ്ഖാ''തി. പഠമം.

൨. ഠാനസുത്തം

൧൯൨. ''ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ഠാനാനി ചതൂഹി ഠാനേഹി വേദിതബ്ബാനി. കതമാനി ചത്താരി? സംവാസേന, ഭിക്ഖവേ, സീലം വേദിതബ്ബം, തഞ്ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേന. സംവോഹാരേന, ഭിക്ഖവേ, സോചേയ്യം വേദിതബ്ബം, തഞ്ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേന. ആപദാസു, ഭിക്ഖവേ, ഥാമോ വേദിതബ്ബോ, സോ ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ , ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേന. സാകച്ഛായ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഞാ വേദിതബ്ബാ, സാ ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേനാതി.

[സം॰ നി॰ ൧.൧൨൨] '''സംവാസേന , ഭിക്ഖവേ, സീലം വേദിതബ്ബം, തഞ്ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേനാ'തി, ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം. കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പുഗ്ഗലേന സദ്ധിം സംവസമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'ദീഘരത്തം ഖോ അയമായസ്മാ ഖണ്ഡകാരീ ഛിദ്ദകാരീ സബലകാരീ കമ്മാസകാരീ, ന സന്തതകാരീ ന സന്തതവുത്തി [സതതവുത്തി (സ്യാ॰ കം॰)]; സീലേസു ദുസ്സീലോ അയമായസ്മാ, നായമായസ്മാ സീലവാ'''തി.

'''ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പുഗ്ഗലേന സദ്ധിം സംവസമാനോ ഏവം ജാനാതി - 'ദീഘരത്തം ഖോ അയമായസ്മാ അഖണ്ഡകാരീ അച്ഛിദ്ദകാരീ അസബലകാരീ അകമ്മാസകാരീ സന്തതകാരീ സന്തതവുത്തി; സീലേസു സീലവാ അയമായസ്മാ, നായമായസ്മാ ദുസ്സീലോ'തി. 'സംവാസേന, ഭിക്ഖവേ, സീലം വേദിതബ്ബം, തഞ്ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേനാ'തി, ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

'''സംവോഹാരേന, ഭിക്ഖവേ, സോചേയ്യം വേദിതബ്ബം, തഞ്ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേനാ'തി, ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം. കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പുഗ്ഗലേന സദ്ധിം സംവോഹരമാനോ ഏവം

ജാനാതി - ‘അഞ്ഞഥാ ഖോ അയമായസ്മാ ഏകേന ഏകോ വോഹരതി, അഞ്ഞഥാ ദ്വീഹി, അഞ്ഞഥാ തീഹി, അഞ്ഞഥാ സമ്ബഹുലേഹി; വോക്കമതി അയമായസ്മാ പുരിമവോഹാരാ പച്ഛിമവോഹാരം; അപരിസുദ്ധവോഹാരോ അയമായസ്മാ, നായമായസ്മാ പരിസുദ്ധവോഹാരോ'’’തി.

“ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പുഗ്ഗലേന സദ്ധിം സംവോഹരമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘യഥേവ ഖോ അയമായസ്മാ ഏകേന ഏകോ വോഹരതി, തഥാ ദ്വീഹി, തഥാ തീഹി, തഥാ സമ്ബഹുലേഹി. നായമായസ്മാ വോക്കമതി പുരിമവോഹാരാ പച്ഛിമവോഹാരം; പരിസുദ്ധവോഹാരോ അയമായസ്മാ, നായമായസ്മാ അപരിസുദ്ധവോഹാരോ'തി . ‘സംവോഹാരേന, ഭിക്ഖവേ, സോചേയ്യം വേദിതബ്ബം, തഞ്ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേനാ'തി, ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

“‘ആപദാസു, ഭിക്ഖവേ, ഥാമോ വേദിതബ്ബോ, സോ ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേനാ'തി, ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം. കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഞാതിബ്യസനേന വാ ഫുട്ഠോ സമാനോ, ഭോഗബ്യസനേന വാ ഫുട്ഠോ സമാനോ, രോഗബ്യസനേന വാ ഫുട്ഠോ സമാനോ ന ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘തഥാഭൂതോ ഖോ അയം ലോകസന്നിവാസോ തഥാഭൂതോ അയം അത്തഭാവപടിലാഭോ യഥാഭൂതേ ലോകസന്നിവാസേ യഥാഭൂതേ അത്തഭാവപടിലാഭേ അട്ഠ ലോകധമ്മാ ലോകം അനുപരിവത്തന്തി ലോകോ ച അട്ഠ ലോകധമ്മേ അനുപരിവത്തതി - ലാഭോ ച, അലാഭോ ച, യസോ ച, അയസോ ച, നിന്ദാ ച, പസംസാ ച, സുഖഞ്ച, ദുക്ഖഞ്ചാ'തി. സോ ഞാതിബ്യസനേന വാ ഫുട്ഠോ സമാനോ ഭോഗബ്യസനേന വാ ഫുട്ഠോ സമാനോ രോഗബ്യസനേന വാ ഫുട്ഠോ സമാനോ സോചതി കിലമതി പരിദേവതി, ഉരത്താളിം കന്ദതി, സമ്മോഹം ആപജ്ജതി.

“ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ ഞാതിബ്യസനേന വാ ഫുട്ഠോ സമാനോ ഭോഗബ്യസനേന വാ ഫുട്ഠോ സമാനോ രോഗബ്യസനേന വാ ഫുട്ഠോ സമാനോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - ‘തഥാഭൂതോ ഖോ അയം ലോകസന്നിവാസോ തഥാഭൂതോ അയം അത്തഭാവപടിലാഭോ യഥാഭൂതേ ലോകസന്നിവാസേ യഥാഭൂതേ അത്തഭാവപടിലാഭേ അട്ഠ ലോകധമ്മാ ലോകം അനുപരിവത്തന്തി ലോകോ ച അട്ഠ ലോകധമ്മേ അനുപരിവത്തതി - ലാഭോ ച, അലാഭോ ച, യസോ ച, അയസോ ച, നിന്ദാ ച, പസംസാ ച, സുഖഞ്ച, ദുക്ഖഞ്ചാ'തി. സോ ഞാതിബ്യസനേന വാ ഫുട്ഠോ സമാനോ ഭോഗബ്യസനേന വാ ഫുട്ഠോ സമാനോ രോഗബ്യസനേന വാ ഫുട്ഠോ സമാനോ ന സോചതി ന കിലമതി ന പരിദേവതി, ന ഉരത്താളിം കന്ദതി, ന സമ്മോഹം ആപജ്ജതി. ‘ആപദാസു, ഭിക്ഖവേ, ഥാമോ വേദിതബ്ബോ, സോ ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേനാ'തി, ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

“‘സാകച്ഛായ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഞാ വേദിതബ്ബാ, സാ ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേനാ'തി , ഇതി ഖോ പനേതം വുത്തം. കിഞ്ചേതം പടിച്ച വുത്തം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പുഗ്ഗലേന സദ്ധിം സാകച്ഛായമാനോ ഏവം ജാനാതി

- ‘യഥാ ഖോ ഇമസ്സ ആയസ്മതോ ഉമ്മഗ്ഗോ യഥാ ച അഭിനീഹാരോ യഥാ ച പഞ്ഹാസമുദാഹാരോ, ദുപ്പഞ്ഞോ അയമായസ്മാ, നായമായസ്മാ പഞ്ഞവാ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി അയമായസ്മാ ന ചേവ ഗമ്ഭീരം അത്ഥപദം ഉദാഹരതി സന്തം പണീതം അതക്കാവചരം നിപുണം പണ്ഡിതവേദനീയം. യഞ്ച അയമായസ്മാ ധമ്മം ഭാസതി തസ്സ ച നപ്പടിബലോ സംഖിത്തേന വാ വിത്ഥാരേന വാ അത്ഥം ആചിക്ഖിതും ദേസേതും പഞ്ഞാപേതും പട്ഠപേതും വിവരിതും വിഭജിതും ഉത്താനീകാതും. ദുപ്പഞ്ഞോ അയമായസ്മാ, നായമായസ്മാ പഞ്ഞവാ’’’തി.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ചക്ഖുമാ പുരിസോ ഉദകരഹദസ്സ തീരേ ഠിതോ പസ്സേയ്യ പരിത്തം മച്ഛം ഉമ്മുജ്ജമാനം. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘യഥാ ഖോ ഇമസ്സ മച്ഛസ്സ ഉമ്മഗ്ഗോ യഥാ ച ഊമിഘാതോ യഥാ ച വേഗായിതത്തം, പരിത്തോ അയം മച്ഛോ, നായം മച്ഛോ മഹന്തോ’തി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പുഗ്ഗലേന സദ്ധിം സാകച്ഛായമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘യഥാ ഖോ ഇമസ്സ ആയസ്മതോ ഉമ്മഗ്ഗോ യഥാ ച അഭിനീഹാരോ യഥാ ച പഞ്ഹാസമുദാഹാരോ, ദുപ്പഞ്ഞോ അയമായസ്മാ, നായമായസ്മാ പഞ്ഞവാ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി അയമായസ്മാ ന ചേവ ഗമ്ഭീരം അത്ഥപദം ഉദാഹരതി സന്തം പണീതം അതക്കാവചരം നിപുണം പണ്ഡിതവേദനീയം. യഞ്ച അയമായസ്മാ ധമ്മം ഭാസതി, തസ്സ ച ന പടിബലോ സംഖിത്തേന വാ വിത്ഥാരേന വാ അത്ഥം ആചിക്ഖിതും ദേസേതും പഞ്ഞാപേതും പട്ഠപേതും വിവരിതും വിഭജിതും ഉത്താനീകാതും. ദുപ്പഞ്ഞോ അയമായസ്മാ, നായമായസ്മാ പഞ്ഞവാ’’’തി.

‘‘ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പുഗ്ഗലേന സദ്ധിം സാകച്ഛായമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘യഥാ ഖോ ഇമസ്സ ആയസ്മതോ ഉമ്മഗ്ഗോ യഥാ ച അഭിനീഹാരോ യഥാ ച പഞ്ഹാസമുദാഹാരോ, പഞ്ഞവാ അയമായസ്മാ, നായമായസ്മാ ദുപ്പഞ്ഞോ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി അയമായസ്മാ ഗമ്ഭീരഞ്ചേവ അത്ഥപദം ഉദാഹരതി സന്തം പണീതം അതക്കാവചരം നിപുണം പണ്ഡിതവേദനീയം. യഞ്ച അയമായസ്മാ ധമ്മം ഭാസതി, തസ്സ ച പടിബലോ സംഖിത്തേന വാ വിത്ഥാരേന വാ അത്ഥം ആചിക്ഖിതും ദേസേതും പഞ്ഞാപേതും പട്ഠപേതും വിവരിതും വിഭജിതും ഉത്താനീകാതും. പഞ്ഞവാ അയമായസ്മാ, നായമായസ്മാ ദുപ്പഞ്ഞോ’’’തി.

‘‘സേയ്യഥാപി , ഭിക്ഖവേ, ചക്ഖുമാ പുരിസോ ഉദകരഹദസ്സ തീരേ ഠിതോ പസ്സേയ്യ മഹന്തം മച്ഛം ഉമ്മുജ്ജമാനം. തസ്സ ഏവമസ്സ - ‘യഥാ ഖോ ഇമസ്സ മച്ഛസ്സ ഉമ്മഗ്ഗോ യഥാ ച ഊമിഘാതോ യഥാ ച വേഗായിതത്തം, മഹന്തോ അയം മച്ഛോ, നായം മച്ഛോ പരിത്തോ’തി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പുഗ്ഗലേന സദ്ധിം സാകച്ഛായമാനോ ഏവം ജാനാതി - ‘യഥാ ഖോ ഇമസ്സ ആയസ്മതോ ഉമ്മഗ്ഗോ യഥാ ച അഭിനീഹാരോ യഥാ ച പഞ്ഹാസമുദാഹാരോ, പഞ്ഞവാ അയമായസ്മാ, നായമായസ്മാ ദുപ്പഞ്ഞോ. തം കിസ്സ ഹേതു? തഥാ ഹി അയമായസ്മാ ഗമ്ഭീരഞ്ചേവ അത്ഥപദം ഉദാഹരതി സന്തം പണീതം അതക്കാവചരം നിപുണം പണ്ഡിതവേദനീയം. യഞ്ച അയമായസ്മാ ധമ്മം ഭാസതി, തസ്സ ച പടിബലോ സംഖിത്തേന വാ വിത്ഥാരേന വാ അത്ഥം ആചിക്ഖിതും ദേസേതും പഞ്ഞാപേതും പട്ഠപേതും വിവരിതും വിഭജിതും ഉത്താനീകാതും. പഞ്ഞവാ അയമായസ്മാ, നായമായസ്മാ ദുപ്പഞ്ഞോ’തി.

‘‘‘സാകച്ഛായ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഞാ വേദിതബ്ബാ, സാ ച ഖോ ദീഘേന അദ്ധുനാ, ന ഇത്തരം; മനസികരോതാ, നോ അമനസികരോതാ; പഞ്ഞവതാ, നോ ദുപ്പഞ്ഞേനാ’തി , ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ഠാനാനി ഇമേഹി ചതൂഹി ഠാനേഹി വേദിതബ്ബാനീ’’തി. ദുതിയം.

൩. ഭദ്ദിയസുത്തം

൧൯൩. ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. അഥ ഖോ ഭദ്ദിയോ ലിച്ഛവി യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ഭദ്ദിയോ ലിച്ഛവി ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

‘‘സുതം മേതം, ഭന്തേ - ‘മായാവീ സമണോ ഗോതമോ ആവട്ടനിം മായം [ആവട്ടനീമായം (സീ॰), ആവട്ടനിമായം (സ്യാ॰ കം॰ ക॰) മ॰ നി॰ ൨.൬൪ പസ്സിതബ്ബം] ജാനാതി യായ അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം സാവകേ ആവട്ടേതീ’തി. യേ തേ, ഭന്തേ, ഏവമാഹംസു - ‘മായാവീ സമണോ ഗോതമോ ആവട്ടനിം മായം ജാനാതി യായ അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം സാവകേ ആവട്ടേതീ’തി, കച്ചി തേ, ഭന്തേ, ഭഗവതോ വുത്തവാദിനോ, ന ച ഭഗവന്തം അഭൂതേന അബ്ഭാചിക്ഖന്തി, ധമ്മസ്സ ച അനുധമ്മം ബ്യാകരോന്തി, ന ച കോചി സഹധമ്മികോ വാദാനുപാതോ ഗാരയ്ഹം ഠാനം ആഗച്ഛതി, അനബ്ഭക്ഖാതുകാമാ ഹി മയം, ഭന്തേ, ഭഗവന്ത’’ന്തി?

‘‘ഏഥ തുമ്ഹേ, ഭദ്ദിയ, മാ അനുസ്സവേന, മാ പരമ്പരായ, മാ ഇതികിരായ, മാ പിടകസമ്പദാനേന, മാ തക്കഹേതു, മാ നയഹേതു, മാ ആകാരപരിവിതക്കേന, മാ ദിട്ഠിനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ, മാ ഭബ്ബരൂപതായ, മാ ‘സമണോ നോ ഗരൂ’തി. യദാ തുമ്ഹേ, ഭദ്ദിയ, അത്തനാവ ജാനേയ്യാഥ - ‘ഇമേ ധമ്മാ അകുസലാ, ഇമേ ധമ്മാ സാവജ്ജാ, ഇമേ ധമ്മാ വിഞ്ഞുഗരഹിതാ, ഇമേ ധമ്മാ സമത്താ സമാദിന്നാ അഹിതായ ദുക്ഖായ സംവത്തന്തീ’തി, അഥ തുമ്ഹേ, ഭദ്ദിയ, പജഹേയ്യാഥ.

‘‘തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭദ്ദിയ, ലോഭോ പുരിസസ്സ അജ്ഝത്തം ഉപ്പജ്ജമാനോ ഉപ്പജ്ജതി ഹിതായ വാ അഹിതായ വാ’’തി? ‘‘അഹിതായ, ഭന്തേ’’. ‘‘ലുദ്ധോ പനായം, ഭദ്ദിയ, പുരിസപുഗ്ഗലോ ലോഭേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ പാണമ്പി ഹനതി, അദിന്നമ്പി ആദിയതി, പരദാരമ്പി ഗച്ഛതി, മുസാപി ഭണതി, പരമ്പി തഥത്തായ [തദത്ഥായ (ക॰) അ॰ നി॰ ൩.൬൬] സമാദപേതി യംസ ഹോതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാ’’തി. ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’.

‘‘തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭദ്ദിയ, ദോസോ പുരിസസ്സ…പേ॰… മോഹോ പുരിസസ്സ… പേ॰… സാരമ്ഭോ പുരിസസ്സ അജ്ഝത്തം ഉപ്പജ്ജമാനോ ഉപ്പജ്ജതി ഹിതായ വാ അഹിതായ വാ’’തി? ‘‘അഹിതായ, ഭന്തേ’’. ‘‘സാരദ്ധോ പനായം, ഭദ്ദിയ, പുരിസപുഗ്ഗലോ സാരമ്ഭേന അഭിഭൂതോ പരിയാദിന്നചിത്തോ പാണമ്പി ഹനതി, അദിന്നമ്പി ആദിയതി, പരദാരമ്പി ഗച്ഛതി, മുസാപി ഭണതി, പരമ്പി തഥത്തായ സമാദപേതി യംസ ഹോതി ദീഘരത്തം അഹിതായ ദുക്ഖായാ’’തി. ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’.

"തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭദ്ദിയ, ഇമേ ധമ്മാ കുസലാ വാ അകുസലാ വാ"തി? "അകുസലാ, ഭന്തേ". "സാവജ്ജാ വാ അനവജ്ജാ വാ"തി? "സാവജ്ജാ, ഭന്തേ". "വിഞ്ഞുഗരഹിതാ വാ വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാ വാ"തി? "വിഞ്ഞുഗരഹിതാ, ഭന്തേ". "സമത്താ സമാദിന്നാ അഹിതായ ദുക്ഖായ സംവത്തന്തി, നോ വാ? കഥം വാ എത്ഥ ഹോതീ"തി? "സമത്താ, ഭന്തേ, സമാദിന്നാ അഹിതായ ദുക്ഖായ സംവത്തന്തി. എവം നോ എത്ഥ ഹോതീ"തി.

"ഇതി ഖോ, ഭദ്ദിയ, യം തം തേ അവോചുമ്ഹാ - ഏഥ തുമ്ഹേ, ഭദ്ദിയ, മാ അനുസ്സവേന, മാ പരമ്പരായ, മാ ഇതികിരായ, മാ പിടകസമ്പദാനേന, മാ തക്കഹേതു, മാ നയഹേതു, മാ ആകാരപരിവിതക്കേന, മാ ദിട്ഠിനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ, മാ ഭബ്ബരൂപതായ, മാ 'സമണോ നോ ഗരൂ'തി. യദാ തുമ്ഹേ, ഭദ്ദിയ, അത്തനാവ ജാനേയ്യാഥ - 'ഇമേ ധമ്മാ അകുസലാ, ഇമേ ധമ്മാ സാവജ്ജാ, ഇമേ ധമ്മാ വിഞ്ഞുഗരഹിതാ, ഇമേ ധമ്മാ സമത്താ സമാദിന്നാ അഹിതായ ദുക്ഖായ സംവത്തന്തീതി, അഥ തുമ്ഹേ, ഭദ്ദിയ, പജഹേയ്യാഥാ'തി, ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

"ഏഥ തുമ്ഹേ, ഭദ്ദിയ, മാ അനുസ്സവേന, മാ പരമ്പരായ, മാ ഇതികിരായ, മാ പിടകസമ്പദാനേന, മാ തക്കഹേതു, മാ നയഹേതു, മാ ആകാരപരിവിതക്കേന, മാ ദിട്ഠിനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ, മാ ഭബ്ബരൂപതായ, മാ 'സമണോ നോ ഗരൂ'തി. യദാ തുമ്ഹേ, ഭദ്ദിയ, അത്തനാവ ജാനേയ്യാഥ - 'ഇമേ ധമ്മാ കുസലാ, ഇമേ ധമ്മാ അനവജ്ജാ, ഇമേ ധമ്മാ വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാ, ഇമേ ധമ്മാ സമത്താ സമാദിന്നാ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തീ'തി, അഥ തുമ്ഹേ, ഭദ്ദിയ, ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാഥാ"തി.

"തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭദ്ദിയ, അലോഭോ പുരിസസ്സ അജ്ഝത്തം ഉപ്പജ്ജമാനോ ഉപ്പജ്ജതി ഹിതായ വാ അഹിതായ വാ"തി? "ഹിതായ, ഭന്തേ". "അലുദ്ധോ പനായം, ഭദ്ദിയ, പുരിസപുഗ്ഗലോ ലോഭേന അനഭിഭൂതോ അപരിയാദിന്നചിത്തോ നേവ പാണം ഹനതി, ന അദിന്നം ആദിയതി, ന പരദാരം ഗച്ഛതി, ന മുസാ ഭണതി, പരമ്പി തഥത്തായ ന സമാദപേതി യം'സ ഹോതി ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ"തി. "ഏവം, ഭന്തേ".

"തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭദ്ദിയ, അദോസോ പുരിസസ്സ...പേ॰... അമോഹോ പുരിസസ്സ...പേ॰... അസാരമ്ഭോ പുരിസസ്സ അജ്ഝത്തം ഉപ്പജ്ജമാനോ ഉപ്പജ്ജതി ഹിതായ വാ അഹിതായ വാ"തി? "ഹിതായ, ഭന്തേ". "അസാരദ്ധോ പനായം, ഭദ്ദിയ, പുരിസപുഗ്ഗലോ സാരമ്ഭേന അനഭിഭൂതോ അപരിയാദിന്നചിത്തോ നേവ പാണം ഹനതി, ന അദിന്നം ആദിയതി, ന പരദാരം ഗച്ഛതി, ന മുസാ ഭണതി , പരമ്പി തഥത്തായ ന സമാദപേതി യം'സ ഹോതി ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ"തി. "ഏവം, ഭന്തേ".

"തം കിം മഞ്ഞഥ, ഭദ്ദിയ, ഇമേ ധമ്മാ കുസലാ വാ അകുസലാ വാ"തി? "കുസലാ, ഭന്തേ". "സാവജ്ജാ വാ അനവജ്ജാ വാ"തി? "അനവജ്ജാ, ഭന്തേ". "വിഞ്ഞുഗരഹിതാ വാ വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാ വാ"തി? "വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാ, ഭന്തേ". "സമത്താ സമാദിന്നാ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തി നോ വാ? കഥം വാ എത്ഥ ഹോതീ"തി? "സമത്താ, ഭന്തേ, സമാദിന്നാ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തി. എവം നോ എത്ഥ ഹോതീ"തി.

“ഇതി ഖോ, ഭദ്ദിയ, യം തം തേ അവോചുമ്ഹാ - ഏഥ തുമ്ഹേ, ഭദ്ദിയ, മാ അനുസ്സവേന, മാ പരമ്പരായ, മാ ഇതികിരായ, മാ പിടകസമ്പദാനേന, മാ തക്കഹേതു, മാ നയഹേതു, മാ ആകാരപരിവിതക്കേന, മാ ദിട്ഠിനിജ്ഝാനക്ഖന്തിയാ, മാ ഭബ്ബരൂപതായ, മാ ‘സമണോ നോ ഗരൂ’തി. യദാ തുമ്ഹേ, ഭദ്ദിയ, അത്തനാവ ജാനേയ്യാഥ - ‘ഇമേ ധമ്മാ കുസലാ, ഇമേ ധമ്മാ അനവജ്ജാ, ഇമേ ധമ്മാ വിഞ്ഞുപ്പസത്ഥാ, ഇമേ ധമ്മാ സമത്താ സമാദിന്നാ ഹിതായ സുഖായ സംവത്തന്തീതി , അഥ തുമ്ഹേ, ഭദ്ദിയ, ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരേയ്യാഥാ’തി, ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്തം.

“യേ ഖോ തേ, ഭദ്ദിയ, ലോകേ സന്തോ സപ്പുരിസാ തേ സാവകം ഏവം സമാദപേന്തി - ‘ഏഹി ത്വം, അമ്ഭോ പുരിസ, ലോഭം വിനേയ്യ [വിനേയ്യ വിനേയ്യ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] വിഹരാഹി. ലോഭം വിനേയ്യ വിഹരന്തോ ന ലോഭജം കമ്മം കരിസ്സസി കായേന വാചായ മനസാ. ദോസം വിനേയ്യ വിഹരാഹി. ദോസം വിനേയ്യ വിഹരന്തോ ന ദോസജം കമ്മം കരിസ്സസി കായേന വാചായ മനസാ. മോഹം വിനേയ്യ വിഹരാഹി. മോഹം വിനേയ്യ വിഹരന്തോ ന മോഹജം കമ്മം കരിസ്സസി കായേന വാചായ മനസാ. സാരമ്ഭം വിനേയ്യ വിഹരാഹി. സാരമ്ഭം വിനേയ്യ വിഹരന്തോ ന സാരമ്ഭജം കമ്മം കരിസ്സസി കായേന വാചായ മനസാ’”തി.

ഏവം വുത്തേ ഭദ്ദിയോ ലിച്ഛവി ഭഗവന്തം ഏതദവോച - “അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ…പേ॰… ഉപാസകം മം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത”ന്തി.

“അപി നു താഹം, ഭദ്ദിയ, ഏവം അവചം - ‘ഏഹി മേ ത്വം, ഭദ്ദിയ, സാവകോ ഹോഹി; അഹം സത്ഥാ ഭവിസ്സാമീ’”തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ”. “ഏവംവാദിം ഖോ മം, ഭദ്ദിയ, ഏവമക്ഖായിം ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ അസതാ തുച്ഛാ മുസാ അഭൂതേന അബ്ഭാചിക്ഖന്തി - ‘മായാവീ സമണോ ഗോതമോ ആവട്ടനിം മായം ജാനാതി യായ അഞ്ഞതിത്ഥിയാനം സാവകേ ആവട്ടേതീ’”തി. “ഭദ്ദികാ , ഭന്തേ, ആവട്ടനീ മായാ. കല്യാണീ, ഭന്തേ, ആവട്ടനീ മായാ. പിയാ മേ, ഭന്തേ, ഞാതിസാലോഹിതാ ഇമായ ആവട്ടനിയാ ആവട്ടേയ്യും, പിയാനമ്പി മേ അസ്സ ഞാതിസാലോഹിതാനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ. സബ്ബേ ചേപി, ഭന്തേ, ഖത്തിയാ ഇമായ ആവട്ടനിയാ ആവട്ടേയ്യും, സബ്ബേസമ്പിസ്സ ഖത്തിയാനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ. സബ്ബേ ചേപി, ഭന്തേ, ബ്രാഹ്മണാ… വേസ്സാ … സുദ്ദാ ഇമായ ആവട്ടനിയാ ആവട്ടേയ്യും, സബ്ബേസമ്പിസ്സ സുദ്ദാനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായാ”തി.

“ഏവമേതം, ഭദ്ദിയ, ഏവമേതം, ഭദ്ദിയ! സബ്ബേ ചേപി, ഭദ്ദിയ, ഖത്തിയാ ഇമായ ആവട്ടനിയാ ആവട്ടേയ്യും അകുസലധമ്മപ്പഹാനായ കുസലധമ്മൂപസമ്പദായ, സബ്ബേസമ്പിസ്സ ഖത്തിയാനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ. സബ്ബേ ചേപി, ഭദ്ദിയ, ബ്രാഹ്മണാ… വേസ്സാ… സുദ്ദാ ആവട്ടേയ്യും അകുസലധമ്മപ്പഹാനായ കുസലധമ്മൂപസമ്പദായ, സബ്ബേസമ്പിസ്സ സുദ്ദാനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ. സദേവകോ ചേപി, ഭദ്ദിയ, ലോകോ സമാരകോ സബ്രഹ്മകോ സസ്സമണബ്രാഹ്മണീ പജാ സദേവമനുസ്സാ ഇമായ ആവട്ടനിയാ ആവട്ടേയ്യും [ആവട്ടേയ്യ (?)] അകുസലധമ്മപ്പഹാനായ കുസലധമ്മൂപസമ്പദായ, സദേവകസ്സപിസ്സ ലോകസ്സ സമാരകസ്സ സബ്രഹ്മകസ്സ സസ്സമണബ്രാഹ്മണിയാ പജായ സദേവമനുസ്സായ ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ. ഇമേ ചേപി, ഭദ്ദിയ,

മഹാസാലാ ഇമായ ആവട്ടനിയാ ആവട്ടേയ്യും അകുസലധമ്മപ്പഹാനായ കുസലധമ്മൂപസമ്പദായ, ഇമേസമ്പിസ്സ മഹാസാലാനം ദീഘരത്തം ഹിതായ സുഖായ ( ) [(സചേ ചേതേയ്യും) (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰), (ആവട്ടേയ്യും) (കം॰) അം॰ നി॰ വ്യ.ർർ]. കോ പന വാദോ മനുസ്സഭൂതസ്സാ''തി! തതിയം.

ർ. സാമുഗിയസുത്തം

൧൯ർ. ഏകം സമയം ആയസ്മാ ആനന്ദോ കോലിയേസു വിഹരതി സാമുഗം നാമ [സാപൂഗം നാമ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] കോലിയാനം നിഗമോ. അഥ ഖോ സമ്ബഹുലാ സാമുഗിയാ കോലിയപുത്താ യേനായസ്മാ ആനന്ദോ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നേ ഖോ തേ സാമുഗിയേ കോലിയപുത്തേ ആയസ്മാ ആനന്ദോ ഏതദവോച -

''ചത്താരിമാനി, ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, പാരിസുദ്ധിപധാനിയങ്ഗാനി തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സമ്മദക്ഖാതാനി സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം [സോകപരിദ്ദവാനം (സീ॰)] സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായ. കതമാനി ചത്താരി? സീലപാരിസുദ്ധിപധാനിയങ്ഗം, ചിത്തപാരിസുദ്ധിപധാനിയങ്ഗം , ദിട്ഠിപാരിസുദ്ധിപധാനിയങ്ഗം, വിമുത്തിപാരിസുദ്ധിപധാനിയങ്ഗം.

''കതമഞ്ച , ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, സീലപാരിസുദ്ധിപധാനിയങ്ഗം? ഇധ, ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി...പേ॰... സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. അയം വുച്ചതി, ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, സീലപാരിസുദ്ധി. ഇതി ഏവരൂപിം സീലപാരിസുദ്ധിം അപരിപൂരം വാ പരിപൂരേസ്സാമി പരിപൂരം വാ തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഞായ അനുഗ്ഗഹേസ്സാമീതി, യോ തത്ഥ ഛന്ദോ ച വായാമോ ച ഉസ്സാഹോ ച ഉസ്സോള്ഹീ ച അപ്പടിവാനീ ച സതി ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച, ഇദം വുച്ചതി, ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, സീലപാരിസുദ്ധിപധാനിയങ്ഗം.

''കതമഞ്ച, ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, ചിത്തപാരിസുദ്ധിപധാനിയങ്ഗം? ഇധ, ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, ചിത്തപാരിസുദ്ധി. ഇതി ഏവരൂപിം ചിത്തപാരിസുദ്ധിം അപരിപൂരം വാ പരിപൂരേസ്സാമി പരിപൂരം വാ തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഞായ അനുഗ്ഗഹേസ്സാമീതി, യോ തത്ഥ ഛന്ദോ ച വായാമോ ച ഉസ്സാഹോ ച ഉസ്സോള്ഹീ ച അപ്പടിവാനീ ച സതി ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച, ഇദം വുച്ചതി, ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, ചിത്തപാരിസുദ്ധിപധാനിയങ്ഗം.

''കതമഞ്ച, ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, ദിട്ഠിപാരിസുദ്ധിപധാനിയങ്ഗം? ഇധ, ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, ഭിക്ഖു 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. അയം വുച്ചതി, ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, ദിട്ഠിപാരിസുദ്ധി. ഇതി ഏവരൂപിം ദിട്ഠിപാരിസുദ്ധിം അപരിപൂരം വാ...പേ॰... തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഞായ അനുഗ്ഗഹേസ്സാമീതി, യോ തത്ഥ ഛന്ദോ ച വായാമോ ച ഉസ്സാഹോ ച ഉസ്സോള്ഹീ ച അപ്പടിവാനീ ച സതി ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച, ഇദം വുച്ചതി, ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, ദിട്ഠിപാരിസുദ്ധിപധാനിയങ്ഗം .

“കതമഞ്ച, ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, വിമുത്തിപാരിസുദ്ധിപധാനിയങ്ഗം? സ ഖോ സോ, ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, അരിയസാവകോ ഇമിനാ ച സീലപാരിസുദ്ധിപധാനിയങ്ഗേന സമന്നാഗതോ ഇമിനാ ച ചിത്തപാരിസുദ്ധിപധാനിയങ്ഗേന സമന്നാഗതോ ഇമിനാ ച ദിട്ഠിപാരിസുദ്ധിപധാനിയങ്ഗേന സമന്നാഗതോ രജനീയേസു ധമ്മേസു ചിത്തം വിരാജേതി, വിമോചനീയേസു ധമ്മേസു ചിത്തം വിമോചേതി. സോ രജനീയേസു ധമ്മേസു ചിത്തം വിരാജേത്വാ, വിമോചനീയേസു ധമ്മേസു ചിത്തം വിമോചേത്വാ സമ്മാവിമുത്തിം ഫുസതി. അയം വുച്ചതി, ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, വിമുത്തിപാരിസുദ്ധി. ഇതി ഏവരൂപിം വിമുത്തിപാരിസുദ്ധിം അപരിപൂരം വാ പരിപൂരേസ്സാമി പരിപൂരം വാ തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഞായ അനുഗ്ഗഹേസ്സാമീതി, യോ തത്ഥ ഛന്ദോ ച വായാമോ ച ഉസ്സാഹോ ച ഉസ്സോള്ഹീ ച അപ്പടിവാനീ ച സതി ച സമ്പജഞ്ഞഞ്ച, ഇദം വുച്ചതി, ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, വിമുത്തിപാരിസുദ്ധിപധാനിയങ്ഗം.

“ഇമാനി ഖോ, ബ്യഗ്ഘപജ്ജാ, ചത്താരി പാരിസുദ്ധിപധാനിയങ്ഗാനി തേന ഭഗവതാ ജാനതാ പസ്സതാ അരഹതാ സമ്മാസമ്ബുദ്ധേന സമ്മദക്ഖാതാനി സത്താനം വിസുദ്ധിയാ സോകപരിദേവാനം സമതിക്കമായ ദുക്ഖദോമനസ്സാനം അത്ഥങ്ഗമായ ഞായസ്സ അധിഗമായ നിബ്ബാനസ്സ സച്ഛികിരിയായാ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. വപ്പസുത്തം

൧൯൫. ഏകം സമയം ഭഗവാ സക്കേസു വിഹരതി കപിലവത്ഥുസ്മിം നിഗ്രോധാരാമേ. അഥ ഖോ വപ്പോ സക്കോ നിഗണ്ഠസാവകോ യേനായസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ വപ്പം സക്കം നിഗണ്ഠസാവകം ആയസ്മാ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനോ ഏതദവോച -

“ഇധസ്സ , വപ്പ, കായേന സംവുതോ വാചായ സംവുതോ മനസാ സംവുതോ അവിജ്ജാവിരാഗാ വിജ്ജുപ്പാദാ. പസ്സസി നോ ത്വം, വപ്പ, തം ഠാനം യതോനിദാനം പുരിസം ദുക്ഖവേദനിയാ ആസവാ അസ്സവേയ്യും [അന്വാസ്സവേയ്യും (ക॰)] അഭിസമ്പരായ”ന്തി? “പസ്സാമഹം, ഭന്തേ, തം ഠാനം. ഇധസ്സ, ഭന്തേ, പുബ്ബേ പാപകമ്മം കതം അവിപക്കവിപാകം. തതോനിദാനം പുരിസം ദുക്ഖവേദനിയാ ആസവാ അസ്സവേയ്യും അഭിസമ്പരായ”ന്തി. അയഞ്ചേവ ഖോ പന ആയസ്മതോ മഹാമോഗ്ഗല്ലാനസ്സ വപ്പേന സക്കേന നിഗണ്ഠസാവകേന സദ്ധിം അന്തരാകഥാ വിപ്പകതാ ഹോതി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ സായന്ഹസമയം പടിസല്ലാനാ വുട്ഠിതോ യേന ഉപട്ഠാനസാലാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ പഞ്ഞത്തേ ആസനേ നിസീദി. നിസജ്ജ ഖോ ഭഗവാ ആയസ്മന്തം മഹാമോഗ്ഗല്ലാനം ഏതദവോച -

“കായ നുത്ഥ, മോഗ്ഗല്ലാന, ഏതരഹി കഥായ സന്നിസിന്നാ; കാ ച പന വോ അന്തരാകഥാ വിപ്പകതാ”തി? “ഇധാഹം, ഭന്തേ, വപ്പം സക്കം നിഗണ്ഠസാവകം ഏതദവോചം - ‘ഇധസ്സ, വപ്പ, കായേന സംവുതോ വാചായ സംവുതോ മനസാ സംവുതോ അവിജ്ജാവിരാഗാ വിജ്ജുപ്പാദാ. പസ്സസി നോ ത്വം, വപ്പ, തം ഠാനം യതോനിദാനം പുരിസം ദുക്ഖവേദനിയാ ആസവാ അസ്സവേയ്യും അഭിസമ്പരായ’ന്തി? ഏവം വുത്തേ, ഭന്തേ, വപ്പോ സക്കോ നിഗണ്ഠസാവകോ

മം ഏതദവോച - ‘പസ്സാമഹം, ഭന്തേ, തം ഠാനം. ഇധസ്സ, ഭന്തേ, പുബ്ബേ പാപകമ്മം കതം അവിപക്കവിപാകം. തതോനിദാനം പുരിസം ദുക്ഖവേദനിയാ ആസവാ അസ്സവേയ്യും അഭിസമ്പരായ’ന്തി . അയം ഖോ നോ, ഭന്തേ , വപ്പേന സക്കേന നിഗണ്ഠസാവകേന സദ്ധിം അന്തരാകഥാ വിപ്പകതാ; അഥ ഭഗവാ അനുപ്പത്തോ”തി.

അഥ ഖോ ഭഗവാ വപ്പം സക്കം നിഗണ്ഠസാവകം ഏതദവോച - “സചേ മേ ത്വം, വപ്പ, അനുഞ്ഞേയ്യഞ്ചേവ അനുജാനേയ്യാസി, പടിക്കോസിതബ്ബഞ്ച പടിക്കോസേയ്യാസി, യസ്സ ച മേ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ന ജാനേയ്യാസി മമേവേത്ഥ ഉത്തരി പടിപുച്ഛേയ്യാസി - ‘ഇദം, ഭന്തേ, കഥം, ഇമസ്സ കോ അത്ഥോ’തി, സിയാ നോ ഏത്ഥ കഥാസല്ലാപോ”തി. “അനുഞ്ഞേയ്യഞ്ചേവാഹം, ഭന്തേ, ഭഗവതോ അനുജാനിസ്സാമി, പടിക്കോസിതബ്ബഞ്ച പടിക്കോസിസ്സാമി, യസ്സ ചാഹം ഭഗവതോ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ന ജാനിസ്സാമി ഭഗവന്തംയേവേത്ഥ ഉത്തരി പടിപുച്ഛിസ്സാമി - ‘ഇദം ഭന്തേ, കഥം, ഇമസ്സ കോ അത്ഥോ’തി? ഹോതു നോ ഏത്ഥ കഥാസല്ലാപോ”തി.

“തം കിം മഞ്ഞസി, വപ്പ, യേ കായസമാരമ്ഭപച്ചയാ ഉപ്പജ്ജന്തി ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, കായസമാരമ്ഭാ പടിവിരതസ്സ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. സോ നവഞ്ച കമ്മം ന കരോതി, പുരാണഞ്ച കമ്മം ഫുസ്സ ഫുസ്സ ബ്യന്തീകരോതി, സന്ദിട്ഠികാ നിജ്ജരാ അകാലികാ ഏഹിപസ്സികാ ഓപനേയ്യികാ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബാ വിഞ്ഞൂഹി [വിഞ്ഞൂഹീതി (സീ॰ പീ॰ ക॰) സം॰ നി॰ ൪.൩൬൨ പസ്സിതബ്ബം]. പസ്സസി നോ ത്വം, വപ്പ, തം ഠാനം യതോനിദാനം പുരിസം ദുക്ഖവേദനിയാ ആസവാ അസ്സവേയ്യും അഭിസമ്പരായ”ന്തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ”.

“തം കിം മഞ്ഞസി, വപ്പ, യേ വചീസമാരമ്ഭപച്ചയാ ഉപ്പജ്ജന്തി ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, വചീസമാരമ്ഭാ പടിവിരതസ്സ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. സോ നവഞ്ച കമ്മം ന കരോതി, പുരാണഞ്ച കമ്മം ഫുസ്സ ഫുസ്സ ബ്യന്തീകരോതി. സന്ദിട്ഠികാ നിജ്ജരാ അകാലികാ ഏഹിപസ്സികാ ഓപനേയ്യികാ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബാ വിഞ്ഞൂഹി. പസ്സസി നോ ത്വം, വപ്പ, തം ഠാനം യതോനിദാനം പുരിസം ദുക്ഖവേദനിയാ ആസവാ അസ്സവേയ്യും അഭിസമ്പരായ”ന്തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ”.

“തം കിം മഞ്ഞസി, വപ്പ, യേ മനോസമാരമ്ഭപച്ചയാ ഉപ്പജ്ജന്തി ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, മനോസമാരമ്ഭാ പടിവിരതസ്സ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. സോ നവഞ്ച കമ്മം ന കരോതി, പുരാണഞ്ച കമ്മം ഫുസ്സ ഫുസ്സ ബ്യന്തീകരോതി. സന്ദിട്ഠികാ നിജ്ജരാ അകാലികാ ഏഹിപസ്സികാ ഓപനേയ്യികാ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബാ വിഞ്ഞൂഹി. പസ്സസി നോ ത്വം, വപ്പ, തം ഠാനം യതോനിദാനം പുരിസം ദുക്ഖവേദനിയാ ആസവാ അസ്സവേയ്യും അഭിസമ്പരായ”ന്തി? “നോ ഹേതം, ഭന്തേ”.

“തം കിം മഞ്ഞസി, വപ്പ, യേ അവിജ്ജാപച്ചയാ ഉപ്പജ്ജന്തി ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ, അവിജ്ജാവിരാഗാ വിജ്ജുപ്പാദാ ഏവംസ തേ ആസവാ വിഘാതപരിളാഹാ ന ഹോന്തി. സോ നവഞ്ച കമ്മം ന കരോതി, പുരാണഞ്ച കമ്മം ഫുസ്സ ഫുസ്സ ബ്യന്തീകരോതി. സന്ദിട്ഠികാ നിജ്ജരാ അകാലികാ ഏഹിപസ്സികാ ഓപനേയ്യികാ പച്ചത്തം വേദിതബ്ബാ വിഞ്ഞൂഹി. പസ്സസി നോ

ത്വം, വപ്പ, തം ഠാനം യതോനിദാനം പുരിസം ദുക്ഖവേദനിയാ ആസവാ അസ്സവേയ്യും അഭിസമ്പരായ''ന്തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''.

''ഏവം സമ്മാ വിമുത്തചിത്തസ്സ ഖോ, വപ്പ, ഭിക്ഖുനോ ഛ സതതവിഹാരാ അധിഗതാ ഹോന്തി. സോ ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ നേവ സുമനോ ഹോതി ന ദുമ്മനോ; ഉപേക്ഖകോ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ...പേ॰... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ...പേ॰.. ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ...പേ॰... കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ...പേ॰... മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞാ നേവ സുമനോ ഹോതി ന ദുമ്മനോ; ഉപേക്ഖകോ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ. സോ കായപരിയന്തികം വേദനം വേദിയമാനോ 'കായപരിയന്തികം വേദനം വേദിയാമീ'തി പജാനാതി; ജീവിതപരിയന്തികം വേദനം വേദിയമാനോ 'ജീവിതപരിയന്തികം വേദനം വേദിയാമീ'തി പജാനാതി; 'കായസ്സ ഭേദാ ഉദ്ധം ജീവിതപരിയാദാനാ ഇധേവ സബ്ബവേദയിതാനി അനഭിനന്ദിതാനി സീതീ ഭവിസ്സന്തീ'തി പജാനാതി''.

''സേയ്യഥാപി, വപ്പ, ഥൂണം പടിച്ച ഛായാ പഞ്ഞായതി. അഥ പുരിസോ ആഗച്ഛേയ്യ കുദ്ദാലപിടകം ആദായ. സോ തം ഥൂണം മൂലേ ഛിന്ദേയ്യ; മൂലേ ഛിന്ദിത്വാ പലിഖണേയ്യ; പലിഖണിത്വാ മൂലാനി ഉദ്ധരേയ്യ, അന്തമസോ ഉസീരനാളിമത്താനിപി [ഉസീരനാളമത്താനിപി (സീ॰)]. സോ തം ഥൂണം ഖണ്ഡാഖണ്ഡികം ഛിന്ദേയ്യ. ഖണ്ഡാഖണ്ഡികം ഛേത്വാ ഫാലേയ്യ. ഫാലേത്വാ സകലികം സകലികം കരേയ്യ. സകലികം സകലികം കത്വാ വാതാതപേ വിസോസേയ്യ. വാതാതപേ വിസോസേത്വാ അഗ്ഗിനാ ഡഹേയ്യ. അഗ്ഗിനാ ഡഹേത്വാ മസിം കരേയ്യ . മസിം കരിത്വാ മഹാവാതേ വാ ഓഫുണേയ്യ നദിയാ വാ സീഘസോതായ പവാഹേയ്യ. ഏവം ഹിസ്സ, വപ്പ, യാ ഥൂണം പടിച്ച ഛായാ സാ ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ.

''ഏവമേവം ഖോ, വപ്പ, ഏവം സമ്മാ വിമുത്തചിത്തസ്സ ഭിക്ഖുനോ ഛ സതതവിഹാരാ അധിഗതാ ഹോന്തി. സോ ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ നേവ സുമനോ ഹോതി ന ദുമ്മനോ; ഉപേക്ഖകോ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ...പേ॰... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ...പേ॰... ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ...പേ॰... കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ...പേ॰... മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ നേവ സുമനോ ഹോതി ന ദുമ്മനോ; ഉപേക്ഖകോ വിഹരതി സതോ സമ്പജാനോ. സോ കായപരിയന്തികം വേദനം വേദിയമാനോ 'കായപരിയന്തികം വേദനം വേദിയാമീ'തി പജാനാതി; ജീവിതപരിയന്തികം വേദനം വേദിയമാനോ 'ജീവിതപരിയന്തികം വേദനം വേദിയാമീ'തി പജാനാതി; 'കായസ്സ ഭേദാ ഉദ്ധം ജീവിതപരിയാദാനാ ഇധേവ സബ്ബവേദയിതാനി അനഭിനന്ദിതാനി സീതീ ഭവിസ്സന്തീ'തി പജാനാതി''.

ഏവം വുത്തേ വപ്പോ സക്കോ നിഗണ്ഠസാവകോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''സേയ്യഥാപി, ഭന്തേ, പുരിസോ ഉദയത്ഥികോ അസ്സപണിയം പോസേയ്യ. സോ ഉദയഞ്ചേവ നാധിഗച്ഛേയ്യ, ഉത്തരിഞ്ച കിലമഥസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അസ്സ. ഏവമേവം ഖോ അഹം, ഭന്തേ, ഉദയത്ഥികോ ബാലേ നിഗണ്ഠേ പയിരുപാസിം. സ്വാഹം ഉദയഞ്ചേവ നാധിഗച്ഛിം, ഉത്തരിഞ്ച കിലമഥസ്സ വിഘാതസ്സ ഭാഗീ അഹോസിം. ഏസാഹം, ഭന്തേ, അജ്ജതഗ്ഗേ യോ മേ

ബാലേസു നിഗണ്ഠേസു പസാദോ തം മഹാവാതേ വാ ഓഘുണാമി നദിയാ വാ സീഘസോതായ പവാഹേമി. അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ...പേ॰... ഉപാസകം മം, ഭന്തേ , ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി. പഞ്ചമം.

൬. സാള്ഹസുത്തം

൧൯൬. ഏകം സമയം ഭഗവാ വേസാലിയം വിഹരതി മഹാവനേ കൂടാഗാരസാലായം. അഥ ഖോ സാള്ഹോ ച ലിച്ഛവി അഭയോ ച ലിച്ഛവി യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമിംസു; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദിംസു. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സാള്ഹോ ലിച്ഛവി ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

''സന്തി, ഭന്തേ, ഏകേ സമണബ്രാഹ്മണാ ദ്വയേന ഓഘസ്സ നിത്ഥരണം പഞ്ഞപേന്തി - സീലവിസുദ്ധിഹേതു ച തപോജിഗുച്ഛാഹേതു ച. ഇധ, ഭന്തേ, ഭഗവാ കിമാഹാ''തി?

''സീലവിസുദ്ധിം ഖോ അഹം, സാള്ഹ, അഞ്ഞതരം സാമഞ്ഞങ്ഗന്തി വദാമി. യേ തേ, സാള്ഹ, സമണബ്രാഹ്മണാ തപോജിഗുച്ഛാവാദാ തപോജിഗുച്ഛാസാരാ തപോജിഗുച്ഛാഅല്ലീനാ വിഹരന്തി, അഭബ്ബാ തേ ഓഘസ്സ നിത്ഥരണായ. യേപി തേ, സാള്ഹ, സമണബ്രാഹ്മണാ അപരിസുദ്ധകായസമാചാരാ അപരിസുദ്ധവചീസമാചാരാ അപരിസുദ്ധമനോസമാചാരാ അപരിസുദ്ധാജീവാ, അഭബ്ബാ തേ ഞാണദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ.

''സേയ്യഥാപി, സാള്ഹ, പുരിസോ നദിം തരിതുകാമോ തിണ്ഹം കുഠാരിം [കുധാരിം (ക॰)] ആദായ വനം പവിസേയ്യ. സോ തത്ഥ പസ്സേയ്യ മഹതിം സാലലട്ഠിം ഉജ്ജും നവം അകുക്കുച്ചകജാതം. തമേനം മൂലേ ഛിന്ദേയ്യ; മൂലേ ഛേത്വാ അഗ്ഗേ ഛിന്ദേയ്യ; അഗ്ഗേ ഛേത്വാ സാഖാപലാസം സുവിസോധിതം വിസോധേയ്യ; സാഖാപലാസം സുവിസോധിതം വിസോധേത്വാ കുഠാരീഹി തച്ഛേയ്യ; കുഠാരീഹി തച്ഛേത്വാ വാസീഹി തച്ഛേയ്യ; വാസീഹി തച്ഛേത്വാ ലേഖണിയാ ലിഖേയ്യ; ലേഖണിയാ ലിഖിത്വാ പാസാണഗുളേന ധോവേയ്യ [ധോപേയ്യ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)]; പാസാണഗുളേന ധോവേത്വാ നദിം പതാരേയ്യ.

''തം കിം മഞ്ഞസി, സാള്ഹ, ഭബ്ബോ നു ഖോ സോ പുരിസോ നദിം തരിതു''ന്തി? ''നോ ഹേതം, ഭന്തേ''. ''തം കിസ്സ ഹേതു''? ''അസു ഹി, ഭന്തേ, സാലലട്ഠി ബഹിദ്ധാ സുപരികമ്മകതാ അന്തോ അവിസുദ്ധാ. തസ്സേതം പാടികങ്ഖം - സാലലട്ഠി സംസീദിസ്സതി, പുരിസോ അനയബ്യസനം ആപജ്ജിസ്സതീ''തി.

''ഏവമേവം ഖോ, സാള്ഹ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ തപോജിഗുച്ഛാവാദാ തപോജിഗുച്ഛാസാരാ തപോജിഗുച്ഛാഅല്ലീനാ വിഹരന്തി, അഭബ്ബാ തേ ഓഘസ്സ നിത്ഥരണായ. യേപി തേ, സാള്ഹ, സമണബ്രാഹ്മണാ അപരിസുദ്ധകായസമാചാരാ അപരിസുദ്ധവചീസമാചാരാ അപരിസുദ്ധമനോസമാചാരാ അപരിസുദ്ധാജീവാ, അഭബ്ബാ തേ ഞാണദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ.

‘‘യേ ച ഖോ തേ, സാള്ഹ, സമണബ്രാഹ്മണാ ന തപോജിഗുച്ഛാവാദാ ന തപോജിഗുച്ഛാസാരാ ന തപോജിഗുച്ഛാഅല്ലീനാ വിഹരന്തി, ഭബ്ബാ തേ ഓഘസ്സ നിത്ഥരണായ. യേപി തേ, സാള്ഹ, സമണബ്രാഹ്മണാ പരിസുദ്ധകായസമാചാരാ പരിസുദ്ധവചീസമാചാരാ പരിസുദ്ധമനോസമാചാരാ പരിസുദ്ധാജീവാ, ഭബ്ബാ തേ ഞാണദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ.

‘‘സേയ്യഥാപി , സാള്ഹ, പുരിസോ നദിം തരിതുകാമോ തിണ്ഹം കുഠാരിം ആദായ വനം പവിസേയ്യ. സോ തത്ഥ പസ്സേയ്യ മഹതിം സാലലട്ഠിം ഉജും നവം അകുക്കുച്ചകജാതം. തമേനം മൂലേ ഛിന്ദേയ്യ; മൂലേ ഛിന്ദിത്വാ അഗ്ഗേ ഛിന്ദേയ്യ; അഗ്ഗേ ഛിന്ദിത്വാ സാഖാപലാസം സുവിസോധിതം വിസോധേയ്യ; സാഖാപലാസം സുവിസോധിതം വിസോധേത്വാ കുഠാരീഹി തച്ഛേയ്യ; കുഠാരീഹി തച്ഛേത്വാ വാസീഹി തച്ഛേയ്യ; വാസീഹി തച്ഛേത്വാ നിഖാദനം ആദായ അന്തോ സുവിസോധിതം വിസോധേയ്യ; അന്തോ സുവിസോധിതം വിസോധേത്വാ ലേഖണിയാ ലിഖേയ്യ; ലേഖണിയാ ലിഖിത്വാ പാസാണഗുള്ളേന ധോവേയ്യ; പാസാണഗുള്ളേന ധോവേത്വാ നാവം കരേയ്യ; നാവം കത്വാ ഫിയാരിത്തം [പിയാരിത്തം (സീ॰ പീ॰)] ബന്ധേയ്യ; ഫിയാരിത്തം ബന്ധിത്വാ നദിം പതാരേയ്യ.

‘‘തം കിം മഞ്ഞസി, സാള്ഹ, ഭബ്ബോ നു ഖോ സോ പുരിസോ നദിം തരിതു’’ന്തി? ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’. ‘‘തം കിസ്സ ഹേതു’’? ‘‘അസു ഹി, ഭന്തേ, സാലലട്ഠി ബഹിദ്ധാ സുപരികമ്മകതാ, അന്തോ സുവിസുദ്ധാ നാവാകതാ [സുവിസുദ്ധകതാ (ക॰)] ഫിയാരിത്തബദ്ധാ. തസ്സേതം പാടികങ്ഖം - ‘നാവാ ന സംസീദിസ്സതി, പുരിസോ സോത്ഥിനാ പാരം ഗമിസ്സതീ’’’തി.

‘‘ഏവമേവം ഖോ , സാള്ഹ, യേ തേ സമണബ്രാഹ്മണാ ന തപോജിഗുച്ഛാവാദാ ന തപോജിഗുച്ഛാസാരാ ന തപോജിഗുച്ഛാഅല്ലീനാ വിഹരന്തി, ഭബ്ബാ തേ ഓഘസ്സ നിത്ഥരണായ. യേപി തേ, സാള്ഹ, സമണബ്രാഹ്മണാ പരിസുദ്ധകായസമാചാരാ പരിസുദ്ധവചീസമാചാരാ പരിസുദ്ധമനോസമാചാരാ പരിസുദ്ധാജീവാ, ഭബ്ബാ തേ ഞാണദസ്സനായ അനുത്തരായ സമ്ബോധായ. സേയ്യഥാപി, സാള്ഹ, യോധാജീവോ ബഹൂനി ചേപി കണ്ഡചിത്രകാനി ജാനാതി; അഥ ഖോ സോ തീഹി ഠാനേഹി രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി. കതമേഹി തീഹി? ദൂരേപാതീ ച, അക്ഖണവേധീ ച, മഹതോ ച കായസ്സ പദാലേതാ.

‘‘സേയ്യഥാപി, സാള്ഹ, യോധാജീവോ ദൂരേപാതീ; ഏവമേവം ഖോ, സാള്ഹ, അരിയസാവകോ സമ്മാസമാധി ഹോതി. സമ്മാസമാധി, സാള്ഹ, അരിയസാവകോ യം കിഞ്ചി രൂപം അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നം അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ ഓളാരികം വാ സുഖുമം വാ ഹീനം വാ പണീതം വാ യം ദൂരേ സന്തികേ വാ സബ്ബം രൂപം ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ പസ്സതി. യാ കാചി വേദനാ… പേ॰… യാ കാചി സഞ്ഞാ… യേ കേചി സങ്ഖാരാ… യം കിഞ്ചി വിഞ്ഞാണം അതീതാനാഗതപച്ചുപ്പന്നം അജ്ഝത്തം വാ ബഹിദ്ധാ വാ ഓളാരികം വാ സുഖുമം വാ ഹീനം വാ പണീതം വാ യം ദൂരേ സന്തികേ വാ, സബ്ബം വിഞ്ഞാണം ‘നേതം മമ, നേസോഹമസ്മി, ന മേസോ അത്താ’തി ഏവമേതം യഥാഭൂതം സമ്മപ്പഞ്ഞായ പസ്സതി.

"സേയ്യഥാപി, സാള്ഹ, യോധാജീവോ അക്ഖണവേധീ; ഏവമേവം ഖോ, സാള്ഹ, അരിയസാവകോ സമ്മാദിട്ഠി ഹോതി. സമ്മാദിട്ഠി , സാള്ഹ, അരിയസാവകോ 'ഇദം ദുക്ഖ'ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി...പേ॰... 'അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ'തി യഥാഭൂതം പജാനാതി.

"സേയ്യഥാപി, സാള്ഹ, യോധാജീവോ മഹതോ കായസ്സ പദാലേതാ; ഏവമേവം ഖോ, സാള്ഹ, അരിയസാവകോ സമ്മാവിമുത്തി ഹോതി. സമ്മാവിമുത്തി, സാള്ഹ, അരിയസാവകോ മഹന്തം അവിജ്ജാക്ഖന്ധം പദാലേതീ"തി. ഛട്ഠം.

൭. മല്ലികാദേവീസുത്തം

൧൯൭. ഏകം സമയം ഭഗവാ സാവത്ഥിയം വിഹരതി ജേതവനേ അനാഥപിണ്ഡികസ്സ ആരാമേ. അഥ ഖോ മല്ലികാ ദേവീ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നാ ഖോ മല്ലികാ ദേവീ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

"കോ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഹേതു കോ പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചോ മാതുഗാമോ ദുബ്ബണ്ണാ ച ഹോതി ദുരൂപാ സുപാപികാ [സ്യാ॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു "ദുബ്ബണ്ണോ ച ഹോതി ദുരൂപോ സുപാപകോ"തി ഏവമാദിനാ പുല്ലിങ്ഗികവസേന ദിസ്സതി] ദസ്സനായ; ദലിദ്ദാ ച ഹോതി അപ്പസ്സകാ അപ്പഭോഗാ അപ്പേസക്ഖാ ച?

"കോ പന, ഭന്തേ, ഹേതു കോ പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചോ മാതുഗാമോ ദുബ്ബണ്ണാ ച ഹോതി ദുരൂപാ സുപാപികാ ദസ്സനായ; അഡ്ഢാ ച ഹോതി മഹദ്ധനാ മഹാഭോഗാ മഹേസക്ഖാ ച?

"കോ നു ഖോ, ഭന്തേ, ഹേതു കോ പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചോ മാതുഗാമോ അഭിരൂപാ ച ഹോതി ദസ്സനീയാ പാസാദികാ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതാ; ദലിദ്ദാ ച ഹോതി അപ്പസ്സകാ അപ്പഭോഗാ അപ്പേസക്ഖാ ച?

"കോ പന, ഭന്തേ, ഹേതു കോ പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചോ മാതുഗാമോ അഭിരൂപാ ച ഹോതി ദസ്സനീയാ പാസാദികാ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതാ, അഡ്ഢാ ച ഹോതി മഹദ്ധനാ മഹാഭോഗാ മഹേസക്ഖാ ചാ"തി?

"ഇധ , മല്ലികേ, ഏകച്ചോ മാതുഗാമോ കോധനാ ഹോതി ഉപായാസബഹുലാ. അപ്പമ്പി വുത്താ സമാനാ അഭിസജ്ജതി കുപ്പതി ബ്യാപജ്ജതി പതിത്ഥീയതി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി. സാ [സോ (സ്യാ॰)] ന ദാതാ ഹോതി സമണസ്സ വാ ബ്രാഹ്മണസ്സ വാ അന്നം പാനം വത്ഥം യാനം മാലാഗന്ധവിലേപനം സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യം. ഇസ്സാമനികാ [ഇസ്സാമനകോ (സ്യാ॰)] ഖോ പന ഹോതി; പരലാഭസക്കാരഗരുകാരമാനനവന്ദനപൂജനാസു ഇസ്സതി ഉപദുസ്സതി ഇസ്സം ബന്ധതി. സാ ചേ തതോ ചുതാ ഇത്ഥത്തം ആഗച്ഛതി, സാ [സോ (സ്യാ॰)] യത്ഥ

യത്ഥ പച്ചാജായതി ദുബ്ബണ്ണാ ച ഹോതി ദുരൂപാ സുപാപികാ ദസ്സനായ; ദലിദ്ദാ ച ഹോതി അപ്പസ്സകാ അപ്പഭോഗാ അപ്പേസക്ഖാ ച.

“ഇധ പന, മല്ലികേ, ഏകച്ചോ മാതുഗാമോ കോധനാ ഹോതി ഉപായാസബഹുലാ. അപ്പമ്പി വുത്താ സമാനാ അഭിസജ്ജതി കുപ്പതി ബ്യാപജ്ജതി പതിത്ഥീയതി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി. സാ ദാതാ ഹോതി സമണസ്സ വാ ബ്രാഹ്മണസ്സ വാ അന്നം പാനം വത്ഥം യാനം മാലാഗന്ധവിലേപനം സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യം. അനിസ്സാമനികാ ഖോ പന ഹോതി; പരലാഭസക്കാരഗരുകാരമാനനവന്ദനപൂജനാസു ന ഇസ്സതി ന ഉപദുസ്സതി ന ഇസ്സം ബന്ധതി. സാ ചേ തതോ ചുതാ ഇത്ഥത്തം ആഗച്ഛതി, സാ യത്ഥ യത്ഥ പച്ചാജായതി ദുബ്ബണ്ണാ ച ഹോതി ദുരൂപാ സുപാപികാ ദസ്സനായ; അഡ്ഢാ ച ഹോതി മഹദ്ധനാ മഹാഭോഗാ മഹേസക്ഖാ ച.

“ഇധ പന, മല്ലികേ, ഏകച്ചോ മാതുഗാമോ അക്കോധനാ ഹോതി അനുപായാസബഹുലാ. ബഹുമ്പി വുത്താ സമാനാ നാഭിസജ്ജതി ന കുപ്പതി ന ബ്യാപജ്ജതി ന പതിത്ഥീയതി, ന കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി. സാ ന ദാതാ ഹോതി സമണസ്സ വാ ബ്രാഹ്മണസ്സ വാ അന്നം പാനം വത്ഥം യാനം മാലാഗന്ധവിലേപനം സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യം. ഇസ്സാമനികാ ഖോ പന ഹോതി; പരലാഭസക്കാരഗരുകാരമാനനവന്ദനപൂജനാസു ഇസ്സതി ഉപദുസ്സതി ഇസ്സം ബന്ധതി. സാ ചേ തതോ ചുതാ ഇത്ഥത്തം ആഗച്ഛതി, സാ യത്ഥ യത്ഥ പച്ചാജായതി അഭിരൂപാ ച ഹോതി ദസ്സനീയാ പാസാദികാ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതാ; ദലിദ്ദാ ച ഹോതി അപ്പസ്സകാ അപ്പഭോഗാ അപ്പേസക്ഖാ ച.

“ഇധ പന, മല്ലികേ, ഏകച്ചോ മാതുഗാമോ അക്കോധനാ ഹോതി അനുപായാസബഹുലാ. ബഹുമ്പി വുത്താ സമാനാ നാഭിസജ്ജതി ന കുപ്പതി ന ബ്യാപജ്ജതി ന പതിത്ഥീയതി, ന കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാതുകരോതി. സാ ദാതാ ഹോതി സമണസ്സ വാ ബ്രാഹ്മണസ്സ വാ അന്നം പാനം വത്ഥം യാനം മാലാഗന്ധവിലേപനം സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യം. അനിസ്സാമനികാ ഖോ പന ഹോതി; പരലാഭസക്കാരഗരുകാരമാനനവന്ദനപൂജനാസു ന ഇസ്സതി ന ഉപദുസ്സതി ന ഇസ്സം ബന്ധതി. സാ ചേ തതോ ചുതാ ഇത്ഥത്തം ആഗച്ഛതി, സാ യത്ഥ യത്ഥ പച്ചാജായതി അഭിരൂപാ ച ഹോതി ദസ്സനീയാ പാസാദികാ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതാ; അഡ്ഢാ ച ഹോതി മഹദ്ധനാ മഹാഭോഗാ മഹേസക്ഖാ ച.

“അയം ഖോ, മല്ലികേ, ഹേതു അയം പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചോ മാതുഗാമോ ദുബ്ബണ്ണാ ച ഹോതി ദുരൂപാ സുപാപികാ ദസ്സനായ; ദലിദ്ദാ ച ഹോതി അപ്പസ്സകാ അപ്പഭോഗാ അപ്പേസക്ഖാ ച. അയം പന, മല്ലികേ, ഹേതു അയം പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചോ മാതുഗാമോ ദുബ്ബണ്ണാ ച ഹോതി ദുരൂപാ സുപാപികാ ദസ്സനായ; അഡ്ഢാ ച ഹോതി മഹദ്ധനാ മഹാഭോഗാ മഹേസക്ഖാ ച. അയം ഖോ, മല്ലികേ, ഹേതു അയം പച്ചയോ, യേന മിധേകച്ചോ മാതുഗാമോ അഭിരൂപാ ച ഹോതി ദസ്സനീയാ പാസാദികാ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതാ; ദലിദ്ദാ ച ഹോതി അപ്പസ്സകാ അപ്പഭോഗാ അപ്പേസക്ഖാ ച. അയം പന, മല്ലികേ, ഹേതു അയം പച്ചയോ,

യേന മിധേകച്ചോ മാതുഗാമോ അഭിരൂപാ ച ഹോതി ദസ്സനീയാ പാസാദികാ പരമായ വണ്ണപോക്ഖരതായ സമന്നാഗതാ; അഡ്ഢാ ച ഹോതി മഹദ്ധനാ മഹാഭോഗാ മഹേസക്ഖാ ചാ''തി.

ഏവം വുത്തേ മല്ലികാ ദേവീ ഭഗവന്തം ഏതദവോച - ''യാ നൂനാഹം [സാ നൂനാഹം (സ്യാ॰), യം നൂനാഹം (ക॰)] ഭന്തേ, അഞ്ഞം ജാതിം [അഞ്ഞായ ജാതിയാ (സ്യാ॰)] കോധനാ അഹോസിം ഉപായാസബഹുലാ, അപ്പമ്പി വുത്താ സമാനാ അഭിസജ്ജിം കുപ്പിം ബ്യാപജ്ജിം പതിത്ഥീയിം കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച പാത്വാകാസിം, സാഹം, ഭന്തേ, ഏതരഹി ദുബ്ബണ്ണാ ദുരൂപാ സുപാപികാ ദസ്സനായ.

''യാ നൂനാഹം, ഭന്തേ, അഞ്ഞം ജാതിം ദാതാ അഹോസിം സമണസ്സ വാ ബ്രാഹ്മണസ്സ വാ അന്നം പാനം വത്ഥം യാനം മാലാഗന്ധവിലേപനം സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യം, സാഹം, ഭന്തേ, ഏതരഹി അഡ്ഢാ [അഡ്ഢാ ച (സീ॰ പീ॰ ക॰)] മഹദ്ധനാ മഹാഭോഗാ.

''യാ നൂനാഹം, ഭന്തേ, അഞ്ഞം ജാതിം അനിസ്സാമനികാ അഹോസിം, പരലാഭസക്കാരഗരുകാരമാനനവന്ദനപൂജനാസു ന ഇസ്സിം ന ഉപദുസ്സിം ന ഇസ്സം ബന്ധിം, സാഹം, ഭന്തേ, ഏതരഹി മഹേസക്ഖാ. സന്തി ഖോ പന, ഭന്തേ, ഇമസ്മിം രാജകുലേ ഖത്തിയകഞ്ഞാപി ബ്രാഹ്മണകഞ്ഞാപി ഗഹപതികഞ്ഞാപി, താസാഹം ഇസ്സരാധിപച്ചം കാരേമി. ഏസാഹം, ഭന്തേ, അജ്ജതഗ്ഗേ അക്കോധനാ ഭവിസ്സാമി അനുപായാസബഹുലാ, ബഹുമ്പി വുത്താ സമാനാ നാഭിസജ്ജിസ്സാമി ന കുപ്പിസ്സാമി ന ബ്യാപജ്ജിസ്സാമി ന പതിത്ഥീയിസ്സാമി, കോപഞ്ച ദോസഞ്ച അപ്പച്ചയഞ്ച ന പാതുകരിസ്സാമി; ദസ്സാമി സമണസ്സ വാ ബ്രാഹ്മണസ്സ വാ അന്നം പാനം വത്ഥം യാനം മാലാഗന്ധവിലേപനം സേയ്യാവസഥപദീപേയ്യം. അനിസ്സാമനികാ ഭവിസ്സാമി, പരലാഭസക്കാരഗരുകാരമാനനവന്ദനപൂജനാസു ന ഇസ്സിസ്സാമി ന ഉപദുസ്സിസ്സാമി ന ഇസ്സം ബന്ധിസ്സാമി. അഭിക്കന്തം, ഭന്തേ...പേ॰... ഉപാസികം മം, ഭന്തേ, ഭഗവാ ധാരേതു അജ്ജതഗ്ഗേ പാണുപേതം സരണം ഗത''ന്തി. സത്തമം.

൮. അത്തന്തപസുത്തം

൧൯൮. ''ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മിം. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ [പു॰ പ॰ ൧൭൪; മ॰ നി॰ ൨.൭; ദീ॰ നി॰ ൩.൩൧൨; അ॰ നി॰ ൩.൧൫൭-൧൬൩] പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ഹോതി അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ പരന്തപോ ഹോതി പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ച ഹോതി അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ, പരന്തപോ ച പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ. ഇധ പന, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ ഹോതി നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ ന പരന്തപോ ന പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ. സോ നേവ അത്തന്തപോ ന പരന്തപോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതീഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ഹോതി അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അചേലകോ ഹോതി മുത്താചാരോ ഹത്ഥാപലേഖനോ നഏഹിഭദ്ദന്തികോ നതിട്ഠഭദ്ദന്തികോ നാഭിഹടം ന ഉദ്ദിസ്സകതം ന നിമന്തനം സാദിയതി. സോ ന കുമ്ഭിമുഖാ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി, ന കളോപിമുഖാ പടിഗ്ഗണ്ഹാതി, ന ഏളകമന്തരം ന ദണ്ഡമന്തരം ന മുസലമന്തരം ന ദ്വിന്നം ഭുഞ്ജമാനാനം ന ഗബ്ഭിനിയാ ന പായമാനായ ന പുരിസന്തരഗതായ ന സങ്കിത്തീസു ന യത്ഥ സാ ഉപട്ഠിതോ ഹോതി ന യത്ഥ മക്ഖികാ സണ്ഡസണ്ഡചാരിനീ ന മച്ഛം ന മംസം ന സുരം ന മേരയം ന ഥുസോദകം പിവതി. സോ ഏകാഗാരികോ വാ ഹോതി ഏകാലോപികോ ദ്വാഗാരികോ വാ ഹോതി ദ്വാലോപികോ…പേ॰… സത്താഗാരികോ വാ ഹോതി സത്താലോപികോ; ഏകിസ്സാപി ദത്തിയാ യാപേതി ദ്വീഹിപി ദത്തീഹി യാപേതി…പേ॰… സത്തഹിപി ദത്തീഹി യാപേതി; ഏകാഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി ദ്വാഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി… പേ॰… സത്താഹികമ്പി ആഹാരം ആഹാരേതി. ഇതി ഏവരൂപം അഡ്ഢമാസികമ്പി പരിയായഭത്തഭോജനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി.

‘‘സോ സാകഭക്ഖോപി ഹോതി സാമാകഭക്ഖോപി ഹോതി നീവാരഭക്ഖോപി ഹോതി ദദ്ദുലഭക്ഖോപി ഹോതി ഹടഭക്ഖോപി ഹോതി കണഭക്ഖോപി ഹോതി ആചാമഭക്ഖോപി ഹോതി പിഞ്ഞാകഭക്ഖോപി ഹോതി തിണഭക്ഖോപി ഹോതി ഗോമയഭക്ഖോപി ഹോതി; വനമൂലഫലാഹാരോപി യാപേതി പവത്തഫലഭോജീ.

‘‘സോ സാണാനിപി ധാരേതി മസാണാനിപി ധാരേതി ഛവദുസ്സാനിപി ധാരേതി പംസുകൂലാനിപി ധാരേതി തിരീടാനിപി ധാരേതി അജിനമ്പി ധാരേതി അജിനക്ഖിപമ്പി ധാരേതി കുസചീരമ്പി ധാരേതി വാകചീരമ്പി ധാരേതി ഫലകചീരമ്പി ധാരേതി കേസകമ്ബലമ്പി ധാരേതി വാളകമ്ബലമ്പി ധാരേതി ഉലൂകപക്ഖമ്പി ധാരേതി; കേസമസ്സുലോചകോപി ഹോതി കേസമസ്സുലോചനാനുയോഗമനുയുത്തോ; ഉബ്ഭട്ഠകോപി ഹോതി ആസനപ്പടിക്ഖിത്തോ; ഉക്കുടികോപി ഹോതി ഉക്കുടികപ്പധാനമനുയുത്തോ; കണ്ടകാപസ്സയികോപി ഹോതി കണ്ടകാപസ്സയേ സേയ്യം കപ്പേതി; സായതതിയകമ്പി ഉദകോരോഹനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. ഇതി ഏവരൂപം അനേകവിഹിതം കായസ്സ ആതാപനപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ വിഹരതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ഹോതി അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ.

‘‘കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പരന്തപോ ഹോതി പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ ഓരബ്ഭികോ ഹോതി സൂകരികോ സാകുണികോ മാഗവികോ ലുദ്ദോ മച്ഛഘാതകോ ചോരോ ചോരഘാതകോ ഗോഘാതകോ ബന്ധനാഗാരികോ, യേ വാ പനഞ്ഞേപി കേചി കുരൂരകമ്മന്താ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പരന്തപോ ഹോതി പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ.

‘‘കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ച ഹോതി അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ പരന്തപോ ച പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പുഗ്ഗലോ രാജാ വാ ഹോതി ഖത്തിയോ മുദ്ധാവസിത്തോ, ബ്രാഹ്മണോ വാ ഹോതി

മഹാസാലോ. സോ പുരത്ഥിമേന നഗരസ്സ നവം സന്ഥാഗാരം കാരാപേത്വാ കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ ഖരാജിനം നിവാസേത്വാ സപ്പിതേലേന കായം അബ്ഭഞ്ജിത്വാ മഗവിസാണേന പിട്ഠിം കണ്ഡുവമാനോ നവം സന്ഥാഗാരം പവിസതി, സദ്ധിം മഹേസിയാ ബ്രാഹ്മണേന ച പുരോഹിതേന. സോ തത്ഥ അനന്തരഹിതായ ഭൂമിയാ ഹരിതുപലിത്തായ സേയ്യം കപ്പേതി. ഏകിസ്സായ ഗാവിയാ സരൂപവച്ഛായ യം ഏകസ്മിം ഥനേ ഖീരം ഹോതി തേന രാജാ യാപേതി; യം ദുതിയസ്മിം ഥനേ ഖീരം ഹോതി തേന മഹേസീ യാപേതി; യം തതിയസ്മിം ഥനേ ഖീരം ഹോതി തേന ബ്രാഹ്മണോ പുരോഹിതോ യാപേതി; യം ചതുത്ഥസ്മിം ഥനേ ഖീരം ഹോതി തേന അഗ്ഗിം ജുഹതി [ജുഹന്തി (സീ॰ പീ॰)]; അവസേസേന വച്ഛകോ യാപേതി. സോ ഏവമാഹ - 'ഏത്തകാ ഉസഭാ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ, ഏത്തകാ വച്ഛതരാ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ, ഏത്തകാ വച്ഛതരിയോ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ, ഏത്തകാ അജാ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ, ഏത്തകാ ഉരബ്ഭാ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ, (ഏത്തകാ അസ്സാ ഹഞ്ഞന്തു യഞ്ഞത്ഥായ,) [( ) നത്ഥി സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു] ഏത്തകാ രുക്ഖാ ഛിജ്ജന്തു യൂപത്ഥായ, ഏത്തകാ ദബ്ഭാ ലൂയന്തു ബരിഹിസത്ഥായാ'തി [പരികമ്മത്ഥായാതി (ക॰)]. യേപിസ്സ തേ ഹോന്തി ദാസാതി വാ പേസ്സാതി വാ കമ്മകരാതി വാ തേപി ദണ്ഡതജ്ജിതാ ഭയതജ്ജിതാ അസ്സുമുഖാ രുദമാനാ പരികമ്മാനി കരോന്തി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ അത്തന്തപോ ച ഹോതി അത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ പരന്തപോ ച പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ.

"കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ ഹോതി നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ ന പരന്തപോ ന പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ? സോ അനത്തന്തപോ അപരന്തപോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതീഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി. ഇധ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ ലോകേ ഉപ്പജ്ജതി അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ വിജ്ജാചരണസമ്പന്നോ സുഗതോ ലോകവിദൂ അനുത്തരോ പുരിസദമ്മസാരഥി സത്ഥാ ദേവമനുസ്സാനം ബുദ്ധോ ഭഗവാ. സോ ഇമം ലോകം സദേവകം സമാരകം സബ്രഹ്മകം സസ്സമണബ്രാഹ്മണിം പജം സദേവമനുസ്സം സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദേതി. സോ ധമ്മം ദേസേതി ആദികല്യാണം മജ്ഝേകല്യാണം പരിയോസാനകല്യാണം സാത്ഥം സബ്യഞ്ജനം, കേവലപരിപുണ്ണം പരിസുദ്ധം ബ്രഹ്മചരിയം പകാസേതി. തം ധമ്മം സുണാതി ഗഹപതി വാ ഗഹപതിപുത്തോ വാ അഞ്ഞതരസ്മിം വാ കുലേ പച്ചാജാതോ. സോ തം ധമ്മം സുത്വാ തഥാഗതേ സദ്ധം പടിലഭതി. സോ തേന സദ്ധാപടിലാഭേന സമന്നാഗതോ ഇതി പടിസഞ്ചിക്ഖതി - 'സമ്ബാധോ ഘരാവാസോ രജാപഥോ, അബ്ഭോകാസോ പബ്ബജ്ജാ; നയിദം സുകരം അഗാരം അജ്ഝാവസതാ ഏകന്തപരിപുണ്ണം ഏകന്തപരിസുദ്ധം സങ്ഖലിഖിതം ബ്രഹ്മചരിയം ചരിതും; യംനൂനാഹം കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജേയ്യ'ന്തി. സോ അപരേന സമയേന അപ്പം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം പഹായ, മഹന്തം വാ ഭോഗക്ഖന്ധം പഹായ, അപ്പം വാ ഞാതിപരിവട്ടം പഹായ, മഹന്തം വാ ഞാതിപരിവട്ടം പഹായ, കേസമസ്സും ഓഹാരേത്വാ കാസായാനി വത്ഥാനി അച്ഛാദേത്വാ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജതി.

“സോ ഏവം പബ്ബജിതോ സമാനോ ഭിക്ഖൂനം സിക്ഖാസാജീവസമാപന്നോ പാണാതിപാതം പഹായ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി നിഹിതദണ്ഡോ നിഹിതസത്ഥോ ലജ്ജീ ദയാപന്നോ, സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ വിഹരതി. അദിന്നാദാനം പഹായ അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി ദിന്നാദായീ ദിന്നപാടികങ്ഖീ, അഥേനേന സുചിഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി. അബ്രഹ്മചരിയം പഹായ ബ്രഹ്മചാരീ ഹോതി ആരാചാരീ വിരതോ അസദ്ധമ്മാ ഗാമധമ്മാ. മുസാവാദം പഹായ മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി സച്ചവാദീ സച്ചസന്ധോ ഥേതോ പച്ചയികോ അവിസംവാദകോ ലോകസ്സ. പിസുണം വാചം പഹായ പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, ന ഇതോ സുത്വാ അമുത്ര അക്ഖാതാ ഇമേസം ഭേദായ, ന അമുത്ര വാ സുത്വാ ഇമേസം അക്ഖാതാ അമൂസം ഭേദായ; ഇതി ഭിന്നാനം വാ സന്ധാതാ, സഹിതാനം വാ അനുപ്പദാതാ, സമഗ്ഗാരാമോ സമഗ്ഗരതോ സമഗ്ഗനന്ദീ സമഗ്ഗകരണിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി. ഫരുസം വാചം പഹായ ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി; യാ സാ വാചാ നേലാ കണ്ണസുഖാ പേമനീയാ ഹദയങ്ഗമാ പോരീ ബഹുജനകന്താ ബഹുജനമനാപാ തഥാരൂപിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി. സമ്ഫപ്പലാപം പഹായ സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി കാലവാദീ ഭൂതവാദീ അത്ഥവാദീ ധമ്മവാദീ വിനയവാദീ; നിധാനവതിം വാചം ഭാസിതാ ഹോതി കാലേന സാപദേസം പരിയന്തവതിം അത്ഥസംഹിതം.

“സോ ബീജഗാമഭൂതഗാമസമാരമ്ഭാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഏകഭത്തികോ ഹോതി രത്തൂപരതോ വിരതോ വികാലഭോജനാ. നച്ചഗീതവാദിതവിസൂകദസ്സനാ പടിവിരതോ ഹോതി. മാലാഗന്ധവിലേപനധാരണമണ്ഡനവിഭൂസനട്ഠാനാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഉച്ചാസയനമഹാസയനാ പടിവിരതോ ഹോതി. ജാതരൂപരജതപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ആമകധഞ്ഞപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ആമകമംസപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇത്ഥികുമാരികപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ദാസിദാസപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. അജേളകപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. കുക്കുടസൂകരപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഹത്ഥിഗവാസ്സവളവപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഖേത്തവത്ഥുപടിഗ്ഗഹണാ പടിവിരതോ ഹോതി. ദൂതേയ്യപഹിണഗമനാനുയോഗാ പടിവിരതോ ഹോതി. കയവിക്കയാ പടിവിരതോ ഹോതി. തുലാകൂടകംസകൂടമാനകൂടാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഉക്കോടനവഞ്ചനനികതിസാചിയോഗാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഛേദനവധബന്ധനവിപരാമോസആലോപസഹസാകാരാ പടിവിരതോ ഹോതി.

“സോ സന്തുട്ഠോ ഹോതി കായപരിഹാരികേന ചീവരേന കുച്ഛിപരിഹാരികേന പിണ്ഡപാതേന. സോ യേന യേനേവ പക്കമതി സമാദായേവ പക്കമതി. സേയ്യഥാപി നാമ പക്ഖീ സകുണോ യേന യേനേവ ഡേതി, സപത്തഭാരോവ ഡേതി; ഏവമേവം ഭിക്ഖു സന്തുട്ഠോ ഹോതി കായപരിഹാരികേന ചീവരേന കുച്ഛിപരിഹാരികേന പിണ്ഡപാതേന. സോ യേന യേനേവ പക്കമതി , സമാദായേവ പക്കമതി. സോ ഇമിനാ അരിയേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ അജ്ഝത്തം അനവജ്ജസുഖം പടിസംവേദേതി.

“സോ ചക്ഖുനാ രൂപം ദിസ്വാ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം ചക്ഖുന്ദ്രിയം അസംവുതം

വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും, തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി; രക്ഖതി ചക്ഖുന്ദ്രിയം; ചക്ഖുന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോതേന സദ്ദം സുത്വാ... ഘാനേന ഗന്ധം ഘായിത്വാ... ജിവ്ഹായ രസം സായിത്വാ... കായേന ഫോട്ഠബ്ബം ഫുസിത്വാ... മനസാ ധമ്മം വിഞ്ഞായ ന നിമിത്തഗ്ഗാഹീ ഹോതി നാനുബ്യഞ്ജനഗ്ഗാഹീ. യത്വാധികരണമേനം മനിന്ദ്രിയം അസംവുതം വിഹരന്തം അഭിജ്ഝാദോമനസ്സാ പാപകാ അകുസലാ ധമ്മാ അന്വാസ്സവേയ്യും, തസ്സ സംവരായ പടിപജ്ജതി; രക്ഖതി മനിന്ദ്രിയം; മനിന്ദ്രിയേ സംവരം ആപജ്ജതി. സോ ഇമിനാ അരിയേന ഇന്ദ്രിയസംവരേന സമന്നാഗതോ അജ്ഝത്തം അബ്യാസേകസുഖം പടിസംവേദേതി.

“സോ അഭിക്കന്തേ പടിക്കന്തേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ആലോകിതേ വിലോകിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, സമിഞ്ജിതേ പസാരിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, സങ്ഘാടിപത്തചീവരധാരണേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, അസിതേ പീതേ ഖായിതേ സായിതേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഉച്ചാരപസ്സാവകമ്മേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി, ഗതേ ഠിതേ നിസിന്നേ സുത്തേ ജാഗരിതേ ഭാസിതേ തുണ്ഹീഭാവേ സമ്പജാനകാരീ ഹോതി .

“സോ ഇമിനാ ച അരിയേന സീലക്ഖന്ധേന സമന്നാഗതോ, (ഇമായ ച അരിയായ സന്തുട്ഠിയാ സമന്നാഗതോ,) [( ) നത്ഥി സീ॰ സ്യാ॰ പോത്ഥകേസു. മ॰ നി॰ ൧.൨൯൭; മ॰ നി॰ ൨.൧൩ പസ്സിതബ്ബം] ഇമിനാ ച അരിയേന ഇന്ദ്രിയസംവരേന സമന്നാഗതോ, ഇമിനാ ച അരിയേന സതിസമ്പജഞ്ഞേന സമന്നാഗതോ [സമന്നാഗതോ. സോ (ക॰)] വിവിത്തം സേനാസനം ഭജതി അരഞ്ഞം രുക്ഖമൂലം പബ്ബതം കന്ദരം ഗിരിഗുഹം സുസാനം വനപ്പത്ഥം അബ്ഭോകാസം പലാലപുഞ്ജം. സോ പച്ഛാഭത്തം പിണ്ഡപാതപടിക്കന്തോ നിസീദതി പല്ലങ്കം ആഭുജിത്വാ ഉജും കായം പണിധായ പരിമുഖം സതിം ഉപട്ഠപേത്വാ. സോ അഭിജ്ഝം ലോകേ പഹായ വിഗതാഭിജ്ഝേന ചേതസാ വിഹരതി, അഭിജ്ഝായ ചിത്തം പരിസോധേതി. ബ്യാപാദപദോസം പഹായ അബ്യാപന്നചിത്തോ വിഹരതി സബ്ബപാണഭൂതഹിതാനുകമ്പീ, ബ്യാപാദപദോസാ ചിത്തം പരിസോധേതി. ഥിനമിദ്ധം പഹായ വിഗതഥിനമിദ്ധോ വിഹരതി ആലോകസഞ്ഞീ സതോ സമ്പജാനോ, ഥിനമിദ്ധാ ചിത്തം പരിസോധേതി. ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചം പഹായ അനുദ്ധതോ വിഹരതി അജ്ഝത്തം വൂപസന്തചിത്തോ, ഉദ്ധച്ചകുക്കുച്ചാ ചിത്തം പരിസോധേതി. വിചികിച്ഛം പഹായ തിണ്ണവിചികിച്ഛോ വിഹരതി അകഥംകഥീ കുസലേസു ധമ്മേസു, വിചികിച്ഛായ ചിത്തം പരിസോധേതി. സോ ഇമേ പഞ്ച നീവരണേ പഹായ ചേതസോ ഉപക്കിലേസേ പഞ്ഞായ ദുബ്ബലീകരണേ വിവിച്ചേവ കാമേഹി...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി.

“സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ പുബ്ബേനിവാസാനുസ്സതിഞാണായ...പേ॰... സത്താനം ചുതൂപപാതഞാണായ...പേ॰... (സോ ഏവം സമാഹിതേ ചിത്തേ പരിസുദ്ധേ പരിയോദാതേ അനങ്ഗണേ വിഗതൂപക്കിലേസേ മുദുഭൂതേ കമ്മനിയേ ഠിതേ ആനേഞ്ജപ്പത്തേ) ആസവാനം ഖയഞാണായ ചിത്തം അഭിനിന്നാമേതി. സോ ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ

പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ‘ഇമേ ആസവാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ആസവസമുദയോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി , ‘അയം ആസവനിരോധോ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി, ‘അയം ആസവനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി.

“തസ്സ ഏവം ജാനതോ ഏവം പസ്സതോ കാമാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, ഭവാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി, അവിജ്ജാസവാപി ചിത്തം വിമുച്ചതി; വിമുത്തസ്മിം വിമുത്തമിതി ഞാണം ഹോതി. ‘ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ’തി പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ നേവത്തന്തപോ ഹോതി നാത്തപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ ന പരന്തപോ ന പരപരിതാപനാനുയോഗമനുയുത്തോ. സോ ന അത്തന്തപോ ന പരന്തപോ ദിട്ഠേവ ധമ്മേ നിച്ഛാതോ നിബ്ബുതോ സീതിഭൂതോ സുഖപ്പടിസംവേദീ ബ്രഹ്മഭൂതേന അത്തനാ വിഹരതി. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പുഗ്ഗലാ സന്തോ സംവിജ്ജമാനാ ലോകസ്മി”ന്തി. അട്ഠമം.

൯. തണ്ഹാസുത്തം

൨൯൯. ഭഗവാ ഏതദവോച - “തണ്ഹം വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി ജാലിനിം സരിതം വിസടം വിസത്തികം, യായ അയം ലോകോ ഉദ്ധസ്തോ പരിയോനദ്ധോ തന്താകുലകജാതോ ഗുലാഗുണ്ഠികജാതോ [കുലാഗുണ്ഠികജാതോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) അ॰ നി॰ അട്ഠ॰ ൨.൪.൨൯൯] മുഞ്ജപബ്ബജഭൂതോ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം സംസാരം നാതിവത്തതി. തം സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ; ഭാസിസ്സാമീ”തി. “ഏവം, ഭന്തേ”തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

“കതമാ ച സാ, ഭിക്ഖവേ, തണ്ഹാ ജാലിനീ സരിതാ വിസടാ വിസത്തികാ, യായ അയം ലോകോ ഉദ്ധസ്തോ പരിയോനദ്ധോ തന്താകുലകജാതോ ഗുലാഗുണ്ഠികജാതോ മുഞ്ജപബ്ബജഭൂതോ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം സംസാരം നാതിവത്തതി ? അട്ഠാരസ ഖോ പനിമാനി, ഭിക്ഖവേ, തണ്ഹാവിചരിതാനി അജ്ഝത്തികസ്സ ഉപാദായ, അട്ഠാരസ തണ്ഹാവിചരിതാനി ബാഹിരസ്സ ഉപാദായ.

“കതമാനി അട്ഠാരസ തണ്ഹാവിചരിതാനി അജ്ഝത്തികസ്സ ഉപാദായ? അസ്മീതി, ഭിക്ഖവേ, സതി ഇത്ഥസ്മീതി ഹോതി, ഏവംസ്മീതി [ഏവമസ്മി (സീ॰), ഏവസ്മി (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰) വിഭ॰ ൯൭൩ പസ്സിതബ്ബം] ഹോതി, അഞ്ഞഥാസ്മീതി ഹോതി, അസസ്മീതി ഹോതി, സതസ്മീതി ഹോതി, സന്തി ഹോതി, ഇത്ഥം സന്തി ഹോതി, ഏവം സന്തി ഹോതി, അഞ്ഞഥാ സന്തി ഹോതി, അപിഹം [അപിഹ (സീ॰ പീ॰), അപി (സ്യാ॰ കം॰)] സന്തി ഹോതി, അപിഹം [അപി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഇത്ഥം സന്തി ഹോതി, അപിഹം [അപി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഏവം സന്തി ഹോതി, അപിഹം [അപി (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] അഞ്ഞഥാ സന്തി ഹോതി , ഭവിസ്സന്തി ഹോതി, ഇത്ഥം ഭവിസ്സന്തി ഹോതി, ഏവം ഭവിസ്സന്തി ഹോതി, അഞ്ഞഥാ ഭവിസ്സന്തി ഹോതി. ഇമാനി അട്ഠാരസ തണ്ഹാവിചരിതാനി അജ്ഝത്തികസ്സ ഉപാദായ.

"കതമാനി അട്ഠാരസ തണ്ഹാവിചരിതാനി ബാഹിരസ്സ ഉപാദായ? ഇമിനാസ്മീതി, ഭിക്ഖവേ, സതി ഇമിനാ ഇത്ഥസ്മീതി ഹോതി, ഇമിനാ ഏവംസ്മീതി ഹോതി, ഇമിനാ അഞ്ഞഥാസ്മീതി ഹോതി, ഇമിനാ അസസ്മീതി ഹോതി, ഇമിനാ സതസ്മീതി ഹോതി, ഇമിനാ സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ ഇത്ഥം സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ ഏവം സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ അഞ്ഞഥാ സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ അപിഹം സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ അപിഹം ഇത്ഥം സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ അപിഹം ഏവം സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ അപിഹം അഞ്ഞഥാ സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ ഭവിസ്സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ ഇത്ഥം ഭവിസ്സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ ഏവം ഭവിസ്സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ അഞ്ഞഥാ ഭവിസ്സന്തി ഹോതി. ഇമാനി അട്ഠാരസ തണ്ഹാവിചരിതാനി ബാഹിരസ്സ ഉപാദായ.

"ഇതി അട്ഠാരസ തണ്ഹാവിചരിതാനി അജ്ഝത്തികസ്സ ഉപാദായ, അട്ഠാരസ തണ്ഹാവിചരിതാനി ബാഹിരസ്സ ഉപാദായ. ഇമാനി വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ഛത്തിംസ തണ്ഹാവിചരിതാനി. ഇതി ഏവരൂപാനി അതീതാനി ഛത്തിംസ തണ്ഹാവിചരിതാനി, അനാഗതാനി ഛത്തിംസ തണ്ഹാവിചരിതാനി , പച്ചുപ്പന്നാനി ഛത്തിംസ തണ്ഹാവിചരിതാനി. ഏവം അട്ഠസതം തണ്ഹാവിചരിതം ഹോന്തി.

"അയം ഖോ സാ, ഭിക്ഖവേ, തണ്ഹാ ജാലിനീ സരിതാ വിസടാ വിസത്തികാ, യായ അയം ലോകോ ഉദ്ധസ്തോ പരിയോനദ്ധോ തന്താകുലകജാതോ ഗുലാഗുണ്ഠികജാതോ മുഞ്ജപബ്ബജഭൂതോ അപായം ദുഗ്ഗതിം വിനിപാതം സംസാരം നാതിവത്തതീ"തി. നവമം.

൧൦. പേമസുത്തം

൨൦൦. "ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, (പേമാനി) [( ) നത്ഥി സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ പോത്ഥകേസു] ജായന്തി. കതമാനി ചത്താരി? പേമാ പേമം ജായതി, പേമാ ദോസോ ജായതി, ദോസാ പേമം ജായതി, ദോസാ ദോസോ ജായതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പേമാ പേമം ജായതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പുഗ്ഗലസ്സ ഇട്ഠോ ഹോതി കന്തോ മനാപോ. തം പരേ ഇട്ഠേന കന്തേന മനാപേന സമുദാചരന്തി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'യോ ഖോ മ്യായം പുഗ്ഗലോ ഇട്ഠോ കന്തോ മനാപോ, തം പരേ ഇട്ഠേന കന്തേന മനാപേന സമുദാചരന്തീ'തി . സോ തേസു പേമം ജനേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പേമാ പേമം ജായതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പേമാ ദോസോ ജായതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പുഗ്ഗലസ്സ ഇട്ഠോ ഹോതി കന്തോ മനാപോ. തം പരേ അനിട്ഠേന അകന്തേന അമനാപേന സമുദാചരന്തി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'യോ ഖോ മ്യായം പുഗ്ഗലോ ഇട്ഠോ കന്തോ മനാപോ, തം പരേ അനിട്ഠേന അകന്തേന അമനാപേന സമുദാചരന്തീ'തി. സോ തേസു ദോസം ജനേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പേമാ ദോസോ ജായതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദോസാ പേമം ജായതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പുഗ്ഗലസ്സ അനിട്ഠോ ഹോതി അകന്തോ അമനാപോ. തം പരേ അനിട്ഠേന

അകന്തേന അമനാപേന സമുദാചരന്തി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'യോ ഖോ മ്യായം പുഗ്ഗലോ അനിട്ഠോ അകന്തോ അമനാപോ, തം പരേ അനിട്ഠേന അകന്തേന അമനാപേന സമുദാചരന്തീ'തി. സോ തേസു പേമം ജനേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദോസാ പേമം ജായതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ദോസാ ദോസോ ജായതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, പുഗ്ഗലോ പുഗ്ഗലസ്സ അനിട്ഠോ ഹോതി അകന്തോ അമനാപോ . തം പരേ ഇട്ഠേന കന്തേന മനാപേന സമുദാചരന്തി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'യോ ഖോ മ്യായം പുഗ്ഗലോ അനിട്ഠോ അകന്തോ അമനാപോ, തം പരേ ഇട്ഠേന കന്തേന മനാപേന സമുദാചരന്തീ'തി. സോ തേസു ദോസം ജനേതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ദോസാ ദോസോ ജായതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി പേമാനി ജായന്തി.

"യസ്മിം, ഭിക്ഖവേ, സമയേ ഭിക്ഖു വിവിച്ചേവ കാമേഹി...പേ॰... പഠമം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, യമ്പിസ്സ പേമാ പേമം ജായതി തമ്പിസ്സ തസ്മിം സമയേ ന ഹോതി, യോപിസ്സ പേമാ ദോസോ ജായതി സോപിസ്സ തസ്മിം സമയേ ന ഹോതി, യമ്പിസ്സ ദോസാ പേമം ജായതി തമ്പിസ്സ തസ്മിം സമയേ ന ഹോതി, യോപിസ്സ ദോസാ ദോസോ ജായതി സോപിസ്സ തസ്മിം സമയേ ന ഹോതി.

"യസ്മിം, ഭിക്ഖവേ, സമയേ ഭിക്ഖു വിതക്കവിചാരാനം വൂപസമാ...പേ॰... ദുതിയം ഝാനം...പേ॰... തതിയം ഝാനം...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, യമ്പിസ്സ പേമാ പേമം ജായതി തമ്പിസ്സ തസ്മിം സമയേ ന ഹോതി, യോപിസ്സ പേമാ ദോസോ ജായതി സോപിസ്സ തസ്മിം സമയേ ന ഹോതി, യമ്പിസ്സ ദോസാ പേമം ജായതി തമ്പിസ്സ തസ്മിം സമയേ ന ഹോതി, യോപിസ്സ ദോസാ ദോസോ ജായതി സോപിസ്സ തസ്മിം സമയേ ന ഹോതി.

"യസ്മിം, ഭിക്ഖവേ, സമയേ ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി, യമ്പിസ്സ പേമാ പേമം ജായതി തമ്പിസ്സ പഹീനം ഹോതി ഉച്ഛിന്നമൂലം താലാവത്ഥുകതം അനഭാവംകതം ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മം, യോപിസ്സ പേമാ ദോസോ ജായതി സോപിസ്സ പഹീനോ ഹോതി ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവംകതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ, യമ്പിസ്സ ദോസാ പേമം ജായതി തമ്പിസ്സ പഹീനം ഹോതി ഉച്ഛിന്നമൂലം താലാവത്ഥുകതം അനഭാവംകതം ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മം, യോപിസ്സ ദോസാ ദോസോ ജായതി സോപിസ്സ പഹീനോ ഹോതി ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവംകതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു നേവ ഉസ്സേനേതി ന പടിസേനേതി [ന പടിസ്സേനേതി (സീ॰ പീ॰)] ന ധൂപായതി ന പജ്ജലതി ന സമ്പജ്ഝായതി [ന അപജ്ഝായതി (സീ॰), ന പജ്ഝായതി (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)].

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉസ്സേനേതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു രൂപം അത്തതോ സമനുപസ്സതി, രൂപവന്തം വാ അത്താനം, അത്തനി വാ രൂപം, രൂപസ്മിം വാ അത്താനം; വേദനം അത്തതോ സമനുപസ്സതി, വേദനാവന്തം വാ അത്താനം , അത്തനി വാ വേദനം, വേദനായ വാ അത്താനം; സഞ്ഞം അത്തതോ സമനുപസ്സതി, സഞ്ഞാവന്തം വാ അത്താനം, അത്തനി വാ സഞ്ഞം,

സഞ്ഞായ വാ അത്താനം; സങ്ഖാരേ അത്തതോ സമനുപസ്സതി, സങ്ഖാരവന്തം വാ അത്താനം, അത്തനി വാ സങ്ഖാരേ, സങ്ഖാരേസു വാ അത്താനം; വിഞ്ഞാണം അത്തതോ സമനുപസ്സതി, വിഞ്ഞാണവന്തം വാ അത്താനം, അത്തനി വാ വിഞ്ഞാണം, വിഞ്ഞാണസ്മിം വാ അത്താനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഉസ്സേനേതി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന ഉസ്സേനേതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന രൂപം അത്തതോ സമനുപസ്സതി, ന രൂപവന്തം വാ അത്താനം, ന അത്തനി വാ രൂപം, ന രൂപസ്മിം വാ അത്താനം; ന വേദനം അത്തതോ സമനുപസ്സതി, ന വേദനാവന്തം വാ അത്താനം, ന അത്തനി വാ വേദനം, ന വേദനായ വാ അത്താനം; ന സഞ്ഞം അത്തതോ സമനുപസ്സതി, ന സഞ്ഞാവന്തം വാ അത്താനം, ന അത്തനി വാ സഞ്ഞം , ന സഞ്ഞായ വാ അത്താനം; ന സങ്ഖാരേ അത്തതോ സമനുപസ്സതി, ന സങ്ഖാരവന്തം വാ അത്താനം, ന അത്തനി വാ സങ്ഖാരേ, ന സങ്ഖാരേസു വാ അത്താനം; ന വിഞ്ഞാണം അത്തതോ സമനുപസ്സതി, ന വിഞ്ഞാണവന്തം വാ അത്താനം, ന അത്തനി വാ വിഞ്ഞാണം, ന വിഞ്ഞാണസ്മിം വാ അത്താനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന ഉസ്സേനേതി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പടിസേനേതി? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അക്കോസന്തം പച്ചക്കോസതി, രോസന്തം പടിരോസതി, ഭണ്ഡന്തം പടിഭണ്ഡതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പടിസേനേതി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന പടിസേനേതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അക്കോസന്തം ന പച്ചക്കോസതി, രോസന്തം ന പടിരോസതി, ഭണ്ഡന്തം ന പടിഭണ്ഡതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന പടിസേനേതി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധൂപായതി? അസ്മീതി, ഭിക്ഖവേ, സതി ഇത്ഥസ്മീതി ഹോതി, ഏവംസ്മീതി ഹോതി, അഞ്ഞഥാസ്മീതി ഹോതി, അസസ്മീതി ഹോതി, സതസ്മീതി ഹോതി, സന്തി ഹോതി, ഇത്ഥം സന്തി ഹോതി, ഏവം സന്തി ഹോതി, അഞ്ഞഥാ സന്തി ഹോതി, അപിഹം സന്തി ഹോതി, അപിഹം ഇത്ഥം സന്തി ഹോതി, അപിഹം ഏവം സന്തി ഹോതി, അപിഹം അഞ്ഞഥാ സന്തി ഹോതി, ഭവിസ്സന്തി ഹോതി, ഇത്ഥം ഭവിസ്സന്തി ഹോതി, ഏവം ഭവിസ്സന്തി ഹോതി, അഞ്ഞഥാ ഭവിസ്സന്തി ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ധൂപായതി.

''കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന ധൂപായതി? അസ്മീതി, ഭിക്ഖവേ, അസതി ഇത്ഥസ്മീതി ന ഹോതി, ഏവംസ്മീതി ന ഹോതി, അഞ്ഞഥാസ്മീതി ന ഹോതി, അസസ്മീതി ന ഹോതി, സതസ്മീതി ന ഹോതി, സന്തി ന ഹോതി, ഇത്ഥം സന്തി ന ഹോതി, ഏവം സന്തി ന ഹോതി, അഞ്ഞഥാ സന്തി ന ഹോതി, അപിഹം സന്തി ന ഹോതി, അപിഹം ഇത്ഥം സന്തി ന ഹോതി, അപിഹം ഏവം സന്തി ന ഹോതി, അപിഹം അഞ്ഞഥാ സന്തി ന ഹോതി, ഭവിസ്സന്തി ന ഹോതി, ഇത്ഥം ഭവിസ്സന്തി ന ഹോതി, ഏവം ഭവിസ്സന്തി ന ഹോതി, അഞ്ഞഥാ ഭവിസ്സന്തി ന ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന ധൂപായതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പജ്ജലതി? ഇമിനാ അസ്മീതി, ഭിക്ഖവേ, സതി ഇമിനാ ഇത്ഥസ്മീതി ഹോതി, ഇമിനാ ഏവംസ്മീതി ഹോതി, ഇമിനാ അഞ്ഞഥാസ്മീതി ഹോതി, ഇമിനാ അസസ്മീതി ഹോതി, ഇമിനാ സതസ്മീതി ഹോതി, ഇമിനാ സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ ഇത്ഥം സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ ഏവം സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ അഞ്ഞഥാ സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ അപിഹം സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ അപിഹം ഇത്ഥം സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ അപിഹം ഏവം സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ അപിഹം അഞ്ഞഥാ സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ ഭവിസ്സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ ഇത്ഥം ഭവിസ്സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ ഏവം ഭവിസ്സന്തി ഹോതി, ഇമിനാ അഞ്ഞഥാ ഭവിസ്സന്തി ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പജ്ജലതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന പജ്ജലതി? ഇമിനാ അസ്മീതി, ഭിക്ഖവേ, അസതി ഇമിനാ ഇത്ഥസ്മീതി ന ഹോതി, ഇമിനാ ഏവംസ്മീതി ന ഹോതി, ഇമിനാ അഞ്ഞഥാസ്മീതി ന ഹോതി, ഇമിനാ അസസ്മീതി ന ഹോതി, ഇമിനാ സതസ്മീതി ന ഹോതി, ഇമിനാ സന്തി ന ഹോതി, ഇമിനാ ഇത്ഥം സന്തി ന ഹോതി, ഇമിനാ ഏവം സന്തി ന ഹോതി, ഇമിനാ അഞ്ഞഥാ സന്തി ന ഹോതി, ഇമിനാ അപിഹം സന്തി ന ഹോതി, ഇമിനാ അപിഹം ഇത്ഥം സന്തി ന ഹോതി, ഇമിനാ അപിഹം ഏവം സന്തി ന ഹോതി, ഇമിനാ അപിഹം അഞ്ഞഥാ സന്തി ന ഹോതി, ഇമിനാ ഭവിസ്സന്തി ന ഹോതി, ഇമിനാ ഇത്ഥം ഭവിസ്സന്തി ന ഹോതി, ഇമിനാ ഏവം ഭവിസ്സന്തി ന ഹോതി, ഇമിനാ അഞ്ഞഥാ ഭവിസ്സന്തി ന ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന പജ്ജലതി.

“കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്പജ്ഝായതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അസ്മിമാനോ പഹീനോ ന ഹോതി ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവംകതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സമ്പജ്ഝായതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന സമ്പജ്ഝായതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖുനോ അസ്മിമാനോ പഹീനോ ഹോതി ഉച്ഛിന്നമൂലോ താലാവത്ഥുകതോ അനഭാവംകതോ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മോ. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ന സമ്പജ്ഝായതീ”തി. ദസമം.

മഹാവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സോതാനുഗതം ഠാനം, ഭദ്ദിയ സാമുഗിയ വപ്പ സാള്ഹാ ച;
മല്ലിക അത്തന്താപോ, തണ്ഹാ പേമേന ച ദസാ തേതി.

ചതുത്ഥമഹാപണ്ണാസകം സമത്തം.

൫. പഞ്ചമപണ്ണാസകം

(൨൧) ൧. സപ്പുരിസവഗ്ഗോ

൧. സിക്ഖാപദസുത്തം

൨൦൧. ‘‘അസപ്പുരിസഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരഞ്ച; സപ്പുരിസഞ്ച, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരഞ്ച. തം സുണാഥ, സാധുകം മനസി കരോഥ; ഭാസിസ്സാമീ’’തി. ‘‘ഏവം, ഭന്തേ’’തി ഖോ തേ ഭിക്ഖൂ ഭഗവതോ പച്ചസ്സോസും. ഭഗവാ ഏതദവോച -

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതീ ഹോതി, അദിന്നാദായീ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഹോതി, മുസാവാദീ ഹോതി, സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠായീ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ.

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ച പാണാതിപാതീ ഹോതി, പരഞ്ച പാണാതിപാതേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച അദിന്നാദായീ ഹോതി, പരഞ്ച അദിന്നാദാനേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഹോതി, പരഞ്ച കാമേസുമിച്ഛാചാരേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച മുസാവാദീ ഹോതി, പരഞ്ച മുസാവാദേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠായീ ഹോതി, പരഞ്ച സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനേ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരോ.

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ പടിവിരതോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ.

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ച പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച പാണാതിപാതാ വേരമണിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ ച അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച അദിന്നാദാനാ വേരമണിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ ച കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച കാമേസുമിച്ഛാചാരാ വേരമണിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ ച മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച മുസാവാദാ വേരമണിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ ച സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ വേരമണിയാ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരോ’’തി [പു॰ പ॰ ൧൩൪]. പഠമം.

൨. അസ്സദ്ധസുത്തം

൨൦൨. ‘‘അസപ്പുരിസഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരഞ്ച; സപ്പുരിസഞ്ച, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരഞ്ച. തം സുണാഥ…പേ॰….

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അസ്സദ്ധോ ഹോതി, അഹിരികോ ഹോതി, അനോത്തപ്പീ ഹോതി, അപ്പസ്സുതോ ഹോതി, കുസീതോ ഹോതി, മുട്ഠസ്സതി ഹോതി, ദുപ്പഞ്ഞോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ച അസ്സദ്ധോ ഹോതി, പരഞ്ച അസ്സദ്ധിയേ [അസദ്ധായ (ക॰)] സമാദപേതി; അത്തനാ ച അഹിരികോ ഹോതി, പരഞ്ച അഹിരികതായ സമാദപേതി; അത്തനാ ച അനോത്തപ്പീ ഹോതി, പരഞ്ച അനോത്തപ്പേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച അപ്പസ്സുതോ ഹോതി, പരഞ്ച അപ്പസ്സുതേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച കുസീതോ ഹോതി, പരഞ്ച കോസജ്ജേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച മുട്ഠസ്സതി ഹോതി, പരഞ്ച മുട്ഠസ്സച്ചേ [മുട്ഠസച്ചേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സമാദപേതി; അത്തനാ ച ദുപ്പഞ്ഞോ ഹോതി, പരഞ്ച ദുപ്പഞ്ഞതായ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സദ്ധോ ഹോതി, ഹിരിമാ ഹോതി, ഓത്തപ്പീ ഹോതി, ബഹുസ്സുതോ ഹോതി, ആരദ്ധവീരിയോ ഹോതി, സതിമാ ഹോതി, പഞ്ഞവാ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ച സദ്ധാസമ്പന്നോ ഹോതി, പരഞ്ച സദ്ധാസമ്പദായ സമാദപേതി ; അത്തനാ ച ഹിരിമാ ഹോതി, പരഞ്ച ഹിരിമതായ [ഹിരിസമ്പദായ (ക॰)] സമാദപേതി; അത്തനാ ച ഓത്തപ്പീ ഹോതി, പരഞ്ച ഓത്തപ്പേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച ബഹുസ്സുതോ ഹോതി, പരഞ്ച ബാഹുസച്ചേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച ആരദ്ധവീരിയോ ഹോതി, പരഞ്ച വീരിയാരമ്ഭേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച ഉപട്ഠിതസ്സതി ഹോതി, പരഞ്ച സതിഉപട്ഠാനേ [സതിപട്ഠാനേ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] സമാദപേതി; അത്തനാ ച പഞ്ഞാസമ്പന്നോ ഹോതി, പരഞ്ച പഞ്ഞാസമ്പദായ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരോ”തി. ദുതിയം.

൩. സത്തകമ്മസുത്തം

൨൦൩. “അസപ്പുരിസഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരഞ്ച ; സപ്പുരിസഞ്ച, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരഞ്ച. തം സുണാഥ...പേ॰....

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതീ ഹോതി, അദിന്നാദായീ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഹോതി, മുസാവാദീ ഹോതി, പിസുണവാചോ ഹോതി, ഫരുസവാചോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപീ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ച പാണാതിപാതീ ഹോതി, പരഞ്ച പാണാതിപാതേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച അദിന്നാദായീ ഹോതി, പരഞ്ച

അദിന്നാദാനേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഹോതി, പരഞ്ച കാമേസുമിച്ഛാചാരേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച മുസാവാദീ ഹോതി, പരഞ്ച മുസാവാദേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച പിസുണവാചോ ഹോതി, പരഞ്ച പിസുണായ വാചായ സമാദപേതി; അത്തനാ ച ഫരുസവാചോ ഹോതി, പരഞ്ച ഫരുസായ വാചായ സമാദപേതി; അത്തനാ ച സമ്ഫപ്പലാപീ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്ഫപ്പലാപേ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരോ.

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ, ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ.

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരോ? ഇധ ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ച പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച പാണാതിപാതാ വേരമണിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ ച അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച അദിന്നാദാനാ വേരമണിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ ച കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച കാമേസുമിച്ഛാചാരാ വേരമണിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ ച മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച മുസാവാദാ വേരമണിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ ച പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച പിസുണായ വാചായ വേരമണിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ ച ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച ഫരുസായ വാചായ വേരമണിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ ച സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്ഫപ്പലാപാ വേരമണിയാ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരോ"തി. തതിയം.

൪. ദസകമ്മസുത്തം

൨൦൪. "അസപ്പുരിസഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരഞ്ച ; സപ്പുരിസഞ്ച, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരഞ്ച. തം സുണാഥ...പേ॰....

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതീ ഹോതി, അദിന്നാദായീ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഹോതി, മുസാവാദീ ഹോതി, പിസുണവാചോ ഹോതി, ഫരുസവാചോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപീ ഹോതി, അഭിജ്ഝാലു ഹോതി, ബ്യാപന്നചിത്തോ ഹോതി, മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ.

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ച പാണാതിപാതീ ഹോതി, പരഞ്ച പാണാതിപാതേ സമാദപേതി...പേ॰... അത്തനാ ച അഭിജ്ഝാലു ഹോതി, പരഞ്ച അഭിജ്ഝായ സമാദപേതി; അത്തനാ ച ബ്യാപന്നചിത്തോ ഹോതി, പരഞ്ച ബ്യാപാദേ സമാദപേതി, അത്തനാ ച മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച

മിച്ഛാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി…പേ॰… അനഭിജ്ഝാലു ഹോതി, അബ്യാപന്നചിത്തോ ഹോതി, സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ച പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച പാണാതിപാതാ വേരമണിയാ സമാദപേതി…പേ॰… അത്തനാ ച അനഭിജ്ഝാലു ഹോതി, പരഞ്ച അനഭിജ്ഝായ സമാദപേതി; അത്തനാ ച അബ്യാപന്നചിത്തോ ഹോതി, പരഞ്ച അബ്യാപാദേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരോ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. അട്ഠങ്ഗികസുത്തം

൨൦൫. “അസപ്പുരിസഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരഞ്ച; സപ്പുരിസഞ്ച, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരഞ്ച. തം സുണാഥ…പേ॰….

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി, മിച്ഛാസങ്കപ്പോ ഹോതി, മിച്ഛാവാചോ ഹോതി, മിച്ഛാകമ്മന്തോ ഹോതി, മിച്ഛാആജീവോ ഹോതി, മിച്ഛാവായാമോ ഹോതി, മിച്ഛാസതി ഹോതി, മിച്ഛാസമാധി ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരോ? ഇധ ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ച മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ ച മിച്ഛാസങ്കപ്പോ ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാസങ്കപ്പേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച മിച്ഛാവാചോ ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാവാചായ സമാദപേതി; അത്തനാ ച മിച്ഛാകമ്മന്തോ ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാകമ്മന്തേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച മിച്ഛാആജീവോ ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാആജീവേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച മിച്ഛാവായാമോ ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാവായാമേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച മിച്ഛാസതി ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാസതിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ ച മിച്ഛാസമാധി ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാസമാധിമ്ഹി സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി, സമ്മാസങ്കപ്പോ ഹോതി, സമ്മാവാചോ ഹോതി, സമ്മാകമ്മന്തോ ഹോതി, സമ്മാആജീവോ ഹോതി, സമ്മാവായാമോ ഹോതി, സമ്മാസതി ഹോതി, സമ്മാസമാധി ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏ്കച്ചോ അത്തനാ ച സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ ച സമ്മാസങ്കപ്പോ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാസങ്കപ്പേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച സമ്മാവാചോ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാവാചായ സമാദപേതി; അത്തനാ ച സമ്മാകമ്മന്തോ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാകമ്മന്തേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച സമ്മാആജീവോ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാആജീവേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച സമ്മാവായാമോ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാവായാമേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച സമ്മാസതി ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാസതിയാ സമാദപേതി; അത്തനാ ച സമ്മാസമാധി ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാസമാധിമ്ഹി സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരോ”തി. പഞ്ചമം.

൬. ദസമഗ്ഗസുത്തം

൨൦൬. “അസപ്പുരിസഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരഞ്ച; സപ്പുരിസഞ്ച, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരഞ്ച. തം സുണാഥ...പേ॰... .

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഏ്കച്ചോ മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി ...പേ॰... മിച്ഛാഞാണീ ഹോതി, മിച്ഛാവിമുത്തി ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏ്കച്ചോ അത്തനാ ച മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി...പേ॰... അത്തനാ ച മിച്ഛാഞാണീ ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാഞാണേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച മിച്ഛാവിമുത്തി ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാവിമുത്തിയാ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, അസപ്പുരിസേന അസപ്പുരിസതരോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏ്കച്ചോ സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി...പേ॰... സമ്മാഞാണീ ഹോതി, സമ്മാവിമുത്തി ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏ്കച്ചോ അത്തനാ ച സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി...പേ॰... അത്തനാ ച സമ്മാഞാണീ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാഞാണേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച സമ്മാവിമുത്തി ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാവിമുത്തിയാ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സപ്പുരിസേന സപ്പുരിസതരോ”തി. ഛട്ഠം.

൭. പഠമപാപധമ്മസുത്തം

൨൦൭. “പാപഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, പാപേന പാപതരഞ്ച; കല്യാണഞ്ച, കല്യാണേന കല്യാണതരഞ്ച. തം സുണാഥ...പേ॰....

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പാപോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതീ ഹോതി...പേ॰... മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പാപോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പാപേന പാപതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ച പാണാതിപാതീ ഹോതി, പരഞ്ച പാണാതിപാതേ സമാദപേതി... പേ॰... അത്തനാ ച മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പാപേന പാപതരോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി...പേ॰... സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണേന കല്യാണതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ച പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച പാണാതിപാതാ വേരമണിയാ സമാദപേതി...പേ॰... അത്തനാ ച സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണേന കല്യാണതരോ”തി. സത്തമം.

൮. ദുതിയപാപധമ്മസുത്തം

൨൦൮. “പാപഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, പാപേന പാപതരഞ്ച; കല്യാണഞ്ച, കല്യാണേന കല്യാണതരഞ്ച. തം സുണാഥ, സാധുകം മനസികരോഥ; ഭാസിസ്സാമീ”തി. ഏവം...പേ॰... ഏതദവോച -

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പാപോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി...പേ॰... മിച്ഛാഞാണീ ഹോതി, മിച്ഛാവിമുത്തി ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പാപോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പാപേന പാപതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ച മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി... പേ॰... അത്തനാ ച മിച്ഛാഞാണീ ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാഞാണേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച മിച്ഛാവിമുത്തി ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാവിമുത്തിയാ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പാപേന പാപതരോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി ...പേ॰... സമ്മാഞാണീ ഹോതി, സമ്മാവിമുത്തി ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണോ.

“കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണേന കല്യാണതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ച സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി...പേ॰... അത്തനാ ച സമ്മാഞാണീ ഹോതി , പരഞ്ച സമ്മാഞാണേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച സമ്മാവിമുത്തി ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാവിമുത്തിയാ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണേന കല്യാണതരോ”തി. അട്ഠമം.

൯. തതിയപാപധമ്മസുത്തം

൨൦൯. ‘‘പാപധമ്മഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, പാപധമ്മേന പാപധമ്മതരഞ്ച; കല്യാണധമ്മഞ്ച, കല്യാണധമ്മേന കല്യാണധമ്മതരഞ്ച. തം സുണാഥ…പേ॰….

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പാപധമ്മോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതീ ഹോതി…പേ॰… മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പാപധമ്മോ.

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പാപധമ്മേന പാപധമ്മതരോ? ഇധ ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ച പാണാതിപാതീ ഹോതി, പരഞ്ച പാണാതിപാതേ സമാദപേതി…പേ॰… അത്തനാ ച മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പാപധമ്മേന പാപധമ്മതരോ.

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണധമ്മോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി…പേ॰… സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണധമ്മോ.

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണധമ്മേന കല്യാണധമ്മതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ച പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച പാണാതിപാതാ വേരമണിയാ സമാദപേതി…പേ॰… അത്തനാ ച സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണധമ്മേന കല്യാണധമ്മതരോ’’തി. നവമം.

൧൦. ചതുത്ഥപാപധമ്മസുത്തം

൨൧൦. ‘‘പാപധമ്മഞ്ച വോ, ഭിക്ഖവേ, ദേസേസ്സാമി, പാപധമ്മേന പാപധമ്മതരഞ്ച; കല്യാണധമ്മഞ്ച, കല്യാണധമ്മേന കല്യാണധമ്മതരഞ്ച. തം സുണാഥ…പേ॰….

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പാപധമ്മോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി…പേ॰… മിച്ഛാഞാണീ ഹോതി, മിച്ഛാവിമുത്തി ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പാപധമ്മോ.

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പാപധമ്മേന പാപധമ്മതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ച മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി…പേ॰… അത്തനാ ച മിച്ഛാഞാണീ ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാഞാണേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച മിച്ഛാവിമുത്തി ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാവിമുത്തിയാ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പാപധമ്മേന പാപധമ്മതരോ.

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണധമ്മോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി…പേ॰… സമ്മാഞാണീ ഹോതി, സമ്മാവിമുത്തി ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണധമ്മോ.

‘‘കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണധമ്മേന കല്യാണധമ്മതരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ച സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി...പേ॰... അത്തനാ ച സമ്മാഞാണീ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാഞാണേ സമാദപേതി; അത്തനാ ച സമ്മാവിമുത്തി ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാവിമുത്തിയാ സമാദപേതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കല്യാണധമ്മേന കല്യാണധമ്മതരോ’’തി. ദസമം.

സപ്പുരിസവഗ്ഗോ പഠമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സിക്ഖാപദഞ്ച അസ്സദ്ധം, സത്തകമ്മം അഥോ ച ദസകമ്മം;
അട്ഠങ്ഗികഞ്ച ദസമഗ്ഗം, ദ്വേ പാപധമ്മാ അപരേ ദ്വേതി.

(൨൧) ൧. പരിസാവഗ്ഗോ

൧. പരിസാസുത്തം

൨൧൧. “ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, പരിസദൂസനാ. കതമേ ചത്താരോ? ഭിക്ഖു, ഭിക്ഖവേ [ഇധ ഭിക്ഖവേ ഭിക്ഖു (പീ॰ ക॰)], ദുസ്സീലോ പാപധമ്മോ പരിസദൂസനോ; ഭിക്ഖുനീ, ഭിക്ഖവേ, ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ പരിസദൂസനാ; ഉപാസകോ, ഭിക്ഖവേ, ദുസ്സീലോ പാപധമ്മോ പരിസദൂസനോ; ഉപാസികാ, ഭിക്ഖവേ, ദുസ്സീലാ പാപധമ്മാ പരിസദൂസനാ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പരിസദൂസനാ.

“ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, പരിസസോഭനാ. കതമേ ചത്താരോ? ഭിക്ഖു, ഭിക്ഖവേ, സീലവാ കല്യാണധമ്മോ പരിസസോഭനോ ; ഭിക്ഖുനീ, ഭിക്ഖവേ, സീലവതീ കല്യാണധമ്മാ പരിസസോഭനാ; ഉപാസകോ, ഭിക്ഖവേ, സീലവാ കല്യാണധമ്മോ പരിസസോഭനോ; ഉപാസികാ, ഭിക്ഖവേ, സീലവതീ കല്യാണധമ്മാ പരിസസോഭനാ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ പരിസസോഭനാ”തി. പഠമം.

൨. ദിട്ഠിസുത്തം

൨൧൨. “ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി ചതൂഹി? കായദുച്ചരിതേന, വചീദുച്ചരിതേന, മനോദുച്ചരിതേന, മിച്ഛാദിട്ഠിയാ - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

“ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. കതമേഹി ചതൂഹി ? കായസുചരിതേന, വചീസുചരിതേന, മനോസുചരിതേന, സമ്മാദിട്ഠിയാ - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ”തി. ദുതിയം.

൩. അകതഞ്ഞുതാസുത്തം

൨൧൩. “ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി ചതൂഹി? കായദുച്ചരിതേന, വചീദുച്ചരിതേന, മനോദുച്ചരിതേന, അകതഞ്ഞുതാ അകതവേദിതാ [അകതഞ്ഞുതാഅകതവേദിതായ (സീ॰)] - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

“ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. കതമേഹി ചതൂഹി? കായസുചരിതേന, വചീസുചരിതേന, മനോസുചരിതേന, കതഞ്ഞുതാകതവേദിതാ [കതഞ്ഞുതാകതവേദിതായ (സീ॰)] - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ”തി. തതിയം.

൪. പാണാതിപാതീസുത്തം

൨൪൪. ...പേ॰... പാണാതിപാതീ ഹോതി, അദിന്നാദായീ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഹോതി, മുസാവാദീ ഹോതി...പേ॰... പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി. ചതുത്ഥം.

൫. പഠമമഗ്ഗസുത്തം

൨൪൫. ...പേ॰... മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി, മിച്ഛാസങ്കപ്പോ ഹോതി, മിച്ഛാവാചോ ഹോതി, മിച്ഛാകമ്മന്തോ ഹോതി...പേ॰... സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി, സമ്മാസങ്കപ്പോ ഹോതി, സമ്മാവാചോ ഹോതി, സമ്മാകമ്മന്തോ ഹോതി. പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയമഗ്ഗസുത്തം

൨൪൬. ...പേ॰... മിച്ഛാആജീവോ ഹോതി, മിച്ഛാവായാമോ ഹോതി, മിച്ഛാസതി ഹോതി, മിച്ഛാസമാധി ഹോതി...പേ॰... സമ്മാആജീവോ ഹോതി, സമ്മാവായാമോ ഹോതി, സമ്മാസതി ഹോതി, സമ്മാസമാധി ഹോതി. ഛട്ഠം.

൭. പഠമവോഹാരപഥസുത്തം

൨൪൭. ...പേ॰... അദിട്ഠേ ദിട്ഠവാദീ ഹോതി, അസുതേ സുതവാദീ ഹോതി, അമുതേ മുതവാദീ ഹോതി, അവിഞ്ഞാതേ വിഞ്ഞാതവാദീ ഹോതി...പേ॰... അദിട്ഠേ അദിട്ഠവാദീ ഹോതി, അസുതേ അസുതവാദീ ഹോതി, അമുതേ അമുതവാദീ ഹോതി, അവിഞ്ഞാതേ അവിഞ്ഞാതവാദീ ഹോതി. സത്തമം.

൮. ദുതിയവോഹാരപഥസുത്തം

൨൪൮. ...പേ॰... ദിട്ഠേ അദിട്ഠവാദീ ഹോതി, സുതേ അസുതവാദീ ഹോതി, മുതേ അമുതവാദീ ഹോതി, വിഞ്ഞാതേ അവിഞ്ഞാതവാദീ ഹോതി...പേ॰... ദിട്ഠേ ദിട്ഠവാദീ ഹോതി, സുതേ സുതവാദീ ഹോതി, മുതേ മുതവാദീ ഹോതി, വിഞ്ഞാതേ വിഞ്ഞാതവാദീ ഹോതി. അട്ഠമം.

൯. അഹിരികസുത്തം

൨൪൯. ...പേ॰... അസ്സദ്ധോ ഹോതി, ദുസ്സീലോ ഹോതി, അഹിരികോ ഹോതി, അനോത്തപ്പീ ഹോതി...പേ॰... സദ്ധോ ഹോതി, സീലവാ ഹോതി, ഹിരിമാ ഹോതി, ഓത്തപ്പീ ഹോതി. നവമം.

൧൦. ദുസ്സീലസുത്തം

൨൫൦. "ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി ചതൂഹി? അസ്സദ്ധോ ഹോതി, ദുസ്സീലോ ഹോതി, കുസീതോ ഹോതി, ദുപ്പഞ്ഞോ ഹോതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

‘‘ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. കതമേഹി ചതൂഹി ? സദ്ധോ ഹോതി, സീലവാ ഹോതി, ആരദ്ധവീരിയോ ഹോതി, പഞ്ഞവാ ഹോതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ’’തി. ദസമം.

പരിസാവഗ്ഗോ [സോഭനവഗ്ഗോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ദുതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

പരിസാ ദിട്ഠി അകതഞ്ഞുതാ, പാണാതിപാതാപി ദ്വേ മഗ്ഗാ;
ദ്വേ വോഹാരപഥാ വുത്താ, അഹിരികം ദുപ്പഞ്ഞേന ചാതി.

(൨൩) ൩. ദുച്ചരിതവഗ്ഗോ

൧. ദുച്ചരിതസുത്തം

൨൨൧. ''ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, വചീദുച്ചരിതാനി. കതമാനി ചത്താരി? മുസാവാദോ, പിസുണാ വാചാ, ഫരുസാ വാചാ, സമ്ഫപ്പലാപോ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി വചീദുച്ചരിതാനി. ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, വചീസുചരിതാനി. കതമാനി ചത്താരി? സച്ചവാചാ, അപിസുണാ വാചാ, സണ്ഹാ വാചാ, മന്തവാചാ [മന്താ വാചാ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി വചീസുചരിതാനീ''തി. പഠമം.

൨. ദിട്ഠിസുത്തം

൨൨൨. ''ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ അബ്യത്തോ അസപ്പുരിസോ ഖതം ഉപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, സാവജ്ജോ ച ഹോതി സാനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം; ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി. കതമേഹി ചതൂഹി? കായദുച്ചരിതേന, വചീദുച്ചരിതേന, മനോദുച്ചരിതേന, മിച്ഛാദിട്ഠിയാ - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ അബ്യത്തോ അസപ്പുരിസോ ഖതം ഉപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, സാവജ്ജോ ച ഹോതി സാനുവജ്ജോ ച വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി.

''ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ സപ്പുരിസോ അക്ഖതം അനുപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, അനവജ്ജോ ച ഹോതി അനനുവജ്ജോ വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച പുഞ്ഞം പസവതി. കതമേഹി ചതൂഹി? കായസുചരിതേന, വചീസുചരിതേന, മനോസുചരിതേന, സമ്മാദിട്ഠിയാ - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ സപ്പുരിസോ അക്ഖതം അനുപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, അനവജ്ജോ ച ഹോതി അനനുവജ്ജോ വിഞ്ഞൂനം; ബഹുഞ്ച പുഞ്ഞം പസവതീ''തി. ദുതിയം.

൩. അകതഞ്ഞുതാസുത്തം

൨൨൩. ''ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ അബ്യത്തോ അസപ്പുരിസോ ഖതം ഉപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, സാവജ്ജോ ച ഹോതി സാനുവജ്ജോ വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി. കതമേഹി ചതൂഹി? കായദുച്ചരിതേന, വചീദുച്ചരിതേന, മനോദുച്ചരിതേന, അകതഞ്ഞുതാ അകതവേദിതാ - ഇമേഹി...പേ॰... പണ്ഡിതോ... കായസുചരിതേന, വചീസുചരിതേന, മനോസുചരിതേന കതഞ്ഞുതാകതവേദിതാ...പേ॰.... തതിയം.

൪. പാണാതിപാതീസുത്തം

൨൨൪. ... പാണാതിപാതീ ഹോതി, അദിന്നാദായീ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഹോതി, മുസാവാദീ ഹോതി...പേ॰... പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി,

കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി... പേ॰.... ചതുത്ഥം.

൫. പഠമമഗ്ഗസുത്തം

൨൨൫. ... മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി, മിച്ഛാസങ്കപ്പോ ഹോതി, മിച്ഛാവാചോ ഹോതി, മിച്ഛാകമ്മന്തോ ഹോതി...പേ॰... സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി, സമ്മാസങ്കപ്പോ ഹോതി, സമ്മാവാചോ ഹോതി, സമ്മാകമ്മന്തോ ഹോതി...പേ॰.... പഞ്ചമം.

൬. ദുതിയമഗ്ഗസുത്തം

൨൨൬. ... മിച്ഛാആജീവോ ഹോതി, മിച്ഛാവായാമോ ഹോതി, മിച്ഛാസതി ഹോതി, മിച്ഛാസമാധി ഹോതി...പേ॰... സമ്മാആജീവോ ഹോതി, സമ്മാവായാമോ ഹോതി, സമ്മാസതി ഹോതി, സമ്മാസമാധി ഹോതി...പേ॰.... ഛട്ഠം.

൭. പഠമവോഹാരപഥസുത്തം

൨൨൭. ... അദിട്ഠേ ദിട്ഠവാദീ ഹോതി, അസുതേ സുതവാദീ ഹോതി, അമുതേ മുതവാദീ ഹോതി, അവിഞ്ഞാതേ വിഞ്ഞാതവാദീ ഹോതി...പേ॰... അദിട്ഠേ അദിട്ഠവാദീ ഹോതി, അസുതേ അസുതവാദീ ഹോതി, അമുതേ അമുതവാദീ ഹോതി, അവിഞ്ഞാതേ അവിഞ്ഞാതവാദീ ഹോതി...പേ॰.... സത്തമം.

൮. ദുതിയവോഹാരപഥസുത്തം

൨൨൮. ... ദിട്ഠേ അദിട്ഠവാദീ ഹോതി, സുതേ അസുതവാദീ ഹോതി, മുതേ അമുതവാദീ ഹോതി, വിഞ്ഞാതേ അവിഞ്ഞാതവാദീ ഹോതി...പേ॰... ദിട്ഠേ ദിട്ഠവാദീ ഹോതി, സുതേ സുതവാദീ ഹോതി, മുതേ മുതവാദീ ഹോതി, വിഞ്ഞാതേ വിഞ്ഞാതവാദീ ഹോതി...പേ॰.... അട്ഠമം.

൯. അഹിരികസുത്തം

൨൨൯. ... അസ്സദ്ധോ ഹോതി, ദുസ്സീലോ ഹോതി, അഹിരികോ ഹോതി, അനോത്തപ്പീ ഹോതി...പേ॰... സദ്ധോ ഹോതി, സീലവാ ഹോതി, ഹിരിമാ ഹോതി, ഓത്തപ്പീ ഹോതി...പേ॰.... നവമം.

൧൦. ദുപ്പഞ്ഞസുത്തം

൨൩൦. ... അസ്സദ്ധോ ഹോതി, ദുസ്സീലോ ഹോതി, കുസീതോ ഹോതി, ദുപ്പഞ്ഞോ ഹോതി...പേ॰... സദ്ധോ ഹോതി, സീലവാ ഹോതി, ആരദ്ധവീരിയോ ഹോതി, പഞ്ഞവാ ഹോതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ സപ്പുരിസോ അക്ഖതം അനുപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, അനവജ്ജോ ച ഹോതി അനനുവജ്ജോ വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച പുഞ്ഞം പസവതീ''തി. ദസമം.

൧൧. കവിസുത്തം

൨൩൧. “ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, കവീ. കതമേ ചത്താരോ? ചിന്താകവി, സുതകവി, അത്ഥകവി, പടിഭാനകവി - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ കവീ”തി. ഏകാദസമം.

ദുച്ചരിതവഗ്ഗോ തതിയോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ദുച്ചരിതം ദിട്ഠി അകതഞ്ഞൂ ച, പാണാതിപാതാപി ദ്വേ മഗ്ഗാ;
ദ്വേ വോഹാരപഥാ വുത്താ, അഹിരികം ദുപ്പഞ്ഞകവിനാ ചാതീ.

(൨൪) ൪. കമ്മവഗ്ഗോ

൧. സംഖിത്തസുത്തം

൨൩൨. “ചത്താരിമാനി , ഭിക്ഖവേ, കമ്മാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനി. കതമാനി ചത്താരി? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം [അകണ്ഹം അസുക്കം (സീ॰ സ്യാ॰ പീ॰) (ദീ॰ നി॰ ൩.൩൧൨; മ॰ നി॰ ൨.൮൧)] അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി കമ്മാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനീ”തി. പഠമം.

൨. വിത്ഥാരസുത്തം

൨൩൩. “ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനി. കതമാനി ചത്താരി? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ , കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സബ്യാബജ്ഝം [സബ്യാപജ്ഝം (സബ്ബത്ഥ)] കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, സബ്യാബജ്ഝം വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, സബ്യാബജ്ഝം മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി. സോ സബ്യാബജ്ഝം കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, സബ്യാബജ്ഝം വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, സബ്യാബജ്ഝം മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ സബ്യാബജ്ഝം ലോകം ഉപപജ്ജതി. തമേനം സബ്യാബജ്ഝം ലോകം ഉപപന്നം സമാനം സബ്യാബജ്ഝാ ഫസ്സാ ഫുസന്തി. സോ സബ്യാബജ്ഝേഹി ഫസ്സേഹി ഫുട്ഠോ സമാനോ സബ്യാബജ്ഝം വേദനം വേദിയതി [വേദയതി (ക॰) അ॰ നി॰ ൬.൬൩] ഏകന്തദുക്ഖം, സേയ്യഥാപി സത്താ നേരയികാ. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം.

“കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അബ്യാബജ്ഝം കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, അബ്യാബജ്ഝം വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, അബ്യാബജ്ഝം മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി. സോ അബ്യാബജ്ഝം കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, അബ്യാബജ്ഝം വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, അബ്യാബജ്ഝം മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ അബ്യാബജ്ഝം ലോകം ഉപപജ്ജതി. തമേനം അബ്യാബജ്ഝം ലോകം ഉപപന്നം സമാനം അബ്യാബജ്ഝാ ഫസ്സാ ഫുസന്തി. സോ അബ്യാബജ്ഝേഹി ഫസ്സേഹി ഫുട്ഠോ സമാനോ അബ്യാബജ്ഝം വേദനം വേദിയതി ഏകന്തസുഖം, സേയ്യഥാപി ദേവാ സുഭകിണ്ഹാ. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം.

‘‘കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി. സോ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി ലോകം ഉപപജ്ജതി. തമേനം സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി ലോകം ഉപപന്നം സമാനം സബ്യാബജ്ഝാപി അബ്യാബജ്ഝാപി ഫസ്സാ ഫുസന്തി. സോ സബ്യാബജ്ഝേഹിപി അബ്യാബജ്ഝേഹിപി ഫസ്സേഹി ഫുട്ഠോ സമാനോ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി വേദനം വേദിയതി വോകിണ്ണസുഖദുക്ഖം, സേയ്യഥാപി മനുസ്സാ ഏകച്ചേ ച ദേവാ ഏകച്ചേ ച വിനിപാതികാ. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം.

‘‘കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി? തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യമിദം കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം തസ്സ പഹാനായ യാ ചേതനാ, യമിദം [യമ്പിദം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം തസ്സ പഹാനായ യാ ചേതനാ, യമിദം [യമ്പിദം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം തസ്സ പഹാനായ യാ ചേതനാ - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ , കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി കമ്മാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനീ’’തി. ദുതിയം.

൩. സോണകായനസുത്തം

൨൩൩. അഥ ഖോ സിഖാമോഗ്ഗല്ലാനോ ബ്രാഹ്മണോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവതാ സദ്ധിം സമ്മോദി. സമ്മോദനീയം കഥം സാരണീയം വീതിസാരേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ സിഖാമോഗ്ഗല്ലാനോ ബ്രാഹ്മണോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

‘‘പുരിമാനി, ഭോ ഗോതമ, ദിവസാനി പുരിമതരാനി സോണകായനോ മാണവോ യേനാഹം തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ മം ഏതദവോച - ‘സമണോ ഗോതമോ സബ്ബകമ്മാനം അകിരിയം പഞ്ഞപേതി, സബ്ബകമ്മാനം ഖോ പന അകിരിയം പഞ്ഞപേന്തോ ഉച്ഛേദം ആഹ ലോകസ്സ - കമ്മസച്ചായം [കമ്മസച്ചായീ (ക॰)], ഭോ, ലോകോ കമ്മസമാരമ്ഭട്ഠായീ’’’തി.

‘‘ദസ്സനമ്പി ഖോ അഹം, ബ്രാഹ്മണ, സോണകായനസ്സ മാണവസ്സ നാഭിജാനാമി; കുതോ പനേവരൂപോ കഥാസല്ലാപോ! ചത്താരിമാനി, ബ്രാഹ്മണ, കമ്മാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനി. കതമാനി ചത്താരി? അത്ഥി, ബ്രാഹ്മണ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം; അത്ഥി, ബ്രാഹ്മണ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം; അത്ഥി, ബ്രാഹ്മണ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം; അത്ഥി , ബ്രാഹ്മണ, കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി.

‘‘കതമഞ്ച, ബ്രാഹ്മണ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം? ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ സബ്യാബജ്ഝം കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, സബ്യാബജ്ഝം വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, സബ്യാബജ്ഝം മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി. സോ സബ്യാബജ്ഝം കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, സബ്യാബജ്ഝം വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, സബ്യാബജ്ഝം മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ സബ്യാബജ്ഝം ലോകം ഉപപജ്ജതി. തമേനം സബ്യാബജ്ഝം ലോകം ഉപപന്നം സമാനം സബ്യാബജ്ഝാ ഫസ്സാ ഫുസന്തി. സോ സബ്യാബജ്ഝേഹി ഫസ്സേഹി ഫുട്ഠോ സമാനോ സബ്യാബജ്ഝം വേദനം വേദിയതി ഏകന്തദുക്ഖം, സേയ്യഥാപി സത്താ നേരയികാ. ഇദം വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം.

‘‘കതമഞ്ച , ബ്രാഹ്മണ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം? ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ അബ്യാബജ്ഝം കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, അബ്യാബജ്ഝം വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, അബ്യാബജ്ഝം മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി. സോ അബ്യാബജ്ഝം കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, അബ്യാബജ്ഝം വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ , അബ്യാബജ്ഝം മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ അബ്യാബജ്ഝം ലോകം ഉപപജ്ജതി. തമേനം അബ്യാബജ്ഝം ലോകം ഉപപന്നം സമാനം അബ്യാബജ്ഝാ ഫസ്സാ ഫുസന്തി. സോ അബ്യാബജ്ഝേഹി ഫസ്സേഹി ഫുട്ഠോ സമാനോ അബ്യാബജ്ഝം വേദനം വേദിയതി ഏകന്തസുഖം, സേയ്യഥാപി ദേവാ സുഭകിണ്ഹാ. ഇദം വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം.

‘‘കതമഞ്ച, ബ്രാഹ്മണ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം? ഇധ, ബ്രാഹ്മണ, ഏകച്ചോ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി, സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി. സോ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി വചീസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ, സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി മനോസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരിത്വാ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി ലോകം ഉപപജ്ജതി. തമേനം സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി ലോകം ഉപപന്നം സമാനം സബ്യാബജ്ഝാപി അബ്യാബജ്ഝാപി ഫസ്സാ ഫുസന്തി. സോ സബ്യാബജ്ഝേഹിപി അബ്യാബജ്ഝേഹിപി ഫസ്സേഹി ഫുട്ഠോ സമാനോ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി വേദനം വേദിയതി വോകിണ്ണസുഖദുക്ഖം, സേയ്യഥാപി മനുസ്സാ ഏകച്ചേ ച ദേവാ ഏകച്ചേ ച വിനിപാതികാ. ഇദം വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം.

‘‘കതമഞ്ച, ബ്രാഹ്മണ, കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി? തത്ര, ബ്രാഹ്മണ, യമിദം കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം തസ്സ പഹാനായ യാ ചേതനാ, യമിദം കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം തസ്സ പഹാനായ യാ ചേതനാ, യമിദം കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം തസ്സ പഹാനായ യാ ചേതനാ - ഇദം വുച്ചതി, ബ്രാഹ്മണ, കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി. ഇമാനി ഖോ, ബ്രാഹ്മണ, ചത്താരി കമ്മാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനീ’’തി. തതിയം.

൪. പഠമസിക്ഖാപദസുത്തം

൨൩൪. "ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനി. കതമാനി ചത്താരി? അത്ഥി , ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം ; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി. കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതീ ഹോതി, അദിന്നാദായീ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഹോതി, മുസാവാദീ ഹോതി, സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠായീ ഹോതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, സുരാമേരയമജ്ജപമാദട്ഠാനാ പടിവിരതോ ഹോതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി…പേ॰… ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി? തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യമിദം കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം…പേ॰… ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി കമ്മാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനീ"തി. ചതുത്ഥം.

൫. ദുതിയസിക്ഖാപദസുത്തം

൨൩൫. "ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനി. കതമാനി ചത്താരി? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി.

"കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചേന മാതാ [ഏകച്ചോ മാതരം (ക॰)] ജീവിതാ വോരോപിതാ ഹോതി, പിതാ [പിതരം (ക॰)] ജീവിതാ വോരോപിതോ [വോരോപിതാ (ക॰)] ഹോതി, അരഹം [അരഹന്തം (ക॰)] ജീവിതാ വോരോപിതോ [വോരോപിതാ (ക॰)] ഹോതി , തഥാഗതസ്സ ദുട്ഠേന ചിത്തേന ലോഹിതം ഉപ്പാദിതം [ഉപ്പാദിതാ (ക॰)]

ഹോതി, സങ്ഘോ ഭിന്നോ ഹോതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി, അനഭിജ്ഝാലു ഹോതി, അബ്യാപന്നചിത്തോ ഹോതി, സമ്മാദിട്ഠി [സമ്മാദിട്ഠികോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰)] ഹോതി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി…പേ॰… ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി? തത്ര, ഭിക്ഖവേ, യമിദം കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം…പേ॰… ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി കമ്മാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനീ”തി. പഞ്ചമം.

൬. അരിയമഗ്ഗസുത്തം

൨൩൭. “ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനി. കതമാനി ചത്താരി? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സബ്യാബജ്ഝം കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി…പേ॰… ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം.

“കതമഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അബ്യാബജ്ഝം കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി…പേ॰… ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം.

“കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി…പേ॰… ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം.

‘‘കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി? സമ്മാദിട്ഠി...പേ॰... സമ്മാസമാധി. ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി കമ്മാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനീ’’തി. ഛട്ഠം.

൭. ബോജ്ഝങ്ഗസുത്തം

൨൩൭. ‘‘ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മാനി...പേ॰... കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം...പേ॰... ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സബ്യാബജ്ഝം കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി...പേ॰... ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹം കണ്ഹവിപാകം.

‘‘കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അബ്യാബജ്ഝം കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി...പേ॰... ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം സുക്കം സുക്കവിപാകം.

‘‘കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ സബ്യാബജ്ഝമ്പി അബ്യാബജ്ഝമ്പി കായസങ്ഖാരം അഭിസങ്ഖരോതി...പേ॰... ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം കണ്ഹസുക്കം കണ്ഹസുക്കവിപാകം.

‘‘കതമഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി? സതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, ധമ്മവിചയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, വീരിയസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, പീതിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, പസ്സദ്ധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, സമാധിസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ, ഉപേക്ഖാസമ്ബോജ്ഝങ്ഗോ - ഇദം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കമ്മം അകണ്ഹഅസുക്കം അകണ്ഹഅസുക്കവിപാകം കമ്മക്ഖയായ സംവത്തതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി കമ്മാനി മയാ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ പവേദിതാനീ’’തി. സത്തമം.

൮. സാവജ്ജസുത്തം

൨൩൮. ‘‘ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി ചതൂഹി? സാവജ്ജേന കായകമ്മേന, സാവജ്ജേന വചീകമ്മേന, സാവജ്ജേന മനോകമ്മേന, സാവജ്ജായ ദിട്ഠിയാ - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

‘‘ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. കതമേഹി ചതൂഹി? അനവജ്ജേന കായകമ്മേന, അനവജ്ജേന വചീകമ്മേന, അനവജ്ജേന മനോകമ്മേന, അനവജ്ജായ ദിട്ഠിയാ - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ’’തി. അട്ഠമം.

൯. അബ്യാബജ്ഝസുത്തം

൨൪൦. "ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി ചതൂഹി? സബ്യാബജ്ഝേന കായകമ്മേന, സബ്യാബജ്ഝേന വചീകമ്മേന, സബ്യാബജ്ഝേന മനോകമ്മേന, സബ്യാബജ്ഝായ ദിട്ഠിയാ - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

"ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. കതമേഹി ചതൂഹി? അബ്യാബജ്ഝേന കായകമ്മേന, അബ്യാബജ്ഝേന വചീകമ്മേന, അബ്യാബജ്ഝേന മനോകമ്മേന, അബ്യാബജ്ഝായ ദിട്ഠിയാ - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ"തി. നവമം.

൧൦. സമണസുത്തം

൨൪൧. "'ഇധേവ, ഭിക്ഖവേ, (പഠമോ) സമണോ, ഇധ ദുതിയോ സമണോ, ഇധ തതിയോ സമണോ, ഇധ ചതുത്ഥോ സമണോ; സുഞ്ഞാ പരപ്പവാദാ സമണേഹി അഞ്ഞേഹീ'തി [സമണേഹി അഞ്ഞേതി (സീ॰ പീ॰ ക॰) ഏത്ഥ അഞ്ഞേഹീതി സകായ പടിഞ്ഞായ സച്ചാഭിഞ്ഞേഹീതി അത്ഥോ വേദിതബ്ബോ. ദീ॰ നി॰ ൨.൨൧൪; മ॰ നി॰ ൧.൧൩൯] - ഏവമേതം, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ സീഹനാദം നദഥ.

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, പഠമോ സമണോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ സോതാപന്നോ ഹോതി അവിനിപാതധമ്മോ നിയതോ സമ്ബോധിപരായണോ. അയം, ഭിക്ഖവേ, പഠമോ സമണോ.

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയോ സമണോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു തിണ്ണം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ രാഗദോസമോഹാനം തനുത്താ സകദാഗാമീ ഹോതി, സകിദേവ ഇമം ലോകം ആഗന്ത്വാ ദുക്ഖസ്സന്തം കരോതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, ദുതിയോ സമണോ.

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, തതിയോ സമണോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു പഞ്ചന്നം ഓരമ്ഭാഗിയാനം സംയോജനാനം പരിക്ഖയാ ഓപപാതികോ ഹോതി തത്ഥ പരിനിബ്ബായീ അനാവത്തിധമ്മോ തസ്മാ ലോകാ. അയം, ഭിക്ഖവേ, തതിയോ സമണോ.

"കതമോ ച, ഭിക്ഖവേ, ചതുത്ഥോ സമണോ? ഇധ , ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ അനാസവം ചേതോവിമുത്തിം പഞ്ഞാവിമുത്തിം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം, ഭിക്ഖവേ, ചതുത്ഥോ സമണോ.

"'ഇധേവ, ഭിക്ഖവേ, പഠമോ സമണോ, ഇധ ദുതിയോ സമണോ, ഇധ തതിയോ സമണോ, ഇധ ചതുത്ഥോ സമണോ; സുഞ്ഞാ പരപ്പവാദാ സമണേഭി അഞ്ഞേഹീ'തി - ഏവമേതം, ഭിക്ഖവേ, സമ്മാ സീഹനാദം നദഥാ"തി. ദസമം.

൧൧. സപ്പുരിസാനിസംസസുത്തം

൨൪൨. ‘‘സപ്പുരിസം , ഭിക്ഖവേ, നിസ്സായ ചത്താരോ ആനിസംസാ പാടികങ്ഖാ. കതമേ ചത്താരോ? അരിയേന സീലേന വഡ്ഢതി, അരിയേന സമാധിനാ വഡ്ഢതി, അരിയായ പഞ്ഞായ വഡ്ഢതി, അരിയായ വിമുത്തിയാ വഡ്ഢതി - സപ്പുരിസം, ഭിക്ഖവേ, നിസ്സായ ഇമേ ചത്താരോ ആനിസംസാ പാടികങ്ഖാ’’തി. ഏകാദസമം.

കമ്മവഗ്ഗോ ചതുത്ഥോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

സംഖിത്ത വിത്ഥാര സോണകായന,
സിക്ഖാപദം അരിയമഗ്ഗോ ബോജ്ഝങ്ഗം;
സാവജ്ജഞ്ചേവ അബ്യാബജ്ഝം,
സമണോ ച സപ്പുരിസാനിസംസോതി.

(൨൫) ൫. ആപത്തിഭയവഗ്ഗോ

൧. സങ്ഘഭേദകസുത്തം

൨൪൩. ഏകം സമയം ഭഗവാ കോസമ്ബിയം വിഹരതി ഘോസിതാരാമേ. അഥ ഖോ ആയസ്മാ ആനന്ദോ യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നം ഖോ ആയസ്മന്തം ആനന്ദം ഭഗവാ ഏതദവോച - ''അപി നു തം, ആനന്ദ, അധികരണം വൂപസന്ത''ന്തി? ''കുതോ തം, ഭന്തേ, അധികരണം വൂപസമിസ്സതി [വൂപസമ്മിസ്സതി (?)]! ആയസ്മതോ , ഭന്തേ, അനുരുദ്ധസ്സ ബാഹിയോ നാമ സദ്ധിവിഹാരികോ കേവലകപ്പം സങ്ഘഭേദായ ഠിതോ. തത്രായസ്മാ അനുരുദ്ധോ ന ഏകവാചികമ്പി ഭണിതബ്ബം മഞ്ഞതീ''തി.

''കദാ പനാനന്ദ, അനുരുദ്ധോ സങ്ഘമജ്ഝേ അധികരണേസു [അധികരണേസു തേസു (ക॰)] വോയുഞ്ജതി! നനു, ആനന്ദ, യാനി കാനിചി അധികരണാനി ഉപ്പജ്ജന്തി, സബ്ബാനി താനി തുമ്ഹേ ചേവ വൂപസമേഥ സാരിപുത്തമോഗ്ഗല്ലാനാ ച.

''ചത്താരോമേ, ആനന്ദ, അത്ഥവസേ സമ്പസ്സമാനോ പാപഭിക്ഖു സങ്ഘഭേദേന നന്ദതി. കതമേ ചത്താരോ? ഇധാനന്ദ, പാപഭിക്ഖു ദുസ്സീലോ ഹോതി പാപധമ്മോ അസുചി സങ്കസ്സരസമാചാരോ പടിച്ഛന്നകമ്മന്തോ അസ്സമണോ സമണപടിഞ്ഞോ അബ്രഹ്മചാരീ ബ്രഹ്മചാരിപടിഞ്ഞോ അന്തോപൂതി അവസ്സുതോ കസമ്ബുജാതോ. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'സചേ ഖോ മം ഭിക്ഖൂ ജാനിസ്സന്തി - ദുസ്സീലോ പാപധമ്മോ അസുചി സങ്കസ്സരസമാചാരോ പടിച്ഛന്നകമ്മന്തോ അസ്സമണോ സമണപടിഞ്ഞോ അബ്രഹ്മചാരീ ബ്രഹ്മചാരിപടിഞ്ഞോ അന്തോപൂതി അവസ്സുതോ കസമ്ബുജാതോതി, സമഗ്ഗാ മം സന്താ നാസേസ്സന്തി; വഗ്ഗാ പന മം ന നാസേസ്സന്തീ'തി. ഇദം, ആനന്ദ, പഠമം അത്ഥവസം സമ്പസ്സമാനോ പാപഭിക്ഖു സങ്ഘഭേദേന നന്ദതി.

''പുന ചപരം, ആനന്ദ, പാപഭിക്ഖു മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി, അന്തഗ്ഗാഹികായ ദിട്ഠിയാ സമന്നാഗതോ. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'സചേ ഖോ മം ഭിക്ഖൂ ജാനിസ്സന്തി - മിച്ഛാദിട്ഠികോ അന്തഗ്ഗാഹികായ ദിട്ഠിയാ സമന്നാഗതോതി, സമഗ്ഗാ മം സന്താ നാസേസ്സന്തി; വഗ്ഗാ പന മം ന നാസേസ്സന്തീ'തി. ഇദം, ആനന്ദ, ദുതിയം അത്ഥവസം സമ്പസ്സമാനോ പാപഭിക്ഖു സങ്ഘഭേദേന നന്ദതി.

''പുന ചപരം, ആനന്ദ, പാപഭിക്ഖു മിച്ഛാആജീവോ ഹോതി, മിച്ഛാആജീവേന ജീവികം [ജീവിതം (സ്യാ॰ കം॰ പീ॰ ക॰)] കപ്പേതി. തസ്സ ഏവം ഹോതി - 'സചേ ഖോ മം ഭിക്ഖൂ ജാനിസ്സന്തി - മിച്ഛാആജീവോ മിച്ഛാആജീവേന ജീവികം കപ്പേതീതി, സമഗ്ഗാ മം സന്താ നാസേസ്സന്തി; വഗ്ഗാ പന മം ന നാസേസ്സന്തീ'തി. ഇദം, ആനന്ദ, തതിയം അത്ഥവസം സമ്പസ്സമാനോ പാപഭിക്ഖു സങ്ഘഭേദേന നന്ദതി.

“പുന ചപരം, ആനന്ദ, പാപഭിക്ഖു ലാഭകാമോ ഹോതി സക്കാരകാമോ അനവഞ്ഞത്തികാമോ. തസ്സ ഏവം ഹോതി - ‘സചേ ഖോ മം ഭിക്ഖൂ ജാനിസ്സന്തി - ലാഭകാമോ സക്കാരകാമോ അനവഞ്ഞത്തികാമോതി, സമഗ്ഗാ മം സന്താ ന സക്കരിസ്സന്തി ന ഗരും കരിസ്സന്തി ന മാനേസ്സന്തി ന പൂജേസ്സന്തി; വഗ്ഗാ പന മം സക്കരിസ്സന്തി ഗരും കരിസ്സന്തി മാനേസ്സന്തി പൂജേസ്സന്തീ’തി. ഇദം, ആനന്ദ, ചതുത്ഥം അത്ഥവസം സമ്പസ്സമാനോ പാപഭിക്ഖു സങ്ഘഭേദേന നന്ദതി. ഇമേ ഖോ, ആനന്ദ, ചത്താരോ അത്ഥവസേ സമ്പസ്സമാനോ പാപഭിക്ഖു സങ്ഘഭേദേന നന്ദതീ”തി. പഠമം.

൨. ആപത്തിഭയസുത്തം

൨൪൨. “ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ആപത്തിഭയാനി. കതമാനി ചത്താരി? സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, ചോരം ആഗുചാരിം ഗഹേത്വാ രഞ്ഞോ ദസ്സേയ്യും - ‘അയം തേ, ദേവ, ചോരോ ആഗുചാരീ. ഇമസ്സ ദേവോ ദണ്ഡം പണേതൂ’തി. തമേനം രാജാ ഏവം വദേയ്യ - ‘ഗച്ഛഥ , ഭോ, ഇമം പുരിസം ദള്ഹായ രജ്ജുയാ പച്ഛാബാഹം ഗാള്ഹബന്ധനം ബന്ധിത്വാ ഖുരമുണ്ഡം കരിത്വാ ഖരസ്സരേന പണവേന രഥികായ രഥികം സിങ്ഘാടകേന സിങ്ഘാടകം പരിനേത്വാ ദക്ഖിണേന ദ്വാരേന നിക്ഖാമേത്വാ ദക്ഖിണതോ നഗരസ്സ സീസം ഛിന്ദഥാ’തി. തമേനം രഞ്ഞോ പുരിസാ ദള്ഹായ രജ്ജുയാ പച്ഛാബാഹം ഗാള്ഹബന്ധനം ബന്ധിത്വാ ഖുരമുണ്ഡം കരിത്വാ ഖരസ്സരേന പണവേന രഥികായ രഥികം സിങ്ഘാടകേന സിങ്ഘാടകം പരിനേത്വാ ദക്ഖിണേന ദ്വാരേന നിക്ഖാമേത്വാ ദക്ഖിണതോ നഗരസ്സ സീസം ഛിന്ദേയ്യും. തത്രഞ്ഞതരസ്സ ഥലട്ഠസ്സ പുരിസസ്സ ഏവമസ്സ - ‘പാപകം വത, ഭോ, അയം പുരിസോ കമ്മം അകാസി ഗാരയ്ഹം സീസച്ഛേജ്ജം. യത്ര ഹി നാമ രഞ്ഞോ പുരിസാ ദള്ഹായ രജ്ജുയാ പച്ഛാബാഹം ഗാള്ഹബന്ധനം ബന്ധിത്വാ ഖുരമുണ്ഡം കരിത്വാ ഖരസ്സരേന പണവേന രഥികായ രഥികം സിങ്ഘാടകേന സിങ്ഘാടകം പരിനേത്വാ ദക്ഖിണേന ദ്വാരേന നിക്ഖാമേത്വാ ദക്ഖിണതോ നഗരസ്സ സീസം ഛിന്ദിസ്സന്തി ! സോ വതസ്സാഹം [സോ വതസ്സായം (സീ॰)] ഏവരൂപം പാപകമ്മം [പാപം കമ്മം (സീ॰ പീ॰)] ന കരേയ്യം [ന കരേയ്യ (സീ॰) ദീ॰ നി॰ ൧.൧൬൮ പാളിയാ തദട്ഠകഥായ ച സംസന്ദേതബ്ബം] ഗാരയ്ഹം സീസച്ഛേജ്ജ’ന്തി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യസ്സ കസ്സചി ഭിക്ഖുസ്സ വാ ഭിക്ഖുനിയാ വാ ഏവം തിബ്ബാ ഭയസഞ്ഞാ പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോതി പാരാജികേസു ധമ്മേസു. തസ്സേതം പാടികങ്ഖം - അനാപന്നോ വാ പാരാജികം ധമ്മം ന ആപജ്ജിസ്സതി, ആപന്നോ വാ പാരാജികം ധമ്മം യഥാധമ്മം പടികരിസ്സതി.

“സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ കാളവത്ഥം [കാളകം വത്ഥം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] പരിധായ കേസേ പകിരിത്വാ മുസലം ഖന്ധേ ആരോപേത്വാ മഹാജനകായം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വദേയ്യ - ‘അഹം, ഭന്തേ, പാപകമ്മം അകാസിം ഗാരയ്ഹം മോസല്ലം, യേന മേ ആയസ്മന്തോ അത്തമനാ ഹോന്തി തം കരോമീ’തി. തത്രഞ്ഞതരസ്സ ഥലട്ഠസ്സ പുരിസസ്സ ഏവമസ്സ - ‘പാപകം വത, ഭോ, അയം പുരിസോ കമ്മം അകാസി ഗാരയ്ഹം മോസല്ലം. യത്ര ഹി നാമ കാളവത്ഥം പരിധായ കേസേ പകിരിത്വാ മുസലം ഖന്ധേ ആരോപേത്വാ മഹാജനകായം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വക്ഖതി - ‘അഹം, ഭന്തേ, പാപകമ്മം അകാസിം ഗാരയ്ഹം മോസല്ലം, യേന മേ ആയസ്മന്തോ അത്തമനാ ഹോന്തി

തം കരോമീതി. സോ വതസ്സാഹം ഏവരൂപം പാപകമ്മം ന കരേയ്യം ഗാരയ്ഹം മോസല്ല’ന്തി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യസ്സ കസ്സചി ഭിക്ഖുസ്സ വാ ഭിക്ഖുനിയാ വാ ഏവം തിബ്ബാ ഭയസഞ്ഞാ പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോതി സങ്ഘാദിസേസേസു ധമ്മേസു, തസ്സേതം പാടികങ്ഖം - അനാപന്നോ വാ സങ്ഘാദിസേസം ധമ്മം ന ആപജ്ജിസ്സതി, ആപന്നോ വാ സങ്ഘാദിസേസം ധമ്മം യഥാധമ്മം പടികരിസ്സതി.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ കാളവത്ഥം പരിധായ കേസേ പകിരിത്വാ ഭസ്മപുടം [അസ്സപുടം (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] ഖന്ധേ ആരോപേത്വാ മഹാജനകായം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വദേയ്യ - ‘അഹം, ഭന്തേ, പാപകമ്മം അകാസിം ഗാരയ്ഹം ഭസ്മപുടം. യേന മേ ആയസ്മന്തോ അത്തമനാ ഹോന്തി തം കരോമീ’തി. തത്രഞ്ഞതരസ്സ ഥലട്ഠസ്സ പുരിസസ്സ ഏവമസ്സ - ‘പാപകം വത, ഭോ, അയം പുരിസോ കമ്മം അകാസി ഗാരയ്ഹം ഭസ്മപുടം. യത്ര ഹി നാമ കാളവത്ഥം പരിധായ കേസേ പകിരിത്വാ ഭസ്മപുടം ഖന്ധേ ആരോപേത്വാ മഹാജനകായം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വക്ഖതി - അഹം, ഭന്തേ, പാപകമ്മം അകാസിം ഗാരയ്ഹം ഭസ്മപുടം; യേന മേ ആയസ്മന്തോ അത്തമനാ ഹോന്തി തം കരോമീതി. സോ വതസ്സാഹം ഏവരൂപം പാപകമ്മം ന കരേയ്യം ഗാരയ്ഹം ഭസ്മപുട’ന്തി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യസ്സ കസ്സചി ഭിക്ഖുസ്സ വാ ഭിക്ഖുനിയാ വാ ഏവം തിബ്ബാ ഭയസഞ്ഞാ പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോതി പാചിത്തിയേസു ധമ്മേസു , തസ്സേതം പാടികങ്ഖം - അനാപന്നോ വാ പാചിത്തിയം ധമ്മം ന ആപജ്ജിസ്സതി, ആപന്നോ വാ പാചിത്തിയം ധമ്മം യഥാധമ്മം പടികരിസ്സതി.

‘‘സേയ്യഥാപി, ഭിക്ഖവേ, പുരിസോ കാളവത്ഥം പരിധായ കേസേ പകിരിത്വാ മഹാജനകായം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വദേയ്യ - ‘അഹം, ഭന്തേ, പാപകമ്മം അകാസിം ഗാരയ്ഹം ഉപവജ്ജം. യേന മേ ആയസ്മന്തോ അത്തമനാ ഹോന്തി തം കരോമീ’തി. തത്രഞ്ഞതരസ്സ ഥലട്ഠസ്സ പുരിസസ്സ ഏവമസ്സ - ‘പാപകം വത, ഭോ, അയം പുരിസോ കമ്മം അകാസി ഗാരയ്ഹം ഉപവജ്ജം. യത്ര ഹി നാമ കാളവത്ഥം പരിധായ കേസേ പകിരിത്വാ മഹാജനകായം ഉപസങ്കമിത്വാ ഏവം വക്ഖതി - അഹം, ഭന്തേ, പാപകമ്മം അകാസിം ഗാരയ്ഹം ഉപവജ്ജം; യേന മേ ആയസ്മന്തോ അത്തമനാ ഹോന്തി തം കരോമീതി. സോ വതസ്സാഹം ഏവരൂപം പാപകമ്മം ന കരേയ്യം ഗാരയ്ഹം ഉപവജ്ജ’ന്തി. ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, യസ്സ കസ്സചി ഭിക്ഖുസ്സ വാ ഭിക്ഖുനിയാ വാ ഏവം തിബ്ബാ ഭയസഞ്ഞാ പച്ചുപട്ഠിതാ ഹോതി പാടിദേസനീയേസു ധമ്മേസു, തസ്സേതം പാടികങ്ഖം - അനാപന്നോ വാ പാടിദേസനീയം ധമ്മം ന ആപജ്ജിസ്സതി, ആപന്നോ വാ പാടിദേസനീയം ധമ്മം യഥാധമ്മം പടികരിസ്സതി. ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ആപത്തിഭയാനീ’’തി. ദുതിയം.

൩. സിക്ഖാനിസംസസുത്തം

൨൪൩. ‘‘സിക്ഖാനിസംസമിദം, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതി പഞ്ഞുത്തരം വിമുത്തിസാരം സതാധിപതേയ്യം. കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖാനിസംസം ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, മയാ സാവകാനം ആഭിസമാചാരികാ സിക്ഖാ പഞ്ഞത്താ അപ്പസന്നാനം പസാദായ പസന്നാനം ഭിയ്യോഭാവായ. യഥാ യഥാ, ഭിക്ഖവേ, മയാ സാവകാനം ആഭിസമാചാരികാ

സിക്ഖാ പഞ്ഞത്താ അപ്പസന്നാനം പസാദായ പസന്നാനം ഭിയ്യോഭാവായ തഥാ തഥാ സോ തസ്സാ സിക്ഖായ അഖണ്ഡകാരീ ഹോതി അച്ഛിദ്ദകാരീ അസബലകാരീ അകമ്മാസകാരീ, സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു.

''പുന ചപരം, ഭിക്ഖവേ, മയാ സാവകാനം ആദിബ്രഹ്മചരിയികാ സിക്ഖാ പഞ്ഞത്താ സബ്ബസോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായ. യഥാ യഥാ, ഭിക്ഖവേ, മയാ സാവകാനം ആദിബ്രഹ്മചരിയികാ സിക്ഖാ പഞ്ഞത്താ സബ്ബസോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായ തഥാ തഥാ സോ തസ്സാ സിക്ഖായ അഖണ്ഡകാരീ ഹോതി അച്ഛിദ്ദകാരീ അസബലകാരീ അകമ്മാസകാരീ, സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സിക്ഖാനിസംസം ഹോതി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഞുത്തരം ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, മയാ സാവകാനം ധമ്മാ ദേസിതാ സബ്ബസോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായ. യഥാ യഥാ, ഭിക്ഖവേ, മയാ സാവകാനം ധമ്മാ ദേസിതാ സബ്ബസോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായ തഥാ തഥാസ്സ തേ ധമ്മാ പഞ്ഞായ സമവേക്ഖിതാ ഹോന്തി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, പഞ്ഞുത്തരം ഹോതി.

''കഥഞ്ച , ഭിക്ഖവേ, വിമുത്തിസാരം ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, മയാ സാവകാനം ധമ്മാ ദേസിതാ സബ്ബസോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായ. യഥാ യഥാ, ഭിക്ഖവേ, മയാ സാവകാനം ധമ്മാ ദേസിതാ സബ്ബസോ സമ്മാ ദുക്ഖക്ഖയായ തഥാ തഥാസ്സ തേ ധമ്മാ വിമുത്തിയാ ഫുസിതാ ഹോന്തി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, വിമുത്തിസാരം ഹോതി.

''കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, സതാധിപതേയ്യം ഹോതി? 'ഇതി അപരിപൂരം വാ ആഭിസമാചാരികം സിക്ഖം പരിപൂരേസ്സാമി, പരിപൂരം വാ ആഭിസമാചാരികം സിക്ഖം തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഞായ അനുഗ്ഗഹേസ്സാമീ'തി - അജ്ഝത്തംയേവ സതി സൂപട്ഠിതാ ഹോതി. 'ഇതി അപരിപൂരം വാ ആദിബ്രഹ്മചരിയികം സിക്ഖം പരിപൂരേസ്സാമി, പരിപൂരം വാ ആദിബ്രഹ്മചരിയികം സിക്ഖം തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഞായ അനുഗ്ഗഹേസ്സാമീ'തി - അജ്ഝത്തംയേവ സതി സൂപട്ഠിതാ ഹോതി. 'ഇതി അസമവേക്ഖിതം വാ ധമ്മം പഞ്ഞായ സമവേക്ഖിസ്സാമി, സമവേക്ഖിതം വാ ധമ്മം തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഞായ അനുഗ്ഗഹേസ്സാമീ'തി - അജ്ഝത്തംയേവ സതി സൂപട്ഠിതാ ഹോതി. 'ഇതി അഫുസിതം വാ ധമ്മം വിമുത്തിയാ ഫുസിസ്സാമി, ഫുസിതം വാ ധമ്മം തത്ഥ തത്ഥ പഞ്ഞായ അനുഗ്ഗഹേസ്സാമീ'തി - അജ്ഝത്തംയേവ സതി സൂപട്ഠിതാ ഹോതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, സതാധിപതേയ്യം ഹോതി. 'സിക്ഖാനിസംസമിദം, ഭിക്ഖവേ, ബ്രഹ്മചരിയം വുസ്സതി പഞ്ഞുത്തരം വിമുത്തിസാരം സതാധിപതേയ്യ'ന്തി, ഇതി യം തം വുത്തം ഇദമേതം പടിച്ച വുത്ത''ന്തി. തതിയം.

ർ. സേയ്യാസുത്തം

ൾന്ന. ''ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, സേയ്യാ. കതമാ ചതസ്സോ? പേതസേയ്യാ, കാമഭോഗിസേയ്യാ , സീഹസേയ്യാ, തഥാഗതസേയ്യാ. കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, പേതസേയ്യാ? യേഭുയ്യേന, ഭിക്ഖവേ, പേതാ ഉത്താനാ സേന്തി; അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, പേതസേയ്യാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, കാമഭോഗിസേയ്യാ? യേഭുയ്യേന, ഭിക്ഖവേ, കാമഭോഗീ വാമേന പസ്സേന സേന്തി; അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, കാമഭോഗിസേയ്യാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, സീഹസേയ്യാ? സീഹോ , ഭിക്ഖവേ, മിഗരാജാ ദക്ഖിണേന പസ്സേന സേയ്യം കപ്പേതി, പാദേ പാദം അച്ചാധായ, അന്തരസത്ഥിമ്ഹി നങ്ഗുട്ഠം അനുപക്ഖിപിത്വാ. സോ പടിബുജ്ഝിത്വാ പുരിമം കായം അബ്ഭുന്നാമേത്വാ പച്ഛിമം കായം അനുവിലോകേതി. സചേ, ഭിക്ഖവേ, സീഹോ മിഗരാജാ കിഞ്ചി പസ്സതി കായസ്സ വിക്ഖിത്തം വാ വിസടം വാ, തേന, ഭിക്ഖവേ, സീഹോ മിഗരാജാ അനത്തമനോ ഹോതി. സചേ പന, ഭിക്ഖവേ, സീഹോ മിഗരാജാ ന കിഞ്ചി പസ്സതി കായസ്സ വിക്ഖിത്തം വാ വിസടം വാ, തേന , ഭിക്ഖവേ, സീഹോ മിഗരാജാ അത്തമനോ ഹോതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, സീഹസേയ്യാ.

“കതമാ ച, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസേയ്യാ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതോ വിവിച്ചേവ കാമേഹി...പേ॰... ചതുത്ഥം ഝാനം ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. അയം വുച്ചതി, ഭിക്ഖവേ, തഥാഗതസേയ്യാ. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ സേയ്യാ”തി. ചതുത്ഥം.

൫. ഥൂപാരഹസുത്തം

൨൪൫. “ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, ഥൂപാരഹാ. കതമേ ചത്താരോ? തഥാഗതോ അരഹം സമ്മാസമ്ബുദ്ധോ ഥൂപാരഹോ, പച്ചേകബുദ്ധോ ഥൂപാരഹോ, തഥാഗതസാവകോ ഥൂപാരഹോ, രാജാ ചക്കവത്തി ഥൂപാരഹോ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ഥൂപാരഹാ”തി. പഞ്ചമം.

൬. പഞ്ഞാവുദ്ധിസുത്തം

൨൪൬. “ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ പഞ്ഞാവുദ്ധിയാ സംവത്തന്തി. കതമേ ചത്താരോ? സപ്പുരിസസംസേവോ, സദ്ധമ്മസവനം, യോനിസോമനസികാരോ, ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപത്തി - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ധമ്മാ പഞ്ഞാവുദ്ധിയാ സംവത്തന്തീ”തി. ഛട്ഠം.

൭. ബഹുകാരസുത്തം

൨൪൭. “ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ മനുസ്സഭൂതസ്സ ബഹുകാരാ ഹോന്തി. കതമേ ചത്താരോ? സപ്പുരിസസംസേവോ, സദ്ധമ്മസവനം, യോനിസോമനസികാരോ, ധമ്മാനുധമ്മപ്പടിപത്തി - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ധമ്മാ മനുസ്സഭൂതസ്സ ബഹുകാരാ ഹോന്തീ”തി. സത്തമം.

൮. പഠമവോഹാരസുത്തം

൨൫൦. “ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, അനരിയവോഹാരാ. കതമേ ചത്താരോ? അദിട്ഠേ ദിട്ഠവാദിതാ, അസുതേ സുതവാദിതാ, അമുതേ മുതവാദിതാ, അവിഞ്ഞാതേ വിഞ്ഞാതവാദിതാ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ അനരിയവോഹാരാ”തി. അട്ഠമം.

൯. ദുതിയവോഹാരസുത്തം

൨൫൧. ‘‘ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, അരിയവോഹാരാ. കതമേ ചത്താരോ? അദിട്ഠേ അദിട്ഠവാദിതാ, അസുതേ അസുതവാദിതാ, അമുതേ അമുതവാദിതാ, അവിഞ്ഞാതേ അവിഞ്ഞാതവാദിതാ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ അരിയവോഹാരാ’’തി. നവമം.

൧൦. തതിയവോഹാരസുത്തം

൨൫൨. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, അനരിയവോഹാരാ. കതമേ ചത്താരോ? ദിട്ഠേ അദിട്ഠവാദിതാ, സുതേ അസുതവാദിതാ, മുതേ അമുതവാദിതാ, വിഞ്ഞാതേ അവിഞ്ഞാതവാദിതാ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ അനരിയവോഹാരാ’’തി. ദസമം.

൧൧. ചതുത്ഥവോഹാരസുത്തം

൨൫൩. ‘‘ചത്താരോമേ, ഭിക്ഖവേ, അരിയവോഹാരാ. കതമേ ചത്താരോ? ദിട്ഠേ ദിട്ഠവാദിതാ, സുതേ സുതവാദിതാ, മുതേ മുതവാദിതാ, വിഞ്ഞാതേ വിഞ്ഞാതവാദിതാ - ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ അരിയവോഹാരാ’’തി. ഏകാദസമം.

ആപത്തിഭയവഗ്ഗോ പഞ്ചമോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

ഭേദആപത്തി സിക്ഖാ ച, സേയ്യാ ഥൂപാരഹേന ച;
പഞ്ഞാവുദ്ധി ബഹുകാരാ, വോഹാരാ ചതുരോ ഠിതാതി.

പഞ്ചമപണ്ണാസകം സമത്തം.

(൨൬) ൬. അഭിഞ്ഞാവഗ്ഗോ

൧. അഭിഞ്ഞാസുത്തം

൨൫൪. "ചത്താരോമേ , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ. കതമേ ചത്താരോ? അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ പരിഞ്ഞേയ്യാ; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ , ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ പഹാതബ്ബാ; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ ഭാവേതബ്ബാ; അത്ഥി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികാതബ്ബാ.

"കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ പരിഞ്ഞേയ്യാ? പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാ [പഞ്ചുപാദാനക്ഖന്ധാതിസ്സ വചനീയം (ക॰)] - ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ , ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ പരിഞ്ഞേയ്യാ.

"കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ പഹാതബ്ബാ? അവിജ്ജാ ച ഭവതണ്ഹാ ച - ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ പഹാതബ്ബാ.

"കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ ഭാവേതബ്ബാ? സമഥോ ച വിപസ്സനാ ച - ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ ഭാവേതബ്ബാ.

"കതമേ ച, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികാതബ്ബാ? വിജ്ജാ ച വിമുത്തി ച - ഇമേ വുച്ചന്തി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മാ അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികാതബ്ബാ. ഇമേ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരോ ധമ്മാ"തി. പഠമം.

൨. പരിയേസനാസുത്തം

൨൫൫. "ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, അനരിയപരിയേസനാ. കതമാ ചതസ്സോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ജരാധമ്മോ സമാനോ ജരാധമ്മംയേവ പരിയേസതി; അത്തനാ ബ്യാധിധമ്മോ സമാനോ ബ്യാധിധമ്മംയേവ പരിയേസതി; അത്തനാ മരണധമ്മോ സമാനോ മരണധമ്മംയേവ പരിയേസതി; അത്തനാ സംകിലേസധമ്മോ സമാനോ സംകിലേസധമ്മംയേവ പരിയേസതി. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതസ്സോ അനരിയപരിയേസനാ.

"ചതസ്സോ ഇമാ, ഭിക്ഖവേ, അരിയപരിയേസനാ. കതമാ ചതസ്സോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഏകച്ചോ അത്തനാ ജരാധമ്മോ സമാനോ ജരാധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അജരം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസതി; അത്തനാ ബ്യാധിധമ്മോ സമാനോ ബ്യാധിധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അബ്യാധിം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസതി; അത്തനാ മരണധമ്മോ സമാനോ മരണധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അമതം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസതി; അത്തനാ സംകിലേസധമ്മോ സമാനോ സംകിലേസധമ്മേ ആദീനവം വിദിത്വാ അസംകിലിട്ഠം അനുത്തരം യോഗക്ഖേമം നിബ്ബാനം പരിയേസതി. ഇമാ ഖോ, ഭിക്ഖവേ , ചതസ്സോ അരിയപരിയേസനാ"തി. ദുതിയം.

൩. സങ്ഗഹവത്ഥുസുത്തം

൨൫൩. "ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, സങ്ഗഹവത്ഥൂനി. കതമാനി ചത്താരി? ദാനം, പേയ്യവജ്ജം [പിയവാചാ (ക॰) അം॰ നി॰ ൪.൩൨ പസ്സിതബ്ബം], അത്ഥചരിയാ, സമാനത്തതാ - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി സങ്ഗഹവത്ഥൂനീ"തി.

൪. മാലുക്യപുത്തസുത്തം

൨൫൪. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മാലുക്യപുത്തോ [മാലുങ്ക്യപുത്തോ (സീ॰ സ്യാ॰ കം॰ പീ॰)] യേന ഭഗവാ തേനുപസങ്കമി; ഉപസങ്കമിത്വാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ ഏകമന്തം നിസീദി. ഏകമന്തം നിസിന്നോ ഖോ ആയസ്മാ മാലുക്യപുത്തോ ഭഗവന്തം ഏതദവോച -

"സാധു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ സംഖിത്തേന ധമ്മം ദേസേതു, യമഹം ഭഗവതോ ധമ്മം സുത്വാ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരേയ്യ"ന്തി. "ഏത്ഥ ഇദാനി, മാലുക്യപുത്ത, കിം ദഹരേ ഭിക്ഖൂ വക്ഖാമ; യത്ര ഹി നാമ ത്വം ജിണ്ണോ വുദ്ധോ മഹല്ലകോ തഥാഗതസ്സ സംഖിത്തേന ഓവാദം യാചസീ"തി! "ദേസേതു മേ, ഭന്തേ, ഭഗവാ സംഖിത്തേന ധമ്മം; ദേസേതു സുഗതോ സംഖിത്തേന ധമ്മം. അപ്പേവ നാമാഹം ഭഗവതോ ഭാസിതസ്സ അത്ഥം ആജാനേയ്യം; അപ്പേവ നാമാഹം ഭഗവതോ ഭാസിതസ്സ ദായാദോ [ഭഗവതോ സാവകോ (ക॰)] അസ്സ"ന്തി.

"ചത്താരോമേ , മാലുക്യപുത്ത, തണ്ഹുപ്പാദാ യത്ഥ ഭിക്ഖുനോ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി. കതമേ ചത്താരോ? ചീവരഹേതു വാ, മാലുക്യപുത്ത, ഭിക്ഖുനോ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി. പിണ്ഡപാതഹേതു വാ, മാലുക്യപുത്ത, ഭിക്ഖുനോ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി. സേനാസനഹേതു വാ, മാലുക്യപുത്ത, ഭിക്ഖുനോ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി. ഇതിഭവാഭവഹേതു വാ, മാലുക്യപുത്ത, ഭിക്ഖുനോ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി. ഇമേ ഖോ, മാലുക്യപുത്ത, ചത്താരോ തണ്ഹുപ്പാദാ യത്ഥ ഭിക്ഖുനോ തണ്ഹാ ഉപ്പജ്ജമാനാ ഉപ്പജ്ജതി. യതോ ഖോ, മാലുക്യപുത്ത , ഭിക്ഖുനോ തണ്ഹാ പഹീനാ ഹോതി ഉച്ഛിന്നമൂലാ താലാവത്ഥുകതാ അനഭാവംകതാ ആയതിം അനുപ്പാദധമ്മാ, അയം വുച്ചതി, മാലുക്യപുത്ത, 'ഭിക്ഖു അച്ഛേച്ഛി തണ്ഹം, വിവത്തയി സംയോജനം, സമ്മാ മാനാഭിസമയാ അന്തമകാസി ദുക്ഖസ്സാ'"തി.

അഥ ഖോ ആയസ്മാ മാലുക്യപുത്തോ ഭഗവതാ ഇമിനാ ഓവാദേന ഓവദിതോ ഉട്ഠായാസനാ ഭഗവന്തം അഭിവാദേത്വാ പദക്ഖിണം കത്വാ പക്കാമി. അഥ ഖോ ആയസ്മാ മാലുക്യപുത്തോ ഏകോ വൂപകട്ഠോ അപ്പമത്തോ ആതാപീ പഹിതത്തോ വിഹരന്തോ നചിരസ്സേവ - യസ്സത്ഥായ കുലപുത്താ സമ്മദേവ അഗാരസ്മാ അനഗാരിയം പബ്ബജന്തി, തദനുത്തരം - ബ്രഹ്മചരിയപരിയോസാനം ദിട്ഠേവ ധമ്മേ സയം അഭിഞ്ഞാ സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹാസി. "ഖീണാ ജാതി, വുസിതം ബ്രഹ്മചരിയം, കതം കരണീയം, നാപരം ഇത്ഥത്തായാ"തി അബ്ഭഞ്ഞാസി. അഞ്ഞതരോ ച പനായസ്മാ മാലുക്യപുത്തോ അരഹതം അഹോസീതി. ചതുത്ഥം.

൫. കുലസുത്തം

൨൫൪. “യാനി കാനിചി, ഭിക്ഖവേ, കുലാനി ഭോഗേസു മഹത്തം പത്താനി ന ചിരട്ഠിതികാനി ഭവന്തി, സബ്ബാനി താനി ചതൂഹി ഠാനേഹി, ഏതേസം വാ അഞ്ഞതരേന. കതമേഹി ചതൂഹി? നട്ഠം ന ഗവേസന്തി, ജിണ്ണം ന പടിസങ്ഖരോന്തി, അപരിമിതപാനഭോജനാ ഹോന്തി, ദുസ്സീലം ഇത്ഥിം വാ പുരിസം വാ ആധിപച്ചേ ഠപേന്തി. യാനി കാനിചി, ഭിക്ഖവേ, കുലാനി ഭോഗേസു മഹത്തം പത്താനി ന ചിരട്ഠിതികാനി ഭവന്തി, സബ്ബാനി താനി ഇമേഹി ചതൂഹി ഠാനേഹി , ഏതേസം വാ അഞ്ഞതരേന.

“യാനി കാനിചി, ഭിക്ഖവേ, കുലാനി ഭോഗേസു മഹത്തം പത്താനി ചിരട്ഠിതികാനി ഭവന്തി, സബ്ബാനി താനി ചതൂഹി ഠാനേഹി, ഏതേസം വാ അഞ്ഞതരേന. കതമേഹി ചതൂഹി? നട്ഠം ഗവേസന്തി, ജിണ്ണം പടിസങ്ഖരോന്തി, പരിമിതപാനഭോജനാ ഹോന്തി, സീലവന്തം ഇത്ഥിം വാ പുരിസം വാ ആധിപച്ചേ ഠപേന്തി. യാനി കാനിചി, ഭിക്ഖവേ, കുലാനി ഭോഗേസു മഹത്തം പത്താനി ചിരട്ഠിതികാനി ഭവന്തി, സബ്ബാനി താനി ഇമേഹി ചതൂഹി ഠാനേഹി, ഏതേസം വാ അഞ്ഞതരേനാ”തി. പഞ്ചമം.

൬. പഠമആജാനീയസുത്തം

൨൫൫. “ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ വണ്ണസമ്പന്നോ ച ഹോതി ബലസമ്പന്നോ ച ജവസമ്പന്നോ ച ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ച. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി.

“ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി…പേ॰… അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വണ്ണസമ്പന്നോ ച ഹോതി ബലസമ്പന്നോ ച ജവസമ്പന്നോ ച ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ച.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വണ്ണസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി…പേ॰… സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വണ്ണസമ്പന്നോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബലസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആരദ്ധവീരിയോ വിഹരതി അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ, കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദായ, ഥാമവാ ദള്ഹപരക്കമോ അനിക്ഖിത്തധുരോ കുസലേസു ധമ്മേസു. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബലസമ്പന്നോ ഹോതി.

“കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ജവസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ‘ഇദം ദുക്ഖ’ന്തി യഥാഭൂതം പജാനാതി…പേ॰… ‘അയം ദുക്ഖനിരോധഗാമിനീ പടിപദാ’തി യഥാഭൂതം പജാനാതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ജവസമ്പന്നോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ലാഭീ ഹോതി ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ഹോതി .

"ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ"തി. ഛട്ഠം.

൭. ദുതിയആജാനീയസുത്തം

൨൬൦. "ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ വണ്ണസമ്പന്നോ ച ഹോതി, ബലസമ്പന്നോ ച, ജവസമ്പന്നോ ച, ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ച. ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി അങ്ഗേഹി സമന്നാഗതോ രഞ്ഞോ ഭദ്രോ അസ്സാജാനീയോ രാജാരഹോ ഹോതി രാജഭോഗ്ഗോ, രഞ്ഞോ അങ്ഗന്തേവ സങ്ഖം ഗച്ഛതി.

"ഏവമേവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സ. കതമേഹി ചതൂഹി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വണ്ണസമ്പന്നോ ച ഹോതി, ബലസമ്പന്നോ ച, ജവസമ്പന്നോ ച, ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ച.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വണ്ണസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു സീലവാ ഹോതി...പേ॰... സമാദായ സിക്ഖതി സിക്ഖാപദേസു. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു വണ്ണസമ്പന്നോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബലസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആരദ്ധവീരിയോ വിഹരതി അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ, കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപസമ്പദായ, ഥാമവാ ദള്ഹപരക്കമോ അനിക്ഖിത്തധുരോ കുസലേസു ധമ്മേസു. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ബലസമ്പന്നോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ജവസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആസവാനം ഖയാ...പേ॰... സച്ഛികത്വാ ഉപസമ്പജ്ജ വിഹരതി. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ജവസമ്പന്നോ ഹോതി.

"കഥഞ്ച, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ഹോതി? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ലാഭീ ഹോതി ചീവരപിണ്ഡപാതസേനാസനഗിലാനപച്ചയഭേസജ്ജപരിക്ഖാരാനം. ഏവം ഖോ, ഭിക്ഖവേ , ഭിക്ഖു ആരോഹപരിണാഹസമ്പന്നോ ഹോതി.

"ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു ആഹുനേയ്യോ ഹോതി...പേ॰... അനുത്തരം പുഞ്ഞക്ഖേത്തം ലോകസ്സാ"തി. സത്തമം.

൮. ബലസുത്തം

൨൬൮. “ചത്താരിമാനി, ഭിക്ഖവേ, ബലാനി. കതമാനി ചത്താരി? വീരിയബലം, സതിബലം, സമാധിബലം, പഞ്ഞാബലം - ഇമാനി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചത്താരി ബലാനീ”തി . അട്ഠമം.

൯. അരഞ്ഞസുത്തം

൨൬൯. “ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു നാലം അരഞ്ഞവനപ്പത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവിതും. കതമേഹി ചതൂഹി? കാമവിതക്കേന, ബ്യാപാദവിതക്കേന, വിഹിംസാവിതക്കേന, ദുപ്പഞ്ഞോ ഹോതി ജളോ ഏളമൂഗോ - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു നാലം അരഞ്ഞവനപ്പത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവിതും.

“ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അലം അരഞ്ഞവനപ്പത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവിതും. കതമേഹി ചതൂഹി? നേക്ഖമ്മവിതക്കേന, അബ്യാപാദവിതക്കേന, അവിഹിംസാവിതക്കേന , പഞ്ഞവാ ഹോതി അജളോ അനേലമൂഗോ - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ഭിക്ഖു അലം അരഞ്ഞവനപ്പത്ഥാനി പന്താനി സേനാസനാനി പടിസേവിതു”ന്തി. നവമം.

൧൦. കമ്മസുത്തം

൨൭൦. “ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ അബ്യത്തോ അസപ്പുരിസോ ഖതം ഉപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, സാവജ്ജോ ച ഹോതി സാനുവജ്ജോ വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി. കതമേഹി ചതൂഹി? സാവജ്ജേന കായകമ്മേന, സാവജ്ജേന വചീകമ്മേന, സാവജ്ജേന മനോകമ്മേന, സാവജ്ജായ ദിട്ഠിയാ - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ ബാലോ അബ്യത്തോ അസപ്പുരിസോ ഖതം ഉപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, സാവജ്ജോ ച ഹോതി സാനുവജ്ജോ വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച അപുഞ്ഞം പസവതി.

“ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ സപ്പുരിസോ അക്ഖതം അനുപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, അനവജ്ജോ ച ഹോതി അനനുവജ്ജോ വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച പുഞ്ഞം പസവതി. കതമേഹി ചതൂഹി? അനവജ്ജേന കായകമ്മേന, അനവജ്ജേന വചീകമ്മേന, അനവജ്ജേന മനോകമ്മേന, അനവജ്ജായ ദിട്ഠിയാ - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ പണ്ഡിതോ വിയത്തോ സപ്പുരിസോ അക്ഖതം അനുപഹതം അത്താനം പരിഹരതി, അനവജ്ജോ ച ഹോതി അനനുവജ്ജോ വിഞ്ഞൂനം, ബഹുഞ്ച പുഞ്ഞം പസവതീ”തി. ദസമം.

അഭിഞ്ഞാവഗ്ഗോ ഛട്ഠോ.

തസ്സുദ്ദാനം -

അഭിഞ്ഞാ പരിയേസനാ, സങ്ഗഹം മാലുക്യപുത്തോ;

കുലം ദ്വേ ച ആജാനീയാ, ബലം അരഞ്ഞകമ്മുനാതി.

(൨൭) ൭. കമ്മപഥവഗ്ഗോ

൧. പാണാതിപാതീസുത്തം

൨൬൪. “ചതൂഹി , ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി ചതൂഹി? അത്തനാ ച പാണാതിപാതീ ഹോതി, പരഞ്ച പാണാതിപാതേ സമാദപേതി, പാണാതിപാതേ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, പാണാതിപാതസ്സ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ.

“ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. കതമേഹി ചതൂഹി? അത്തനാ ച പാണാതിപാതാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച പാണാതിപാതാ വേരമണിയാ സമാദപേതി, പാണാതിപാതാ വേരമണിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, പാണാതിപാതാ വേരമണിയാ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ”തി. പഠമം.

൨. അദിന്നാദായീസുത്തം

൨൬൫. “ചതൂഹി, ഭിക്ഖവേ, ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം നിരയേ. കതമേഹി ചതൂഹി? അത്തനാ ച അദിന്നാദായീ ഹോതി, പരഞ്ച അദിന്നാദാനേ സമാദപേതി, അദിന്നാദാനേ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, അദിന്നാദാനസ്സ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി ഖോ…പേ॰….

“അത്തനാ ച അദിന്നാദാനാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച അദിന്നാദാനാ വേരമണിയാ സമാദപേതി, അദിന്നാദാനാ വേരമണിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, അദിന്നാദാനാ വേരമണിയാ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ…പേ॰…. ദുതിയം.

൩. മിച്ഛാചാരീസുത്തം

൨൬൬. … അത്തനാ ച കാമേസുമിച്ഛാചാരീ ഹോതി, പരഞ്ച കാമേസുമിച്ഛാചാരേ സമാദപേതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരേ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരസ്സ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി ഖോ…പേ॰….

അത്തനാ ച കാമേസുമിച്ഛാചാരാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച കാമേസുമിച്ഛാചാരാ വേരമണിയാ സമാദപേതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ വേരമണിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, കാമേസുമിച്ഛാചാരാ വേരമണിയാ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി ഖോ…പേ॰…. തതിയം.

൪. മുസാവാദീസുത്തം

൨൬൭. … അത്തനാ ച മുസാവാദീ ഹോതി, പരഞ്ച മുസാവാദേ സമാദപേതി, മുസാവാദേ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, മുസാവാദസ്സ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി ഖോ…പേ॰….

അത്തനാ ച മുസാവാദാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച മുസാവാദാ വേരമണിയാ സമാദപേതി, മുസാവാദാ വേരമണിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, മുസാവാദാ വേരമണിയാ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി...പേ०.... ചതുത്ഥം.

൫. പിസുണവാചാസുത്തം

൨൬൪. ... അത്തനാ ച പിസുണവാചോ ഹോതി, പരഞ്ച പിസുണായ വാചായ സമാദപേതി, പിസുണായ വാചായ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, പിസുണായ വാചായ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി...പേ०....

അത്തനാ ച പിസുണായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച പിസുണായ വാചായ വേരമണിയാ സമാദപേതി, പിസുണായ വാചായ വേരമണിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, പിസുണായ വാചായ വേരമണിയാ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി...പേ०.... പഞ്ചമം.

൬. ഫരുസവാചാസുത്തം

൨൬൫. ... അത്തനാ ച ഫരുസവാചോ ഹോതി, പരഞ്ച ഫരുസായ വാചായ സമാദപേതി, ഫരുസായ വാചായ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, ഫരുസായ വാചായ ച വണ്ണം ഭാസതി...പേ०....

അത്തനാ ച ഫരുസായ വാചായ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച ഫരുസായ വാചായ വേരമണിയാ സമാദപേതി, ഫരുസായ വാചായ വേരമണിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, ഫരുസായ വാചായ വേരമണിയാ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി ഖോ...പേ०.... ഛട്ഠം.

൭. സമ്ഫപ്പലാപസുത്തം

൨൬൬. ... അത്തനാ ച സമ്ഫപ്പലാപീ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്ഫപ്പലാപേ സമാദപേതി, സമ്ഫപ്പലാപേ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപസ്സ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി...പേ०....

അത്തനാ ച സമ്ഫപ്പലാപാ പടിവിരതോ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്ഫപ്പലാപാ വേരമണിയാ സമാദപേതി, സമ്ഫപ്പലാപാ വേരമണിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, സമ്ഫപ്പലാപാ വേരമണിയാ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ...പേ०.... സത്തമം.

൮. അഭിജ്ഝാലുസുത്തം

൨൬൭. ... അത്തനാ ച അഭിജ്ഝാലു ഹോതി, പരഞ്ച അഭിജ്ഝായ സമാദപേതി, അഭിജ്ഝായ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, അഭിജ്ഝായ ച വണ്ണം ഭാസതി...പേ०....

‘‘അത്തനാ ച അനഭിജ്ഝാലു ഹോതി, പരഞ്ച അനഭിജ്ഝായ സമാദപേതി, അനഭിജ്ഝായ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, അനഭിജ്ഝായ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി ഖോ...പേ०.... അട്ഠമം.

൯. ബ്യാപന്നചിത്തസുത്തം

൨൭൨. ... അത്തനാ ച ബ്യാപന്നചിത്തോ ഹോതി, പരഞ്ച ബ്യാപാദേ സമാദപേതി, ബ്യാപാദേ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, ബ്യാപാദസ്സ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി...പേ....

അത്തനാ ച അബ്യാപന്നചിത്തോ ഹോതി, പരഞ്ച അബ്യാപാദേ സമാദപേതി, അബ്യാപാദേ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, അബ്യാപാദസ്സ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി ഖോ...പേ.... നവമം.

൧൦. മിച്ഛാദിട്ഠിസുത്തം

൨൭൩. ... അത്തനാ ച മിച്ഛാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച മിച്ഛാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി, മിച്ഛാദിട്ഠിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, മിച്ഛാദിട്ഠിയാ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി...പേ....

അത്തനാ ച സമ്മാദിട്ഠികോ ഹോതി, പരഞ്ച സമ്മാദിട്ഠിയാ സമാദപേതി, സമ്മാദിട്ഠിയാ ച സമനുഞ്ഞോ ഹോതി, സമ്മാദിട്ഠിയാ ച വണ്ണം ഭാസതി - ഇമേഹി ഖോ, ഭിക്ഖവേ, ചതൂഹി ധമ്മേഹി സമന്നാഗതോ യഥാഭതം നിക്ഖിത്തോ ഏവം സഗ്ഗേ. ദസമം.

കമ്മപഥവഗ്ഗോ സത്തമോ.

(൨൮) ൮. രാഗപേയ്യാലം

൧. സതിപട്ഠാനസുത്തം

൨൭൪. "രാഗസ്സ , ഭിക്ഖവേ, അഭിഞ്ഞായ ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു കായേ കായാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം; വേദനാസു…പേ॰… ചിത്തേ…പേ॰… ധമ്മേസു ധമ്മാനുപസ്സീ വിഹരതി ആതാപീ സമ്പജാനോ സതിമാ വിനേയ്യ ലോകേ അഭിജ്ഝാദോമനസ്സം. രാഗസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അഭിഞ്ഞായ ഇമേ ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ"തി. പഠമം.

൨. സമ്മപ്പധാനസുത്തം

൨൭൫. "രാഗസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അഭിഞ്ഞായ ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു അനുപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം അനുപ്പാദായ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി; ഉപ്പന്നാനം പാപകാനം അകുസലാനം ധമ്മാനം പഹാനായ…പേ॰… അനുപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഉപ്പാദായ…പേ॰… ഉപ്പന്നാനം കുസലാനം ധമ്മാനം ഠിതിയാ അസമ്മോസായ ഭിയ്യോഭാവായ വേപുല്ലായ ഭാവനായ പാരിപൂരിയാ ഛന്ദം ജനേതി വായമതി വീരിയം ആരഭതി ചിത്തം പഗ്ഗണ്ഹാതി പദഹതി. രാഗസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അഭിഞ്ഞായ ഇമേ ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ"തി. ദുതിയം.

൩. ഇദ്ധിപാദസുത്തം

൨൭൬. "രാഗസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അഭിഞ്ഞായ ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ. കതമേ ചത്താരോ? ഇധ, ഭിക്ഖവേ, ഭിക്ഖു ഛന്ദസമാധിപധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി; വീരിയസമാധി…പേ॰… ചിത്തസമാധി…പേ॰… വീമംസാസമാധിപധാനസങ്ഖാരസമന്നാഗതം ഇദ്ധിപാദം ഭാവേതി. രാഗസ്സ, ഭിക്ഖവേ, അഭിഞ്ഞായ ഇമേ ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ"തി. തതിയം.

൪-൩൦. പരിഞ്ഞാദിസുത്താനി

൨൭൭-൩൦൩. "രാഗസ്സ , ഭിക്ഖവേ, പരിഞ്ഞായ…പേ॰… പരിക്ഖയായ… പഹാനായ… ഖയായ … വയായ… വിരാഗായ… നിരോധായ… ചാഗായ… പടിനിസ്സഗ്ഗായ ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ…പേ॰…. തിംസതിമം.

൩൧-൫൧൦. ദോസഅഭിഞ്ഞാദിസുത്താനി

൩൦൪-൭൮൩. "ദോസസ്സ…പേ॰… മോഹസ്സ… കോധസ്സ… ഉപനാഹസ്സ… മക്ഖസ്സ… പളാസസ്സ… ഇസ്സായ… മച്ഛരിയസ്സ… മായായ… സാഠേയ്യസ്സ… ഥമ്ഭസ്സ… സാരമ്ഭസ്സ… മാനസ്സ… അതിമാനസ്സ… മദസ്സ… പമാദസ്സ അഭിഞ്ഞായ… പരിഞ്ഞായ… പരിക്ഖയായ… പഹാനായ… ഖയായ… വയായ… വിരാഗായ… നിരോധായ… ചാഗായ… പടിനിസ്സഗ്ഗായ ഇമേ ചത്താരോ ധമ്മാ ഭാവേതബ്ബാ"തി. ദസുത്തരപഞ്ചസതിമം.

രാഗപേയ്യാലം നിട്ഠിതം.

ചതുക്കനിപാതപാളി നിട്ഠിതാ.